This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

158b34

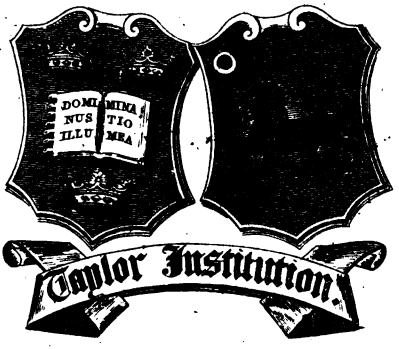

Veg. PG1555. N1. K1. 1823(4)

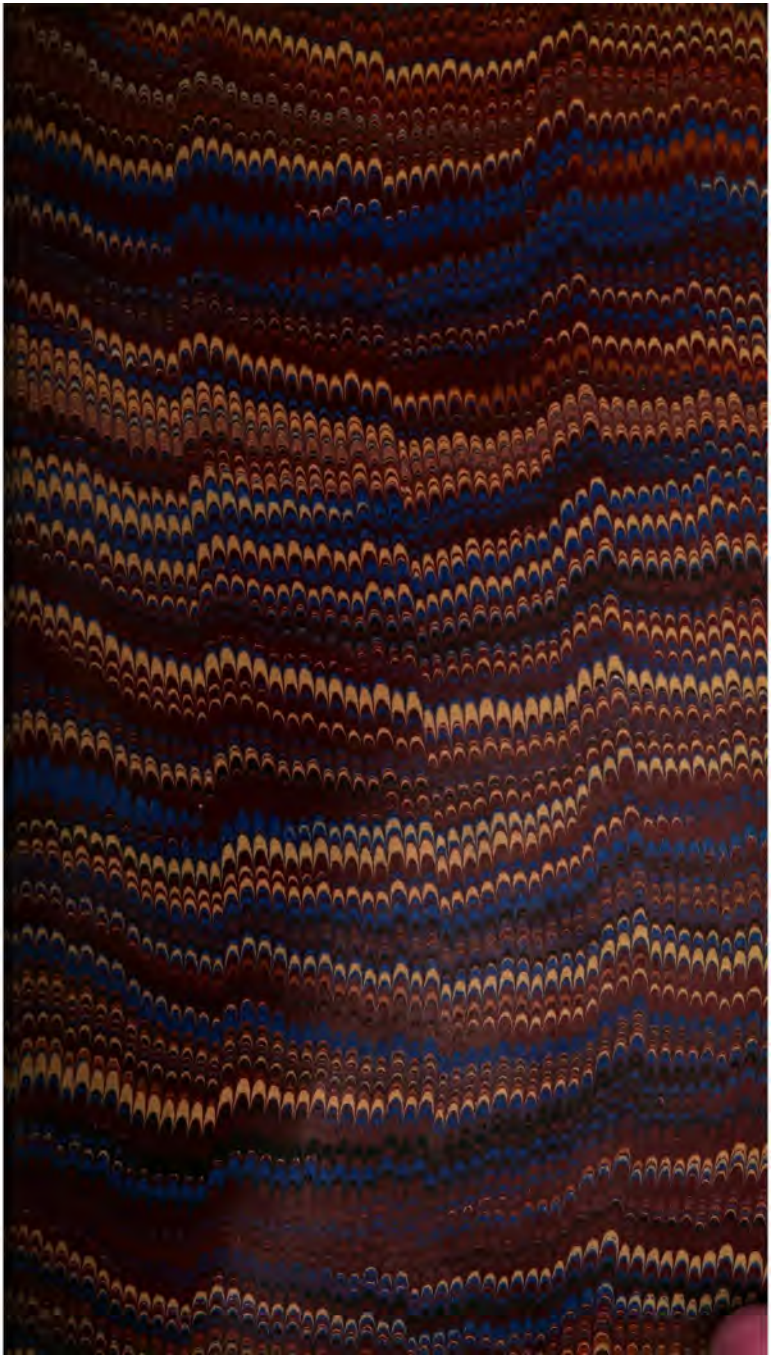

НАРОДНЕ СРПСКЕ

ПЈЕСМЕ.

СКУПИО И И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ,

(Јадранин из Тршића, а од старине Дробњак из Петнице,)

Философије доктор, учени друштва: Санктпетербурскога вољнога љубитеља Руске Словесности, Краковскога, Тирингско-Саксонскога за истраживање отач. старине, Краљевско-Гетингскога, и Московскога историје и старине Росијске член кореспондент, и бивши президент славнога магистрата ваније и вароши Београдске.

КЊИГА ЧЕТВРТА,

у којој су различне јуначке пјесме.

У БЕЧУ,

у штампарији Јерменскога манастира

1833.

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
10 MAY 1934
OF OXFORD

ЕГО ВЫСОКОПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВУ,

Господину Россійско - Императорскому дѣйствительному тайному Совѣтнику, Сенатору, дѣйствительному Камергеру, чрезвычайному и полномочному Послу при Его Величествѣ ИМПЕРАТОРѢ Австрійскомъ, всѣхъ Россійскихъ и разныхъ иностранныхъ орденовъ Кавалеру

ДИМИТРІЮ ПАВЛОВИЧУ

ТАТИЩЕВУ.

ВАШЕ ВЫСОКОПРѢВОСХОДИТЕЛЬСТВО,

Милостивѣйшій Государь!

Сербская Словесность въ настоящее время уподобляется возраждающемуся юному растѣнію, которое не иначе можетъ возрастать и достигать своего совершенства, какъ при посредствѣ лучей солнечныхъ, сообщающихъ ему жизнь и красоту. Посвящая сію книгу Сербскихъ народныхъ пѣсенъ высокому имени ВАШЕГО ВЫСОКОПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВА, я совершенно увѣренъ, что оно украсивъ ее, не только возбудитъ въ соотечественникахъ моихъ особенное вни-

маніе къ содержащимся въ ней пітическимъ изліяніямъ народнаго духа, но и произведетъ въ нихъ ревность къ усовершенію и распространенію отечественной Словесности.

ВАШЕГО ВЫСОКОПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВА,
Милостивѣйшаго Государя

Вѣна 29. Мая 1833. года.

покорнѣйшій слуга
Вук Стеф. Караджичь.

ПРЕДГОВОР.

1.

Због многи узрока, а особито због гдекоји разлика у језику, нужно је, да се зна, од кога је, и из кога краја, која песма преписата; зато ево овде то назначујем.

I. Од Тешана Подруговића (родом из Ерцеговине из села Казанаца у Гацку):

Из прве књиге:

40б. Пошетала Ајка Атлагића;

Из друге књиге:

6. Кад се жени Српски цар Стјепане,
7. Уранио старац калуђере
12. Пораниле три Српске војводе
14. Или грми, ил' се земља тресе?
16. Цар Лазаре сједе за вечеру,
22. Сједе Марко за вечеру с мајком,
23. Рано рани Туркиња ђевојка,
26. Пита мајка Краљевића Марка:
27. Кулу гради црни Арапине,

28. Вино пије Муса Арбанаса
29. Славу слави Краљевићу Марко,
32. Кад се жени Смедеревац Ђуро,
34. Запросио Поповић Стојане

Из треће књиге:

2. Пошетао од Будима краљу,
4. Вино пије Новак и Радивој
7. Још од зоре нема ни помена,
9. Вино пије од Јањока краљу,
10. Књигу пише Новљанин Алија
11. Још зорица не забијељела,
16. Кад се жени Ришњанин ација,
21. Вино пију млади Црногорци

К ономе, што сам о Подруговићу казао у првој књизи на страни XXXIII., додаћу овде још и ово. Он се по оцу звао Гавриловић, па су га Подругом и Подруговићем за то прозвали, што је био врло велики, т. ј. по другога човека. Ја га у почетку 1815. године нађем у Карловцима (у Срему) у највећему сиромаштву, где у риту сече трску и на леђима доноси у варош, те продаје и тако се рани; и кад дознам, колико и какови зна песама, дам му на дан, колико му треба, да може живети, и почнем од њега песме слушати и преписивати. Пошто ове готово све песме у

Карловцима од њега препишем, узмем га уочи цвети са собом на кола и одведем у манастир Шишатовац, мислећи, да онде (где сам код ондашњега архимандрита, а садашњега владике Карлштадтскога, Високопреосвештенога Господина Лукиана Мушицкога, имао господски квартир и сваку другу згоду и потребу), да преписујем све песме, које он зна; но кад се онда испред васкрсенија у Србији подигне буна на Турке, и њему као да уђе сто шиљака под кожу. Једва га којекако задржим око васкрсенија, те препишем неколике од они песама, које ми је путем идући из Карловаца на колима казивао, па га одма по васкрсенију узмем на кола и одведем у Митровицу, те оданде пређе у Србију, да се наново бије с Турцима. Пошто се оне јесени Срби умире с Турцима, он отиде у Босну, и проврљавши којекуда по своме пређашњем обичају, састави неколико коња и намести се негде у наији Сребрничкој да живи као кирицији; но наскоро по том испребијају га некаки Турци, па умре од убоја. Кад сам ја од њега песме преписивао, не знам, јели био што старији од 40 година. Био је паметан и, као ајдук, по-

штен човек; врло је радо којешта весело и шаљиво приповедао, али се притом пигда није смејао, него је све био мало као намрштен. Он је знао још најмање сто јуначки песама, све оваки, као што су ове, које сам од њега преписао, а особито од којекаки приморски и Босански и Ерцеговачки ајдука и четобаша *). Ни кога ја до данас нисам нашао, да онако песме зна, као он што је знао. Његова је свака песма била добра, јер је он (особито како није певао, него само казивао **) песме разумевао и осећао, и мислио је, шта говори.

---

*) И сад имам на једној артији написано руком мога братучеда, покојнога Обрада Томића, који је Подруговића још отпре познавао и са мном га у Карловцима упознао, да Подруговић зна 15 песама од самога Мијата арамбаше.

**) Песме се, и женске и јуначке, казују, као кад човек чита из књиге, тако, да се познаје и стих и одмор (caesura). Стари људи песме деци више казују, него певају. Сила људи и жена има, које је млого лакше намолити, да песму казују, него да певају.

II. Од слепца Филипа Вишњића (родом испреко Дрине из села Међаша у наији Зворничкој):

Из друге књиге:

4. Збор заборила господа ришћанска
30. Поранио Краљевићу Марко

Из треће књиге:

17. Књигу пише беже Љубовићу
22. Протужило самоуче ђаче
26. Боже мили! чуда великога!
27. Полећеше два врана гаврана
28. Вино пију три Српске војводе
29. Војску купи Кулин капетане
30. Полећела два врана гаврана,
31. Закукала сиња кукавица
32. Затјече се паша Али-паша.
33. Још ни зоре ни бијела дана,
34. Често књиге земљу прелазише

Филип је Вишњић прешао у Србију 1809. године, кад се Српска војска онога лета испреко Дрине натраг вратила, и после тога до 1813. године једнако је живео по Српским логорима око Дрине (1810. године био је у Лозници у муасери, кад су Богићевић Анто и Милош Поцерац и Бакал Милосав бранили Лозницу од Турака, као што се пева у 32. песми треће књиге).

Кад Турци 1813. године опет обладају Србијом, и он с фамилијом својом пребегне у Срем, и намести се у селу Грку. Чујући ја, да он зна лепи песама, особито од Кара-Ђорђијна времена, добавим га у Шишатовац 1815. године (пошто ме Подруговић остави), те онде од њега препишем како ове песме, које су штампате, тако и још три од Кара-Ђорђијна времена, које сам оставио, да њима, ако Бог да здравље, зачиним пету књигу. Ја за цело мислим, да је ове све нове песме, од Кара-Ђорђијна времена, Филип сам спевао. Како ми је казивао, он је ослепио у младости од богиња, и по том је ишао не само по целоме Босанском пашалуку, него и у Скадар, те просио певајући уз гусле. Ја сам га онда наговарао, да иде опет у Србију, желећи, да би онамо још коју песму спевао; но никако га на то нисам могао наговорити, јер му је било врло добро у Срему: где је год дошао, људи су га због његови песама частили и даривали; сина је свога био дао у Грку у школу; имао је свога коња и таљиге, и чисто се био погосподио. Пре неколике године чуо сам, да је и умръо у Грку. Кад сам ја од ње-

га песме преписивао, било му је око 50 година.

III. Од старца Милије (родом из Ерцеговине од Колашина, па за Карађорђијна времена добежао у Србију и наместио се у наији Пожешкој):

Из друге књиге:

13. Од како је свијет постануо,
15. Нетко бјеше Страинићу бане,

Из треће књиге:

1. Подиже се Црнојевић Иво,
14. Књигу пише Гавран арамбаша,

Чувши ја 1820. године у Крагујевцу, да Милија особито зна песму о женидби Максима Црнојевића, и о Бановићу Страињи (које сам ја обе песме још од детињства којекако знао и по том од млого људи слушао и преписане имао, али ми ни једна није била са свим по вољи), замолим се неколика пута Њиовој Светлости, Господару Милошу Обреновићу, да би ми га у Крагујевац добавио, или мене у наију Пожешку к њему послао; но при свему обећавању Њиове Светлости некако ми ова молба остане онда неиспуњена. Вративши се ја у пролеће 1821. године из Србије у Беч,

молио сам писмено како Њиову Светлост, тако и покојнога Васу Поповића, бившега онда главнога кнеза у наији Пожешкој, да би ми се те две песме од Милије преписале и послале; но ни то ми се не могне учинити. Кад, у јесен 1822. године, на позивање Њиове Светлости дођем опет у Крагујевац, Њиова Светлост, опоменувши се моји устмени и писмени молби, у онај исти час, кад на диванани преда Њи изиђем и пољубивши Им скут, станем се с Њима поздрављати, дозову из канцеларије свога писара, Лазара Теодоровића (садашњега старешину Српске депутације у Цариграду), и смејући се кажу му: „Ла„зо! пиши кнезу Васу, да је дошао Вук, „него и он одма нек иде амо, и старца „Милију жива нека доведе или мртва не„ка донесе, а нека уреди, ко ће му код „куће, место њега, радити, док се он „одовуд врати.” После неколика дана дође кнез Васа и доведе старца Милију. Али кад се с Милијом састанем, онда ми се тек радост окрене на нову тегобу и муку: не само што он, као и остали готово сви певачи (који су само певачи), није знао песме казивати редом, до

само певати; него без ракије *) није тео ни запевати, а како мало скрне ракије, он се, и онако, које од старости, које од рана (јер му је сва глава била исечена тукући се негда с некаким Турцима из Колашина) слаб будући, тако забуни, да није свагда редом знао ни певати! Видећи ја то, ништа друго нисам знао чинити, него сам гледао, да ми сваку песму пева по неколико пута, док је нисам толико упамтио, да сам могао познати, кад се што прескочи, па сам га онда молио, те ми је певао полако (растежући речи), а ја сам за њим писао, што сам брже могао; а кад сам коју песму тако

*) Он није имао обичаја, пити ракију из онога суда, у коме му се донесе; него је сасне у чутуру, коју је у јанџику носио, па после певајући припија сваки час помало. Ко се год деси код њега, он му наздрави, кад оће да пије, а пошто се напије, остави чутуру опет у јанџик, не пруживши је никоме. Кад би га ко онда запитао, каква је ракија, он је имао обичај стресавши се и намргодивши одговорити: „Зла, синко, и грдна, не море грђа „бити; не дао ти је Бог пити!"

написао, онда ми је он опет морао певати, а ја сам гледао у мој рукопис, да видим, јели све добро написано,*). Тако сам око ове четири песме провео више од петнаест дана. — Милија је знао још млого онаки песама, као што је она 14. у трећој књизи; али ми се није дало, да још коју препишем. Њему се већ било мало досадило онде беспослену седећи и мени певајући, а уз то још наће се људи (какови се обично код млоги дворова налази), који се највише о том брину, како ће од с в а ч е г а шалу и смеј заметнути, те му кажу: „Куд си ти, стар и па„метан човек, пристао за будалом? Зар „не видиш, да је Вук луд и беспослен „човек, којему је само до песама и до „беспослица којекаки? Ако ти њега уза„слушаш, теби ће читава јесен овде про„пасти; него иди кући, те гледај свој „посао." И тако га подговоре, те једно

*) Како старац Милија, тако и други гдекоји певачи, молили су ме у оваким догађајима, да им прочитам песму, и колико су се радовали, слушајући је онако, као што је они знаду, толико су се чудили, како сам ја све тако могао написати.

јутро, примивши од Њикове Светлости пристојни поклон за дојакошњу дангубу, отиде из Крагујевца кријући од мене. — Кад сам прошавши година питао зањ, казали су ми, да је умрло.

IV. Од старца Рашка (родом од Колашина, па још у почетку Српске буне на даије добежао у Србију и наместио се у наији Јагодинској у селу Сабанти):

Из друге књиге:

5. Град градила три брата рођена,
8. Вино пије силан цар Стјепане
9. Побоље се Српски цар Стјепане
10. Састала се четири табора
11. Службу служи славни кнез Лазаре

Из треће књиге:

5. Вино пије Старина Новаче
6. Још зорица не забијелила,
13. Још зорица не забијелила,

Из четврте књиге:

18. Дозивао царе Сулемане,
43. Знате л' браћо, јесте л' запамтили?

По својој прилици је Рашко ову последњу песму сам спевао у логору на Делиграду, јер је ја ни од кога тако по реду нисам могао чути, као од њега, а и они, од који сам је слушао, сви су ми

казивали, да су је на Делиграду чули од њега, и да ју *) је он онде често певао Петру Добриньцу.

V. Од некога Стојана ајдука, родом однекуд из Ерцеговине (па га ја 1820. године нађем у Брусници код Њиовога Сијатељства Господара Јована Обреновића, где је био затворен, што је, дошавши из ајдука, убио некаку бабу, за коју је мислио, да му је, као вештица, дете изела):

Из треће књиге:

8. Од како је свијет постануо,
15. Вино пије тридест капетана

Из четврте књиге:

4. Књигу пише Жура Вукашине

Ову последњу песму (о смрти војводе Момчила и о женидби краља Вукашина) имао сам још од петорице, од свакога мало друкчије, преписану, т. ј. једну од мога оца, једну од старца Рашка, једну од једнога човека из наије

*) Ово је ју, у оваком догађају (где после овога местоименија иде глагол је), од велике помоћи.

Рудничке, једну ми послао кнез Васа Поповић (гледај XVIII), а једну Г. Ђука Марковић, член магистрата Шабачкога и капетан Посавски; но од свију ми се ова Стојанова (с којом се и Рашкова доста слагала) најбоља учинила. Ја сам од Стојана преписао још неколике леше песме, а млого ми ји је певао, које нисам могао преписати, јер сам онда итио у Крагујевац, а после кад запитам зањ, кажу ми, да се опет поајдучио и утекао у Ерцеговину.

VI. Од Ђуре Милутиновића Црногорца (он је, као слепац, негде око 1809. године, донео Кара-Ђорђији писмо од Црногорскога владике, па по том и заостао у Србији, где је до 1813. године имао нешто плате, као пензију, а 1814. године отиде у друштву с осталим Србима у Бесарабију, где је такођер примао по нешто на годину; но 1817. године, оставивши своју плату у Бесарабији, врати се опет у Србију, и од тога времена живи у Београду у двору Њикове Светлости. За Кара-Ђорђијна времена ишао је у Београду у велику школу, и сила је пута знао лекцију боље него и је-

дан од ђака; а сад је у Београду најбољи скупитељ пренумеранта):

Из треће књиге:

18. Свадила се два брата рођена,
19, Боже мили! чуда великога!
23. Паша паде на Дољане равне
24. Мамут везир вијећ' учинио

Из четврте књиге:

39. Процвиљеле три Српске војводе
42. Књигу пише попе Љешевићу,

Прву од ове две песме из четврте књиге најпре сам преписао у Крагујевцу 1820. године од бившега Старовлашкога кнеза и за Кара-Ђорђијна времена војводе Максима Рашковића, по том од Ђуре Милутиновића, а најпосле ми је послао и кнез Васа Поповић. У главној ствари слаба је разлика била између ови трију песама; али што се тиче реда, ова ми се Ђурина најбоља учинила. Ја имам од Ђуре још неколико лепи песама, које у напредак мислим штампати.

VII. Од слепца Гаје Балаћа, родом из Рватске из Личке регементе (но сад је у Србији, и ја сам песме од њега преписивао у Крагујевду 1830. године):

Из четврте књиге:

14. Цар честити диван учинио,
16. Вино пију Новак и Радивој
31. Вино пију два Куртића млада,
33. Мили Боже, чуда големога!
34. Протужило тридест и пет друга
38. Полећела два врана гаврана
40. Синоћ паша на Језера паде,

И од Гаје имам још неколике песме за штампање.

VIII. Од слепице Живане, која је седела у Земуну, а родом је била однекуд из Србије, и као слепица ишла је чак и по Бугарској:

Из четврте књиге:

1. Свеца слави Српски цар Степане,
2. Што протужи рано у недељу,
7. Појездише до два побратима
8. Шатор пење Краљевићу Марко
13. Служио је Љутица Богдане,
22. Вино пију шездесет Сењана

И од Живане имам још песама за штампање.

IX. Од Анђелка Вуковића, родом из Косова из села Ораовца у нахији Вучитрнској, па убивши некаква Турчина, Синана (о чему је песма 45. у овој књизи),

добежи амо међу Србе, и постане момак код Њиове Светлости:

Из треће књиге:

12. Књигу пише од Удбине Панца,
20. Изгуби се пашина јабука

Из четврте књиге:

27. Вино пију тридесет Сењана
45. Фала Богу, фала јединоме!

Ову је последњу песму Анђелко спевао 1821. године путујући са мном два дана из Крагујевца у Београд, па онде заокупи једнога трговца, те му је ноћу препише, и сутри дан је мени преда. О истини историје њене толико ми је Анђелко приповедао, још пре, него је песму спевао, да је Синан, који му је још од пре претио, сретавши се с њим, ударио нањ, да га убије, но он убио њега, и по том побегао амо међу Србе. Анђелко је онда, кад је ову песму спевао, био момак око 35 година, раста је средњега, леп, црномањаст, добар и побожан човек, али велики јунак (на Чачку га је 1815. године, баш кад је дошао из Косова, ударило пушчано тане усред прсију, па изишло на леђа).

X. Од једнога трговца из Босне, ко-

ји се 1815. године (пребегавши 1813. године из Србије) бавио у Карловцима у Срему:

Из друге књиге:

24. Султан царе у Косово сиђе
31. Разбоље се војвода Дојчине

Из четврте књиге:

12. Нешто пишти у Стамболу граду;

XI. Од Грује Меанџијћа из Сентомаша (у Бачкој), с којим сам у јесен 1829. године контумацирао у Земуну:

Из четврте књиге:

6. Коње јашу до два побратима,
11. Љуто тужи Ђурађ Чарнојевић
37. Пије вино Србин Тукелија

XII. Од двојице Црногораца (Филипа Бошковића Бјелопавлића из Мартинића, и Милована Мушикина из Пипера из Црнаца), који су 1822. године у јесен били дошли у Крагујевац:

Из четврте књиге:

46. Бијела је кликовала вила
47. Фала Богу! фала јединоме!

Ове су две песмице особито важне због гдекоји разлика у језику, н. п. не само те место ће (као што је напомену-

го и у предговору к првој књизи на страни XXXVI.), него и обље, место обје; цмилити, место цвилити; љуђи, место људи; и каживати, место казивати. Ово би све ваљало онамо на месту добро истражити и описати; јер у овим песмицама има и „до подне те", и „јаћу"; „обље," и „бјеу" и т. д.

XIII. Од једнога сељака из Рудничке наије:

Из друге књиге:

25. Боже мили! на свем тебе вала!

Из треће књиге:

35. Још ворица не забијелила,

Из четврте књиге:

44. Виче вила с Рудничке планине

XIV. Од некога Рова, момка Њиовога Сијатељства Господара Јована Обреновића:

Из прве књиге:

404. Рани мајка девет мили сина
405. Два су бора напоредо расла,

Од Рова имам још једну лепу песмицу за штампање.

XV. Од неке слепице Степаније из Јадра:

Из друге књиге:

1. Мили Боже! чуда великога!
2. Боже мили! чуда великога!
3. Збор зборила господа ришћанска
19. Пошетала царица Милица

Ову последњу песму био ми је послао и високопреподобни Г. Платон Атанацковић, садашњи игуман манастира Шишатовца, готово са свим оваку.

XVI. Од Павла Ирића, (родом из наије Ужичке), који је био ајдук, а по том момак код Њиове Светлости:

Из друге књиге:

33. Пошетала Ђурђева Јерина
38. Боже мили! чуда великога!

XVII. Из друге књиге:

17. Полетио соко тица сива
18. Кад Лазару одсекоше главу
21. Уранила Косовка девојка,

Из четврте књиге.

9. Поранио Краљевићу Марко,

послао ми је 1817. године садашњи Карлштадтски владика, високопреосвештени Господин Лукиан Мушицки, а он ји је преко некога од своји млађи преписао од неке слепице, која је

у Гргуревцима седила. Господин ми је Мушицки још 1815. године дао неколико јуначки песама (о високом Стефану, о Ђурђу Смедеревцу и т. д.), које за то до сад нисам штампао, што све очекујем, не би ли где нашао какога певача, да ми ји мало боље по реду каже. А и из садашње епархије своје послао ми је пре четири године велики свежањ различни народни песама, из који ће ји се моћи лепи за штампу изабрати.

XVIII. Покојни Васа Поповић, бивши главни кнез наије Пожешке, послао ми је у неколико пута око сто написани табака јуначки песама, које су, као што се види, писала четири писара. Највише ји је писао неки Марко Немањић, син попа Филипа *), бившега за Кара-

*) Поп Филип је био знатан певач, а у гусле ударати може бити да нико није знао боље од њега (и умрьо је готово с гуслима у руци: о његовоме крсном имену, о Лучину дне — 1820. године, — кад је он у вече седио, те ударао у гусле и певао, окине се пиштољ некога од његови гостију, који је поред њега седио, те га убије); а и Марко је врло добар певач.

Борђијна времена војводе у нашји Новопазарској; а млого ји има, које је писар Г. Јована Мићића, сердара Ужичке наије, преписивао од свога господара, коме су и Њиова Светлост на моју молбу за то препоручивали; за остале пак не знам, ко ји је писао. Од они, што је писао Марко Немањић, у овој су четвртој књизи:

5. Често књиге земљу преођау,
15. Поранио Облак Радосаве
17. Вино пије Старина Новаче
19. Вала Богу, вала јединоме!
20. Вала Богу, вала јединоме!
24. Вино пије бане Задранине
28. Кад се жени Сењанине Иво,
29. Санак снила Иванова мајка
30. Мили Боже, чуда великога!
32. Књигу пише царе од Стамбола,
35. Вино пије Мијат арамбаша
36. Мили Боже, чуда великога! — А
21. (Књигу пише Асанагиница) је од они, што је Мићић казивао своме писару.

XIX. Из ове књиге:

10. Два се брата врло миловала:
25. Кулу гради Нуко Новљанине
26. Пију вино до два побратима

послао ми је у Крагујевац 1829. године про-

та Шабачки, преч. Господин Јован Павловић, а он ји је у Шапцу преписао од некакога трговца из Босне.

XX. Из Књиге друге 20:

I. Цар Мурате у Косово паде,
II. Да је коме послушати било,
III. Славу слави Српски кнез Лазаре
IV. Побратиме, Косанчић-Иване!
V. Који оно добар јунак бјеше,

Из треће књиге:

3. Мјесец кара звијезду даницу;

И из четврте књиге:

23. Процвилио сужањ Милутине
41. Од како је свијет постануо,

преписао сам (у Карловцима 1815. године) од мога оца, који је, као побожан и збиљски (ernsthaft) човек врло мало марио за песме, него само колико ји је, готово неотице, упамтио од свога оца Јоксима и брата Томе, који су не само млоштво песама знали и радо ји певали и казивали, него и песме спе'вавали *).

*) Све оне песме, које су споменуте у предговору к првој књизи од стране XX. до XXVII.

XXI. Из друге књиге:

35. Кад се жени Влашићу Радуле,

спевао је мој дед Јоксим; а сина његовог Тому ја сам 1803. године гледао, како радећи пољски посао шапће и спевава песму о смрти Смаил-бега Бегзадића, који је пре 4—5 дана био погинуо, па седавши да се одмори, дозове мене к себи, и смешећи се стане ми је казивати. Ја сам ову песму, колико сам је од њега упамтио, написао још 1814. године, и ево је сад овде штампам, само ради историје народни наши песама, а не ради каке њене лепоте или друге важности:

Још зорића не забијељела,
Ни даница лица помолила,
Ал' покличе пребијела вила
Са Кличевца од града Костура,
Те дозивље камену Скочићу
По имену бега Смаил-бега:
„Смаил-бего, жалосна ти мајка!
„Ил' не чујеш, ил' не ајеш за се?
„Ето на те војске са три стране:
„Једна, бего, на те војска иде
„Од онога града Бијограда,
„Друга војска од Шапца бијела,
„Трећа војска од града Зворника.
„Која, бего, на те војска иде

преписао сам у Крагујевцу од једне старе жене;

36. Рани мајка два нејака сина,

„Од онога града Бијограда,
„Пред њоме је Шаин-Авди-ага;
„Која, бего, на те војска иде
„Од онога Шапца бијелога,
„Пред њоме је Новљанине Бего;
„Која л', бего, на те војска иде
„Од Зворника града бијелога,
„Пред њоме је беже Али-беже.
„Бјежи, бего, жалосна ти мајка!
„Б'јеле ће ти дворе поарати,
„Поарати, ватром попалити,
„Тебе млада оће погубити."
Кад Смаил-бег вилу саслушао,
Он је њојзи тијо говорио:
„Мучи, вило, муком се замукла!
„Док је мени соко Синан-паша
„У Гораждu на Ерцеговини,
„Ја с' не бојим војске са три стране:
„Ни од Шапца, нити од Зворника,
„Ни од оног града Бијограда.
„Ја ћу писат' до четири књиге,
„Послаћу ји на четири стране:
„Једну књигу оћу написати,
„Послаћу је моме побратиму,
„Побратиму Тузли капетану,

послао ми Г. Јован Берић из Будима, а
37. Рани царе у Јању девојку

„Нека дигне Тузлу и Градачац,
„И касабу равну Грачаницу,
„Равну Спречу до града Зворника,
„До Зворника, пак до Власаница;
„А другу ћу ситну написати,
„Послаћу је на Ерцеговину
„Моме шури соко-Синан-паши,
„Нека дигне листом Ерцеговце
„До Мостара и Никшићког града;
„А трећу ћу ситну написати,
„Послаћу је Босанском везиру,
„Нека дигне Босанске спаије;
„Четврту ћу књигу написати,
„Послаћу је Новоме пазару
„Ферат-паши а Ферат-агићу,
„Нека дигне љуте Арнауте." —
То су они у ријечи били,
Ал' ето ти војске са три стране,
Опколише бијела Скочића,
Уватише бега Смаил-бега,
Уватише, па га погубише,
Бијеле му дворе поараше,
Небројено благо однесоше,
И добре му коње одведоше.
Оста вјерна љуба кукајући,
Кукајући, кано кукавица,
А превртућ', кано ластавица.

послао ми Г. Урош Волић из Вршца; а из треће књиге

25. Мили Боже! на свему ти фала!

преписао сам у Крагујевцу од једног Црногорца.

Ово је рачун од јуначки песама. Краљичке ми је све песме, осим 56. (Ови двори паунови), дао Г. Максим Ранковић из Остружнице (у нахији Београдској), садашњи член магистрата Београдскога, који је у младо доба много пута ишао с краљицама. Сватовски песама преписао сам највише у Шишатовцу од неке бабе Јелене, која се родила у Србији у нахији Јагодинској, па се удала у нахију Параћинску у село Сикирицу, одакле је после, уз Турски рат, с мужем својим пребегла у Срем, и по том остала у селу Лежимиру. Остале пак женске песме преписивао сам од различни жена и девојака из различни крајева народа нашега (164. и 165. дали су ми Њиова Ексцелленција Господин Стефан Стратимировић својом руком написане). Женске ми је песме много лакше било преписивати од јуначкије, јер су кратке, па ко ји зна певати, зна и казивати, а много се може и упамтити, само док се један пут чује-

али сам у скупљању њиовом имао другу сметњу. Младе и девојке обично се стиде пред туђим људма песме казивати и певати, и што се више моле, то се више затежу, а уз то још све су мислиле, да ја песме само од шале и од беспослице тражим и пишем; зато су се не само најбоље певачице често изговарале, да не знаду, него су ми гдекоје још одговарале: „Ми нисмо слепице, да вам песме пе„вамо и казујемо." У таковим догађајима доста пута нисам могао ништа друго чинити, него поклоним што малим девојчицама, које још за тај стид не знаду, те почну певати, а велике ји онда стану поправљати (често карајући ји: „Није тако, ђаволе!"), док се и оне мало помало не ослободе и не обезобразе.

Осим ови поменути лица, којије су пѣсме или све или само неке већ наштампане, и ова су ми Господа, уважавајући ову драгоцену народност своју, слала песама, од који још ни једна није штампата: познати родољубац Српски Сава Текелија; Аврам Панић, парох Шидски; Стефан Ференчевић, парох Сомборски; Филип Петровић, парох Земунски; Павле Берић, сада-

шњи секретар Њиове Ексцелленције Господина архи-епископа и митрополита Карловачког; Никола Аџић, садашњи директор школски у генералату Варадинскоме; Кузман Севкић, канцелиста магистрата Сомборскога; Петар Марковић, писар магистрата Крагујевачкога; Јован Аџи-Трифковић, писар Гружански; Адам Драгосављевић, учитељ Вуковарски; Лазар Марјановић, Грчки учитељ из Земуна; Јустин Михаиловић, трговац из Вуковара; Ђорђије Романчић, трговац из Земуна; Марко Утвић (за кога за сад нитизнам, ко је, ни откуда је, него ми је песме одњега послао Г. Јован Верић из Будима). Г. Милосав Здравковић, старешина наије Ћупријске, Г. Милутин Ђорђијевић, капетан Лепенички, и Г. Павле Даниловић, капетан Ваљевске Посавине, били су ми обрекли скупити песама, и прва двојица казивали су ми, да су нешто скупили били; но до данас ни од једнога још ништа нисам примио.

2.

Као што сам казао и у објављенију, ја имам и за пету књигу изабрани пе-

сама, из различни времена и од различни догађаја, као што су од прилике и ове у четвртој књизи; а'кад би сам штампао без избора све песме, које имам, јамачно би било још пет оволики књига. Будући да су мене гдекоји наши књижевници јавно кривили, што песме бирам, а не штампам све с реда; зато ћу да кажем овде штогод и о томе. Ја мислим, да је свака народна песма добра и лепа, само ваља наћи правога певача, који је зна, као што треба. Ја сам казао у предговору к првој књизи на страни XXXII: „Једни пјесама различно пјевање по на„роду показује очевидно, да све пјесме „нијесу одма (у првом почетку своме) по„стале онаке, какве су, него један поч„не и састави што, како он зна, па по„слије идући од уста до уста расте и ки„ти се, а каштo се и умаљује и квари; јер „какогођ што један човек лепше и јасније „говори од другога, тако и пјесме пјева „и казује." Рђав певач и добру песму рђаво упамти и покварено је другоме пева и казује; а добар певач и рђаву песму поправи према осталим песмама, које он зна. Тако ја мислим, да какав Подруговић данас чује најгору песму, он би је

после неколика дана казао онако лепо по реду, као што су и остале његове песме; или је не би никако ни упамтио, него би казао, да је то будалаштина, која није за памћење ни за казивање. Истина да у народним песмама (као готово ни у каким) не треба тражити истините историје; али приповетка, која је у јуначким песмама најглавнија ствар, у песми од доброга певача никад није са свим противна здравоме народном, и у песмама обичном разуму. А рђаве ће песме, од рђави певача, најбоље показати примери: 1) У првој књизи Забава Г. Стеића на страни 201. и 202. пева Ненад у народној песми, да је Краљевић Марко носио пушку, кад се тукао с вилом; а народ наш не само што зна, да у време Краљевића Марка није било пушака, него се још приповеда, да је Марко, кад је први пут пушку видео и, да огледа њену силу, себи руку из ње пробио, утекао с овога света, рекавши: „Сад најгора рђа може убити „најбољега јунака." 2) Она песма у Српској пчели за годину 1830. на страни 117 — 124. није друго ништа, него од рђавога певача песма 36. из друге књи-

ге, и тако је покварена и искрпљена речима из различни други песама, да на много места нема ни правога смисла ни реда, него онако, као кад човек бунца у болести па говори коју с брда, коју с дола, н. п. мати рани децу с преслицом ис трудом и великом муком, а дете јој у златној колевци; Марјан се заклиње у лову, а не зна се, зашто; сабља му сломљена, а нити се зна, одашта, ни зашто се то казује и т. д.

3) У Ружици за годину 1832. на страни 53. и 54. стоји у песмици, како је Угричић Мата убио Богдана, а Богданова сестра отровала Мату, па казала:

„Волем бити морској риби рана,
„Нег' љубити брацу и душмана."

Сад ко управо не познаје народни наши песама, нека ми каже, шта је то? Откуда ту у један пут морска риба, и како она девојка да јој буде рана? Како ли би она љубила брацу и душмана? Али ко познаје народне наше песме, онај ће одма казати, да је то будалаштина од певача, који је, не мислећи, шта говори, покупио речи из други песама, па ји метнуо овде, где им није места; јер има песма, како је испреко мора Ишердија Јо-

ва убио Богдана, што му није тео сестре да да, па покупио сватове и повео девојку, а кад су дошли на море, онда она рекла:

„Мили куме и ручни девере!
„Одреш'те ми свилене пашеле,
„Да умијем моје бело лице,
„Да не идем грдна међ' девере;"

А кад јој одрешили, а она скочила у море, говорећи:

„Волим бити морским рибам' рана,
„Него љуба мог брата крвника."

Из ова три примера може паметан човек довољно видети, како рђави певачи песме кваре, и да је нужно песме избирати. Кад би се од каке врло старе песме, или макар и од новије, али од особитога и ретког догађаја, нашле само неколике врсте, па макар се ни оне не могле разумети, опет би јој било вредно штампати; али од обични догађаја, код толики добри и лепи песама, штампати песме рђаве и луде, ја мислим да би била права будалаштина. Да би пак човек могао добру песму од рђаве разликовати, он мора песме познавати и разумевати; а то је за данашње наше књижевнике доста тешко. Ове речи мислим да ми ни један од њи, који је паметан, не

ће за зло примити, а још мање себи за срамоту; јер није никаке срамоте не знати оно, што човек није учио. Ако су наше народне песме и постале само од простога народа, опет не треба мислити, да ји сваки наш књижевник, без икаке у том науке и преправе, може разумети. За Г. Симу Милутиновића могло се и пре шест година мислити, да наше народне песме разуме боље, него и један од наши књижевника, јер се више од свију мешао с народом, који песме пева и приповеда; па опет толкујући ји Г. Герхарду у Липиспи *) није свуда правога смисла погодио, н. п. Где се у другој књизи на страни 129. каже за дервишева коња:

„На глави му маа Стамболија,"

Они су превели:

Das ein Federbusch aus Stambol ſchmückte

(који је украшен био Стомболском перјаницом!), а Стамболија онде значи Стамболска (велика) зобница (торба,

*) Wila. Serbiſche Volkslieder und Heldenmährchen von W. Gerhard. Leipzig, 1828. Verlag von Joh. Ambr. Barth. две књиге.

из које коњи зоб једу), и то је по разуму управо, као што треба: господар пије, а коњ зоб зобље. Из исте књиге са стране 294. стих (који је и пословица):

„Ранитељ је, како и родитељ"

преведен је:

Denn der Zögling gleicht gewiß dem Vater

(јер је дете, као и отац му!), а то је са свим наопако! Из књиге треће са стране 171. стих (који је такођер као пословица):

„У торбици танка брашњеница"

(т. ј. торба је рђав амбар или магацин, јер се у њој млого не може понети) преведен је:

Ja (es fehlt) sogar an Brocken im Torniſter

(нестало и мрва у торби!) и т. д. Но, управо узевши, ни овим се погрешкама не треба чудити. Ја сам се родио и одрастао у кући, где су које дед и стриц, које различни други Ерцеговци, који су готово сваке године на зимовање долазили, по целу зиму песме певали и казивали; по том сам по логорима, како на Дрини и у Лозници (1804. и 1807. године), тако и у Кладову (1811. године) и у Неготину и у Брзој паланци (1812. и 1813. године) с великом жељом и радости песме слушао и певаче тражио и прози-

вао*); и ево двадесет година, како песме тражим и купим; па се опет нађе у њима места (не спомињући појединих речи, које у живом језику нико све знати не може), која не разумем, н. п. у овој књизи на страни 29., 95., 137., 264.

Лоша краљу срећа прескочила —
Лоша му је срећа прискочила —
Добра бану срећа прескочила —
Но му добра срећа прискочила —

---

*) У Лозници 1807. године, кад сам био писар код Г. Јакова Ненадовића, слабо се кад ручало или вечерало без певача (и будући, да је и Г. прота Ненадовић радо слушао јуначке песме, тако су нам капетани избирали и доводили најбоље певаче из њихови кумпанија); а у Кладову и у Брзој паланци имао сам гусле у кући, и, осим различни војника, који су ми певали, једно момче из наије Шабачке највише смо зато држали у служби (као кувара), што је врло лепо знало уз гусле певати. Тако међу свима овим песмама, које су до сад штампане, врло ји мало има, које нисам чуо пре, него сам стао песме скупљати; а читаве би две оволике књиге биле од они, које сам пре слушао, а сад не могу да нађем певача, да ми ји лепо каже.

***

Сад ја управо не знам, или се ту у почетку мислило, да је срећа **прискочила** (т. ј. **притрчала**); или, да је срећа **прескочила** пут, као што се, н.п. држи за несрећу, кад зец пређе пут; зато сам оставио, како сам и добио, на једном месту **прескочила**, а на другом **прискочила**.

3.

Поред свега мноштва различни песама, које имам, мени би опет сватко учинио велику љубав, ко би ми још каку народну песму (по згодној прилици) послао; а ја ћу и у напредак за сваку, коју штампам, казати у предговору, од кога сам је добио, као и за ове досакошње овде сад што сам казао.

4.

У овој књизи има око 500 речи, који нема у моме Српском рјечнику; но ја сам за сад на крају назначио и истолковао само оне (понајвише **Турске**), за које мислим, да ји сваки Србин не може ласно разумети. Ја сам, које сам, које с помоћу гдекоји пријатеља, скупио до сад преко 4000 народни наши речи, који

у поменутоме рјечнику мом нема, и мислим ји издати у особитој књижици, као додатак. Зато молим свакога Србина, који би био бележио оваке речи, који нема у моме рјечнику, да ми ји по згодној прилици пошаље, а ја ћу му, кад ји узаштампам, јавно благодарити.

5.

Од свега срца благодарим ГГ. скупитељима на родољубивоме труду и на пријатељској љубави, и ГГ. пренумерантима на поверености и на родољубивој ревности. Истина да је пренумерација, особито као што је данас код нас, права прошња, и велика досада, не само за скупитеље и за пренумеранте, него и за списатеље; али како још немамо праве књижне трговине, а народ наш на мало места живи у великим гомилама, него понајвише растркан на далеко, она је једини начин не само књигу издати на свет, него је и по народу разнети (млого наши читатеља има, који би без пренумерације тешко и чули, да је књига на свет изишла, а камо ли да би је могли добавити и купити). Кад се они сами, видећи ову пользу и нужду пренумерације у данашњему

стању књижества нашега, неки, поред свека труда и досаде, радо примају скупљања пренумеранта, неки се пренумерирају на књиге баш ако ји и не читају, а неки се пренумерирају и на више књига, него што им треба (као што се, н. п. може видети овде међу пренумерантима из Арада, Брода, Дубровника, Загреба, Земуна, Мошоња, Панчева, Пеште и Тријеста), само да би књижество свога рода потпомогли и списатељима издавање књига облакшали; надам се, да ће и мени опростити, што сам им с овим досађивао, и што ћу им још у напредак, ако Бог да здравље, досађивати.

У Бечу месеца Маија 1833.

Вук Стеф. Караџић.

1.

Како се крсно име служи.

Свеца слави Српски цар Степане,
Свеца слави, светог Аранђела,
Сву господу на свеца сазвао,
Сазвао је триста свештеника
И дванаест велики владика,
И четири стара проигумна.
Лепо ји је царе посадио:
Све колено један до другога,
А цар Степан ладно вино служи,
Господаром редом чашу даје,
Како царски ваља и требује
Послужити крсно име своје.
Ал' беседе господа ришћанска:
„Цар честити, огрејано сунце!
„То је нама зазор и срамота,
„Да ти нама ладно вино служиш,
„Него седи с нама за трпезу,
„Слугам' подај, нека вино служе."
Превари се Српски цар Степане,
Те он седе с њима за трпезу,

А још није ни славе напио,
А заиста ни метанисао,
Слугам' даде, да му вино служе,
Да му слуге крсно име служе,
Не послужи крсно име своје
Један данак, као један часак.
Док цар Степан на ногу стајаше,
Стајаше му свети Аранђео,
Стајаше му на десном рамену,
Милује га крилом по образу;
Кад цар Степан седе за трпезу,
Расрди се свети Аранђео,
Уд'ри цара крилом по образу,
Па отиде из царева двора.
То из двора нико не видео,
Разма један калуђере стари,
Па он проли сузе низ образе;
Гледали га цареви дворани,
Пак су њему тијо беседили:
„Што је тебе, стари калуђере?
„Шта т' је мало у цареву двору?
„Ил' т' је мало изест', ил' попити?
„Или си се, стари, препануо,
„Цар ти не ће милостиње дати?"
Ал' беседи стари калуђере:
„Прођ'те ме се, цареви дворани!
„Ни ми ј' мало изест' ни попити,
„Нити сам се старац препануо,

„Што м' цар не ће милостиње дати;
„Него виде, што видео нисам:
„Док цар Степан на ногу стајаше,
„Стајаше му свети Аранђео,
„Стајаше му на десном рамену,
„Милује га крилом по образу;
„Кад цар Степан седе за трпезу,
„Расрди се свети Аранђео,
„Уд'ри цара крилом по образу,
„Па отиде из царева двора."
То дворани цару доказаше,
Онда царе на ноге устаде,
И подиже триста свештеника,
И дванаест велики владика,
И четири стара проигумна;
Те узеше књиге цароставне,
Те чатише велике молитве
И држаше велика бденија
За три дана и три ноћи тавне;
Моле с' Богу и свет' Аранђелу,
Те се на то једва смиловао,
Смиловао свети Аранђеле,
Те је цару греке опростио,
Што је царе сео за трпезу,
А још није ни славе напио,
А заиста ни метанисао.

2.

Ко крсно име слави, оном и помаже.

Што протужи рано у недељу,
У недељу прије јарког сунца,
У Соколу граду бијеломе
У тамници Петра Мркоњића?
Огласује, да је соко сиви,
По истини војвода Тодоре.
Ако тужи, за невољу му је:
Сутра му је крсно име свето,
Крсно име свети Ђеорђије,
А нема га чиме прославити,
Пак братими капицију млада:
„Богом брате, капицијa млади!
„Отвори ми на тамници врата,
„Да ја идем Петру Мркоњићу,
„Да се молим Пери господару,
„Да ме пусти на Бога на јемца,
„Да отидем на вашу чаршију,
„На чаршију тамо међ' трговце,
„Да попросим и леба и вина,
„Да нараним сужње по тамници
„Ради Бога и крсног имена."
Капицијa за Бога примио,
Па он пусти војводу Тодора,
Пусти њега Петру Мркоњићу,

Пусти г' Петар на Бога на јемца,
Оде Тодор тамо на чаршију,
На чаршију тамо међ' трговце;
У Тодора нигди ништа нема,
Разма једни ножи позлаћени,
Сребрни су, пак су позлаћени;
Он изнесе ноже међ' трговце,
Трговци му цијенили ноже:
Та један му два дуката даје,
А други му три дуката даје,
Трећи смисли и Бога и душу,
Те му даде четири дуката.
Дукат узе леба бијелога,
Други дукат вина и ракије,
Трећи дукат сваке ђаконије
И убаве оне јасне свеће,
А четврти дукат оставио,
Да дарује сужње по тамници
Ради Бога и крсног имена.
Па је Тодор ужегао свећу,
Па отиде доле у тамницу,
Те ставио сужњем вечерати;
Вечерају, пију вино ладно,
Сетише се лепе славе Божје,
Уста Тодор, у славу напија:
„О убава лепа славо Божја!
„Свети Ђорђе, крсно име моје!
„Опрости ме тамнице проклете!"

Теке Тодор у славу напија,
У то доба јунак пред тамницу!
Пак дозива војводу Тодора:
„Чујеш брате, војвода Тодоре!
„Оди к мене, брате, пред тамницу,
„Да ти кажем до две до три речи."
А беседи војвода Тодоре:
„Опрости ми, незнана делијо,
„Ја би каид пред тамницу доћи,
„Ал' је пуста синоћ затворена,
„И кључеви двору однешени." —
„Оди к мене, војвода Тодоре!
„На тамници отворена врата,
„Отворена врата деветора
„И десето брава Дубровничка."
Тад' изиђе војвода Тодоре,
Пред тамницом чудан добар јунак
На витезу коњу зеленоме,
И на њему чисти зелен скерлет,
На глави му красан самур-калпак,
За калпаком ноја птића крило,
Те сен чини коњу и јунаку,
Да му лице не смагне од сунца;
Пак Тодору јунак проговара:
„Чујеш брате, војвода Тодоре!
„Ти се дижи ноћас из тамнице,
„Пак не иди покрај мора сиња,
„Јер су честе у Латина страже,

„Пак се бојим, да те не увате,
„Већ ти иди преко горе чарне,
„Докле дођеш двору господскоме."
Осврте се војвода Тодоре,
Да јунаку даде чашу вина,
Ал' нестаде коња и јунака!
Оде Тодор доле у тамницу,
Те казује међу сужњевима,
Кад видеше тридесет сужања
На тамници отворена врата,
Оставише и лебац и вино,
Отидоше свак' на своју страну.
Оде Тодор преко горе чарне.
Каде дође двору господскоме,
Али љуба крсно име служи,
Сазвала је госте и званице,
И кумове и све пријатеље,
Па госпођа крсно име служи,
И госпођа у славу напија:
„Помоз' Боже! и свети Ђорђије,
„Крсно име господара мога!
„Опрости га тамнице проклете!
„Донеси га двору господскоме!"
У то доба Тодор у дворове,
Од госпође чашу приватио,
Те напио у славу Божију,
Послужио крсно име своје,
А у своме двору бијеломе,

Почастио госте и званице
И кумове и све пријатеље. 110

3.

Љуба Богатога Гавана 1).

Заповеди Господ Бог
Двема трима анђелом:

---

1) У манастиру Троноши, у Јадру, био је с десне стране код двери намоловат го старац, кога су гује опасале, те га кољу и пију му сисе. Као што обично родитељи различне иконе по црквама и по манастирима деци толкују, тако је и мени мој отац казивао, да се онај старац звао Богати Гаван, и да је поред свега превеликог богатства био врло тврд и немилостив, па га зато Бог онако осудио. Сад ја управо не знам, или је ово каква црквена историја, или само народна приповетка; еле у овој песми о Гавану готово нема ништа, него само о жени његовој. Ову је песму певала уз гусле нека Јеца слепица у Земуну просећи од куће до куће, т. ј. кад дође пред чију кућу, она почн уз гусле певати (да је чују, да је пред кућом), па кад јој се што удели, или од-

„О ви моји анђели!
„Три небеске војводе!
„Сиђ'те с неба на земљу,
„Садељајте гуслице
„Од сувога јавора,
„Па пођите по свету,
„Као пчела по цвету,
„Од Божијег прозора,
„Од сунчаног истока,
„Те кушајте све вере,
„И све редом градове,
„Знаде л' сваки за Бога
„И за име Божије."
Па сиђоше анђели,

говори, да се не нада ничему, она престане онде, докле је испевала, па иде даље, а ко је заиоли, она му пева целу песму, као што је мени певала неколико пута. Од исте Јеце слепице ову је песму мени, са још неколике јуначке песме, за љубав пријатељску преписао и послао, још 1826. године, садашњи Земунски парох, Честь. и високоучени Г. Аврам Живановић. Ова је песма и по том особито знатна, што је по садржању и по дужини налик на јуначке песме, а стопе и слогомерје у њој женски песама.

Сиђош' с неба на земљу,
Садељаше гуслице
Од сувога јавора,
Па пођоше по свету,
Као пчела по цвету,
Од Божијег прозора,
Од сунчаног истока,
Те кушају све вере,
И све редом градове;
Сваки знаде за Бога
И за име Божије.
Кад дођоше пред дворе
Богатога Гавана,
А тако се додеси
Баш у свету недељу,
И стајаше анђели
Летњи данак до подне.
Ту ји ноге болеше,
Беле руке трудише
Од самсова бранећи с';
Кад изиђе Јелена
Поносита госпођа,
Пред њом иду дворкиње,
А за њоме слушкиње,
На глави јој пауни,
Крилима' јој лад чине;
И изнесе Јелена
Поносита госпођа

Огорео крај леба,
Што ј' у петак мешено,
У суботу претано,
У недељу ваљено;
То не даде Јелена,
Како Господ милује,
Него баци Јелена
С десне ноге пашмагом:
„Ето вама, божјаци!
„Какови је тај ваш Бог,
„Кој' не може ранити
„Своје слуге код себе,
„Већ ји шиље до мене?
„Имам Бога на дому 2),
„Који ми је створио
„Од олова дворове,
„И сребрне столове,
„Млогу стоку и благо."
Па су пошли анђели,
Сусрете ји Стеване,
Верна слуга Гавана,
И беседе божјаци:
„Чујеш, брате, Стеване!
„Удел' штогод за Бога!"
А беседи Стеване:

---

2) Гавана? Или какога идола?

„Чујте, браћо, божјаци!
„Нигди ништа не имам,
„Разма једно јагњешце,
„Служио сам Гавана
„Пуно девет година,
„И ништа ми не даде,
„Разма једно јагњешце;
„Ја сам млеко просио,
„Те сам јагње ранио,
„Сада ми је јагњешце
„Од сви овац' најбоље;
„Да ми ј' овде јагњешце,
„Ја би вам га сад дао,
„Зашто прете чобани,
„Да ми јагње украду."
Осврте се Стеване,
Али иде јагњешце
Преко поља блејећи,
Радује се Стевану,
Као својој мајчици.
Узе Стеван јагњешце,
Па га трипут пољуби,
Па га даде божјаку:
„Ето, браћо, божјаци!
„Нек је вама подела,
„Мен' пред Бога молитва." —
„Фала, брате, Стеване!"
И одоше анђели,

И однеше јагњешце.
Кад су дошли анђели
На престола Ристова,
Па казују Господу,
Како ј' било на земљи
(Оно Господ боље зна,
Него они што кажу),
Онда рече Господ Бог:
„Чујете ли анђели!
„Сиђ'те с неба на земљу,
„Па идите ка двору
„Богатога Гавана,
„На двору му створите
„Балатино језеро,
„Уватите Јелену
„Поноситу госпођу,
„За грло јој вежите
„То студено камење,
„За камење вежите
„Нечастиве ђаволе,
„Нек је возе по муци 3),
„Као шајку по мору."

3) Т. ј. по вечној муци.

4.

Женидба краља Вукашина.

Књигу пише Жура Вукашине
У бијелу Скадру на Бојани,
Те је шаље на Ерцеговину
Бијеломе граду Пирлитору 4),
Пирлитору према Дурмитору,
Видосави љуби Момчиловој,
Тајно пише, а тајно јој шаље,
У књизи јој овако бесједи:
„Видосава, Момчилова љубо!
„Шта ћеш у том леду и снијегу?
„Кад погледаш с града изнад себе,
„Ништа немаш лијепо виђети,
Већ бијело брдо Дурмитора
Окићено ледом и снијегом
„Усред љета, као усред зиме;
„Кад погледаш стрмо испод града,
„Мутна тече Тара валовита,
„Она ваља дрвље и камење,
„На њој нема брода ни ћуприје,
„А око ње борје и мраморје;

4) Једни певају Пиритор место Пирлитор. Кажу, да и сад стоје зидине од тога града.

„Већ ти отруј војводу Момчила,
„Ил' га отруј, или ми га издај,
„Оди к мени у приморје равно
„Бијеломе Скадру на Бојану,
„Узећу те за вјерну љубовцу,
„Па ћеш бити госпођа краљица,
„Прести свилу на златно вретено,
„Свилу прести, на свили сједити,
„А носити диву и кадиву
„И још оно све жежено злато;
„А какав је Скадар на Бојани!
„Кад погледаш брду изнад града,
„Све порасле смокве и маслине
„И још они грозни виногради;
„Кад погледаш стрму испод града,
„Ал' узрасла шеница бјелица,
„А око ње зелена ливада,
„Кроз њу тече зелена Бојана,
„По њој плива риба свакојака,
„Кадгођ оћеш, да је тазе једеш."
Дође књига љуби Момчиловој,
Књигу гледа љуба Момчилова,
Ону гледа, другу ситну пише:
„Господине, краљу Вукашине!
„Није ласно издати Момчила,
„Ни издати, нити отровати:
„У Момчила сестра Јевросима,
„Готови му то господско јело,

„Прије њега јело огледује;
„У Момчила девет миле браће
„И дванаест прво-братучеда,
„Они њему рујно вино служе,
„Прије њега сваку чашу пију;
„Момчил' има коња Јабучила 5),
„Јабучила коња крилатога;

5) Приповеда се, да је онамо негде у некаком језеру био крилат коњ, па излазио ноћу, те пасао Момчилове кобиле, које су пасле по ливади око језера; но како би коју кобилу опасао, он би је ударио ногама у трбу, те се изјалови (да не би ождребила крилата коња). Кад то дозна Момчило, а он узме бубњеве и таламбасе, и остале којекаке справе, што лупају, па отиде даљу, те се сакрије код језера, а кобиле натера око језера. Кад ноћу изиђе коњ из језера и опасе једну кобилу, па пође да сиђе с ње, онда би почне лупати у бубњеве и у остале справе, те се коњ поплаши и не узима кад изјаловити кобиле, него утече у језеро, а кобила остане суждребна и ождреби Момчилу крилата коња, којега једни у овој песми називају вранцем, једни дорatom, једни ђогатом, а овде се пева Јабучило, и краткости ради, Чилаш и Чиле.

„Кудгођ оће, прелећети може;
„У Момчила сабља са очима 6);
„Не боји се никога до Бога.
„Већ ме чу ли, краљу Вукашине!
„Ти подигни млогу силну војску,
„Изведи је на Језера равна,
„Пак засједни у гори зеленој;
„У Момчила чудан наук има,
„Свако јутро у свету нећеју
„Рано рани у лов на Језера
„С' собом води девет миле браће
„И дванаест прво-братучеда
„И четръест од града левера;
„Када буде уочи нећеље,
„Ја ћу спалит' крила Јабучилу,
„Бритку ћу му сабљу затопити,
„Затопити оном сланом крвљу,
„Да се не да извадит' из кора;
„Тако ћеш ти погубит' Момчила."
Када краљу така књига дође,
Те он виђе, што му књига каже,
То је њему врло мило било,
Па он диже млогу силну војску,
Оде с војском на Ерцеговину,

6) Ја не знам, шта значи, сабља са очима, а ни певач ми није знао казати. Да није на њој где била каква шара, као очи?

Изведе је на Језера равна,
Пак засједе у гори зеленој.
Кад је било уочи нећеље,
Момчил' оде у своју ложницу,
Па он леже у меке душеке,
Мало прође, и љуба му дође;
Али не ће у меке душеке,
Већ му рони сузе више главе;
А њу пита војвода Момчило:
„Видосава, моја вјерна љубо!
„Кака ти је голема невоља,
„Те ми рониш сузе више главе?"
Ал' говори млада Видосава:
„Господару, Момчило војвода!
„Мени није никаке невоље,
„Већ сам чула једно чудно чудо,
„Чула јесам, ал' нисам виђела,
Да ти имаш коња Јабучила,
„Јабучила, коња крилатога,
„Ја не виђе твоме коњу крила,
„Те не могу млада вјеровати,
„Већ се бојим, ћеш погинути."
Мудар бјеше војвода Момчило,
Мудар бјеше, ал' се преварио,
Својој љуби тако бесједио:
„Видосава, вјерна моја љубо!
„За то њу те ласно утјешити,
„Ти ћеш ласно виђет' чилу крила:

„Када први запјевају п'јевци,
„Ти отиди у нове ааре,
„Тад' ће чиле попуштити крила 7),
„Тад' му можеш крила сагледати."
Пак он леже санак боравити.
Момчил' спава, љуба му не спава,
Веће слуша млада у душеку,
Кад ће први п'јевци запјевати;
А кад први п'јевци запјеваше,
Скочи млада из мека душека,
Запалила фењер и свијећу,
Па узима лоја и катрана,
Оде право у нове ааре;
Ал' истина, што Момчило каже,
Јабучило крила попуштио,
Попуштио, крила до копита;
Таде она крила намазала,
Намаза ји лојем и катраном,
Па свијећом крила запалила,
Те сапали крила Јабучилу,
Што не могла ватром сагорети,
То под колан притегнула тврдо;
Онда млада оде у ризницу,
Доватила сабљу Момчилову,
Те је сланом затопила крвљу,

7) По овом се мора мислити, да се крила свагда нису могла видети.

Пак се врну у меке душеке.
Кад у јутру зора заб'јелила,
Поранио војвода Момчило,
Па говори љуби Видосави:
„Видосава, моја вјерна љубо!
„Ја сам ноћас чудан сан уснио,
„Ће се пови један прамен магле
„Од проклете земље Васојеве,
„Пак се сави око Дурмитора,
„Ја удари кроз тај прамен магле
„Са мојије девет миле браће
„И с дванаест прво-братучеда
„И четръест од града левера,
„У магли се, љубо, растадосмо,
„Растадосмо, пак се не састасмо;
„Нека Бог зна, добра бити не ће."
Вели њему љуба Видосава:
„Не бој ми се, мили господару!
„Добар јунак добар сан уснио;
„Сан је лажа, а Бог је истина."
Опреми се војвода Момчило,
Па он сиђе низ бијелу кулу,
Дочека га девет миле браће
И дванаест прво-братучеда
И четръест од града левера,
А љуба му изведе чилаша,
Добрије се коња доватише,
Отидоше у лов на Језера.

Кад су били надомак Језера,
Оптече ји она силна војска;
Кад Момчило опазио војску,
Он потеже сабљу од бедрице,
Ал' се пуста не да извадити,
Као да је за коре прирасла.
Онда рече војвода Момчило:
„Чујете ли, моја браћо драга!
„Издаде ме куја Видосава,
„Но дајте ми сабљу понајбољу."
Итро су га браћа послушала,
Дадоше му сабљу понајбољу,
Па је Момчил' браћи бесједио:
„Чујете ли, моја браћо драга!
„Ви удрите војсци по крајима,
„Ја ћ' ударит' војсци по сриједи."
Мили Боже чуда великога!
Да је коме погледати било,
Како с'јече војвода Момчило,
Како крчи друма низ планину;
Више тлачи коњиц Јабучило,
Нег' што Момчил' бритком сабљом с'јече;
Ал' га лоша срећа сусретнула:
Кад изиђе према Пирлитору,
Сусрете га девет врани коња,
А на њима брата ни једнога!
То кад виђе војвода Момчило,
У јунаку срце препукнуло

Од жалости за браћом рођеном,
Бијеле му малаксаше руке,
Те не може више да сијече,
Већ удара коња Јабучила,
Удара га чизмом и мамузом,
Да полети граду Пирлитору,
Ал' му коњиц полећет' не може;
Куне њега војвода Момчило:
„Јабучило, изјели те вуци!
„Из шале смо одавде лећели,
„Без невоље, тек одо бијести,
„А данас ми полећети не ћеш!"
Ал' му коњиц њиском одговара:
„Господару, војвода Момчило!
„Нит' ме куни, нити ме нагони,
„Данас теби полећет' не могу;
„Бог убио твоју Видосаву!
„Она ми је сапалила крила,
„Што не могла ватром сагорети,
„То под колан притегнула тврдо;
„Веће бјежи, куда теби драго."
Кад то зачу војвода Момчило,
Проли сузе низ јуначко лице,
Па одскочи од коња чилаша,
Трипут скочи, до града доскочи,
Али граду врата затворена,
Затворена и замандаљена!
Кад се Момчил' виђе на невољи,

Он дозивље сестру Јевросиму:
„Јевросима, моја мила сејо!
„Пушти мени једну крпу платна,
„Не би ли ти у град утекао."
Сеја брату кроз плач одговара:
„А мој брате, војвода Момчило!
„Како ћу ти пуштит' крпу платна,
„Кад је мени снаа Видосава,
„Моја снаа, твоја невјерница,
„Савезала косе за direke?"
Ал' је сестра срца жалостива,
Жао јој је брата рођенога,
Она цикну, како љута гуја,
Ману главом и осталом снагом,
Из главе је косе ишчупала,
Оставила косе на direku,
Па довати једну крпу платна,
Претури је граду низ бедене.
Момчил' вати ону крпу платна,
Па се пење граду уз бедене,
Готов' бјеше у град ускочити:
Ал' долеће љуба невјерница,
Оштру сабљу носи у рукама,
Прес'јече му платно више руку,
Момчил' паде граду низ бедене,
Краљеве га дочекаше слуге
На мачеве и на копља бојна,
На нaџаке и на буздоване;

А допаде краљу Вукашине,
Удари га оним бојним копљем,
Удари га, посред срца жива,
Ал' говори војвода Момчило:
„Аманет ти, Вукашине краљу:
„Ти не узми моју Видосаву,
„Видосаву, моју невјерницу,
„Јер ћ' и твоју изгубити главу,
„Данас мене у тебе издала,
„А сјутра ће тебе у другога;
„Већ ти узми моју милу сеју,
„Сеју моју милу, Јевросиму,
„Она ће ти свагда вјерна бити,
„Родиће ти, к'о и ја, јунака."
То говори војвода Момчило,
То говори, а с душом се бори,
То изусти, лаку душу пусти. —
Кад погибе Момчило војвода,
А граду се отворише врата,
Пак изиђе куја Видосава,
Те дочека краља Вукашина,
Одведе га на бијелу кулу,
Посади га у столове златне,
Угости га вином и ракијом
И господском сваком ђаконијом,
Па отиде у ризницу млада,
Изнесе му руо Момчилово,
Момчилово руо, и оружје;

Ал' да видиш чуда великога:
Што Момчилу било до кољена,
Вукашину по земљи се вуче;
Што Момчилу таман калпак био,
Вукашину на рамена пада;
Што Момчилу таман чизма била,
Ту Вукашин обје ноге меће;
Што Момчилу златан прстен био,
Ту Вукашин три прста завлачи;
Што Момчилу таман сабља била,
Вукашину с' аршин земљом вуче;
Што Момчилу таман џеба била,
Краљ се под њом ни дигнут' не може.
Тад' говори краље Вукашине:
„Авај мени, до Бога милога!
„Нуто курве младе Видосаве!
„Кад издаде оваког јунака,
„Кога данас у свијету нема,
„То ли мене сјутра издат' не ће!"
Па подвикну своје вјерне слуге,
Уватише кују Видосаву,
Свезаше је коњма за репове,
Одбише ји испод Пирлитора,
Те је коњи живу растргоше.
Краљ поара дворе Момчилове,
Па он узе сестру Момчилову,
По имену дилбер Јевросиму,
Одведе је Скадру на Бојану,

И вјенча је себи за љубовцу,
Шћом лијепи пород изродио,
Породио Марка и Андрију,
А Марко се тури на ујака,
На ујака, војводу Момчида. 305

5.

Бан Милутин и Дука Ерцеговац.

Често књиге земљу преоћау,
Ни ко знаде, куда, ни од куд су.
Књиге иду од Призрена града,
Од Српскога силна цар Стевана,
На Пожегу бану Милутину,
'Вако царе бану говораше:
„Слуго моја, бане Милутине!
„Опреми се у бијелу двору,
„Поведи ми тридесет делија
„Од твојега равна Драгачева,
„Ајде шћима ка Призрену граду,
„Јер очемо, бане, војевати
„На далеко у земљу Бугарску
„На Мијајла краља Бугарскога;
„Тамо ћемо, бане зачамати,
„Но се спреми за три годинице."
Дође књига у Пожегу равну
На кољено бану Милутину.
Када бане књигу проучио,

Уд'рише му сузе од очију,
А гледа га љуба Иконија,
Па му тијо млада говорила:
„Господару, бане Милутине!
„Од куд књига, од кога ли града?
„Што л' је учиш, а сузе прољеваш?"
Вели њојзи бане Милутине:
„Чу л' ме дуцо, љубо Иконија!
„Ова ј' књига од Призрена града,
„Од нашега силна цар Стевана;
„Цар ме зове на његову војску
„На далеко у земљу Бугарску
„На Мијајла краља Бугарскога,
„Каже, љубо, за три годинице,
„Да ће бити боја с Бугарима.
„Но чу ли ме, љубо Иконија!
„Гледај мене пребијеле дворе,
„Немој моје дворе опустити;
„Пази мене два нејака сина,
„Удоми ми сестрицу Јелицу
„У лијепу варош Баковицу;
„Копај мене девет винограда
„У Бањици и у Атеници,
„У Лозници и у Паковрачу;
„А чувај ми девет воденица
„Низ Бјелицу и низ Моравицу;
„Гледај нашу славну задужбину
„Под Баницом цркву Јежевицу;

„Чекај мене за три годинице,
„Док се вратим из земље Бугарске."
А кад бане љуби наручио,
Опреми се на цареву војску,
Он поведе тридесет делија,
Оде право уз воду Мораву,
Докле с' прими ломна Влаа Старог,
А одатле у Сјеницу равну,
Од Сјенице у поље Косово,
Од Косова уз Шару планину,
Докле дође у Призрена града.
Али царе војску подигао
И пошао низ воду Бистрицу,
Сустиже га бане Милутине
На ономе Голешу планини;
Ту се бане с царем састануо
И за лако здравље упитао
И сретна му пута честитао.
А вели му силан цар Стеване:
„Слуго моја, Милутине бане!
„Ако мене Бог и срећа даде,
„Те добијем краља Бугарина,
„Оћу тебе, слуго, поклонити
„У државу земљу Босну славну,
„Да банујеш и да господујеш,
„Милутине, за живота твога."
Па с' отале војска окренула,
Низ Србију ка земљи Бугарској.

Кад дођоше у земљу Бугарску,
Дочека ји краљу Мијаило
Украј Лаба украј воде ладне.
Ту се краље с царем ударио,
Били су се три бијела дана,
Кад четврто јутро освануло,
Лоша краљу срећа пресиочила,
Те се краље с царем сусретнуо,
Но га добро Стево дочекао,
На добру га коњу поћерао,
Сустиже га у по поља равна,
Сабљом ману, одс'јече му главу,
Пороби му силовиту војску,
А он сједе у земљу Бугарску,
И умири земљу Бугарију.
Но за дуго царе зачамао,
Кажу, брате, за три годинице,
Зачамао у земљи Бугарској,
И са шћиме бане Милутине.
Но да видиш младе баковице!
Ту не прође ни година дана,
Она бана с војске не чекаше:
Батали му пребијеле дворе,
Опусти му девет винограда,
Распродаде девет воденица,
Поруши му цркву Јежевицу,
Нѐ удаде сестрицу Јелицу,
Не пази му два нејака сина;

Него пише лист књиге бијеле;
Те је шиље у Ерцеговину,
На кољено Дуки Ерцеговцу:
„Чу ли мене, Дука Ерцеговче!
„Ти покупи кићене сватове,
„Шњима ајде у Пожегу равну
„А мојему двору бијеломе,
„Те ме узми за вијерну љубу,
„Јер сам млада данас останула,
„Та баница млада, удовица,
„А бане је мене погинуо
„Војујући у земљи Бугарској;
„Но се немој, Дука затрајати,
„Јер ме просе млоги просиоци."
На брзо му књигу оправила.
А кад Дуки ситна књига дође,
Те он виђе, што му књига каже,
Он не купи кићеније свата,
Већ се спреми на бијелој кули,
Уд'ри на се дибу и кадиву,
Па се скиде низ бијелу кулу,
Оде право у доње подруме,
Те опреми дебела кулаша,
Па се њему на рамена баци,
Оде право преко Босне славне
Докле стиже Дрини валовитој,
Здраво Дрину воду пребродио,
А маши се ломна Влаа Старог,

Докле дође до Ужица града,
Па се спусти у Пожегу равну
Ка банову двору бијеломе,
Пред двором му одсједе кулаша,
А срете га госпођа баница,
Руке шире, у лица се љубе,
Узеше се за бијеле руке,
Отидоше на танке чардаке,
Угости га поспођа баница
Са шећерли кавом и ракијом,
Па дозива своје вјерне слуге,
Овако им млада говорила:
„Чујете л' ме, моје вјерне слуге!
„Пазите ми мога господара,
„Господара, Дуку Ерцеговца,
„Боље него старог Милутина."
Тако стаде за петнаест дана,
Док се спреми млада бановица,
Па покупи све баново благо,
Однесе му свијетло оружје,
Одведе му два коња витеза,
Зароби му два нејака сина,
И са њима сестрицу Јелицу,
Оде с Дуком у Ерцеговину.
Тако било, за дуго не било,
Глас отиде од уста до уста,
Докле зачу бане Милутине,
А он скочи на ноге лагане,

Оде право цару честитоме,
На јутру му назва добро јутро,
А боље му царе приватио:
„Добро дође, бане Милутине!
„Што си, бане тако уранио?
„А што ли си, сине, невесео?"
Поклања се бане до земљице,
Љуби цару руку и колено,
Па му оде смјерно говорити:
„Господару, силан цар Стеване!
„Ево има четири године,
„Како с тобом, царе, војујемо
„По Бугарској по земљи проклетој,
А моје сам дворе оставио
„И баницу љубу Ионију,
„Па сад чујем, да се преудала,
„И б'јеле ми дворе поарала
„Са некаким Дуком Ерцеговцем,
„Два ми млада заробили сина
„И Јелицу моју милу сеју,
„Све одвео у Ерцеговину,
„Моје б'јеле дворе баталио,
„Остало ми девет винограда
„Нерезани и неокопани,
„Не меље ми девет воденица,
„Но ји куја свије распродала,
„Порушила моју задужбину,
„Та бијелу цркву Јежевицу;

„Но ти с' молим, мили господару!
„Пусти мене до бијела двора,
„Да обиђем пребијеле дворе,
„Да повратим моје млого благо
„А и моја два нејака сина
„И сестрицу Јелицу ђевојку;
„Да с' осветим Дуки зулумћару,
„Да му вратим жалост за срамоту."
Кад је царе бана саслушао,
Онда њему 'вако говорио:
„Приустав' се, бане Милутине,
„Да ти дадем сиђана вермана,
„Што сам тебе, бане, поклонио
„Земљу Босну у твоју државу."
Кад је бане цара саслушао,
Приклони се до зелене траве,
Пољуби га у скут и у руку,
Па причека три бијела дана.
Кад четврто јутро освануло,
Цар му даде сиђана вермана,
Па с' отале бане подигао,
Оде право кроз земљу Бугарску,
Докле дође до Крушевца града,
А отале уз воду Мораву,
Докле бане дође под Јелицу,
Под Јелицу, у село Бањицу,
Те огледа своје винограде;
Па се вати равна Драгачева,

Стиже бане питомој Пожези
А својему двору бијеломе;
Ал' му б'јели двори потавнили,
Полупани срчали пенџери,
Обаљени високи чардаци,
Обурвати дубоки подруми,
Порушена мермерли авлија,
Обаљена демирли капија;
У двору му нигђе никог нема,
Осим болан слуга Миловане;
Пита њега бане Милутине:
„О Бога ти, моја вјерна слуго!
„Ко поара моје б'јеле дворе?
„Ко л' одведе два нејака сина
„И Јелицу моју милу сеју?
„Ко л' покупи из ризнице благо?
„Ко л' одведе коње из арова?
„Ко л' однесе свијетло оружје
„И одведе љубу Иконију?"
Вели њему слуга Миловане:
„Господару, Милутине бане!
„Све ти, бане, љуба поарала
„Са курвићем Дуком Ерцеговцем;
„Све однесе у Ерцеговину,
„Да се слави Дука зулумћару
„На срамоту тебе и твојима."
А кад бане слугу саслушао,
Он се маши руком у џепове,

Даде њему дванаест дуката:
„Нај то тебе, слуго Миловане,
„Те се рани и ода зла брани,
„Док се вратим из Ерцеговине."
Па окрену помамна ђогина,
Оде право преко Влаа Старог
Доке стиже у Ерцеговину
Б'јелој кули Дуке Ерцеговца;
Али Дуке дома не бијаше,
Но отиш'о ка Тројици цркви
И одвео љубу Иконију;
У двору му никог не бијаше,
До банова два нејака сина,
Голи, боси стоје у авлији,
И мећу се камена с рамена,
Па говори млађи старијему:
„Удри, брате, ако боље можеш."
А старији млађем говорио:
„Како ћу ти, брате, одбацити,
„Кад се нисам вином причестио
„Ни бијелим љебом наранио,
„Од како сам баба изгубио?"
Кад то чуо бане Милутине,
Уд'рише му сузе од очију,
Угна ђога у мермер-авлију,
Опази га двоје ђеце лудо,
Па побјеже у бијеле дворе,
Те казују својој милој тетки:

„Тето наша, Јелице ђевојко!
„Неко дође у мермер-авлију,
„И он јаше ђога бабовога!"
А кад чула Јелица ђевојка,
Те изиђе пред бијеле дворе,
Одма позна свога мила брата,
Па му паде млада око врата,
Рони сузе низ бијело лице;
А тјеши је бане Милутине:
„Немој, сестро, више туговати!
„Та доста си млада туговала
„У рукама Дуке зулумћара."
Те с' ђевојка мало утјешила,
Доведе му два нејака сина,
Оде бане ђецу миловати,
А Јелици тијо говорити:
„Отвори ми пребијелу кулу."
Ал' му сестра тијо одговара:
„Кучка једна, а не сваа моја,
„Од куле је кључе однијела,
„И отишла с Дуком зулумћаром
„Ка Тројици пребијелој цркви."
Кад је бане сестру саслушао,
Он подвикну тридесет делија,
Те на кули обише капију.
Бан се пење на бијелу кулу,
Те отвора попете сепете,
Нађе бане ђечине аљине:

Од кадиве зелене доламе,
И нађе им танке преобуке,
Он обуче два нејака сина
И Јелицу своју милу сеју,
Па он оби Дукине подруме,
Напоји ји вином црвенијем,
А нарани љебом бијелијем,
Па ји посла у мермер-авлију,
Да с' играју млади по авлији,
А он сакри коње у подруме,
А делије на бијелу кулу;
Оде гледат' са бијеле куле,
Шта му ђеца по авлији раде,
И шта ће им Дука учинити,
Када с' љубом у авлију дође.
Мало било, за дуго не било,
Ал' ето ти Дуке Ерцеговца
Са његовом љубом Иконијом;
Како виђе два баћова сина,
Он потрже плетену канџију,
Оде ћерат' ђецу по авлији.
Али скочи бане са чардака,
Викну бане тридесет делија,
Опколише Дуку зулумћара,
Шћау њега жива уватити;
Но се не да Дука уватити,
Трже сабљу у десницу руку,
Двије бану погубио слуге.

Кад то виђе бане Милутине,
Он удари Дуку зулумћара
Са својијем перним буздованом,
Удари га у чело јуначко,
Дука паде у зелену траву,
Дука паде, а бане допаде,
Колико му крви жедан бјеше,
Сабљом ману, одс'јече му главу.
То кад виђе љуба Иконија,
Стаде бјегат' млада низ авлију,
Не дадоше два банова сина,
Веће одма кују уватише,
У руке је бану додадоше.
Бане викну на своје делије,
Донесоше б'јелу крпу платна,
Залише је лојем и катраном,
Па увише кују Иконију
Савр главе до зелене траве,
Па он сједе пити рујно вино,
А њој русу косу запалише.
Кад догоре доље до очију,
Она с' моли бану Милутину:
„Господару, бане Милутине!
„Не дај, бане, твоје очи чарне,
„Доста си ји пута пољубио."
Али вели бане Милутине:
„Док љубио, дотле и бранио,
„Сад нек брани Дука зулумћару."

Кад догоре до бијели дојки,
Она зове два нејака сина:
„Ђецо моја, ако Бога знате!
„Ви не дајте двије б'јеле дојке,
„Доста су вас мл'јеком задојиле
„И лудије до сад одранише."
Али вели двоје ђеце лудо:
„Јесу, мајко, ал' је скупо стало
„Та дворећи Дуку зулумћара
„Голи, боси за три годинице."
Тако згоре кучка Иконија
Савр главе до зелене траве.
Бане скочи од земље на ноге,
Те Дукину поарао кулу,
Однесе му благо и оружје,
И одведе коње и соколе,
Запали му пребијеле дворе,
Па отиде новој бановини,
Штоно му је царе поклонио
Војујући по земљи Бугарској;
Намјести се бане Милутине
У Маглаја бијелога града.
Ту му дође земља Босна славна,
И од Босне тридест капетана,
Те се млади бану поклонише.
Бан удаде сестрицу Јелицу
У питому варош Баковицу
За сокола Брђанина Павла,

А ожени два нејака сина
'З преко мора отуд од Латина:
Стече бане млоге пријатеље.
Бог му дао са животом здравље!
Нама, браћо, на сретно весеље!
То велимо, да се веселимо,
Не би ли нас и Бог веселио!

6.

Марко Краљевић и бег Костадин.

Коње јашу до два побратима,
Бег Костадин и Краљевић Марко.
Бег Костадин беседио Марку:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Да ти мени о јесени дођеш,
„О јесени, о Дмитрову данку,
„А о моме крсноме имену,
„Па да видиш части и поштења,
„А и лепа, брате, дочекања,
„И господске ђаконије редом."
Ад' беседи Краљевићу Марко:
„Не вали се, беже, с дочекањем!
„Кад ја тражи брата Андријаша,
„Ја се деси у двору твојему
„О јесени о Дмитрову данку
„А о твоме крсноме имену,

„Видио сам твоје дочекање,
„И види ти до три нечовештва."
Ал' беседи беже Костадине:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Та каква ми нечовештва кажеш?"
Вели њему Краљевићу Марко:
„Прво ти је, брате, нечовештво:
„Дођоше ти до две сиротице,
„Да ј' нараниш леба бијелога
„И напојиш вина црвенога;
„А ти велиш двема сиротама:
„„Ид'т' одатле, један љуцки гаде!
„„Не гад'те ми пред господом вина.""
„А мени је жао, беже, било,
„Жао било, двеју сиротица,
„Па ја узе до две сиротице,
„Одведо ји доле на чаршију,
„Нарани ји леба бијелога
„И напоји вина црвенога,
„Па покроји на њи чисти скерлет,
„Чисти скердет и зелену свилу,
„Па ји онда посла двору твоме,
„А ја, беже, гледим из прикрајка,
„Како ћеш ји онда дочекати;
„А ти узе једно сирочади,
„Узе њега на лијеву руку,
„Друго узе на десницу руку,
„Однесе ји у дворе за столе:

„„Једʼте, пијте, ґосподски синови.““ —
„Друго ти је, беже, нечовештво:
„Што су били стари господари,
„Па су своју азну изгубили,
„И на њима стари скерлет беше,
„Оне мећеш у доњу трпезу;
„А који су нови господари
„И од скора азну заметнули
„И на њима нови скерлет беше,
„Оне мећеш у горњу трпезу,
„Пред ње носиш вино и ракију
„И господску ђаконију редом. —
„Треће ти је, беже, нечовештво:
„Ти имадеш и оца и мајку,
„Ни једнога у асталу нема,
„Да ти пије прву чашу вина.“

7.

Марко Краљевић и Алил-ага.

Појездише до два побратима
Преко красна места Цариграда:
Једно јесте Краљевићу Марко,
А друго је беже Костадине.
Та и поче беседити Марко:
„Побратиме, беже Костадине!
„Сад ја идем преко Цариграда,

„Тева м' која сукобити беда,
„Те ме тева на међан зазвати;
„Ја ћу с' тешко болан учинити
„Од зла бола тешке срдобоље."
Пак се Марко болан учинио
Без болести, од мудрости тешке,
По добру се Шарцу положио,
На седло се срцем наслонио,
Тако иде преко Цариграда.
Добра копца сукобила Марка,
Сукоби га царев Алил-ага,
И за агом тридест јањичара;
Алил-ага беседио Марку:
„О јуначе, Краљевићу Марко!
„Ајд' на међан, да с' надстрељујемо,
„Па ако ти Бог и срећа даде,
„Те ти мене данаске надстрелиш,
„На част тебе моји бели двори
„И у двори моје достојање,
„И кадуна моја верна љуба;
„Ако ли те данаске надстрелим,
„Не тражим ти ни двора ни љубе,
„Теке што ћу тебе обесити,
„Витеза ти освојити Шарца."
А беседи Краљевићу Марко:
„Остан' ме се, Турчине проклети!
„Мене није до стрељана твога,
„Већ ево ме тешка болест нашла,

„Тешка болест, срдобоља љута,
„Ни коња се држати не могу,
„А камо ли да се надстрељујем!"
Ал' се Турчин останути не ће,
Вати Марку десни скут доламе,
Трже Марко ноже од појаса,
Те одсече десни скут доламе:
„Иди бедо, аратос те било!"
Ал' се Турчин останути не ће,
Већ увати леви скут доламе,
Марко трже ноже од појаса,
Те и лева одсијече скута:
„Иди бедо, да те Бог убије!"
Ал' се Турчин останути не ће,
Већ увати Шарца за вођице,
Десном руком за вођице Шарца,
Левом руком Марка за недарца.
Плану Марко, како ватра жива,
Исправи се на Шарцу витезу,
Добро Шарцу дизген потегао,
Игра Шарац, како и помаман,
И прескаче коње и јунаке;
Пак дозива бега Костадина:
„Побратиме, беже Костадине!
„Иди, брате, безистену моме,
„Донеси ми стрелу Татаранку,
„У којој је стрели Татаранки
„Девет бели соколови пера;

„А ја идем с агом на кадију,
„На мешћеми да нам синџилати;
„Да међ' нама после није кавге."
Тад' се беже безистену врати,
Оде Марко с агом на кадију.
Како иде царев Алил-ага,
Папуч' скиде, седе код кадије,
Па извади дванаест дуката,
Те кадији меће под кољено:
„Ефендија, ето ти дуката,
„Не дај Марку правог синџилата."
Али Марко Турски разабрао,
А у Марка не има дуката,
Већ бућдован меће преко крила:
„Чујеш ли ме, ефенди-кадија!
„Дај ти мене правог синџилата,
„Јер видиш ли шестопер позлаћен,
„Ако т' одем ударати њиме,
„Не ће тебе мелем требовати,
„Мешћему ћеш и заборавити,
„А дукате ни видети не ћеш."
Ефендију попаде грозница
Гледајући шестопер позлаћен,
Синџилати, а дрхћу му руке.
Кад пођоше на мејдан јуначки,
За агом је тридест јањичара,
А за Марком не има никога,
До некол'ко Грка и Бугара.

Кад дођоше на мејдан јуначки,
А беседи царев Алил-ага:
„Делибаша, ајде мећи стреле;
„Ти се валиш, да си добар јунак,
„И валиш се цару на дивану,
„Да застрелиш орла крстатога,
„Крсташ' орла, што води облаке."
Беседи му Краљевићу Марко:
„Ја, Турчине, ја сам добар јунак,
„Али ти си од мене старији,
„Јер је ваше господство и царство;
„Твој је мејдан старији од мога,
„Јер си мене на мејдан звао;
„Већ, Турчине, ајде мећи стреле."
Метну Турчин прву белу стрелу,
Стрелу метну, пак мере аршином,
Престријели сто двадест аршина;
Метну Марко прву белу стрелу,
Престријели две стотин' аршина;
Метну Турчин другу белу стрелу,
Престријели три стотин' аршина;
Метну Марко другу белу стрелу,
Престријели пет стотин' аршина;
Метну Турчин трећу белу стрелу,
Престријели шест стотин' аршина;
У том Марку и Костадин дође,
И донесе стрелу Татаранку,
У којој је стрели Татаранки

Девет бели соколови пера;
Метну Марко стрелу Татаранку,
Оде стрела у пра и у маглу,
Очима се не да прегледати,
А камо ли премерит' аршином!
Стаде Турчин сузе просипати,
Стаде Марка Богом братимити:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Вишњим Богом, и светим Јованом,
„По убаву закону вашему!
„На част тебе моји бели двори,
„И кадуна моја верна љуба,
„Тек ме немој, брате, обесити!"
А беседи Краљевићу Марко:
„О Турчине, жив' те Бог убио!
„Буд ме братиш, што ми жену дајеш?
„Мене твоја жена не требује,
„У нас није као у Турака,
„Снашица је, као и сестрица;
„Ја на дому имам љубу верну,
„Племениту Јелицу госпођу;
„А све би ти, брате, опростио,
„Али си ми издрљо доламу,
„Већ дај мене три товара блага,
„Да искрпим на доламе скуте."
Скочи Турчин радо и весело,
Грли, љуби Краљевића Марка,
Одведе га двору господскоме,

Те га части за три бела дана,
Даде њему три товара блага,
Сваа када кошуљу са златом,
Уз кошуљу срмајли мараму;
Још му даде триста пратилаца,
Отпрати га двору господскоме.
И после су време живовали,
Светлу цару чували крајину:
Гди се годе крајина узбија,
Узбија је Алил-ага с Марком;
Гди се годе градови узимљу,
Узимље ји Алил-ага с Марком.

8.

Марко Краљевић и 12 Арапа.

Шатор пење Краљевићу Марко
На Арапској покрајини љутој,
Под шатором седе пити вино.
Још'те Марко чаше не попио,
Ал' допаде робиња девојка
Под шатора Краљевића Марка,
Стаде Марка Богом братимити:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Вишњим Богом, и светим Јованом!
„Опрости ме данас од Арапа.
„У троје сам допадала руке,

„Ево данас, брате, у четврте,
„Међ' дванаест браће Арапчади;
„Не држе ме, к'о се држи робље,
„Већ ме бију троструком канџијом,
„Нагоне ме, да им лице љубим;
„Не могу ји јадна ни гледати,
„А камо ли, да им лице љубим."
А Марко је привати за руку,
Посади је до десна колена,
Огрте је коластом аздијом,
А у руке даде чашу вина:
„На, девојко, те се напиј вина,
„Данас те је огрејало сунце,
„Кад си дошла к мене под шатора."
Тек девојка чашу приватила,
И приниче, да с' напије вина,
Ал' допаде дванаест Арапа
На дванаест ата Арапскије,
Сташе Марка називати курвом:
„Курво једна, Краљевићу Марко!
„Ти ли поста други цар на земљи,
„Да отимљеш робље од Арапа?"
А смеје се Краљевићу Марко:
„Ид'т' одатле, децо Арапчади!
„Да ја о вас не огрешим душе."
Ал' срдити дванаест Арапа,
Сви дванаест сабље потргоше,
Те над Марком шатор оборише,

На шатору исекли конопце,
Паде шатор на сокола Марка
И на његов крсташ алај-барјак,
И на Шарца коња великога.
Када виде Краљевићу Марко
Оборена свилена шатора,
Плану Марко, као ватра жива,
Пак он скочи на ноге лагане,
Довати се Шарца великога,
За се баци Богом посестриму,
Три пута је опаса појасом,
А четвртом од сабље кајасом,
Пак потрже сабљу оковану,
Те потера дванаест Арапа;
Не сече ји по грлу бијелу,
Већ ји сече по свилену пасу:
Од једнога двојица падају,
Од дванаест Марко начинио,
Од дванаест, двадест и четири.
Пак семану преко поља равна,
Кано звезда преко ведра неба,
Оде право ка Прилипу граду,
Ка својему двору бијеломе,
Пак дозивље Јевросиму мајку:
„Јевросима, моја стара мајко!
„Моја мајко, моја слатка рано!
„Ево, мати, Богом посестриме,
„Ран' је, мајко, мене каконо си,

„Удоми је, кано чедо своје,
„Да би, мајко, стекли пријатеље."
Ранила је Јевросима стара,
Ранила је, и удомила је
У Рудника града бијелога
У велику кућу Диздарића
Међу мили девет братенаца.
Отуд Марко стече пријатеље;
Одлазио често посестрими,
Као својој сестрици рођеној,
И често се вина напијао.

9.

Марко Краљевић укида свадбарину.

Поранио Краљевићу Марко,
Поранио низ Косово равно,
Кад је био на води Сервани,
Сукоби га Косовка девојка,
Божју помоћ назива јој Марко:
„Божја помоћ, Косовко девојко!"
Девојка се до земље поклања:
„Здраво да си, делијо незнана!"
Ал' јој Марко поче беседити:
„Драга сестро, Косовко девојко!
„Лепа ти си, секо, млађа била!

„Красна ти си стаса и узраста!
„Руменила, господска погледа!
„Ал' те, секо, коса покварила;
„Јер си тако, секо, оседила?
„С ког' си млада срећу изгубила?
„Ил' са себе, ил' са своје мајке,
„Или са свог стара родитеља?"
Проли сузе Косовка девојка,
Па говори Краљевићу Марку:
„Драги брато, делијо незнана!
„С' себе срећу изгубила нисам,
„Ни са себе, ни са своје мајке,
„Ни са свога стара родитеља;
„Већ сам јадна срећу изгубила:
„Ево има девет годин' дана,
„Како дође Арап прекоморац,
„Па од цара Косово закупи,
„И наметну зулум на Косово:
„Косово га и поји и рани;
„Па је други зулум наметнуо:
„Ко с' удаје, тридесет дуката;
„Ко се жени, тридест и четири;
„Који има, те толико даде,
„Тај се јунак може оженити
„И девојка млада удомити;
„А у мене браћа сиромашна,
„Нема блага, да Арапу даду,
„У томе сам јадна заостала,

„Те се нисам млада удомила;
„Са тога сам срећу изгубила.
„Па још за то не би ни жалила,
„Што нам с' не да младим удавати,
„И јунаком младим оженити;
„Него ево и веће невоље,
„Још је већи зулум наметнуо:
„На ноћ иште младу и девојку,
„Па девојку Арапине љуби,
„А невесту слуге Арапове;
„Обреди се све Косово редом,
„Даваше му младе и девојке,
„Ево мени тужној редак дође,
„Да довече идем Арапину,
„Да му ноћас, јадна, будем љуба,
„Па ја мислим и размишљам мисли:
„Мили Боже, што ћу и како ћу?
„Ил' ћу јадна у воду скочити,
„Или ћу се млада обесити;
„Волим, брате, изгубити главу,
„Нег' љубити својој земљи душмана."
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Драга сестро, Косовко девојко!
„Не шали се, у воду не скачи,
„Немој себи смрти учинити,
„Немој, сено, душе огрешити!
„Већ ми кажи Арапове дворе,
„Гди су двори Арапина црна?

„Имам речи беседити с њиме."
Девојка му поче беседити:
„Драги брато, незнана делијо!
„А што питаш Арапове дворе?
„Што ји питаш? Остали му пусти!
„Може да си нашао девојку,
„Пак му идеш, носиш свадбарину;
„А можда си јединац у мајке,
„Па ћеш, брате, тамо погинути,
„Па што ће ти саморана мајка?"
Марко с' маши руком у џепове,
Те извади тридесет дуката,
Па ји даје Косовки девојки:
„На ти, секо, тридесет дуката,
„Пак ти иди своме белом двору,
„Пак се рани, док ти с' срећа јави;
„Само кажи Арапове дворе,
„Ја ћу платит' свадбарину за те.
„Зашто би ме Арап погубио,
„Кад ја имам, сестро, доста блага,
„Мог'о б' платит' све Косово равно,
„Камо л' не би за се свадбарину?"
Девојка му поче беседити:
„Нису двори, већ шатори пусти.
„Погледајде доле низ Косово
„Гди се онај свилен барјак вије,
„Онде ј' шатор црног Арапина,
„Око њега зелена авлија,

„Сва авлија главам' накићена:
„Ево нема још недеља дана,
„Како ј' проклет' Арап исекао
„Седамдесет и седам јунака,
„Косоваца тужни ђувегија;
„Арап има четрдесет слугу,
„Што чувају стражу око њега."
А кад Марко саслушао речи,
Крену Шарца, оде низ Косово,
Добра Шарца врло расрдио,
Из копита жива ватра сева,
Из ноздрва модар пламен лиже;
Срдит Марко језди низ Косово,
Рони сузе низ јуначко лице,
А кроз сузе гњевно проговара:
„Ој давори, ти Косово равно!
„Шта си данас дочекало тужно,
„После нашег кнеза честитога,
„Да Арапи сад по теби суде!
„Ја срамоте поднети не могу,
„Ни жалости велике трпити,
„Да Арапи таки зулум чине
„И да љубе младе и девојке.
„Данас ћу вас, браћо, осветити,
„Осветићу, или погинути."
Оде Марко право пред шаторе,
Угледа га Арапова стража,
Па казује црну Арапину:

„Господине, Арап прекоморче!
„Чудан јунак језди низ Косово
„На витезу коњу шареноме,
„Добра коња врло расрдио,
„Из копита жива ватра сева,
„Из ноздрва модар пламен лиже;
„Оће јунак на нас ударити."
Ал' беседи Арапине црни:
„Децо моја, четрдесет слугу!
„Не сме јунак на нас ударити,
„Ваља да је нашао девојку,
„Па нам иде, носи свадбарину,
„Жао му је, што ће дати благо,
„Са тога се врло расрдио;
„Већ изиђте пред нашу авлију,
„Па јунака дочекајте лепо,
„Пред њиме се смерно поклоните,
„Под њим добра коња приватите,
„Примите му коња и оружје,
„Пустите га мени под шаторе,
„Не ћу блага, узећу му главу,
„Да добијем коња према себе."
Испадоше Арапове слуге,
Да под Марком добра коња приме,
А кад близу угледаше Марка,
Не смедоше пред Марка изићи;
Беже слуге под шатор Арапу,
Па се крију за Арапа слуге,

Покривају сабље јапунџети,
Да им Марко не види сабаља.
И сам Марко у авлију уђе,
Пред шатором одседнуо Шарца,
Своме Шарцу тако беседио:
„Одај, Шаро, и сам по авлији,
„А ја идем под шатор Арапу,
„Наоди се шатору на врати,
„Ако б' мени до невоље било."
Пак се Марко под шатора шеће,
Арап седи, пије вино ладно,
Служи му га млада и девојка;
Божју помоћ називао Марко:
„Божја помоћ, драги господине!"
Арап њему лепше одговара:
„Здрав, јуначе, делијо незнана!
„Од' јуначе, да пијемо вина,
„Па ми кажи, што си ми дошао."
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Немам каде с тобом пити вина,
„А добро сам до тебе дошао,
„Врло добро, боље бит' не може:
„Ја испроси лепоту девојку,
„Осташе ми на другу сватови,
„Дошао сам, дон'о свадбарину,
„Да дам благо, да водим девојку,
„Да ми нико на пута не стане;
„Кажи мени, што је свадбарине?"

Арап лепо Марку проговара:
„Та ти за то и одавно знадеш:
„Ко с' удаје, тридесет дуката;
„Ко се жени, тридест и четири;
„Ти се видиш јунак од међдана,
„Није кварa да стотину дадеш!"
Марко с' маши руком у џепове,
Пред Арапа три дуката баци:
„Веруј мени, више немам блага,
„Већ кад би ме тео причекати,
„Док се вратим с лепотом девојком,
„Тамо ће ме даривати лепо,
„Све ћу теби поклонити даре,
„Теби даре, а мени девојка."
Цикну Арап, као змија љута:
„У мен', курво, вересије нема!
„Не даш блага, са мном се подсмеваш;"
Па потрже тешка буздована,
Те удара Краљевића Марка,
Удари га три четири пута.
Насмеја се Краљевићу Марко:
„О јуначе, Арапине црни!
„Ил' се шалиш, ил' од збиље бијеш?"
Цичи Арап, као змија љута:
„Не шалим се, већ од збиље бијем."
Али Марко поче беседити:
„А ја мислим, да се шалиш, тужан;
„А кад, море, ти од збиље бијеш,

„И ја имам нешто буздована,
„Да те куцнем три четири пута;
„Колико си мене ударио,
„Толико ћу тебе ударити,
„Па ћем' онда на поље изићи,
„И изнова међан започети."
Трже Марко буздована свога,
Пак удари Арапина црна,
Како га је лако ударио,
Искиде му из рамена главу!
Насмеја се Краљевићу Марко:
„Боже мили, на свем теби вала,
„Кад брж' оде са јунака глава!
„Кан' да није на њему ни била!"
Трже Марко сабљу од појаса,
Пак зареди Арапове слуге,
Исече му четрдесет слугу,
А четири не кте погубити,
Већ ји Марко остави за правду,
Ној' ће сваком право казивати,
Како ј' било Арапу и Марку;
Све с авлије поскидао главе,
Па је главе саранио лепо,
Да ј' не кљују орли и гаврани,
Па авлију пусту накитио,
Накити је Арапским главама;
Арапово благо покупио;
А четири слуге Арапове,

Које није тео погубити,
Оправи ји по Косову Марко,
Оправи ји на четири стране,
Те телале по Косову слуге:
„Гди девојка има за удају,
„Нека тражи себи господара,
„Нек с' удаје, док је за младости;
„А гди јунак има за женидбу,
„Нек се жени, нека љубу тражи;
„Од сад више нема свадбарине,
„Марко за све свадбарину плати."
Све повика мало и велико:
„Бог да живи Краљевића Марка!
„Који земљу од зла избавио,
„Који сатр земљи зулумћара;
„Проста м' била и душа и тело!"

10.

Милан-бег и Драгутин-бег.

Два се брата врло миловала:
Бег Милане и бег Драгутине.
Колико се браћа миловала,
Под њима се добри коњи љубе.
Бег Милан-бег брату говорио:
„А мој брате, беже Драгутине!
„Оди, брате, да се иженимо."

Бег Драгутин брату говорио:
„Ласно би се, брате, женили;
„Ал' кад туђе сеје саставимо,
„Туђе ће нас сеје завадити,
„Башка ће нам дворе оградити,
„Између њи трње посадити,
„И кроз трње воду навратити,
„Нека трње у висину расте,
„Да се никад састат' не моремо."
Бег Милан-бег брата не слушаше,
Већ испроси лијепу ђевојку
И покупи кићене сватове,
Те доведе лијепу ђевојку,
Начинио шенлук и весеље.
Кад је било ноћи по јацији,
Младијенце у ђердек сведоше;
Када беже у одају уђе,
А ђевојка стоји под дуваком,
Он за собом затворио врата,
Диже цури пули дувак с лица,
Сину лице, кано жарко сунце;
Бег загрли лијепу ђевојку,
Отијаше, да је и пољуби;
Ал' му вели лијепа ђевојка:
„Господару, бего Милан-бего!
„Не дам теби лица обљубити,
„Док не видим твога брата главе,
„Ће се мртва по авлији ваља."

Ондар јој је бего говорио:
„Не будали, лијепа ђевојко!
„Волим брата од очињег вида;
„Ко би мог'о брату кидисати?"
Вели њему лијепа ђевојка:
„Ако ти је жао кидисати,
„Ти ћеш сјутра рано уранити,
„Па ти ајде у лов у планину
„И поведи брата Драгутина,
„Понесите сиве соколове,
„Поведите рте и загаре,
„Па крећите тице јаребице,
„Напушћајте сиве соколове,
„Нек фатају тице јаребице;
„А крећите срнѐ и кошуте,
„Напушћајте рте и загаре,
„Нека тару срне и кошуте;
„Па најпошље, бего Милан-бего,
„Ти заметни ајку у планини,
„Па ти крени звијера арслана,
„Свога брата метни на бусију,
„Откуда ће арслан ударити,
„Па ће њега арслан погубити."
То је бего одма каил био,
Он јој рече, да ће учинити;
Тада му је лице допуштила.
Кад у јутру зора заб'јелила,
Поранио беже Милан-беже,

Иде брату у другу одају,
Да он буди брата Драгутина;
Ал' му братац прије уранио,
На демир се пенџер наслонио,
Па премишља мисли сваковјаке.
Њему Милан Божју помоћ даје,
Драгутин му лијевше прифатио;
Милан му је онда говорио:
„А мој брате, беже Драгутине!
„Јесам, брате, лова пожелио,
„Да идемо у лов у планину."
Драгутин је брату говорио:
„Мој рођени брате, Милан-беже!
„Ја сам ноћас зао сан ушнио:
„Ће нам мућа од запада сину,
„А гром пуче из ведрога неба,
„Па у наше ударио дворе,
„Ја умрије, ти пребоље, брате."
Милан-бег је брату говорио:
„А мој брате, беже Драгутине!
„Сан је клапа, а Бог је истина:
„Никад санку вјеровати није;
„Да идемо у лов у планину."
Драгутин је брата послушао:
„Ајде, брате, зови наше слуге,
„Да поведу рте и загаре,
„Да понесу сиве соколове,
„Док ја идем снаи у одају."

Па од земље на ноге скочио,
Те он иде снаи у одају.
Кад униђе снаи у одају,
Али снаа код пенџера сједи,
Њој Драгутин добро јутро виче,
Спрам њег' снаа на ноге скочила,
Драгутину Бога прифатила,
Бијелу му пољубила руку,
Подмаче му злаћену столицу,
Шећерли му каву изнијела
И пред каву жежену ракију.
Њојзи вели беже Драгутине:
„Снао моја, Миланбеговице!
„Јеси л' ми се јучер уморила
„А јашући коња великога?
„Јеси ли ми ноћас починула
„У чардаку на меку душеку
„Мом Милану на десници руци?"
На то њему снаа одговара:
„А ђевере, мој злаћен прстене!
„Јесам ти се јуче уморила,
„Али сам ти ноћас починула
„У чардаку на меку душеку
„Твом Милану на десници руци."
Ал' да видиш бега Драгутина!
Он се маши руком у џепове,
Па извади девет прстенова
Све од чиста саливени злата

И у њима драги камењови,
И уза њи стотину дуката,
Те дарива своју снау драгу.
Снаа му је пољубила руку,
Извадила од злата мараму,
Те дарива бега Драгутина.
И одоше у лов у планину;
Они дижу тице јаребице,
Напушћају сиве соколове,
Те фатају тице јаребице;
Они крећу срнѐ и кошуте,
Напушћају рте и загаре,
Те фатају срне и кошуте.
Па најпошље ајку заметнуше,
А Милан-бег помета бусије,
Драгутина метну на бусију,
Откуда ће арслан ударити.
Завикаше по гори ајкачи,
И кренуше звијера арслана,
На бега је арслан ударио;
Кад сагледа, звијере арслане,
Кад сагледа бега Драгутина,
На бега је јуриш учинио.
Бег се брани дрвљем и камењем,
И најпотље злаћеном марамом,
Што је њега снаа даривала;
Уфати га звијере арслане,
Ал' завика беже Драгутине:

„Ђе си, брате, беже Милан-беже?
„Погуби ме звијере арслане!"
Кад то чуо беже Милан-беже,
Тада му је жао брата било,
Па потече брату по авазу;
Кад допаде брату у бусију,
Ал' на брату русе главе нејма.
Жао било бегу Милан-бегу,
Брже јаше коња великога,
Па он оде двору бијеломе,
Па он иде на горње чардаке,
Па узима своју вјерну љубу,
Те је баца с горњега чардака,
Он је баца на мермер-авлију,
Мртва тужна на авлију паде.
Он накупи бисаге дуката,
Па посједе коња великога,
Он остави дворе и тимаре,
Па отиде главом по свијету.

11.

Ђурађ Чарнојевић.

Љуто тужи Ђурађ Чарнојевић
У Млијетку граду Латинскоме
У тавници краља Латинскога.
Богом брати Ђурађ Чарнојевић,

Богом брати тавничаре младе:
„Богом браћо, млади тавничари!
„Остав'те ми на тавници пенџер,
„Да ја гледим уз Млетке низ Млетке,
„Не би л' кога опазио свога."
Тавничари за Бога примише,
Оставише на тавници пенџер.
Ђурађ гледа уз Млетке низ Млетке,
Од свог никог опазит' не може,
Већ опази Богом побратима,
Побратима Дојчевића Вука,
Па беседи Ђурађ Чарнојевић:
„Побратиме, Дојчевићу Вуче!
„Брже ли ме, брате, заборави,
„И леб и со под ноге погази!"
Ал' беседи Дојчевићу Вуче!
„Побратиме, Чарнојевић Ђурђу!
„Нисам тебе ја заборавио,
„Ни леб и со под ноге згазио:
„Ево данас цео месец дана,
„Како стојим на краљеви врати,
„Те се молим краљу Латинскоме,
„Да би ли те пустио за благо;
„Али не ће Латини за благо,
„Веће ишту, што су и искали,
„Ишту, брате, до три добра твоја:
„Прво добро на мору Солило,
„Друго добро бео град Скатара,

„Треће добро танана жерава."
Кад то чуо Ђурађ Чарнојевић,
Он беседи побратиму своме:
„Побратиме, Дојчевићу Вуче!
„Иди, брате, Млетку на чаршију,
„Донеси ми три листа артије,
„Да ја пишем до три ситне књиге,
„Да ји шаљем Иви брацу моме
„Седам дана преко мора сиња:
„Ако може добра прегорети,
„Тако ћ' брата очима видити."
Оде Вуче Млетку на чаршију,
И донесе три листа артије,
Па ји даје Чарнојевић Ђурђу.
Ђурађ пише до три ситне књиге,
Не пише ји самим мурећепом,
Веће меша с крвцом од образа;
Док три ситне књиге написао,
На образу рану отворио.
Даде књиге Дојчевићу Вуку:
„Носи, брате, до три ситне књиге,
„Носи, брате, Иви брацу моме:
„Ако може добра прегорети,
„Тако ћ' брата очима видити."
Вук однесе до три ситне књиге
Седам дана преко мора сиња,
Па ји даде Чарнојевић Иви.
Када Ива прву књигу разви,

Ал' беседи Чарнојевић Ива:
„Ој Скатаре, мој бијели граде!
„Ти живијем огњем изгорео!
„Та и ти ли моме брацу доће,
„Моме брацу а у дуговање?"
Када Ива другу књигу разви,
Ал' беседи Чарнојевић Ива:
„Ој Солило, мој бијели граде!
„Та и ти се, граде, оборио,
„И с тобом се море осолило!
„Та и ти ли моме брацу доће,
„Моме брацу а у дуговање?"
Када Ива трећу књигу разви,
Ал' беседи Чарнојевић Ива:
„Добро моје, танани жераве!
„И ти Турске не минуо руке!
„Та и ти ли моме брацу доће,
„Моме брацу а у дуговање?
„Вера моја! жалити вас не ћу:
„Волим брата, него и градове,
„Нег' и тебе, танани жераве."
Паке ћипи Иван Чарнојевић,
Те оседла танана жерава,
Сребрним га седлом оседлао,
А од злата уздом зауздао,
Попрегну га од сребра коланом;
Па он изви од злата ратове,
А и краљу од злата колаче,

Па жераву о каш обесио,
И два кључа од два бела града,
Од Скатара а и од Солила;
Паке посла краљу Латинскоме.
Седморица добра коња држе;
Седми данак у Млетке стигоше.
Кад је краљу коња опазио,
Удари се руком по колену,
Чисти скерлет пуче на колену;
Па отиде тавници на врата,
Па у врата ногом ударио,
Гвоздена се отворише врата,
Седамдесет пустио сужања,
А не може да познаде Ђурђа.
А кад позна Чарнојевић Ђурђа,
Он намаче жестоке бербере,
Те су Ђурђу браду обријали
И Ђурђу су нокте обрезали;
Па намаче жестоке терзије,
Те су Ђурђу скерлет покројили,
Паке седе с Ђурђем пити вино.
Пише вино за недељу дана.
Кад се Ђурађ измеша са вином,
Десни му се образ насмејао;
Поче краљу беседити Ђурђу:
„Ао Ђурђу, моје чедо драго!
„Да се ожеш, Ђурђу, оженити,
„Дао би ти ја лепу девојку,

„Што би била за тебе госпоја;
„Ти си, Ђурђу, рода господскога,
„Од принципа од Чарнојевића;
„А она је рода господскога,
„Од принципа од Сукнојевића."
Ђурађ мисли мисли свакојаке:
„Ако ћу се овде оженити,
„Та с Латини ја у миру нисам."
Све је мисли на једно смислио,
Па он скочи на ноге лагане,
Те целива краља Латинскога,
Целива га у скут и у руку.
Пођипаше премудри Латини,
Те венчаше Ђурђа са Латинком,
Па седоше онда пити вино.
Пише вино баш за седам дана,
Кад се седам навршило дана,
Поче краљу зета даривати:
Поклони му скеле и галије
Баш од Србља па до Ребљаника,
И два кључа од два бела града:
Од Скатара а и од Солила;
И даде му три стотин' дуката,
Ал' не даде тананог жерава;
И даде му триста пратилаца,
Пратише га до њини Солила.

12.

Јуришић Јанко.

Нешто цвили у Стамболу граду;
Да л' је гуја, да л' је вила б'јела?
Нит' је гуја, ни бијела вила,
Но је јунак Јуришићу Јанко;
Ако цвили, и невоља му је,
Ево има три године дана,
Ка' је Јанко таме допаднуо,
Бре тавнице цара тирјанина,
Тирјанскога цара Сулејмана;
Јесте њему тама додијала,
Те он цвили јутром и вечером,
Досадио студену камену,
А некмо ли цару Сулејману.
Тад' долази царе Сулејмане,
Он долази тавници на врата,
Те дозиваше Јуришића Јанка:
„Копилане, Јуришићу Јанко!
„Која ти је голема невоља,
„Те ти цвилиш у мојој тавници?
„Ал' си гладан, ал' си ожеднио?
„Али си се силан ужелио,
„Ужелио младе каурчиње?"
Тад' говори Јуришићу Јанко:
„Воља ти је, царе, бесједити;

„Нит' сам гладан, нит' сам ожеднио;
„А мене су жеље пролазиле,
„Још како сам пао у тавницу;
„Но је мене тама досадила.
„Султан царе, ако Бога знадеш!
„Ишти блага, колико ти драго,
„Пушти, царе, кости из тавнице."
Ал' говори царе Сулејмане:
„Бре, курвићу, Јуришићу Јанко!
„Не ћу тебе паре ни динара,
„Но ти очу, право да ми кажеш,
„Које оно бјеу три војводе,
„Штоно моју крдисаше војску,
„Кад ја иђа кроз Косово равно?"
Тад' говори Јуришићу Јанко:
„Вољан буди, царе, говорити,
„Кад ме питаш, право ћу ти казат':
„Штоно бјеше најпрва војвода,
„Што веома разгоњаше Турке,
„Нагоњаше у Лаб и Ситницу,
„Оно бјеше Краљевићу Марко;
„Штоно бјеше за њиме војвода,
„Што веома с'јецијаше Турке,
„Оно бјеше нејачак Огњане,
„Мио сестрић Краљевића Марка;
„А што бјеше трећа војевода,
„Штоно сабљу бритку саломио,
„Па на копље набијаше Турке,

„Преко себе у Лаб потезаше,
„Потезаше у Лаб и Ситницу,
„Оно бјеше Јуришићу Јанко,
„Ето ти га, царе, у тавници,
„Чини од њег', шта је тебе драго."
Тад' говори царе Сулејмане:
„Бре, курвићу, Јуришићу Јанко!
„Коју муку најволиш мучити,
„Оном ћу ти душу извадити:
„Али волиш по мору пливати,
„Али волиш на ватри горети,
„Али волиш, да те растргнемо,
„Растргнемо, коњма на репове?"
Тад' говори Јуришићу Јанко:
„Вољан јеси, царе, на бесједи;
„Ником муке миле мучит' нису,
„Али веће кад бити не може:
„Нисам риба, да по мору пливам;
„Нисам дрво, да на ватри горим;
„Курва нисам, да ме растржете,
„Растржете, коњма на репове;
„Но ја јесам јунак од јунака:
„Дај ми, царе, коња разломљена,
„Нејаана тридесет година,
„Нејаана, на бој нећерана,
„И дај мене сабљу посталицу,
„Невађену тридесет година,
„Невађену, на бој неношену,

„Која се је рђом протурила,
„Те с' из кора извадит' не може;
„Па ме пусти у поље широко,
„А напусти двјеста јањичара,
„Нека мене на сабљам' разнесу,
„Нек погинем јунак на јунаштву."
То је њега царе послушао,
Даде њему коња разломљена,
Нејаана тридесет година,
Нејаана, на бој нећерана;
И даде му сабљу посталицу,
Невађену тридесет година,
Невађену, на бој неношену,
Која се је рђом протурила,
Те с' из кора извадит' не може;
Па га пусти у поље широко,
А за њиме двјеста јањичара. —
Кад се Јанко коња доватио,
Љуто Јанко коња удараше,
А љуће му коњиц побјегао,
Побјегао, пољем широкијем,
За њим трчи двјеста јањичара.
Једно Туре измакнуло било,
Не би л' Јанку уграбило главу,
Да у цара узима бакшиша;
Сустигнуло Јуришића Јанка,
Кад се Јанко виђе на невољи,
Он помену Бога истинога,

Од појаса сабљу потегао,
Извади се, ка' нова с ковача,
Па дочека оно Туре младо
А на сабљу и на десну руку,
Удари га по свид'ну појасу,
Двије поле са коња падоше.
Туре паде, а Јанко допаде,
Па сустала коња одјаао,
На Турскога ђога узјаао,
И узе му сабљу од појаса,
Па на Турке јуриш учинио.
Пола ји је сабљом исјекао,
А пола ји цару опремио;
Па отиде пољем широкијем
Двору своме здраво и весело.

18.

Љутица Богдан и војвода Драгија.

Служио је Љутица Богдане,
Служио је војводу Драгију,
Служио га за девет година;
Не служи га, што он блага нема,
Већ за добра из потаје шарца.
Кад настала година десета,

Подиже се војвода Драгија
Са господом итар лов ловити;
Сва господа соколе понела,
А Драгија малена крагуја.
Кад дођоше на језеро мутно,
По језеру утве златокриле,
Сва господа соколе пустише,
А Драгија малена крагуја;
Сваки соко утву уватио,
Крагуј птица утве не увати.
То Драгији врло мучно било,
Пак дозива Љутицу Богдана:
„О Богдане, моја вјерна слуго!
„Трчи, сине, двору бијеломе,
„Донеси ми сивога сокола,
„Еда би нам утву уватио,
„Еда би нам образ осветлао
„На језеру међу господари."
А беседи Љутица Богдане:
„О Драгија, драги господару!
„Не ће дати разумна госпођа
„Без твојега кака обележја."
Он му даде и два обележја:
Од појаса свилену мараму,
С десне руке бурму позлаћену:
„Ево, сине, и два обележја,
„Донес' брже сивога сокола."
Узе Богдан оба обележја,

Оде брже двору Драгијину,
Пак дозива љубу Драгијину:
„О госпођо, Драгијина љубо!
„Поздравље ти од твог господара,
„Господара и моға и твога,
„Да му пошљеш из потаје шарца,
„И да пошљеш сивога сокола."
А беседи љуба Драгијина:
„О Богдане, наша верна слуго!
„Ја ћу дати сивога сокола,
„Али не смем из потаје шарца."
Он извади оба обележја:
„Ево бурма за витеза шарца,
„А марама за сива сокола."
Нема куда љуба Драгијина,
Отворила деветора врата
И десету браву Дубровничку,
Из потаје коња изводила,
Оседла га и накити лепо,
Па га даде Љутици Богдану,
Даде њему коња и сокола.
Кад се Богдан на шарцу видио,
Онда рече Љутица Богдане:
„Остај с Богом, љубо Драгијина!
„Ја не дворим тебе и Драгију
„Ево има девет годиница
„И настала година десета,
„Не дворим вас, што ја блага немам,

„Већ за овог из потаје шарца."
Отиште се преко поља равна,
Кано звезда преко ведра неба;
А запишта љуба Драгијина,
Па потрча у господске дворе,
Те дозива девера Манојла:
„Јао мене, девере Манојло!
„Одбеже нас Љутица Богдане,
„И одведе из потаје шарца,
„И однесе сивога сокола."
Онда скочи дијете Манојло,
Па уседе на коња Шаврана,
Отиште се за њим преко поља.
Брзо Шавран достигнуо шарца;
Кад то виде Љутица Богдане,
Осврте се с десна на лијево,
Те погуби дијете Манојла,
Па освоји и коња Шаврана,
Те састави шарца и Шаврана.
Глас допаде Драгији војводи:
„Зло си сео, војвода Драгија!
„Зло си сео, и вино попио,
„На језеру међу господари!
„Одбеже те Љутица Богдане,
„Одведе ти шарца и Шаврана,
„Манојла ти брата погубио."
Онда скочи војвода Драгија,
Оде вришко двору господскоме,

Па уседе шару бедевију,
Од које је и Шавран и шарац;
Доброј шари добру вољу даје,
Цичи шара, како змија љута,
На ноздрве модар пламен лиже,
Меће пене преко господара,
По с три копља у висине скаче,
По с четири добре у напредак;
Брзо шара достиже Богдана,
Достиже га, па га и престиже;
А када се на траг повратила,
Она цикну, како змија љута,
Пак довати Љутицу Богдана,
Довати га, зуби за ождреље,
Уд'ри шњиме о земљицу чарну,
Те се Богдан с душом растануо.
Над њим стао војвода Драгија,
Над њим стао, те сузе проливa:
„О Богдане, моја слуго верна!
„И Богдане, моје чедо драго!
„Кад је тебе шарац омилио,
„Зашто ми га заискао ниси?
„Ја би ти га поклонио, сине,
„И твоју би трудбу наплатио;
„Не би тако лудо погинуо,
„Ни ја мога браца изгубио."
Па Богдана онде саранио,
Браћа свога двору однесао,

Те и њега саранко лепо,
Обојици издао за душу,
Како царски ваља и требује,
Како ј' закон у вери ришћанској.

14.

Паша Сеидим и Комнен војвода.

Цар честити диван учинио,
Све везире на диван позива,
Све му паше на диван дођоше,
Ал' не дође паша Сеидиме.
Цар пашама даде пашалуке,
И агама даде агалуке.
А кад царе диван разметнуо,
Ал' ето ти паше Сеидима,
Онда му је царе бесједио:
„Слуго моја, нашо Сеидиме!
„Камо се ти прије на дивана?
„Ја пашама дадо пашалуке,
„И агама дадо агалуке,
„Што ћеш сада, пашалука нема?"
Вели њему паша Сеидиме:
„О честити царе господине!
„Нисам мог'о на диван ти доћи,
„Јер сам иш'о доље у Дољане,
„Те гледао чуда негледана

„У некога Комнен-каурина,
„Каква јаше вранца од мегдана,
„Онакога у свијету нема:
„На челу му јарко сунце сија,
„А на грлу сјајна мјесечина,
„На сапима звијезда даница;
„Кад га игра, згледати се не да."
Онда царе стаде бесједити:
„А да чујеш, пашо Сеидиме!
„Добави ми вранца Комненова,
„Ја укради, ја за благо купи,
„Метнућу те до себе везиром,
„И даћу ти три бијела града,
„Нек су твоји, докле ти је трага;
„Ако л' ми га добавити не ћеш,
„Нека знадеш, осјећ' ћу ти главу."
Кад то чуо паша Сеидиме,
Све мислио, на једно смислио,
Па он оде младу берберину,
Те је своју обријао браду,
Па се гради од Пазара Раде,
Право иде Комненову двору,
И Комнену Божју помоћ виче;
Мало га је Комнен познавао,
Па је њему био говорио:
„Здраво да си, пашо Сеидиме!
„Што си, море, обријао браду,
„Кад ти није за невољу било?"

Мудро га је паша преварио:
„О Комнене, што си полудио?
„Ја нијесам паша Сеидиме,
„Већ сам главом од Пазара Раде;
„Ја сам чуо и људи ми кажу,
„Да ти имаш доста соколова,
„Да ми дадеш два сокола сива,
„Служићу те, колико рекнемо!"
Онда вели Комнен војевода:
„Ој Бога ми, Раде од Пазара!
„Ја би рек'о, да си Сеидиме,
„Да нијеси обријао браде,
„Јер је таког струка и узраста,
„И такога ода и погледа;
„А ја имам доста соколова,
„Даћу теби два сокола сива,
„Служићеш ме три године дана."
И на то је паша пристануо.
Служио га до двије године,
Не мог'о му ни видити вранца,
А камо ли њега да одведе;
Кад настала трећа годиница,
Пође Комнен у лов у планину
И поведе пашу Сеидима,
Да он лови утве златокриле,
Не понијо стари соколова,
Већ понијо тиће соколиће,
Који лову научени н'јесу.

А кад Комнен у планину дође
Ка ономе зелену језеру,
Ђено плове утве златокриле,
Он ми пусти тиће соколиће,
Да ватају утве златокриле,
Полетише утве под облаке,
А соколи утве и не гледе,
Него лете од јеле до јеле;
Онда вели Комнене војвода:
„Слуго моја, Раде од Пазара!
„Иди брже двору бијеломе,
„Донеси ми старе соколове,
„Да поватам тиће соколиће."
Ал' бесједи паша Сендиме:
„Ој Бога ми, Комнен господару!
„Твоја госпа вјеровати не ће,
„Не ће мени дати соколова,
„Већ дај мени каква обиљежја."
Превари се Комнене војвода,
Те му даде златан прстен с руке.
Лети паша Комненову двору.
Пита њега љуба Комненова:
„Слуго наша, од Пазара Раде!
„Камо теби Комнен господару?"
Онда јој је паша бесједио:
„Ој Бога ми, Комненова госпо!
„Ти не питај за Комнена твога,
„Силна га је опколила војска,

„Видиш, да сам коња уморио,
„До тебе је мене оправио,
„И ево ти посл'о обиљежје,
„Да му пошљеш вранца од мегдана,
„Не би л' своју избавио главу.
Превари се љуба Комненова,
Превари се, уједе је гуја,
И отвори деветера врата,
И десета, па изведе вранца;
А кад паша посједнуо вранца,
Не даде му ђаво мировати,
Већ овако стаде бесједити:
„Јеси л' чула, Комненова љубо!
„Овако ми поздрави Комнена:
„Да му ј' Турчин одјаво вранца.
„Ја нијесам Раде од Пазара,
„Већ сам главом паша Сеидиме."
То изрече, па с коњем утече.
Оста јадна госпа кукајући,
Кукајући, кано кукавица,
Превртући, како ластавица;
Пак изиђе на високу кулу,
Те припали бојницу лубарду.
А кад пуче бојница лубарда,
Чини ти се, земља се потресе.
То зачуо Комнен у планини,
И у ма се јаду осјетио,
Пак се ману тића соколића,

Лети брже двору бијеломе,
Нађе јадну госпу кукајући:
„Што је, љубо, да од Бога нађеш?
„Јесу л' жива два близанца сина?"
Онда њему љуба говорила:
„О Комнене, жив' те Бог убио!
„Јесу живи, не били ти живи!
„Јесам ли те свагда сјетовала,
„Да свакије не наимаш слуга?
„А ти најми пашу Сеидима,
„Превари нас, одведе нам вранца;
„Што ћеш саде, јадна твоја мајка?
Онда јој је Комнен говорио:
„Муч', не бој се, драга моја љубо!
„Јел' остала сива бедевија,
„Што је нашег ождр'јебила вранца?" —
„Остала је, ујели је вуци!
„Али вранца стигнути не можеш,
„Далеко је душман одмакао."
Узја Комнен сиву бедевију,
Оде право трагом за Турчином.
Што је вранац у три пута скак'о,
То кобила у један пут вата.
Насред га је горе сустигао;
Кад кобила угледала вранца,
Она врисну, гора се потресе;
Кад је вранац осјетио мајку,
Стаде вранац, макнути се не ће.

Бије њега паша Сеидиме,
Бије њега оштром бакарлијом:
„Ајде, вранче, жив' те Бог убио!
„Видиш, да сам изгубио главу."
Вранац стоји, макнути се не ће.
Повикује Комнене војвода:
„Стан' дер, пашо, да ти најам платим,
„Није право, тако да отидеш."
Достиже га, одс'јече му главу,
И поврати вранца од мегдана,
Оде двору и здраво и мирно.

15.

Облак Радосав.

Поранио Облак Радосаве
Низ широко поље Годоминско,
Кад је био насред Годомина,
Сретоше га дв'је госпоће младе:
Једно љуба Бијелић-војводе,
А друго је Златокосић-Павла;
Носе младе двоје ћеце лудо.
Кад сретоше Ђурђеву војводу,
О скуту му обискоше младе,
Љубе Рада у скут и у руку,
Па одоше смјерно говорити:
„Богом куме, Облак Радосаве!

„Богом куме, и светим Јованом!
„Крсти нама двоје ђеце лудо,
„Па ти иди Смедереву граду,
„Тамо су ни наши господари:
„Бијелићу и Златокосићу,
„У тавници госпоће Јерине,
„Па ји оће младе да погуби;
„Но се моли госпоћи Јерини,
„Нек ји пусти из тавнице клете."
Ал' говори Облак Радосаве:
„Чујете л' ме, двије моје куме!
„Ви узмите двоје ђеце лудо,
„Па идите двору бијеломе,
„А ја одо Смедереву граду,
„Молити се Ђурђу и Јерини,
„Нека пусте ваше господаре
„Из тавнице, да је Бог убије!"
То изрече, оде Смедереву,
А кад дође на Ђурђевој кули,
Али сједи Смедеревац Ђурђе,
Ево сједи пред бијелом кулом,
И са шњиме Тодор од Сталаћа
И Појезда од Голупца града;
Они пију црвенику вино;
Но кад дође Облак Радосаве,
А он њима Божју помоћ даде,
Па срдито оде говорити:
„Господару, Смедеревац-Ђурђе!

„Јазук тебе и господству твоме,
„Што с' Јерини, Ђурђе, допустио,
„Те погуби толике војводе
„И поломи крила од крајине!
„Но ти с' молим, драги господару!
„Поклони ми двије војеводе:
„Бијелића и Златокосића,
„Те ји пусти са дна из тавнице."
Ал' му вели Смедеревац Ђурђе:
„Слуго моја, Облачићу Раде!
„Иди, слуго, на горња вјешала,
„Отишло је тридесет катана,
„Одвели су двије војеводе,
„Оће ти ји данас објесити;
„Но се моли господњи Јерини,
„Не ће л' ти ји она поклонити."
Кад то зачу Облачићу Раде,
Он окрену дебела ћогина,
Оде брзо на горња вјешала,
Те привикну на катане младе:
„Не вјешајте двије војеводе,
„Мене ји је Ђурђе поклонио!"
То катане једва дочекаше,
Пустише му двије војеводе.
Ал' ето ти Јерине проклете,
Шћоме иде дванаест дворкиња,
Те јој носе скуте и рукаве:
Како клета на вјешала дође,

Та срдито на катане викну:
„Шта стојите, те ји не вјешате?"
А припаде Облак Радосаве,
Молити се госпођи Јерини:
„О госпођо, Ђурђева Јерино!
„Поклони ми двије војеводе,
„Та немој ји младе погубити!"
Ал' говори госпођа Јерина:
„Нос' те ђаво, Облачићу Раде!
„И тебе ћу сјутра објесити
„Са унуком Змај-деспотом Вуком."
Кад то чуо Облачићу Раде,
Он потрже троструку камџију,
Те удари Ђурђеву Јерину;
Колико је лако ударио,
Са црном је земљом саставио;
Па он узе двије војеводе,
Одведе ји двору бијеломе,
Угости ји у бијелу двору,
Па ји здраво дома отпустио,
И бјеше ји Раде научио,
Да не држе вјере у Јерини.

16.

Старина Новак и кнез Богосав.

Вино пију Новак и Радивој'
А код Босне код воде студене

Код некога кнеза Богосава,
А кад су се вина понапили,
Кнез Богосав стаде бесједити:
„Побратиме, Старина Новаче!
„Кажи право, тако био здраво!
„Са шта, брате, оде у ајдуке?
„Каква тебе оћера невоља,
„Врат ломити, по гори одити,
„По ајдуци, по лошу занату,
„А под старост, кад ти није вриме?"
Вели њему Старина Новаче:
„Побратиме, кнеже Богосаве!
„Кад ме питаш, право да ти кажем:
„Јест ми било за невољу љуту:
„Ако мореш знати и памтити,
„Кад Јерина Смедерево гради,
„Па нареди мене у аргатлук,
„Аргатова три године дана,
„И ја вуко дрвље и камење
„Све уз моја кола и волове,
„И за пуне до три годинице
„Ја не стеко паре ни динара,
„Ни заслужи на ноге опанке!
„И то би јој, брате, опростио;
„Кад сагради Смедерева града,
„Онда стаде па и куле зида,
„Позлаћује врата и пенџере,
„Па наметну намет на вилает,

„Све на кућу по три литре злата,
„То је, брате, по триста дуката!
„Ко имаде, и предаде благо;
„Ко предаде, онај и остаде;
„Ја сам био човек сиромашан,
„Не имадо да предадем благо,
„Узе будак, с чим сам аргатов'о,
„Па с будаком одо у ајдуке,
„Па се ниђе здржати не мого
„У држави Јерине проклете,
„Већ побјего до студене Дрине,
„Па се маши Босне камените.
„А кад дођо близу Романије,
„Ту сам Турске сватове сусрео,
„Они воде кадуну ђевојку,
„Сви сватови с миром пролазили,
„Заостало Туре младожења
„На дорату коњу великоме,
„Оно не ће да пролази с миром,
„Већ потеже троструку канџију,
„Три су на њој луле од тумбака,
„Па удара мене по плећима;
„Трипут сам га Богом побратио:
„„Молим ти се, Туре младожења,
„„А тако ти среће и јунаштва!
„„И тако ти сретнога весеља!
„„Прођи ме се, ајде путем с миром,
„„Видиш, да сам човек сиромашан;"

„Опет Туре да с' окани не ће,
„Већ ме стаде већма ударати;
„Кад је мене мало заболело,
„И ја сам се врло ражљутио,
„Па потегo будак са рамена,
„Те удари Туре на дорату,
„Како сам га лако ударио,
„У ма сам га с коња оборио,
„И к њему сам онда прилетио,
„Удари га још два и три пута,
„Док сам њега с душом раставио;
„Вати му се руком у џепове,
„Код њег' нађо до три кесе блага,
„Па ји пушти себи у њедарца;
„Отпаса му сабљу од појаса,
„Њем' отпаса, а себи припаса;
„Остави му будак више главе,
„Да чим ће га закопати Турци,
„Па посједо његова дората,
„Одо право гори Романији;
„То гледају сви Турски сватови,
„Не шћедоше мене ни ћерати,
Ја не шћеше, јали не смједоше.
„Ево има четръест година,
„Романију гору обикнуо,
„Боље, брате, него моје дворе,
„Јер ја чувам друма кроз планину,
„Дочекујем Сарајлије младе,

„Те отимам и сребро и злато
„И лијепу чоу и кадифу,
„Одијевам и себе и друштво,
„А кадар сам стићи и утећи
„И на страшну мјесту постајати,
„Не бојим се никога, до Бога!"

17.

Старина Новак и дели Радивоје.

Вино пије Старина Новаче
У зеленој гори Романији,
Шњиме пије брате Радивоје,
С Радивојем дијете Груица,
Са Груицом дели Татомире
И још више тридесет ајдука.
Кад с' ајдуци вина напојише,
А у вину ћеиф задобише,
'Вако рече дели Радивоје:
„Чујеш мене, мој брате Новаче!
„Оћу тебе, брате, оставити,
„Јер си, брате, остарио тешко,
„Па не можеш више да четујеш,
„Нити оћеш на друм да идемо,
„Да чекамо поморце трговце."
То изрече дели Радивоје,
Па се скочи од земље на ноге,

А довати Брешну по сриједи,
За њим скочи тридесет ајдука.
Оде Рако преко горе чарне,
Новак оста под јелом зеленом
А са своја два нејака сина.
Но да видиш дели Радивоја!
Кад изиђе друму на раскршће,
Лоша му је срећа прискочила:
Сусрете га Мемед Арапине
Са његови тридесет делија,
Турчин њера три товара блага,
Па кад виђе тридесет ајдука,
А он викну на своје делије,
Те у вришко сабље повадише,
У ајдуке јуриш учинише,
Не даше им пушке истурити,
Но тридесет глава осјекоше,
Радивоја жива уватише,
Везаше му руке наопако,
Везана га воде кроз планину,
А нагоне, те им попијева.
Оде пјеват' дели Радивоје:
„Бог т' убио, горо Романијо!
„Не раниш ли у себе сокола?
„Пролећеше јато голубова
„И пред њима тица головране,
„Проведоше бијела лабуда
„И пронеше под крилима благо."

Тако Раде друмом поп'јеваше,
А зачу га дијете Грујица,
Па казује Старини Новаку:
„О мој бабо, Старина Новаче!
„Неко пјева друмом широкијем,
„А помиње гору Романију
„И у гори сивога сокола,
„Баш ка' да је чича Радивоје:
„Ја је чича задобио благо,
„Јали нам је муке допануо;
„Но ајдемо, да му помогнемо."
Па довати лака џевердана,
Пође право друму у бусију,
А за њиме млади Татомире,
А за ђецом Новак пристајаше.
Кад дођоше друму широкоме,
Новак стаде друму у бусију,
Око њега два нејака сина;
Ал' ето ти јеке низ планину,
Помоли се тридесет делија,
Сваки носи џиду на рамену,
И на џиди од ајдука главу,
А пред њима Мемед Арапине
Радивоја води савезана,
И он ћера три товара блага,
Право иде друмом низ планину;
Доке паде у бусију тврду,
Ал' подвикну Старина Новаче

А на своја два нејака сина,
Па опали лака јевердана,
Те погоди Мемед-Арапина
Посред паса, укиде га с гласа;
Ни земља га жива не дочека.
Арап паде у зелену траву,
А допаде Старина Новаче,
Сабљом ману, ос'јече му главу;
Па допаде дели Радивоју,
Прес'јече му тенеф на рукама,
А даде му сабљу Арапову.
Мили Боже, на свему ти вала!
Над у Турке јуриш учинише,
Раздвојише Турке у буљуке,
Па нагони један на другога:
Што пропушћа дели Радивоје,
Дочекује млади Татомире;
Што утече младу Татомиру,
Дочекује дијете Грујица;
Што пропусти дијете Грујица,
То дочека Старина Новаче.
Исјекоше тридесет делија,
Од Турака шићар покупише,
Три товара блага задобише,
Па сједоше пити рујно вино.
Али вели Старина Новаче:
„О мој брате, дели Радивоје!
„Што те питам, право да ми кажеш:

„Ал' је боље тридесет ајдука,
„Али старац Старина Новаче?"
Њему вели дели Радивоје:
„О мој брате, Старина Новаче!
„Боље бјеше тридест добри друга;
„Али твоје среће не бијаше." —
Тешко оном сваком јунаку,
Што не слуша свога старијега!

18.

Цар Сулеман и Саво патријар.

Дозивао царе Сулемане,
Дозивао Ћуприлић-везира:
„Вјерна слуго, Ћуприлић-везире!
„Како бисмо земљу потурчили,
„Да не има вјере свакојаке,
„Да немамо међу собом кавге?"
Говори му Ћуприлић везире:
„Господару, царе Сулемане!
„Не мо'ш, царе, земљу потурчити,
„Ел те земља послушати не ће;
„Но ти пиши један ситан ферман,
„Те га прати ка Јерусалиму
„Старцу Саву влашком патријару,
„Нека дође у Стамбола града,
„Обдари га даром великијем,

„Те приволи Сава патријара,
„Приволи га, да ти се потурчи;
„Ако могнеш Сава потурчити,
„Сва ће ти се земља потурчити."
То кад чуо царе Сулемане,
Брже пише сићана фермана,
Те га шаље ка Јерусалиму
Старцу Саву Српском патријару:
„Старче Саво, влашки патријару!
„Оди дођи у Стамбола града,
„Те с' потурчи у Стамболу моме,
„Чинићу те мууфли везиром,
„Да сву земљу редом потурчимо,
„Да немамо међу собом кавге."
Оде ферман ка Јерусалиму,
Гледа њега Саво патријаре,
Ферман гледа, ситну књигу пише,
Опреми је цару Сулеману,
У књизи му овако говори:
„Господару, царе Сулемане!
„Оди дођи ка Јерусалиму,
„Те ти клањај за нећељу дана;
„Да ти падне ватра из небеса,
„И потече вода из камена;
„Тад' ћу ти се, царе, потурчити,
„И сву ћу ти земљу потурчити."
Књига дође цару Сулеману,
Каде виђе, што му књига пише,

Он дозива Ћуприлић-везира:
„Слуго моја, Ћуприлић-везире!
„Ево мене ситна књига дође
„Баш од Сава влашког патријара:
„Не ће доћи у Стамбола града,
„Већ ме зове ка Јерусалиму,
„Да клањамо за нећељу дана,
„Да нам пане ватра из небеса,
„Да потече вода из камена;
„Тад' ће нам се Саво потурчити,
„И сву земљу може потурчити;
„Већ ти крени млогу силну војску,
„Крени војске дванаест иљада,
„Да идемо ка Јерусалиму."
Једнак везир цара послушао,
Крену војске дванаест иљада,
Увезли се у море дебело,
Здраво царе море пребродио,
Те отиде у Јерусалима;
Патријар га добро дочекао,
На конаке војску разредио.
Па устаде царе Сулемане,
Он подвикну оџе и шеове
И аџије и редом муктије,
Те клањају Турскога намаза,
Клањаше га за нећељу дана,
Ал' ето ти чуда великога:
Не паде им ватра из небеса,

Не потече вода из камена!
Откани се царе Сулемане,
А допаде Саво патријаре,
Он подвикну триста калуђера,
Обукоше расе калуђерске,
А скидоше капе камилавке,
Па узеше књиге јеванђеља,
Они чате и Богу се моле.
Кад је било у двадесет сати,
У двадесет, још'те и четири,
Паде њима ватра из небеса,
Од ватре се сва црква засјаја,
Потече им вода из камена,
Сву цареву напојила војску.
То кад виђе царе Сулемане,
Ману руком, прекрстит' се ћаше,
Не даде му Ћуприлић везире:
„Аман, царе, за Бога једнога!
„Не остави вјеру у каура!
„Но да дамо млогога прилога:
„Потпиши им три товара воска,
„Три товара воска и тамљана,
„Да смо дужни светој Божјој цркви
„На годину дават' од данаске,
„Од данаске, до суда страшнога."
Послуша га царе Сулемане,
Те потписа три товара воска,
Три товара воска и тамљана,

Како таде, тако и данаске
Да је дужан то давати цркви.

19.

Турски цар и Нико патријар.

Вала Богу, вала јединоме!
Поранио царе од Стамбола,
Те се шеће по дивану своме,
А дозивље млада јазиџију,
Пак овако царе говорио:
„Пиши, сине, лист књиге бијеле,
„Те је пошљи Ники патријару."
Овако му царе говораше:
„О чу ли ме, Нико патријаре!
„Потурчи се, патријаре Нико,
„И потурчи тридест калуђера
„И тридесет ђака самоука,
„И потурчи цркву Росалију,
„Градићу ти дворе у Стамболу
„Код мојије, боље од мојије;
„Ако ли се не ћеш потурчити,
„Бацићу те на дно у тавницу,
„Погубићу тридест калуђера,
„Поробићу тридест ђакончади,
„Све ћу'ти ји младе истурчити,
„Б'јелу ћу ти цркву оборити."

А кад Ники така књига дође,
Књигу гледа Нико патријаре,
А прољева сузе од очију;
Пита њега ђаче самоуче:
„О мој бабо, Нико патријаре!
„Од куд књига, од кога ли града?
„Што л' се тако жалостиво пише,
„Те је учиш, а сузе прољеваш?"
Вели њему стари патријаре:
„Прођи ме се, ђаче самоуче!
„Што ме питаш, кад помоћ' не можеш?
„Књига ј' ова од цара Турскога,
„Оће царе, да се потурчимо
„И ми нашу вјеру оставимо;
„Ако ли се потурчит' не ћемо,
„Оће мене стара да погуби
„И мојије тридест калуђера,
„Да потурчи тридесет ђакова,
„А обали цркву Росалију."
Кад то зачу ђаче самоуче,
Овако је старцу говорило:
„Чујеш мене, Нико патријаре!
„Пиши књигу цару честитоме,
„Нека купи оџе и ађије,
„И дервише Турске књижевнике,
„Нек се моли свецу Муамеду
„И његову посту рамазану
„Од првога петка до другога:

„Нек устави на истоку сунце,
„И бијели мјесец на западу
„Нека игра за нећељу дана;
„Нек пресуши воде шедрване,
„И устави Шарац воду ладну,
„Која тече кроз Стамбола града;
„Нек се дигну четири планине:
„Камендара над Стамболом градом,
„Буковица и Ораовица,
„И Кестена висока планина,
„Нека пођу на Стамбола града;
„Па ћеш му се онда потурчити."
Кад је старац ђаче саслушао,
Одма цару књигу написао:
„Чујеш мене, царе од Стамбола!
„Ти покупи оце и апије
„И дервише твоје књижевнике,
„Нек се моле свецу Муамеду
„И вашему посту рамазану
„Од првога петка до другога:
„Нека стане на истоку сунце,
„Нек заигра мјесец на западу,
„Нек пресуше воде шедрвани,
„И нек стане Шарац вода ладна,
„Нека пођу четири планине:
„Камендара над Стамболом градом,
„Буковица и Ораовица,
„И Кестена над морем планина,

„Нек се крену на Стамбола града;
„Па ћу ти се царе потурчити
„Са мојије тридест калуђера
„И мојије тридесет ђакова."
А кад цару ситна књига дође,
Он сакупи оце и аџије
И дервиџе старе књижевнике,
Те се моли свецу Муамеду
И Турскоме посту рамазану
Од првога петка до другога;
А кад било о петку другоме,
Не стаде му на истоку сунце,
Веће пусти велику врућину,
Сва му шћаше да погори војска;
Протекоше воде шедрвани
По Стамболу мутни и крвави,
А ударн Шарац вода ладна
По Стамбола да потопи града.
Кад то виђе царе од Стамбола,
Одма пише Нику патријару:
„Калуђере, Нико патријаре!
„Ти сакупи твоје калуђере
„И попове влашке учитеље,
„Пак ти дођи ка Стамболу граду,
„Те се моли Богу истиноме
„И вашему крсту но закону,
„Те се моли за нећељу дана:
„Ти устави на истоку сунце

„И устави мјесец на западу;
„Нек пресуше воде шедрвани,
„Нека пођу четири планине,
„Све четири на Стамболу граду,
„И нек стане Шарац вода ладна,
„Па ћу ти се, старче, покрстити,
„Од џамија цркве поградити,
„И све ћу ти благо поклонити."
Посла књигу Ники патријару,
Кад је стари књигу проучио,
Сазва старац дванаест владика,
А сакупи тридест калуђера,
И тридесет ђака самоука,
Отидоше ка Стамболу граду,
Те стадоше Богу на молитву,
Молише се Богу истиноме
Од дан' до дан' за нећељу дана;
Кад је било у свету нећељу,
Онда стаде Нико патријаре,
Ману крстом на четири стране,
Устави се на истоку сунце,
А и сјајан мјесец на западу;
Пресушише воде шедрвани,
Устави се Шарац вода ладна,
А потресе земља по Стамболу,
Бијеле се задркташе куле,
А стресоше четири планине:
Буковица и Ораовица,

Камендара над Стамболом градом,
И Кестена украј мора сиња,
Све се црној земљи поклонише
И пођоше на Стамбола града.
Кад то виђе царе од Стамбола,
Препаде се од Божје страоте,
Па говори Ћуприлић-везиру:
„Слуго моја, Ћуприлић-везире!
„Трчи, слуго, старцу патријару,
„Нек устави четири планине;
„Нека пусти воде шедрване,
„Нек протеку, као што су текле,
„Нек протече Шарац вода ладна,
„Нека пође са истока сунце
„А и сјајан мјесец са запада;
„Па ћу њему аир учинити:
„Даћу њему сићана фермана,
„Нека суди, као ја што судим,
„Поред мене у Стамболу граду;
„Ћу њему дворе начинити
„Код мојије, боље од мојије,
„А даћу му на годину блага
„А дванаест пуније товара;
„И нек поје црква Росалија
„У држави цара Отманскога."
Штогођ царе старцу поручио,
Све му каза Ћуприлић везире.
Кад то чуо стари патријаре,

Тад' стадоше четири планине,
А крену се са истока сунце
А и сјајан мјесец са запада,
Протекоше воде шедрвани,
И протече Шарац вода ладна.
Што цар рек'о, то и учинио,
Како онда, тако и данаске
Тамо сједи Српски патријаре.

20.

Златија старца Ћеидана.

Вала Богу, вала јединоме!
Књигу пише царе од Стамбода,
Те је шаље старцу Ћеиднану:
„Чујеш мене, старче Ћеиване!
„Опреми се на цареву војску,
„Јал' с' опреми, јал' одмјену нађи
„Без промјене за девет година,
„Јера ти се од ина не може."
А кад старца књига допанула;
Књигу учи стари Ћеиване,
Грозне сузе низ образе лије,
Шњима кваси пребијелу браду;
Невоља му суже прољевати,
Јер не има од срца порода,
После једну ћерку једницу,

Та Златију лијепу ћевојку;
Па га пита Златија ћевојка:
„О мој бабо, стари Ћеиване!
„Од куд књига, од кога ли града?
„Шта л' се у њој жалостиво пише,
„Те ти рониш сузе од очију?"
Вели Златни старац Ћеиване:
„Ћери моја, Златија ћевојко!
„Књига није ни од кака града,
„Већ је ферман цара честитога:
„Цар ме зове на његову војску,
„Да војујем за девет година
„Без промјене, моја мила ћерко!
„А ја сам ти, ћери, остарио,
„Те не могу више војевати."
Но говори Златија ћевојка:
„О мој бабо, стари Ћеиване!
„Сакрој мене руо сератлијнско,
„Ка' што носе цареве делије,
„И дај мене свијетло оружје
„И твојега косната мркова,
„И с рамена танка џевердана,
„И од бедре сабљу са очима;
„Ја ћу ићи на цареву војску
„Без промјене за девет година."
То је старац једва дочекао,
Пореза јој руо сератлијнско,
Ка' што носе цареве делије,

Даде ћери свијетло оружје,
И даде јој косната мркова,
И с рамена лака џевердана,
И од бедре сабљу са очима;
Опреми се Златија ђевојка,
Поја коња, оде у крајину
До цареве силе и ордије.
А кад дође у цареву војску,
Све устало мало и велико,
Те гледају лијепу ђевојку,
Па међ' собом говораху Турци:
„Добра коња и добра јунака
„У одмјени старца Ћеивана!"
Златка оде цару честитоме,
Цар је тури над војском везиром,
Те војева на царевој војсци
Брез промјене за девет година,
Нико не зна, да је женска глава,
Но помало Омер челебија,
Мио синак од мора везира,
Он везиру ситну књигу пише:
„О мој бабо, од мора везиру!
„Што је синак старца Ћеивана,
„Везир јесте над царевом војском,
„Чини ми се, ка' да је ђевојка,
„Јер је танка стаса и узраста,
„А бијела и румена лица."
Кад је везир књигу проучио,

Он Омеру другу накитио:
„Мио сине, Омер-челебија!
„Ако си се ашик учинио,
„А ти зови царева везира,
„Те с' мећите мања и камена;
„Ако буде лијепа ђевојка,
„Нити може мања ни камена;
„Ако ј' тако познат' не могбудеш,
„Ти је зови у зелену башчу,
„Те с' ваљајте по зеленој трави,
„Ако буде лијепа ђевојка,
„За њом ће се повијати трава;
„Ако ј' тако познат' не могбудеш,
„Ти је зови у бању на воду,
„Те скините ковче и дизлуке,
„И с прсију токе и ђечерме,
„Познаћеш јој на прсима дојке
„И на глави косу под калпаком."
Кад Омеру ситна књига дође,
Те виђео, што му бабо пише,
Он заметну игру пред Златијом,
Бацат' оде камена с рамена
И из руке мања око себе;
Но се скочи Златија ђевојка,
Претури им мања и камена.
Кад то виђе Омер челебија,
Он се диже у зелену башчу,
Шћиме пође Златија ђевојка,

Кад дођоше у зелену башчу,
Попадаше по зеленој трави;
Ваљају се тамо и овамо;
Но ђевојка мудра и паметна,
Те за собом траву поврташе,
Ни по том је познат не могоше;
Па пођоше у бању на воду,
Да бијеле пребијело лице;
Кад дођоше у бању на воду,
Отидоше токе распучават'
И зелене под њима ђечерме,
Таман Златки да се виде дојке;
Ал' повика телал у ордији:
„Туна ко је над војском везире,
„Б'јели му се позараше двори,
„Погибе му старац Ћеиване,
„А умрије нена на мукама;
„Однесе се из ризнице благо;
„Одведоше коњи и соколи."
Кад то чуља Златија ђевојка,
Спучи куја токе на прсима;
А припаса сабљу са очима,
Собом млада до мркова дође;
Па се коњу на рамена баци,
Те ђевојка воду пребродила,
Па се натраг Златка обазрела,
Те говори Омер-челебији:
„О делијо, Омер-челебија!

„Расте ли ти у пољу пшеница,
„Као моја коса под калпаком?
„Расту ли ти у башчи јабуке,
„Као моје у њедрима дојке?"
Па окрену коња косната'га,
Оде право вилаету своме,
Своме бабу старцу Ћеивану.

21.

Кунина Златија.

Књигу пише Асанагиница
Из Удбиње из Турске крајине,
Мила ћерка Амзе капетана
Из Клијенка града бијелога,
Те је шаље својој старој мајци:
„У з'о час ме удомила, мајко!
„У Удбињу у Турску крајину
„За мојега Куну Асан-агу;
„Ево има девет годиница,
„Како си ме удомила, мајко,
„Још ја не знам, што је мушка глава,
„Нит' је моје лице обљубљено:
„Љети ага иде по четама,
„Те доводи танане робиње,
„Па он љуби лијепе робиње;
„Зими ага иде у меане,

„Те он љуби крчмарице младе;
„Већ ти више књига доћи не ће,
„Ћу ти се млада објесити
„О капији каменој авлији,
„Ил' ћу скочит' са бијеле куле,
„Те бијела уломити врата."
Кад је нени така књига дошла,
И кад виђе, шта јој књига каже,
Она тајом другу ситну пише,
Те је шаље лијепој Златији:
„Не вјешај се, мила кћери моја,
„Не вјешај се, не гријеши душе;
„Него чујеш, моја кћери драга!
„Ето близу Сења бијелога
„И у Сењу Сењанин-Ивана,
„Два пута те у мене просио:
„Ти обуци руо сератлијнско,
„Обуци се, како мушка глава,
„И усједни агина ђогата,
„Кога ага рани за мегдана,
„Па ти бјежи Сењу бијеломе,
„Једва ће те влаше дочекати."
Кад Златији така књига дође,
Књигу гледа, а на њу се смије;
Још Златији добра срећа била,
Асан-аге дома не бијаше;
Златија се стаде опремати:
Ев' облачи зелену доламу,

На којој су токе позлаћене;
Којено су пет стотин' дуката;
А на главу самурли калпака;
Око њега девет челенака,—
(Да је коме стати погледати,
Како једно другом одговара:
Самур-калпак, а обрве црне;
Одсјаује девет челенака);
А на ноге ковче и чакшире
До кољена у срму залите;
Од кољена извезене златом;
Све агино руо облачила,
Које ага носи у џамију;
Па припаса свијетло оружје.
Кад се када л'јепо опремила,
Опремила и опусатила,
Накупила у егбета блага,
Кака блага? Све жута дуката;
Па отиде у нове арове;
Те опреми агина ђогата;
Кога ага рани за мегдана,
Уд'ри нањга седло позлаћено;
Па по седлу златну абаију,
Подрешена жутим дукатима;
Заузда га уздом позлаћеном,
Па кад оца заучи јацију,
Посједнула дебела ђогата;
Окрену га у Кунар планину;

Оде право Сењу бијеломе;
Добар ђого путе увјеџбао
Под његовим Куном Асан-агом
Идућ' често к Сењу бијеломе,
Те јуначку чету четујући.
Каде свану и огрија сунце,
И кадуна на Кунар планину,
Па одсједе дебела ђогата,
Па извади злаћена дурбина,
Она гледи у приморје равно,
Док угледа Сење на крајини,
Ће се б'јеле пребијеле цркве;
Па посједе дебела ђогата,
Окрену га кроз Кунар планину.
Кад је била до Уџбара града,
Ту је каду ноћца застанула,
У меани конак учинила,
И онђе је рујна пила вина,
Па у јутру добро поранила,
Рано дође к Сењу бијеломе,
Кад господа из цркве излази.
Кад изиш'о Сењанине Иво
Са својије тридест капетана,
Па на кули рујно пију вино,
Тад' кадуна пред авлију дође,
На авлији отворена врата,
Уђерала коња у авлију,
У авлији Иванова мајка,

Њојзи'Божју помоћ називала,
Она њојзи љевше приватила:
„Бог д'о добро, млади сератлија!"
Њу ми пита лијепа кадуна:
„Ој Бога ти, остарјела бако!
„Јесу л' ово двори Иванови?"
Вели њојзи мајка Иванова:
„Баш су ово двори Иванови."
Опет пита лијепа Златија:
„Јели дома Иво капетане?"
Казује јој мајка Иванова:
„Јесте дома Иво капетане,
„Ено њега на бијелој кули
„С његовије тридест капетана,
„Ће он с њима ладно пије вино."
Па је пита мајка Иванова:
„Ој Бога ти млади сератлија!
„Од куда си? Шта л' за Ива питаш?"
Вели њојзи лијепа кадуна:
„Ја сам, нено, из Турске крајине,
„Па сам дош'о Иву Сењанину,
„Иво ми је Богом побратиме,
„Како смо се, нено, побратили,
„Од онда се нијесмо вићели."
Кад то зачу мајка Иванова,
Отрчала на бијелу кулу,
Па казује Сењанину Иву:
„О мој синко, Сењанине Иво!

„Турско момче у авлију дође,
„Казује се, да ти је побратим,
„Ја биг млада и остарјег, синко,
„Мушке главе љевше вид'ла нисам!
„На њему је дивно одијело
„И његову дебелу ћогату,
„Жарко га је огријало сунце,
„Од њег' ждрака по авлији бије,
„Те јаркоме одсјајује сунцу."
Када Иван разабра бесједу,
Брже викну своје вјерне слуге:
„Сад Турчину коња приватите,
„Па га зов'те на бијелу кулу."
Одма слуге коња приватише,
А кадуну за бијелу руку,
Те је воде на бијелу кулу,
Како када на кулу изиђе,
Јунацима Божју помоћ даје,
Они њојзи љевше приватише,
И кадуни мјесто начинише
Уз кољено Сењанин-Ивану,
Па стадоше ладно пити вино,
Јунаци јој ожђелдије дају,
Ожђелдије и добродошнице.
Кад се ладна напојише вина,
Те им винце уљезе у лице,
Проговара Иво Сењанине:
„Ој Бога ти, незнан добар јунак!

„Од куда си, од које л' крајине?
„Како ли се зовеш по имену?"
Проговара лијепа кадуна:
„Ја сам јунак из Турске Удбиње,
„По имену Арнаут-Османе,
„Барјактар сам Куне Асан-аге,
„Па се јесам с агом завадио
„Дијелећи шићар у Удбињи,
„Од аге сам јунак побјегао
„И теби сам данас добјегао,
„Турска ми је вјера омрзнула,
„А ришћанска јесте омиљела,
„Доиста се ћу покрстити,
„Ако мене ћеш приватити."
Кад то зачу од Сења Иване,
Он пригрли лијепу Златију,
Па говори од Сења Иване:
„Бе аферим, Арнаут-Османе!
„Да ја знадем, да је то истина,
„Да се ћеш јунак покрстити,
„Дао би ти сеју Анђелију,
„Анђелију сеју за љубљење,
„И још би ти кулу начинио
„Поред моје, баш као и моју;
„Дао би ти пола очевине
„И сувише небројена блага."
Ал' говори лијепа Златија:
„Фала теби, Иво господару!

„На твојему таком разговору;
„Ја од тебе и не гледам блага,
„И ја имам блага небројена;
„А чујеш ли, Иво господару!
„Доиста те преварити не ћу."
Па дозива лијепа кадуна,
Она виче Иванове слуге:
„Донес'те ми егбе са ћогата."
Донесоше егбе са ћогата,
Пуне пусте жутиње дукатâ,
Па говори лијепа Златија:
„Вичи, Иво, твога азнадара,
„Нек остави егбе с дукатима,
„Нек имамо блага за ашлука,
„Да имамо за што пити вино."
Викну Иво свога азнадара,
Те однесе егбе с дукатима,
И остави у азна-одају.
Кад то виђе од Сења Иване,
Он пригрли дијепу кадуну,
Па је љуби међу очи црне:
„Бе аферим, Арнаут-Османе!"
Па му чашу вина наздравио.
Пише вино три бијела дана,
Док и света нећељица дође,
Зове Иво сву господу редом,
Па одведе Арнаут-Османа,
Те у цркви њега покрстио

И Јован му име нађенуо,
Заћга своју секу привјенчао.
Кад је тавна ноћца настанула
И млађенце у ћердек сведоше,
Ал' да видиш чуда великога:
Намјери се ћаво на ћавола,
Одмиче се једно од другога.
Кад у јутру јутро освануло,
Поранио од Сења Иване,
Те он шета по бијелој кули,
Па дозива мила зета свога:
„О мој зете, Јован-барјактаре!
„Јеси ли ми мирно освануо?
„Јел' ти у ћуд моја Анћа сека?"
Говори му Јован барјактаре:
„Господару, Иво Сењанине!
„Јесам теби и здраво и мирно,
„Ком госпоћа у ћуд бити не ће?
„Ал' ми ј' Анћа нешто невесела."
Пита Анћу остарјела мајка:
„Кћери моја, лијепа Анћуша!
„Што си мајци тако невесела?
„Ил' те нешто Јован окарао?
„Ил' ти није господар по вољи?"
Проговара лијепа Анћуша:
„Прођи ме се, моја стара мајко!
„Мени Јован ни мукает није,
„Нит' ме кара, нити ме милује."

Кад то чула остарјела мајка,
Она каже од Сења Ивану:
„О Иване, да мој мили сине!
„Анђа нам је врло невесела,
„Јован Анђи ни мукает није."
Кад то зачу Иван Сењанине,
Он говори барјактар-Јовану:
„Чујеш море, барјактар-Јоване!
„Што је моја сеја невесела?
„Ти јој ниси ни мукает био!"
Проговара Јован барјактаре:
„Господару, Иво Сењанине!
„Ја се јесам Богу затекао,
„Да јој не ћу лица обљубити,
„Доке једном у чету не одем,
„Да окушам моју срећу прву
„Од како сам вјеру мијењао;
„Него дај ми Комнен-барјактара,
„И дај мени до тридесет друга,
„Да ја идем у Кунар планину,
„Да почекам Куну Асан-агу."
То се Иву од ина не море,
Даде њему Комнен-барјактара,
И даде му до тридесет друга;
Оде Јован у Кунар планину,
У планини ноћцу заноћили.
Кад у јутру јутро освануло,
Поранила дијепа кадуна,

Те се пење на зелену јелу,
Она гледа друму на пропланке,
Док угледа лијепа кадуна,
Ће промиче барјак кроз планину;
Она сиђе са зелене јеле,
Па се врати натраг у дружину,
Те дружини она казивала:
„Ето оздо Куне Асан-аге
„С његовије тридест Удбињана,
„Него да ји добро дочекамо:
„Ви удрите, који кога може,
„Нек барјактар гледа барјактара,
„Асан-агу ни један немојте,
„Ја ћу њега жива уватити,
„Јер је бржи ђогат од дората."
То су они у ријечи били,
Док ето ти Куне са дружином.
Како ага у бусију дође,
Одма пуче тридесет пушака,
Убиће му седамнаест друга,
Па за оштро гвожђе приватише,
Осјекоше до тридесет глава,
А побјеже ага на дорату,
А за њиме када на ђогату,
Она ћера агу низ планину,
Док пристиже њега на окуци,
Удари га тешком топузином,
Колико га лако ударила,

Из бојна га седла иставила,
Ага паде, а када допаде,
Бијеле му савезала руке,
Па посједе његова дората,
А ђогата води у поводу,
Па пјешице агу призајмила.
Кад ишћера агу у дружину,
Дорина му поклони Комнену,
Па одоше к Сењу на крајину.
Кад су били Сењу бијеломе,
На муштулук Иву отрчаше:
„Дај муштулук, Иван-господару!
„Ево теби Јован-барјактара,
„Ће он иде здраво и весело,
„Води жива Куну Асан-агу,
„Носи тридест глава јуначкије."
Кад дођоше у бијело Сење,
Проговара од Сења Иване:
„Ће аферим, мој зете Јоване!
„Кад си таки јунак на мегдану."
Говори му Златија кадуна:
„Господару, од Сења Иване!
„На поклон ти шићар од јунака,
„А дај мени Куну Асан-агу,
„И дај мени свилене тенефе,
„Да објесим Куну Асан-агу."
Даде Иван, не рече ријечи.
Поведоше Куну Асан-агу,

Кад су били на воду Врбову,
Проговара Златија кадуна:
„Чујеш море, Куно Асан-ага!
„Ви'ш да ћу те сада објесити!
„Ја нијесам Јован барјактаре,
„Веће твоја Златија кадуна:
„Ево има девет годиница,
„Како си ме од мајке одвео,
„Нијеси ми лица обљубио."
Па објеси агу код Врбове,
Па се врати на бијелу кулу,
Па говори Сењанину Иву:
„Господару од Сења Иване!
„Ја нијесам Арнаут-Османе,
„Него када Куне Асан-аге,
„Па сам дошла, да ти будем љуба."
То је Иво једва дочекао,
Води каду у бијелу цркву,
Те изнова каду покрстио,
Дивно јој је име нађенуо,
Дивно име: Питома Ружица,
Па је онда за се привјенчао,
И весеље велико чинио,
Сву господу на весеље звао.

22.

Вучко Љубичић.

Вино пију шездесет Сењана
Бијеломе Сењу на капији,
Над њима се алај-барјак вија,
На барјаку сребрна челенка
Од двадесет и четири стуба,
На чекрк се за барјаком вије;
На челенки триста трепетљика;
Кад с' обрне на чекрк челенка,
Стоји јека триста трепетљика,
Како листак, кадно ветар дува.
Ал' беседи од Сења Иване:
„Браћо моја, шездесет Сењана!
„Пијте вино и веселите се,
„Док у јутру бели дан осване,
„Сутра ћемо преко Велебита,
„Да идемо под Грачац у гору,
„Да тражимо Вучка Љубичића,
„У Вучка је пушка Јуришина,
„Бритка сабља арамбаше Плавше,
„И обоје токе Тадијине,
„Мркоњића и калпак и перје;
„Те Сењаном носи на срамоту."
Пише вино шездесет Сењана,
Пише вино и веселише се
Док у јутру бели дан осване;

Кад у јутру бели дан осване,
Отидоше преко Велебита
И дођоше под Грачац у гору;
За три дана по гори одили,
За три дана и три ноћи тамне,
Они траже Вучка Љубичића,
Они траже, не могу да нађу,
Вучко седи Грачцу на капији,
Те он пије оно вино ладно
С побратимом Грачанином Марком.
Ал' допаде итар гласоноша
На сокола Вучка Љубичића:
„На зло сео, Вучко Љубичићу!
„На зло сео и вино попио!
„Сењани те по планини траже,
„А ти седиш, пијеш вино ладно!"
Кад је Вучко разабрао речи,
Итро скочи на ноге јуначке,
На се меће токе Тадијине,
Паше сабљу арамбаше Плавше,
И устиче калпак Мркоњића,
И узима пушку Јуришину.
Беседи му Грачанине Марко:
„Повед', брате, тридесет Грачана,
„Грачани су бољи од Сењана:
„Пушком бију, како и Сењани,
„Сабљом секу боље од Сењана."
Ал' беседи Вучко Љубичићу:

„Богме, брате, не ћу ни једнога:
„Кад ћу млоге расцвелити мајке,
„Боље нека плаче моја сама;
„Кад ћу сеје с браћом раставити,
„Боље нека стоји моја сама;
„Кад ћу љубе у род опремити,
„Боље нека иде моја сама."
Па он оде под Грачац у гору,
Намера га добра намерила
Гди Сењани пију вино ладно;
Њима Вучко вишња Бога назва:
„Божја т' помоћ, чети арамбаше!" —
„Да' Бог добро, незнана дедијо!
„Каде тако по планини одаш,
„Не знадеш ли Вучка Љубичића?
„Гди је, курва, синоћ вечерао,
„Гди л' ће к ноћи на вечеру доћи?"
Ал' беседи Вучко Љубичићу:
„Побратиме, чети арамбаша!
„Што је тебе, те за Вучка питаш?
„Или ти је опсовао мајку?
„Или ти је љубу обљубио?
„Или те је на мејдан зазвао?" —
„Бре курва му стара мајка била!
„Није мене опсовао мајке,
„Моје љубе ни видио није,
„Нити ме је на мејдан зазвао;
„Већ ј' у њега пушка Јуришина,

„Бритка сабља арамбаше Плавше,
„И обоје токе Тадијине,
„Мркоњића и калпак и перје;
„Све свијетло руо и оружје
„По избору наши арамбаша,
„Сељаном га носи на срамоту."
Онда рече Вучко Љубичићу:
„Сам си курва, чети арамбаша!
„Сам си курва и пао од курве,
„Јунаци те тако позивају;
„Ако ј' у мен' пушка Јуришина,
„Бритка сабља арамбаше Плавше,
„Оружје сам на боју добио,
„Отео сам, украо га нисам:
„Ја сам Плавшу женски уватио,
„Пак му ништа учинио нисам,
„Тек отпао сабљу од појаса;
„Ако ј' перје Петра Мркоњића,
„Згуби Петра, освоји му перје;
„Ако с' у мен' токе Тадијине,
„С' жива сам ји Тадије скинуо.
„Све сам от'о, ништ' украо нисам.
„Чин' ми, курво, шта ћеш ми чинити!"
Кад то виде чети арамбаша,
Земљи клече на десно колено,
Својој пушци живи огањ даје,
Не ували, да је Бог убије!
Уже другу пушку од дружине,

Ал' ни она не да огња жива!
Кад то виде Вучко Љубичићу,
Клече земљи на десно колено,
Јуришиној пушци огањ даде;
Вешто курвић нишанџија беше,
Арамбашу вешто погодио,
Прострели га кроз десницу руку,
Паде јунак у зелену траву.
Скупише се шездесет Сењана,
Арамбаши устављају крвцу,
Арамбаши ране завијају;
Залети се Вучко Љубичићу,
Те ограби Сењски алај-барјак
Од шездесет Сењана јунака,
Ста бегати Грачцу бијеломе,
За њим трче шездесет Сењана;
Кад се Вучко виде на невољи,
Узе барјак у лијеву руку,
Бритку сабљу у десницу руку,
Пак се јунак бритком сабљом брани,
Он погуби тридесет Сењана,
Тридесет се натраг повратише.
А отиде Вучко Љубичићу,
Здраво оде Грачцу бијеломе,
И однесе Сењски алај-барјак;
Грачани га дивно дочекаше,
Дадоше му у граду сердарство
Над четири стотине јунака,

Поклонише кулу на Жегари;
И данас је кула на Жегари,
Позива се Вучка Љубичића.

23.

Вук Анђелијћ и бан Задранин.

Процвилио сужањ Милутине
У тавници бана Задранина,
Горко цвили девет годиница.
Кад настала година десета,
Тад' говори сужањ Милутине:
„Господине, бане Задранине!
„Хоћеш мене пустит' на откупе?
„Јели мени млого дуговања?"
Вели њему бане Задранине:
„Кучко курво, сужањ-Милутине!
„Ћу тебе пустит' на откупе,
„Ал' је теби млого дуговања:
„Три стотине Сријемски волова,
„Пет стотина Бачкије овнова,
„Дв'је иљаде жутије дуката
„И четири гроша бијелије;
„И три добра коња од Удбиње:
„Прво вранчић Попрженовића,
„Друго кулаш Тала од Орашца,
„Треће ђогат Рвице Мустафе."

Кад то зачу сужањ Милутине,
Он ми пише једну ситну књигу
Своме брату Анђелијћу Вуку:
„А мој брате, Анђелијћу Вуче!
„Мени бане отс'јече откупе:
„Три стотине Сријемски волова,
„Пет стотина Бачкије овнова,
„Дв'је иљаде жутије дуката
„И четири гроша бијелије;
„И три добра коња од Удбиње:
„Прво врапчић Попрженовића,
„Друго кулаш Тала од Орашца,
„Треће ђогат Рьиће Мустафе.
„Откупљуј ме, мој рођени брате,
„Откупљуј ме, не држи ме овђе;
„Тавница је кућа необична."
Оде књига Анђелијћу Вуку;
Кад је Вуче књигу проучио,
Те виђео, што му књига каже,
Он се стаде свуда прометати,
Док састави Сријемске волове,
И састави од Бачке овнове
И бијеле гроше и дукате;
Али коња набавит не може:
Турци коња ни пошто не даду.
Онда Вуче стаде размишљати,
Све мислио, на једну смислио:
Од јада се Вуче преобуче:

Уд'ри на се туцачке аљине,
А на рамо дренову батину,
О батини исирпљену торбу;
Па он оде од града до града,
Те он проси шљепачку подјелу.
Дође двору бана Задранина,
Ал' пред двором Кумрија робиња,
Она њија од злата бешину,
У бешини два банова сина;
Божју јој је помоћ називао:
„Божја помоћ, госпо бановице!
„Удијели туцаку јунаку
„А за здравље твојије синова,
„И твојега бана господара,
„Тако ти га Господ сачувао
„Бритке сабље Анђелијића Вука,
„Да с' не сретне ил' сустигне шњиме!"
Кад то чула Кумрија робиња,
Она скочи на ноге лагане,
Па отиде на горње чардаке,
Те казује госпи бановици,
Њој говори госпа бановица;
„Отвор', Кумро, сепетли сандуке,
„Па извади три дуката жута,
„Те ји подај туцаку јунаку:
„Два за здравље мојије синова,
„Трећи бана мога господара."
Али Вуче не чека подјеле,

Већ он откри злаћену бешику,
Па извади два банова сина,
Обојицу метну у торбицу,
Па прескаче од трна до трна,
Привлачи се од грма до грма,
И утече, (весела му мајка)!
И однесе два банова сина. —
Кад Кумрија сиђе са чардака
И изиђе пред бијеле дворе,
Али нема туцака јунака. —
Кад је било сунце на заоду,
Ал' говори госпа бановица:
„О Кумрија, моја робињице!
„Пробуди ми два нејака сина,
„Да ми ћецу сунце не залази."
Кад Кумрија открила бешику,
Она врисну, како љута гуја.
Њу ми пита госпа бановица:
„Што је, Кумро? Ујела те гуја!"
„Није, госпо, мене, веће тебе;
„Мене једна, а тебе четири:
„Нема нама ћеце ни једнога!"
У то доба бан из лова дође,
И донесе двије утве тице,
Двије утве тице златокриле,
Па дозивље Кумрију робињу:
„О Кумрија, моја робињице!
„Донеси ми два нејака сина,

„Да им дадем двије тице утве,
„Нек се ђеца њима забављају."
Кумрија му с вриском одговара,
Да не има ђеце ни једнога.
Кад то чуо бане Задранине,
Он говори Кумрији робињи:
„Јел' ко данас двору долазио?"
Вели њему Кумрија робиња:
„Господине, бане Задранине!
„Данас није нитко долазио,
„Осим једног туцака јунака."
Ћу ми пита бане Задранине:
„Какови је био туцак јунак?
„Јели вама штогођ говорио?"
Кумрија му на то одговара:
„То је био страшан туцак јунак:
„Мрка брка, а крвава ока,
„Куд погледа, оком расијече,
„Као муња из мутна облака;
„Па он мени јесте говорио:
„Удијели, госпо бановице!
„А за здравље твојије синова,
„И твојега бана господара,
„Тако ти га Господ сачувао
„Бритке сабље Анђелијћа Вука,
„Да с' не сретне ил' сустигне шњиме!"
Тад' говори бане Задранине:
„То је главом Анђелијћу Вуче."

Па он брже ситну књигу пише,
Те је шаље Анђелијћу Вуку:
„Богом брате, Анђелијћу Вуче!
„Немој мени ђеце поморити,
„Поморити и глади и жећу;
„Пустићу ти брата Милутина."
Ал' Вук бану књигу отписује:
„Господине, бане Задранине!
„Не ћу теби ђеце поморити;
„Нема њима од злата бешике,
„Него им је дрвена бешика,
„Два комада јелова дрвета;
„Нема њима меда ни шећера,
„Нит' им има раже материне,
„Но им има скроба овсенога
„И дебела меса овнујскога;
„Ал' ти ђецу ја посдати не ћу,
„Док ми не даш брата Милутина,
„И узаћу три товара блага;
„Јер су скупља два банова сина
„Од једнога сужња из тавнице."
Када бану ситна књига дође,
Те он виђе, што му књига каже,
Од ина се њему не могаше,
Већ он пусти сужња Милутина,
И даде му три товара блага,
Те поврати до два своја сина.

24.

Опет Вук Анђелијћ и бан Задранин.

Вино пије бане Задранине
Усред Задра на бијелој кули,
С баном пије тридесет Задрана;
Кад се бане накитио вина,
'Вако оде њима бесједити:
„Чујете л' ме, тридест ћеце лудо!
„Ону једну чету покупити,
„Добру чету три стотин' Задрана,
„Шћоме ћу се, ћецо, подигнути,
„Спустићу се низ приморје равно
„До бијела села Челебијћа,
„А до куле Вука Анђелијћа,
„Б'јелу ћу му кулу поарати,
„Вјерну ћу му љубу заробити,
„Погубићу Мића Анђелијћа,
„Мила брата Анђелијћа Вука;
„Пак ћу отле чету повратити
„У Удбињу у Турску крајину,
„Не би л' кака роба заробио,"
Што је бане пијан говорио,
То тријезан бане учинио:
Он подвикну на граду тобџије,
Опалише дванаест топова,
Бане просу рушће по калдрми,

А глас оде по Задру бијелу,
Састаде се три стотин' јунака
Под барјака бана Задранина,
А бан гледа са бијеле куле;
То је бану врло мило било,
Па он слеће низ бијелу кулу,
И весео у дружину дође,
А слуге му ата изведоше,
Баница му донесе оружје.
Када бане припаса оружје,
Довати се ата доратаста,
Оде с четом низ приморје равно.
Добра бану срећа прескочила:
Када дође селу Челебијћу
Б'јелој кули Вука Анђелијића,
Али Вука дома не бијаше,
Већ отиш'о с љубом у Котаре
Побратиму Шарићу Цвијану,
А на пусто кулу оставио,
Те му бане кулу поарао
И мила му брата заробио,
Мила брата, Мића Анђелијића;
Па отале чету окренуо,
Ноћом бане бјеше ударио
У јацију кроз Турску Удбињу,
И ту бану добра срећа била,
Те сусрете тридест ђеце лудо,
Ђе идау млада из џамије

А ћитапе носе под пазуом;
Када ђеца чету опазише,
Побацаше књиге по калдрми,
Па стадоше млада да бјегају,
Ал' не даде бане бијегати,
Но подвикну на своје јунаке,
Поваташе тридест ђеце лудо,
Одведоше Задру бијеломе,
Бан ји баци на дно у тавницу,
Вено лежи вода до кољена,
А јуначке кости до рамена.
Тако стаде за годину дана,
Но пропишта Мићо Анђелијћу,
Љуто пишти јутром и вечером
И проклиње дане и године
И Анђушу своју стару мајку,
Која га је на свијет родила;
Вако сужањ Мићо говораше:
„Авај мене до Бога милога!
„Ве погибо јунак у тавници
„За младости и љепоте моје
„А код мога големога блага!"
Тако сужањ Мићо ојетоваше,
А мишљаше, нико га не чује,
Но га зачу од Задара бане,
Па подвикну Рада тавничара:
„Доведи ми Мића Анђелијћа."
Итро га је Раде послушао,

Те отвори на тавници врата,
И изведе Мића у авлију.
Пита њега од Задара бане:
„О мој сужњу, Мићо Анђелићу!
„Која ти је голема невоља,
„Те ти пиштиш у мојој тавници?
„Ал' т' је мало вина, ал' ракије,
„Ал' је мало љеба бијелога?"
Вели њему Мићо Анђелићу:
„Господару, бане Задранине!
„Свашта доста у твојему здрављу,
„Но је мене, бане, досадила
„Та тавница кућа необична;
„Но за Бога, бане Задранине!
„Пушти мене из тавнице клете,
„Ишти блага, кака тебе драго."
Ал' говори бане Задранине:
„Бодан сужњу, Мићо Анђелићу!
„Мож' ли мене откуп саставити,
„Што ћу, сине, за тебе искати?
„Да ми дадеш три товара блага,
„И још до три коња из Удбиње:
„Прво ћога Ковачине Рама,
„И кулаша будалине Тала,
„И врапчића Рњетине Муја;
„Још'те сабљу Јанковић Стојана,
„Што су на њој три балчака златна,
„И у њима три камена драга,

„Ваља, кажу, три царева трада;
„Јоште, сине, Мићо Анђелијну,
„Да ми пошље Анђелијну Вуче
„Његовога лака џевердана
„И од паса двије пушке мале,
„Штоно ји је у Млетку новао;
„За њи дао илјаду дуната;
„И жутога рта Дунаћинца,
„И десницу из рамена руку;
„Па ћу тебе, сине, опростити,
„И пуштити са дна из тавнице."
Кад то зачу Мићо Анђелијну,
Он заиска дивит и артије,
Да он Вуку ситну књигу пише;
Бан подвикну своје вјерне слуге,
Донесоше дивит и артију,
Оде Мићо ситну књигу писат',
А казује бане Задранине:
Док му ситну књигу написаше,
На брзо му књигу оправише.
А кад Вуку ситна књига дође;
Књигу учи, грозне сузе рони,
Па се скочи од земље на ноге,
И он узе три товара блага,
Оде право у Турску Удбињу,
Те он купи до три добра коња,
За њи даде три товара блага;
Па се врати у равне Котаре

До бијеле Јанковића куле,
Те купује сабљу у Стојана,
За њу даде тридест кеса блага;
Па отиде двору бијеломе,
Спреми Вуче три товара блага,
И он спреми лака џевердана,
И од паса двије пушке мале,
И жутога рта Дукаћинца;
Пак добави од мора ећиме,
Шћаше сјећи своју десну руку;
Но се Вуче нешто присјетио,
Не шће сјећи у рамену руке,
Нити откуп брату оправити,
Веће скиде господско од'јело,
А обуче просјачке аљине,
Па на раме торбу и тојагу,
Оде право Задру бијеломе.
А кад дође Задру на капију,
Оде просит' од врата до врата,
Докле дође пред банова врата,
Па уиђе у авлију Вуче,
Али њему Бог и срећа даде,
Ево бана дома не бијаше,
Већ отиш'о у лов у планину,
А баница у зеленој башчи,
Само сједи Кумрија робиња
У авлији на зеленој трави,
Она чува два банова сина;

Њојзи Вуче Божју помоћ даде,
Кумрија му боље приватила;
„Добро дође, сужањ-невољниче!"
Али вели Анђелијћу Вуче:
„А за Бога, госпоћа баница!
„А за Бога! (сви ћемо пред Бога),
„Угледај ме, сужња невољника!"
Ал' бесједи Кумрија робиња:
„Стани мало, сужањ-небољниче!
„Ја нијесам госпоћа баница,
„Баница је у зеленој башчи;
„Но причувај двоје ћеце лудо,
„Док ја одем у зелену башчу,
„Добра нам је госпоћа баница,
„Ће тебе добро даривати."
Оста Вуче ћецу чувајући,
А отиде танана робиња
Ка баници у зелену башчу;
Али скочи Анђелијћу Вуче,
Те докопа двоје ћеце лудо,
Упрти ји на плећи јуначке,
Па утече Задру на капију. —
Мало време, за дуго не било,
Ал' ето ти Кумрије робиње,
Она носи три дуката жута,
Да дарује сужња невољника,
А кад млада у авлију била,
Али нема двоје ћеце лудо,

Нити има сужња невољника,
Поврати се у зелену башчу,
Те казује госпођи баници:
„Чу ли мене, госпођа баниће!
„Утече нам сужањ невољниче
„И однесе двоје ђеце лудо.“
Кад то чула госпођа баница,
Љуто писну; до Бога се чује,
Па истрча на бијелу кулу,
Те избаци пушку аберника,
Даде абер бану у планини.
А кад бане пушку опазио,
Он се своме јаду досјетио,
Па потрча Задру бијеломе,
А кад дође пред бијеле дворе,
Срете њега госпођа баница,
Рони сузе низ бијело лице,
А пита је Задранине бане:
„Што је тебе, госпођа баниће!
„Те прољеваш сузе од очију?“
Њему вели госпођа баница:
„Господару, Задранине бане!
„Кад ти оде у лов у планину,
„А ја сједо у зеленој башчи
„Свилу прести, по ђерђефу вести,
„А остави двоје ђеце лудо
„У авлији с Кумријом робињом,
„А дошао сужањ у авлију

„Молити се за Бога једнога,
„Не би ли му штогођ даривала.
„Кумра дође у зелену башчу,
„Да однесе тућаку подјелу,
„А он узе двоје ђеце лудо,
„И побјеже граду на капију,
„Ни ко знаде, ко је, ни откуд је."
Ал' бесједи бане Задранине:
„Не бој ми се, госпођа баницe!
„Није оно сужањ невољниче,
„Већ је оно Анђелијну Вуче."
Па бан сједе ситну књигу писат',
Те је шаље Анђелијну Вуку:
„О чу ли ме, Анђелијну Вуче!
„Пази мене два нејака сина,
„Пустићу ти брата Милутина,
„И пустићу тридест Удбињана,
„И даћу ти доста пуста блага;
„Само немој ђецу намучити."
Када Вуку ситна књига дође,
А он бану другу отписује:
„Чу ли мене, од Задара бане!
„Пазићу ти два нејака сина,
„Ка' ти мога брата Милутина;
„Ово ћу ти искат' за откупа:
„На тридесет млади Удбињана
„Да начиниш тридесет долама,
„И да даш им тридест кеса блага,

„Што су млади млого дангубили;
„Подај моме брату Милутину
„Твоју, бане, зелену доламу;
„Што су на њој токе Смиљанића;
„И подај му свијетло оружје,
„Штоно си га у Млетку ковао,
„А у твоме Задру оправио,
„Дао зања ча иљаду дуката;
„И подај му вранца косатога,
„Нек дојаше двору бијеломе;
„И спреми му, бане, за ашлука,
„За ашлука три товара блага;
„А мене ћеш, бане, оправити,
„Да поплаћам коње у Удбињи,
„За три коња три товара блага,
„А за сабљу Јанковић-Стојана,
„За њу, бане, тридест кеса блага;
„А на част ти твоја десна рука,
„Да мо'ш опет шњоме четовати
„И робити ћепу по крајини;
„Пак ћеш онда откуп понијети
„И дочићеш к мене у приморје
„На високу Велебит планину
„Код студене воде Смиљанића,
„Ту ћемо се, бане, састанути
„И ми наше робље пром'јенити."
Па му Вуче књигу оправио.
А кад бану ситна књига дође,

Он добави тридесет терзија;
Те скројише тридесет долама
На тридесет млади Удбињана;
И даде им тридест кеса блага;
Мићу даде зелену доламу,
Што су на њој токе Смиљанића;
И даде му свијетло оружје
И за ашлук три товара блага;
Вуку спреми, што му Вуче пише;
Па поведе тридесет робова
И Вукова брата Милутина;
Стиже бане у приморје равно
У високу Велебит планину
На студену воду Смиљанића;
Али прије бјеше дош'о Вуче
И довео два банова сина,
Њима сједи, пије рујно вино;
А кад стиже бане Задранине,
Пред њим Вуче на ноге скочио;
Руке шире, у лица се љубе,
За јуначко питају се здравље,
Бане грли два нејака сина,
А Вук свога брата Милутина;
Пак сједоше пити рујно вино,
Док се браћа мало познадоше,
Па лијепо робље под'јелише,
И здраво се дома повратише;
Оде бане Задру бијеломе,

Оде Вуче у приморје равно;
Бан одведе два нејака сина,
А Вук свога брата Милутина
И робова тридест Удбињана.
Лијепо ји Вуче дочекао,
У Удбињу здраво оправио.
Бог му дао здравље и весеље,
Што му врати жалост за срамоту!

25.

Сватови Нуке Новљанина.

Кулу гради Нуко Новљанине
У Новоме граду бијеломе,
У ширину од триста табана,
У висину од девет тавана;
Од Солуна пет стотин' чекмиња,
Три стотине ћеџе аргатара;
Градио је четири године.
Кад је Нуко кулу начинио,
Мајсторима благо одбројио,
На демир се пенџер наслонио,
Чини сеир бијела Новина,
Сав му Нови кула натфатила;
А у Нуке нигђе никог нијма,
Потље једна на опаку мајка,
Пак је Нуки мајка бесједила:

„А мој сине, Новљанине Нуко!
„Кад си таку начинио куду,
„Јер се не ћеш оженити, сине,
„Док ти могу по двору одити
„И од двора кључе преносити?"
Онда Нуко мајци говорио:
„Ја старице, моја мила мајко!
„Ево пуне три године дана,
„Како тражим за себе ћевојке:
„Ђе ја нађем за себе ћевојку,
„Нема, мати, за нас пријатеља;
„Ђе ја за нас пријатеља нађем,
„Нема, мати, за мене ћевојке.
„Већ сам чуо, моја мила мајко!
„Тамо доље код Градашца б'јела
„У некака Јусуф-алајбега
„Има, мати, сирота ћевојка,
„А и за нас добри пријатељи;
„Већ ми, мати, спремај брашњенице,
„Ону ићи ка Градашцу б'јелу,
„Да ја просим сироту ћевојку."
Стара мати тешко дочекала,
Па Нукици спрема брашњенице,
Нуко спреми себе и дорина,
Па посједе претила дората,
Оде право ка Градашцу б'јелу,
Б'јелу двору Јусуф-алајбега.
Лијепо га беже дочекао,

Три бијела дана придржао,
Виђе Нуко сироту ђевојку,
Севдис'о је и бегенис'о је,
Нуко проси, алајбег му даје,
Док је Нуко цуру испросио
И на цуру прстен ударио,
И док рече: „Моја је ђевојка,"
Он поарчи иљаду дуката;
На прстену свадбу уговара:
„Ова свадба до мјесеца дана,
„Док ја дођем бијелу Новину
„И покупим лијепе сватове."
Отален се Нуко подигнуо,
Оде Нуко бијелу Новину;
У путу га књига достигнула
Од сироте лијепе ђевојке,
У књизи је цура накитила:
„Мој драгане, Нуко Ноњанине!
„Не води ми мложине сватова,
„Сирота сам лијепа ђевојка,
„Пуно свата дароват' не могу;
„Три иљаде и триста сватова,
„То ти могу даривати, Нуко."
Кад је Нуко књигу прегледао,
И Нуко се књизи зачудио,
Што му пише сирота ђевојка,
И у чуду ка Новину дође.
Када дође бијелу Новину,

Спреми дора у подруме доње,
Па он иде на танану кулу,
Па узима дивит и артију,
Ситну књигу на кољену пише,
Те је шаље у Турску Удбину
На кољено Рьици Мустафи:
„Ето књига, Рьо Мустаф-аго!
„Оди мени у сватове, Мујо!
„Да ми будеш сватски старјешина,
„И поведи свог брата Алила,
„Да ми буде ђевер уз ђевојку,
„И поведи иљаду сватова."
Па је другу књигу накитио,
Те је шаље Куни Асан-аги:
„Ето књига, Богом побратиме!
„Поведи ми иљаду сватова."
Па је трећу књигу накитио,
Те је шаље ка Пећини Ст'јени
На кољено Ковачевић-Рами:
„Ето књига, Ковачевић-Рамо!
„Ајде мени у сватове, побро!
„И поведи иљаду сватова."
Па четврту књигу накитио,
Те је шаље побратиму своме,
Побратиму, Накић-Усеину:
„Ајде мени у сватове, побро!
„И поведи триста коњаника."
Па је пету књигу накитио,

Те је шаље Лици и Крбави
На кољено Личанину Талу:
„Ајде мени у сватове, Тале!
„Да ми будеш чауш у сватов'ма,
„И поведи тридест Орашана."
Таке књиге Нуко растурио,
Па он сједе код демир-пенџера,
На демир се пенџер наслонио,
Чини сеир бијела Новина;
Ал' ето ти поште књигоноше,
Пошта бјеше танано Латинче,
Како дође, у одају уђе,
Капу скида, Бог помоћ назива,
И Нукици пољубио руку,
У руци му књигу оставио.
Гледа књигу Новљанине Нуко,
Али књига од Сења Ивана,
У књизи му Иван накитио:
„Побратиме, Нуко Новљанине!
„Чуо јесам, казују ми људи,
„Да си, Нуко, кулу начинио
„У ширину од триста табана,
„У висину од девет тавана,
„Куцало ти пет стотин' чекића,
„Три стотине ђеце аргатара,
„Градио си четири године;
„Да Бог даде, аирли ти било!
„Јеси, Нуко, цуру испросио,

„Да Бог даде, у сто добри часа!
„Да ме оћеш у сватове звати!
„Добра дора у подруму раним
„Три године дана бијелије,
„Рад би био огледати дора,
„Огледати на твојој кошији,
„Море ли ми узимат' кошије."
А кад виђе Нуко Новљанине,
А кад виђе, шта му књига каже,
Он по оној другу ситну пише:
„Побратиме, Иван-капетане!
„Оди мени у сватове, побро,
„И поведи дора од мејдана,
„Ал' не води мложине сватова,
„Сирота је лијепа ђевојка,
„Пуно свата дароват' не може."
Истом Нуко књигу отиснуо,
Ал' ето ти друге књигоноше,
Како дође, у одају уђе,
Капу скида, Бог помоћ назива,
И Нукици пољубио руку,
У руци му књигу оставио.
Гледа књигу Нуко Новљанине,
Али књига од Ердеља бана,
У књизи му бане накитио:
„Побратиме, Нуко Новљанине!
„Чуо јесам, казују ми људи,
„Да си, Нуко, кулу начинио

„А шта ћу ти дулит' лакрдију? 8)
„Да Бог даде, аирли ти било!
„Јеси, Нуко, цуру испросио,
„Да Бог даде, у сто добри часа!
„Да ме очеш звонут' у сватове!
„Добра вранца у подруму раним,
„Побратиме, четири године,
„Рад би био огледати вранца,
„Огледати, на весељу твоме,
„Какав ми је за мејдана вранац."
Кад је Нуко књигу разгледао,
И кад виђе, шта му књига каже,
Ни мало му мило не бијаше,
Ал' се њему на ино не може;
Већ по оној другу ситну пише:
„Побратиме, од Ердеља бане!
„Оди мени у сватове, побро,
„И поведи вранца од мејдана,
„Ал' не води мложине сватова,
„Сирота је ријена невојка,
„Пуно свата дароват' не може."
Таку Нуко књигу накитио,
Па је посла од Ердеља бану,

8) Ја управо не знам, или би ова стих ваљало узети, да га говори певач од себе (као и на страни 167.), или да га бан пише у књизи.

Истом Нуко књигу отиснуо,
Ал' ето ти треће књигоноше,
Како дође, у одају уђе,
Капу скида, Бог помоћ назива,
И Нукици пољубио руку,
У руци му књигу оставио.
Гледа књигу Нуко Новљанине,
Ал' та књига Крле капетана,
У књизи му Крла накитио:
„Побратиме, Нуко Новљанине!
„Чуо јесам, казују ми људи,
„Јеси, Нуко, начинио кулу,
„Да Бог даде, аирли ти било!
„Јеси, Нуко, цуру испросио,
„Да Бог даде, у сто добри часа!
„Да ме очеш у сватове звати!
„Добра зеку у подруму раним,
„Побратиме, за седам година,
„Не види ми сунца ни мјесеца,
„Рад би био огледат' зеленка,
„Огледати, на весељу твоме,
„Шта ја раним у подруму своме."
А кад виђе Нуко Новљанине,
Када виђе, шта му књига пише,
То је Нуки врло мрско било,
Ал' се њему на ино не може,
Већ по оној другу ситну пише:
„Побратиме, Крла капетане!

„Оди мени у сватове, побро,
„И поведи зеку од мејдана,
„Ал' не води мложине сватова,
„Сирота је лијепа ђевојка;
„Пуно свата дароват' не може."
Кад је Нуко књигу отиснуо,
На демир се пенџер наслонио,
Чини сеир бијела Новина,
Чека Нуко док сватови дођу,
Па да иде довести ђевојку.
Мало вр'јеме за тим постајало,
А Нукици очи утекоше,
Те погледа на Турску Удбину,
Новљанско се поље замаглило,
Ал' ето ти Рнице Мустафе,
Шњим поредо Гојена Алила,
И за њима иљада сватова;
На селам ји Нуко дочекао;
И они су коње одјаали,
И попеди бијеле чадоре
Испод танке куле Нукичине.
Ал' ето ти Куне Асан-аге
И за њиме иљада сватова;
На селам ји Нуко дочекао,
И они су коње одјаали,
И попели бијеле чадоре
Испод танке Нукичине куле.
Ал' ето ти Ковачевић-Рама

И он води иљаду сватова;
На селам ји Нуко дочекао,
И они су коње одјаали,
И попели бијеле чадоре
Испод куле танке Нукичине.
Ал' ето ти Накић-Усеина
И за њиме триста коњаника;
На селам ји Нуко дочекао,
И они су коње одјаали
И попели бијеле чадоре
Испод танке Нукичине куле.
Ал' ето ти Личанина Тала
На кулашу коњу балавоме,
Заврг'о се дреновом батином,
У батини иљада клинаца,
И за њиме тридест Орашана;
На селам ји Нуко дочекао,
И они су коње одјаали,
И попели бијеле чадоре
Испод танке Нукичине куле.
Поглавице иду на чардаке,
Па сједоше пити вино ладно,
И чекају до три капетана.
Код пенџера са Удбине Мујо,
Често Мујо на пенџер изгледа,
Кад ће рупит' до три капетана;
Једном Мујн очи утекоше,
Те погледа у поље широко,

Ал' ето ти Иван-капетана
На дорату коњу од мејдана,
Све му доро зечки поиграва,
А Ивана пјеном пребацује,
За Иваном дванаест барјака,
За барјаци дванаест иљада
Све катане живе жеравице,
На широко поље изиђоше,
И по пољу коње одјааше
И попеше бијеле чадоре.
А погледа са пенџера Мујо,
Ал' ето ти од Ердеља бана
На вранчићу коњу косатоме,
Вранац му се маом помамио,
По три копља у небеса скаче,
По четири равна поља прима,
И за баном тридесет барјака,
За барјаци тридесет иљада
Све катане, како ватре живе,
На широко поље изиђоше,
И по пољу коње одјааше
И попеше бијеле чадоре.
Све погледа Рьо Мустаф-ага,
Ал' ето ти Крле капетана
На зеленку коњу маменоме,
Зено му се маом помамио,
Седам копља у небеса скаче,
По дванаест равна поља прима,

Из зуба му ватра сипа жива,
Из ноздрва мавен пламен лиже,
На сапима мудра 9) видра игра;
А за Крлом шездесет барјака,
За барјаци шездесет иљада
Све катане под оклопом војске,
На широко поље изиђоше,
И по пољу коње одсједоше
И попеше по пољу чадоре.
Колико је поље под Новином,
У ширину четири саата,
У дуљину дванаест саата,
Све је влашки табор притиснуо.
Све погледа са пенџера Мујо,
Око њега редом поглавице,
Па дозива Нуку Новљанина:
„Побратиме, Нуко Новљанине!
„Ти у з'о час кулу начинио,
„А у гори џуру испросио,
„У најцрњи свате покупио;
„Оно није кита и сватови,
„Већ је оно сила и крајина,
„Пропашће ти Новин на крајини.
„Иди, Нуко, у влашку ордију,

9) Може бити да би место мудра требало казати модра видра, т. ј. кожа од видре?

„Нађи чадор Крле капетана,
„Од нас ћеш му поздрав понијети:
„Нека дођу сва три капетана,
„Да се рујна напијемо вина."
Оде Нуко у влашку ордију,
Нађе чадор Крле капетана,
Како дође, под чадор униће,
Али сједе сва три капетана,
Они сједе, тере пију вино.
Њима Нуко Божју помоћ даје,
И они му љевше прифатили,
Умаче се један до другога,
И Нукици мјесто начинише,
Па му вино ожђелдије дају,
Ожђелдије и добродошлице;
Њима вели Нуко Новљанине:
„Чујете ли, до три побратима!
„Ни сам жељан вина ни ракије,
„Поздрав вам је са бијеле куле
„Од нашије до шест поглавица,
„Да дођете на танану кулу,
„Да се рујна напијемо вина,
„Да се мало лафа преметнемо."
Каил била сва три капетана,
Па од земље на ноге скочила,
И одоше Нукичиној кули,
Изиђоше на горње чардаке
У одају међу поглавице,

Они Турком Божју помоћ вичу,
Турци њима љевше прифатили,
За своје се здравље испитали,
И рекоше, да су здраво били.
Умаче се један до другога,
Свој тројици мјесто начинише,
Па им дају вино ожђелдије,
Ожђелдије и добродошлице.
Кад се рујна накитили вина,
Онда рече Рњица Мустафа:
„Чујете ли, до три капетана!
„Молимо вас, кано старијега,
„Нек не иду ти ваши сватови,
„Само Турски нек иду сватови,
„Док лијепу цуру доведемо,
„Метнућемо на пољу кошију,
„И ја имам коња за мејдана,
„Ондар ћемо коње огледати."
Каил била сва три капетана,
И одоше сви Турски сватови,
А осташе власи под Новином.
И сиђоше ка Градашцу Турци
Двору б'јелу Јусуф-алајбега,
Лијепо ји беже дочекао,
Три бијела дана придржао;
Кад четврто јутро освануло,
Завикаше кићени чауши,
Тале виче, к'о кад јелен риче:

„Азурала, кићени сватови!
„Кратки данци, далеки конаци,
„Далеко је Нови на крајини."
Лијепо ји беже дариваше,
Ког јаглуком, кога бошчалуком,
А Нукицу коњем и ђевојком.
Отале се свати подигнули,
Кад су дошли бијелу Новину
У широко поље под Новином,
Не ће Мујо Нукичиној кули,
Већ устави на пољу сватове,
И устави од злата кочије,
Па извади сироту ђевојку,
Изведе је насред поља равна,
Па је метну у зелену траву,
И у крило иљаду дуката,
Па он виче грлом бијелијем:
„Когоћ има коња за мејдана,
„Нека води низ поље широко,
„Метнута је на пољу кошија,
„На кошији лијепа ђевојка,
„И у крилу иљада дуката;
„Когоћ узме на пољу кошију,
„На част њему лијепа ђевојка
„И уза њу иљада дуката."
Ту се коњи млоги поведоше,
Пет стотина ата и парипа,
Одведоше низ поље широко,

Одведоше, четири саата,
Па пружише свилене гајтане,
За гајтане коње заведоше,
Кад рекоше, онда потекоше.
Кад потече коња пет стотина,
Стаде прне земље тутњавина.
Најострагу Крла капетане
На зеленку коњу маменоме,
Све је Крла стражње окупио,
Па ји први саат ишћерао. —
Кад на други саат наступили,
Онда Крла стражње оставио,
Па је Крла прве сустигао,
Па он шњима из дизгина иде. —
Нешто Крли очи утекоше,
Те погледа уз поље широко,
Али пред њим Иван капетане
На дорату коњу од међдана,
Далеко је Иван измакао,
Има, брате, од по сата више;
Онда Крла прве оставио,
Мало зеки дизгин попустио,
Па он гони Иван-капетана,
Мало гони, ал' га стиже брзо;
Па спрам њега уставља зеленка,
Те му зеко иде из дизгина. —
Кад на трећи саат наступише,
Нешто Крли очи утекоше

У напредак уз поље широко,
Ал' пред њиме од Ердеља бане
На вранчићу коњу мамеломе,
Далеко је бане измакао,
Не би дуга пушка донијела.
Онда Крла остави Ивана,
Па пођера од Ердеља бана,
Мало гони, ал' га стиже брзо,
Па спрам њега уставља зеленка,
Те му зеко из дизгина иде. —
Тако ишли ода три саата,
На четврти када наступили,
Нешто Крли очи утекоше
У напредак уз поље широко,
Али пред њим Рњичин Алиле
На ђогату коњу Рњичином!
Далеко је Алил одмакнуо,
Има, брате, ода по саата!
Онда Крла оставио бана,
А зеленку дизгин попустио
И показа златну бакрачлију,
Па пођера Мујина Алила,
Мало гони, ал' га стиже брзо,
Како дође, онако и прође;
Алил виче грлом бијелијем:
„Побратиме, Крла капетане!
„Зар не жалиш, сам те Бог убио!
„Зар не жалиш, претила зеленка?

„Таког коња у Турчина нејма,
„У Турчина, ни у каурина:
„Одлетиле плоче све четири,
„Из копита црна крвца иде,
„Оће њему одлећет' копита."
Жао Крли претила зеленка,
Устави га насред поља равна,
Па одјаа претила зеленка,
Те му диже ноге све четири,
И на њима плоче све четири!
Виђе Крла, ђе га преварише,
Па посједе свог коња зеленка,
Окрену га уз поље широко,
Па поћера Мујина Алила,
Тад' потеже из чизме канџију,
Па састави претила зеленка,
Удара га с обадвије стране.
Да је коме стати погледати,
Би рекао и би се заклео,
Да се зеко земље не дод'јева,
Већ су подаљ крила подметнута.
Мало гони Мујина Алила,
Мало гони, ал' га стиже брзо,
Како дође, онако и прође,
Па дођера коња до ђевојке.
Код ђевојке одсједе зеленка,
Покупи јој из крила дукате,
А ђевојци коња додаваше,

Те ђевојка добра зеку вода,
У то доба Рьичин Алиле 10)
На ђогату коњу Рьичином,
Па говори Крли капетану:
„Побратиме, Крла капетане!
„Твоје рушпе, а наша ђевојка;
„Турска вјера поднијет' не море,
„Да каурин обљуби Туркињу."
Онда рече Крла капетане:
„Побратиме, Гојени Алиле!
„Ја сам Богу јемин учинио,
„Да се не ћу оженит' влаињом,
„Већ Туркињом лијепом ђевојком:
„Данас ми је Бог у орећи даде."
Опет му је Алил говорио:
„Твоје рушпе, а наша ђевојка;
„Турска вјера поднијет' не море,
„Да каурин обљуби Туркињу."
Њему Крла тијо говорио:
„Побратиме, Гојени Алиле!
„Ја сам Богу јемин учинио,
„Да се не ћу оженит' влаињом;
„А да сам се ћео оженити,
„Ја би до сад пород изродио;
„Веће сам се Богу затекао,

10) т. ј. допаде.

„Да се оћу оженит' Туркињом:
„Данас ми је Бог у срећи даде,
„Те је данас доби на јунаштву."
Више Алил не ће говорити,
Већ потеже двије пушке мале,
Обје Крли у њедра сасуо.
Нуто Крле, среће добре ти је!
На њему је панцијер-кошуља,
Ни једна му ране не зададе;
Он допаде до зеленка свога,
Свом зеленку у седло пануо,
У та доба оба капетана 11),
Па за оштре сабље прифатише,
Међу Турке јуриш учинише,
А за њима табор навалио.
Ту се с мјеста кавга заметнула,
См'јешаше се Турци и каури,
Стаде фука кроташа барјака,
Стаде црне земље тутњавина;
Ни брат брата познат' не могаше,
Камо ли ће Турчин каурина!
Неки вели: „Јао моја мајко!"
Неки вели: „Прифати ме друже!"
Неки друже уз долину струже.
А шта ћу ти дуљит' лакрдију?

---

11) т. ј. допадоше.

Било јада и тамо и амо.
Од Турака нико не утече,
Утекоше до три поглавице.
Бијел Новин власи поробише,
Узе Крла сироту ђевојку,
Одведе је на танану кулу
И вјенча је себи за љубовцу,
Шћом у кули пород изродио.
Тад' је Нови под кауре пао,
Како тада, тако и данаске.

26.

Женидба од Задра Тодора.

Пију вино до два побратима
У Удбини на ћемерли лонци:
Једно ми је Боичић Алија,
А друго је Танковић Османе.
Кад се побре накитиле вина,
Онда рече Танковић Османе:
„Побратиме, Боичић-Алија!
„Јеси л' био скоро у приморју,
„У приморју, у влашком Котару?
„А јеси ли, побро, долазио
„Под танану Смиљанића кулу,
„Јеси ли се пењ'о на пенџере?
„Јес' видио Косу Смиљанића?"

Вели њему Бошчић Алија:
„Побратиме, Танак Осман-ага!
„Ја сам био скоро у приморју,
„Долазио у влашке Котаре,
„И под танку Смиљанића кулу,
„Пев'о сам се кули на пенџере,
„Видио сам Косу Смиљанића,
„Код ње сједи Јела Мандушића,
„Ево Коса итар везак везе,
„Код ње Јела танко руо преде;
„Ал' каква је Коса Смиљанића!
„Што је земље на четири стране
„Да је љевше у свијету нема,
„И нарасла цура за удају,
„Сад је Коси дванаест година,
„Нагојила лице за љубљење;
„Ал' залуду, сладак побратиме!
„Јер је Коса скоро испрошена
„За копиле од Задра Тодора,
„У суботу, која прва дође,
„Оће доћи Косини сватови,
„У нећељу данак преданити,
„Понећељак јутра дочекати,
„И одвести Косу Смиљанића
„За копиле од Задра Тодора."
Кад то чуо Танак Осман-ага,
Удари се руком по кољену,
Нова чоа на кољену пуче:

„Јао њему до Бога милога!
„Ја је чекам четири године,
„Па ми данас оде за другога!
„Боичићу, Богом побратиме!
„Да си брже на вашу Цетињу!
„Покупи ми тридест Цетињана
„По избору добри коњаника,
„Поведи ји мени на Удбину
„У суботу, која прва дође,"
А Алија не рече ријечи,
Већ од земље на ноге скочио,
Па посједе дебела дората,
Оћера га право на Цетињу.
Осман-ага оста на Удбини,
Па он књигу на кољену пише,
Те је шаље на Ерцеговину
На кољено Шарац-Мамут-аги
И до њега старац-Мердан-аги:
„Ето књига, двије аге старе!
„Да сте брже мени на Удбину
„У суботу, која прва дође!
„Повед'те ми по тридест Турака,
„Све атлије и добра коњика,"
Па је другу књигу накитио,
Те је шаље од Авале Порчи
И до њега Топал-Каматару:
„Ето књига, двије аге драге!
„Да сте брже мени на Удбину

„У суботу, која прва дође!
„Повед'те ми по тридест Турака
„Све атлије и добра коњика."
Па је трећу књигу накитио,
Те је шаље на Турску Кладушу
На кољено Рьи Мустаф-аги
И његову Гојену Адилу:
„Ето књига, два брата рођена!
„Да сте брже мени на Удбину
„У суботу, која прва дође!
„Повед'те ми по тридест Турака
„Све атлије и добра коњика."
Па четврту књигу накитио,
Те је шаље ка Пећини Ст'јени,
На кољено Ковачевић-Рами
И до њега од Ст'јене диздару:
„Ето књига, двије аге драге!
„Да сте брже мени на Удбину
„У суботу, која прва дође!
„Повед'те ми по тридест Турака
„Све атлије и добра коњика."
Па је пету књигу накитио,
Те је шаље Лики и Крбави
На кољено Личком Мустај-бегу
И до њега од Орашца Таљу:
„Ето књига, двије четобаше!
„Да сте брже мени на Удбину
У суботу, која прва дође!

„Повед'те ми по тридест Турака
„Све атлије и добра коњика."
Таке књиге Осман растурио,
Па изнесе зелена барјака,
Те га поби у рудину траву,
Па под барјак купи Удбињане.
Кад сакупи тридест Удбињана,
Све атлије и добра коњика,
Шњима сједе пити вино ладно,
Дан по данак док субота дође.
Кад субота јутро освануло,
А још није обасјало сунце,
Ал' ето ти Боичић-Алије
Од Цетиње града бијелога
И за њиме тридест Цетињана
По избору добри коњаника;
На селам ји Осман дочекао,
Од добрије коња одјаали,
Одма сјели за пуну трпезу,
Па стадоше пити вино ладно.
Првом су се чашом обредили,
Ал' ето ти од Ерцеговине
А на име Шарац-Мамут-аге
Шњим поредо старац-Мердан-аге
И за сваким по тридест Турака;
На селам ји Осман дочекао,
И они су коње одјаали,
Одма сјели за пуну трпезу,

Па стадоше пити вино ладно.
Првом су се чашом обредили,
Ал' ето ти од Авале Порче,
Шњим поредо Топал-Каматара,
Сваки води по тридест Турака;
На селам ји Осман дочекао,
И они су коње одјаали,
Одма сјели за пуну трпезу,
Па стадоше пити вино ладно.
Првом су се чашом обредили,
Ал' ето ти са Кладуше Муја,
Шњим поредо његова Алила,
Сваки води по тридест Турака;
На селам ји Осман дочекао,
Од добрије коња одјаали,
Одма сјели за пуну трпезу,
Па стадоше пити вино ладно.
Првом су се чашом обредили,
Ал' ето ти од Пећине Ст'јене,
Ал' ето ти, Ковачевић-Раме,
Шњим поредо од Ст'јене диздара,
Сваки води по тридест Турака;
На селам ји Осман дочекао,
И они су коње одјаали,
Одма сјели за пуну трпезу,
Па стадоше пити вино ладно.
Првијем се чашам' обредише,
Ал' ето ти Личког Мустај-бега,

Шњим поредо од Орашца Тала,
На кулашу коњу великоме,
(Заврг'о се дреновом батином,
У батини иљада клинаца);
Сваки води по тридест Турака;
На селам ји Осман дочекао,
Од добрије коња одјаали,
Одма сјели за пуну трпезу,
Па стадоше пити вино ладно.
Ту њи бијел данак оставио,
И тамо су ноћцу преноћили
Све пијући вино и ракију.
Кад у јутру бијел дан освану,
Стадоше се Турци опремати,
Опремише и себе и коње,
Па на добре коње усједоше,
Под Удбином поље прегазише,
Унићоше у Кунару Турци,
И Кунару здраво прегазише,
Па сићоше у Телигу Турци,
Газе Турци Телигу планину,
И Телигу здраво прегазише;
Па сићоше у Динару Турци,
Газе Турци Динару планину,
И Динару здраво прегазише,
Па сићоше мору у отоку,
Ту ји бијел данак оставио,
У отоци конак учинише,

Добре коње Турци изводаше,
Па им онда зопцу устакоше,
Па сједоше аге вечерати:
Сира, љеба, ракије и вина,
И дебела меса овнујскога;
Полегоше санак боравити.
Понеђељник јутро освануло,
Још'те није обасјало сунце,
Скочио је од Кладуше Мујо,
Па он буди свог брата Алила:
„Устан' горе, мој брате Алиле!
„Да идемо на Црвене ст'јене,
„Сеир чинит' камене Котаре."
И одоше на Црвене ст'јене.
Кад изишли на Црвене ст'јене,
Ондар Мујо говори Алилу:
„Де се попни јели на кичицу,
„И понеси дурбин од биљура,
„Па му пружи седам кољенаца,
„Наслони га на јелову грану,
„Окрени га камену Котару,
„Па покупи поље под Котаром,
„И уфати на граду капију,
„Јесу ли се отворила врата?
„А јесу ли изишли сватови,
„Оће л', брате, у морску отоку?"
У млађега поговора нема.
Оде Алил јели у кичицу

И однесе дурбин од биљура,
Па му пружи седам кољенаца,
Наслони га на јелову грану,
Окрену га камену Котару,
Под Котаром поље покупио,
И на граду уфати капију,
Па он стаде Мују бесједити:
„А мој брате, Рђо Мустаф-ага!
„Котару се врата отворила,
„Из Котара изишли сватови,
„Међу њима од злата кочије
„Прекривене црвеном кадифом,
„На њима су четири јабуке
„Све од чиста сађевене злата,
„И на њима драги каменови,
„При њима се види путовати
„У по ноћи, кано у по дана;
„И ето ји право кроз отоку.
„Ал' да видиш, мој брате Мујага!
„Да ти видиш, с јеле гледајући,
„А напријед пред сватов'ма, Мујо,
„У црвеној чои Веденичкој,
„Туда иду девет коњаника,
„А под њима коњи алатасти,
„А напријед јунак на алату,
„Риђи, Мујо, до рамена брка,
„Панули му до мали пушака,
„Необична ока и погледа.

„Па да видиш, мој брате Мујага!
„За њима је седам коњаника
„У зеленој чои Веденичкој,
„У зелену, на зеленим коњма,
„А напријед јунак на зеленку
„Смеђи, Мујо, до рамена брка,
„И у њега пали до пушана.
„Па да видиш, мој брате Мујага!
„За њима је до пет коњаника
„Све у црној чои Веденичкој,
„Све у црну, на вранијем коњма,
„А напријед јунак на врапчићу
„Црни, Мујо, до рамена брка,
„Панули ми по малим пушкама,
„Сјају му се токе кроз бркове,
„Кано мјесец од петнаест дана
„Над обасја кроз јелове гране;
„Необична ока и погледа,
„Необичне слике и прилике.
„Па да видиш, мој брате Мујага!
„За њима су до три коњаника
„У бијелој чои Веденичкој,
„А под њима коњи ногатасти,
„А напријед јунак на ногату,
„Плави су му до рамена брци.
„Па да видиш, мој брате Мујага!
„Што је младо влашче уз кочије
„На врапчићу коњу од мејдана,

„Он не има браде ни бркова,
„А љевши је од сваке ђевојке.
„Па да видиш, мој брате Мујага!
„Што је момак јандал од сватова
„На дорату коњу од мејдана,
„Гарила га мрка наусница,
„Све му доро зечки поиграва,
„А јунака пјеном пребацује.
„Па да видиш, мој брате Мујага!
„Што ј' острагу јунак за сватов'ма
„На путаљу коњу од мејдана,
„Смеђи, Мујо, до рамена брка,
„И у њег' су пали по пушкама,
„И покрили пушкам' тепелуке,
„Сјају му се токе кроз бркове,
„Кано мјесец кроз јелове гране
„Кад обасја од петнаест дана;
„Око главе пера и челенке,
„Девет пера, дван'ест челенака,
„А трин'есто ноја тице крило,
„Па се крило на чекрк окреће,
„Те казује, који вјетар пуше;
„А путаљ га главом заклонио,
„Необичан јунак погледати.
„А остало кићени сватови."
Онда рече Рьо Мустаф-ага:
„Мој Алиле, мој брате од мајке!
„Добро није, нити му се надај.

„Све јунаке по имену знадем:
„Што је напр'јед девет коњаника
„У црвеној чои Веденичкој,
„А под њима коњи алатасти;
„Оно ти је девет Томковића;
„Што је напр'јед јунак на алату,
„Што му рићи по рамену брци,
„Необична ока и погледа;
„Оно ти је Томковић Илија;
„Оно су ти све браћа рођена,
„Оно су ти под каменом гује:
„Што за њима седам коњаника
„У зелену на зеленим коњма,
„Мој Алиле, мој брате рођени!
„Оно ти је седам Даничића;
„А напријед јунак на зеленку
„Смеђи, брате, до рамена брка;
„Панули му брци по пушкама,
„Оно ти је Даничићу Буро;
„Оно су ти све браћа рођена;
„Оно су ти под каменом гује,
„Који жешћи у приморју нема.
„Што за њима до пет коњаника
„Све у црну на вранијем коњма;
„Оно ти је све пет Мркоњића;
„Што је напр'јед јунак на врančићу,
„Црни брци пали до пушака;
„Сјају му се токе кроз бркове,

„Кано мјесец од петнаест дана
„Кад обасја кроз јелове гране,
„Необична ока и погледа,
„Необичне слике и прилике,
„Оно ти је Петар Мркоњићу;
„Оно су ти све браћа рођена,
„Сви изгинут' један за другога,
„Не побјећи један од другога,
„Жешћи гуја у приморју нема,
„Оно су ти гује присојкиње.
„Што за њима до три коњаника
„У бијелој чои Веденичкој,
„У бијелој, а на ђогатима,
„Оно су ти сва три Кулишића,
„Оно су ти три брата рођена;
„Што је јунак напр'јед на ђогату,
„Што му плави до рамена брци,
„Оно ти је Нико Кулишићу;
„Оно су ти приморски ајдуци,
„Све изгинут' једно код другога,
„Не ће побјећ' један од другога.
„Што је младо момче уз коније
„На вранчићу коњу од мејдана,
„А не има браде ни бркова,
„А љевши је од сваке ђевојке,
„Оно ти је ђевер уз ђевојку,
„Оно ти је курвино копиле,
„А на име од Сења Тадија,

„Жешће гује у крајини нема
„У Турчина ни у каурина.
„Што је јунак јандал од сватова,
„Гарила га мрка наусница,
„На дорату коњу од мејдана,
„Па му дорат зечки поиграва,
„Господара пјеном пребацује,
„Оно ти је од курве конице,
„Оно ти је цури ђувегија,
„А на име од Задра Тодоре,
„Три године био у Млецима,
„Па окова себе и дората,
„Не море га сјећи оштра ђорда,
„Ни пробити пушка из кубура.
„Што ј' острагу јунак за свагов'ма
„На путању коњу од мејдана,
„Смеђа, брате, до рамена брка,
„И у њега пади до пушака,
„И покрили пушкам' тепелуке,
„Сјају му се токе кроз бркове,
„Кано мјесец од петнаест дана
„Кад обасја кроз јелове гране;
„Око главе перје и челенке,
„Девет пера, дван'ест челенака,
„А трин'есто ноја тице крило,
„Па се крило на чекрк окреће,
„Те казује, који вјетар пуше;
„А путањ га главом заклонио,

„Необичан јунак погледати;
„Оно ти је Стојан Јанковићу,
„Оно ти је стари међанџија,
„Љута, брате, под каменом гуја,
„Дошиј'о је цару и ћесару,
„У Латинској краљу Латинскоме,
„Добро није, мој брате Алиле!
„Дочекати, изгинути листом,
„Не дочекат' зазор и срамота,
„Ругаће се нама крајишници."
Сиђе Алил с високе јелике,
И одоше, друштво избудише,
По отоци бусије метнуше.
До отоке свати дојездише,
Кад су дошли свати под отоку,
Тодор викну грлом бијелијем:
„Стан'те браћо, кићени сватови!
„Уставите бубње и свирале,
„Угасите свирке свеколике,
„Да ја јунак пред сватове прођем,
„Јер отока нигда није сама
„Брез ајдука, ја брез мрка вука,
„Ја брез чете Турске, ја каурске."
Напр'јед прође од Задра Тодоре,
Пред сватов'ма уђе у отоку
И за њиме кићени сватови.
Нађе Тодор на друму широку,
Нађе Тодор Шарац-Мамут-агу

И код њега старац-Мердан-агу,
Држе дуге преко крила диљке,
Држе добре коње за дизгене,
Код свакога по тридест Турака;
Њима Тодор добро јутро виче,
Они њему боље прифатили;
Мимо њи је Тодор проодио
И сватове здраво проводио.
Мало Тодор кроз отоку иде,
Нађе Тодор на друму широку,
Нађе Тодор од Авале Порчу
И код њега Топал-Каматара,
Држе дуге преко крила диљке,
Држе добре коње за дизгене,
Код свакога тридесет Турака;
Њима Тодор добро јутро виче,
Они њему љевше прифатили;
И мимо њи Тодор проодио
И сватове здраво проводио.
Мало иде Тодор кроз отоку,
Нађе Тодор на друму широку,
Нађе Тодор са Кладуше Муја,
Њиим поредо Гојена Алила,
Оба држе преко крила диљке,
Држе добре коње за дизгене,
Код свакога по тридест Турака;
Њима Тодор добро јутро виче,
Они њему љевше прифатили,

И мимо њи Тодор проодио
И сватове здраво проводио.
Мало Тодор кроз отоку иде,
Нађе Тодор на друму широку,
Нађе Тодор Ковачевић-Раму,
Шњим поредо од Ст'јене диздара,
Држе дуге преко крила дилке,
Држе добре коње за дизгене,
Код свакога по тридест Турака;
Њима Тодор добро јутро виче,
Они су му Бога прифатили;
И мимо њи Тодор проодио
И сватове здраво проводио.
Мало Тодор кроз отоку иде,
Нађе Тодор на друму широку
Од Цетиње Боичић-Алију
И код њега Танковић-Османа,
Штоно јесте цури муштерија,
Оба држе преко крила дилке,
Држе добре коње за дизгене,
Код свакога по тридест Турака;
Њима Тодор добро јутро виче,
Оба су му Бога прифатили;
И мимо њи Тодор проодио
И сватове здраво проводио.
Мало Тодор кроз отоку иде,
Нађе Тодор на друму широку,
Нађе Тодор Личког Мустај-бега,

Њима поредо Тала од Орашца,
Држе коње добре за дизгене,
Бег Мустај-бег преко крила дњку,
Тале држи дренову батину,
У којој је иљада клинаца;
Њима Тодор добро јутро виче,
Мустај-бег му Бога прифатио,
Ал' му Тале прифатити не ће,
Већ он скочи на ноге лагане,
Па овако говори Тодору:
„Курво једна, од Задра Тодоре!
„Стани мало, да јегленишемо,
„Ти чију ћеш одвести ћевојку
„На срамоту свим крајишницима;
„Не море те сјећи оштра ђорда,
„Ни пробити пушка из кубура,
„А море ли моја дреновача!" —
Па потеже дренову батину,
Ал' се саже Тодор по дорату,
На двоје му седло разломио.
Кад удари дреновачом Тале,
Ту се с мјеста заметнула кавга,
Паде тама од неба до земље,
Није тама од Бога послана,
Већ од брза праа и олова;
Земља јечи, а отока звечи,
Неки вели: „Јао моја мајко!"
Неки вели: „Прифати ме, друже!"

Неки вели: „Уклони ме с пута,
„Да ме добри коњи не погазе."
Неки дружа уз долину струже.
Она браће, што се добро фале,
Братац брата познат' не могаше,
Камо ли ће Турчин каурина!
А да видиш Јанковић-Стојана!
Он острагу иде за сватов'ма,
Кад нагази на прву бусију
С' својим слугом Јероглавац-Марком,
Који јунак за Бога не знаде,
Стојан нађе двије аге старе,
Нађе Стојан Шарац-Мамут-агу
И код њега старац-Мердан-агу,
Обојици савезао руке,
Па ји даје Јероглавац-Марку,
Марко веже за јеле зелене.
Ондар Стојан иза гласа виче
По имену од Задра Тодора:
„Ђе си, побро, од Задра Тодоре?
„Какве тебе савладаше виле
„Данас, брате, у морској отоци?
„И твојије девет Томковића?"
Тодор му се у лугу одзива:
„Брате драги, сердар-Јанковићу!
„Нијесу ме савладале виле,
„Већ ето ме теби по авазу."
Ал' ето ти од Задра Тодора,

Шњиме иде девет Томковића,
Они воде Личког Мустај-бега
Свезаније руку наопако,
Шњим поредо Тала од Орашца,
Сав је Таде у крв огрезао,
Јер се не да савезати Тале,
Јер је Тале јунак на мејдану;
Шњиме воде Боичић-Алију
Од Цетиње града каменога,
Шњим поредо Ђанковић-Османа,
Дадоше ји Јанковић-Стојану,
Стојан даде Јероглавац-Марку,
Марко веже за јеле зелене.
Онда Стојан иза гласа вике
По имену Даничића Ђура:
„Ђе си брате, Даничићу Ђуро?
„Какве тебе савладаше виле
„Данас, брате, у морској отоци,
„С твојом браћом до шест Даничића?"
Ђуро му се у лугу одзива:
„А мој брате, сердар-Јанковићу!
„Нијесу ме савладале виле,
„Већ ето ме теби по аваzу
„Са мојије до шест миле браће."
Ал' ето ти Даничића Ђура,
И он води од Авале Порчу
Свезаније руку наопако,
Шњим поредо Топал-Каматара;

Дадоше ји Јанковић-Стојану,
Стојан даде Јероглавац-Марку,
Марко веже за јеле зелене.
Ондар Стојан иза гласа вике
По имену Петра Мркоњића:
„Ђе си, брате, Петре Мркоњићу?
„Какве тебе савладаше виле
„Данас, брате, у морској отоци
„А са твоја до четири брата,
„До четири брата Мркоњића?"
Петар му се у лугу одзива:
„А мој брате, Јанковић-Стојане!
„Нијесу ме савладале виле,
„Већ ето ме теби по аваzу."
Ал' ето ти Петра Мркоњића
А са своја до четири брата,
До четири брата Мркоњића,
И шћима су сва три Кулишића,
Они воде Ковачевић-Раму,
Свезаније руку наопако,
Дадоше га Јанковић-Стојану,
Стојан даде Јероглавац-Марку,
Марко веже за јеле зелене.
Састаше се и Срби и Турци,
Искупише одсјечене главе,
Изнесоше рањене јунаке.
Кад погледа Јанковић-Стојане
По дружини и тамо и амо,

Удари се руком по кољену:
„Јао њему, до Бога милога!
„Нема нама друга најбољега,
„Нема нама од Сења Тадије!
„Богме нам је Таде погинуо."
Онда Стојан иза гласа виче:
„Ђе си, брате, од Сења Тадија?
„Какве тебе савладаше виле
„Данас, брате, у морској отоци?"
Стојан виче, нико не одвиче.
Опет Стојан иза гласа виче:
„Ђе си, брате, од Сења Тадија?
„Јеси ли ми данас у животу?"
Онда јунак у лужини вину:
„Ђе си брате, од Задра Тодоре?
„Погибо ти данас у лужини."
К њему Тодор трчи по авазу,
Кад допаде Тодор до Тадије,
Али на њег' нагазила гуја,
Љута гуја са Кладуше Мујо
С' својим братом Гојеним Алилом,
Оће Мујо цуру и кочије,
Да он њиме бјежи на Удбину,
Али не да од Сења Тадија,
Већ се туку дрвљем и камењем,
Најпотље се с Мујом уфатио,
Уфатио у кости јуначе,
Па се носе по зелену лугу,

Тадија је пјенам' запјенио,
Запјенио пјенам' бијелијем,
А Мујо је пола крвавијем;
А око њи Алил опскакује,
Голу носи сабљу у рукама,
Па удара од Сења Тадију,
Седам га је ударио пута,
Седам му је начинио рана,
Седам рана од седам педаља;
Кад допаде од Задра Тодоре,
На Алила ршум учинио,
Алил баци оковану ђорду,
Тодор му је савезао руке,
Па он дође, те говори Мују:
„Чујеш ли ме, са Кладуше Мујо!
„Пушти мени побратима мога,
„Жао ми те погубити, Мујо,
„Јер сам чуо, говоре ми људи,
„Да си добар јунак на међану."
За то Мујо аје и не аје,
А кад виђе од Задра Тодоре,
Он потеже тешку топузину,
Па удара са Кладуше Мује,
Док је њега трипут ударио,
С Тадијом је њега раставио,
А с црном га земљом саставио,
Па му свеза наопако руке.
Под Тадију џиде подметнуше,

Тадију су ране освојиле,
Рањена га носе Јанковићу,
А везана Мују одведоше
И дијете Гојена Алила.
У кочије Тадију метнуше,
Код ћевојке рањена Тадију;
Цуја дере везене јаглуке,
Те Тадији крвцу устављаше.
Отале се сватн подигоше,
Повезане Турке поведоше,
И дођоше Задру бијеломе;
Побацаше Турке у тавницу,
А Тадији ећиме нађоше.
Кад Тадији ране извидаше,
Онда Турке за благо пуштише,
И вјенчаше Косу за Тодора.
Давно било, сад се спомињало,
Кано Ђурђев данак у години,
Баш к'о добар јунак у дружини.
Тамо расло клење и јасење,
Међу нама здравље и весеље!

27.

Женидба Иве Сењанина.

Вино пију тридесет Сењана
У бијелу Сењу на намењу,

У дворове Сењанина Иве,
И са шњима Сијењанин Ива,
Са шњим брат му Комнен барјактаре.
Баш се добро напојили вина,
Па беседи један од Сењана:
„О Иване, Сењски капетане!
„Ја зашто се не ожениш, Иво?
„Да ли не маш за женидбу блага,
„Да л' ти нико не даје девојку?"
Још му ништа Ива не поврну,
А беседе тридесет Сењана:
„Баш истина, Сијењанин-Иво!
„Ако не маш за женидбу блага,
„Нас ето не тридесет Сењана,
„Сваки ће ти позајмити блага,
„Ишти, Иво, у кога ти драго;
„Ако нико не даје девојку,
„Нас ето не тридесет Сењана,
„Сваки има у двору девојку,
„Који секу, који милу ћерку,
„Ишти, Иво, коју тебе драго,
„Свак ће дати за тебе девојку."
Ал' се Иво у грот насмејао:
Па беседи међу свога друста:
„Браћо моја, тридесет Сењана!
„То од тога није ни једнога:
„Имам блага, колико ми драго,
„Градио би десет манастира,

„А некмоли себе оженио;
„Свак би дао за мене девојку,
„Ал' ја нигде поискао несам;
„Нити ћу се јунак оженити
„Ни Српкињом, ни другом Туркињом,
„Док је Ајка Туркиња девојка
„У Удбине града бијелога
„Мила сека Фрце Ибраима;
„И ко би ми задобио Ајку,
„Дао би му три товара блага,
„Дао би му токе са прсију
„Сама злата од четири оке,
„Дао би му танка џефердана,
„Која пушка мало нишан гађа:
„Черек ода усмрти јунака."
Кад то рече Сијењанин Иво,
Саслушаше тридесет Сењана,
Сви тридесет к земље погледаше,
Како расте трава на завојке,
Како дојке у добре девојке;
Не сме му се нико подвратити,
Да доведе Ајку из Удбине;
Ал' не гледа Комнен барјактаре,
Он не гледа, како трава расте,
Него право Сијењанин-Иву,
Он се смеје, Ивану говори:
„Јел' истина, Сијењанин-Иво,
„Да би дао танка џефердана,

„Који би ти задобио Ајку?"
Ал' говори Сијењанин Ива:
„Ето, брате, Божа вера тврда!
„Не шалим се, но истину кажем,
„Штогођ реко, порекнути не ћу;
„Но ко би ми задобио Ајку,
„Дао би му три товара блага,
„И баш моје токе са прсију,
„А и мога танка џефердана;
„Теке камо јунак да се нађе,
„Да добије Ајкуну девојку?"
Кад то зачу комнен барјактаре,
Он поскочи на ноге јуначке,
Па развија крстата барјака,
А под барјак позиваше дружину:
„Ког је мајка родила јунака,
„Нек сад са мном ка Удбине пође;
„Ако Бог да и срећа јуначка,
„Те ми тамо добијемо Ајку,
„Па с' одонуд здраво повернемо,
„И дођемо здраво у Сијење,
„Делићемо три товара блага,
„Дедићемо токе Иванове,
„Само пушку поделити не ћу."
Кад то чули Сијењски јунаци,
Одвоји се тридесет Сењана,
Комнену се под барјак сабраше,
И тако му Божу веру даше,

Да ће шћиме ка Удбине поћи.
Па је мало време постајало,
Крену чету Комнен барјактаре,
Те полази горе уз планину,
Баш науми право ка Удбине,
Да би како задобио Ајку.
Но кад виде Сијељанин Ива,
Где му Комнен оде ка Удбине
И понесе танка ћефердана,
Тад' се Иво и сам опремио,
Другу пушку за себе узео,
Па отиде и он за Комненом.
Кад су били горе у планине
На појило, где се пои стадо,
Ал' код воде стадо у пландишту,
Пландоваше под јелом зеленом,
Код њег' седи лијепа девојка,
На ћерћефу ситан везак везе.
Један јарац зађе по овцама,
Те ју поче стадо растеривать',
А за муку лијепе девојке,
Где ју јарац растерује стадо,
Жао ју је ћерћеф потурити,
Да протера јарца из оваца,
Па тек стаде онда јарца клети:
„Неца, јарче, допаднуо мука!
„Немој мене протеривать' стадо."
То беседи лијепа девојка,

А све слуша Комнен барјактаре
Покрај воде из зелене траве,
Па дозива два касапа млада:
„И'те, вели, уватите јарца,
„Изведите мало из оваца,
„Не кољ'те га, но жива одер'те,
„Па пуштите опет међу овце."
Отрчаше два касапа млада,
Уватише јарца у овцама,
Изведоше мало из оваца,
Не заклаше, но жива одреше,
Па пуштише опет међу овце.
Вређа јарца вуна од оваца,
Он се криви, до Бога се чује,
Свети му се лијепа девојка.
То гледао Комнен барјактаре;
Па говори свему своме друсту:
„Видите ли, моја браћо драга!
„Каке муке јесу на тем јарцу,
„Грђе муке јесу у Турака;
„Ко не може таке муке трпет',
„Сад нека се у Сијење врне."
То беседи Комнен барјактаре,
Па разгледа опет по дружине,
Ал' да видиш чуда великога!
Све му друсто изгубило лице,
А из лица изгуби се крвца!
Собом мисли Комнен барјактаре:

„Фала Богу, рђавога друста!
„Како брже променише лице,
„А из лица изгубише крвцу!
„Ја да буде негде на мегдану
„Да ми нешто до невоље дође,
„Каку би ми помоћ учинили?"
То тек мисли, ништа не говори,
А окрену опет уз планину.
Доке Кунор планину прооди,
Те силази у мете Удбинске,
Онде јесте ноћцу преноћио.
Кад у јутру јутро осавнуло,
Половину нестало му друста:
Врнули се ноћу ка Сијењу
Без питања и његова знања.
Нема куде Комнен барјактаре,
Но с половин' оде ка Удбине.
Кад је био близу до Удбине,
Под Удбином у зелена луга,
Онде једну ноћцу преноћио.
Док у јутру јутро осавнуло,
Још му подак не осавну друста:
Врнули се у бијело Сење
Без питања и његова знања;
Салт самшести био осавнуо,
И ту са шњим Сијењанин Ива,
И он гледа, да ка Сењу бега.
Кад то виде Комнен барјактаре,

Ел од друста ништа вајде нема,
Он говори Сијењанин-Иве:
„Оди брате, Сијењанин-Иво!
„Седи с друстем у зелену лугу,
„Док се врнем из Удбине беле,
„Да ја идем тевдил у Удбину,
„Да уводим по Удбине беле,
„Да л' су дома Удбински јунаци,
„Који дижу чету на Србина:
„Да л' је дома Рьо Мустаф-ага,
„Јели дома Гледић Осман-ага,
„Да л' је дома Зуко барјактаре,
„Да л' је дома Ковачина Рамо,
„Јели дома Токовић Османе,
„Јели дома стари Ћејван-ага,
„Да л' је дома будалина Тале,
„Да л' је дома Фрцо Ибраиме;
„Ако Бог да и срећа јуначка,
„Те не бидну у Удбине беле,
„Но се десе негде на крајине,
„Ласно ћемо задобити Ајку,"
То беседи Комнен барјактаре,
Па по среде узе ђефердана,
Те отиде право у Удбину.
Кад је био у Удбину белу
На меану крчмарице Јеле,
Божу помоћ називао Јеле:
„Божа помоћ, крчмарице Јело:"

Одговара крчмарица Јела:
„Да' Бог добро, Комнен-барјактаре!"
Расрди се Комнен барјактаре,
Па с' на Јелу лоше намрштио:
„Кучко једна, крчмарице Јело!
„Што ти Турке градиш каурима?"
Насмеја се крчмарица Јела;
Па говори Комнен-барјактару:
„Црн ти живот, Комнен-барјактаре!
„Тебе с' чини, ја те не познајем,
„Загари те Удбински познају,
„А камо ли момци и девојке?"
Кад то чуо Комнен барјактаре,
У чуду се брзо дроетио,
Те говори крчмарице Јеле:
„Богом сестро, крчмарице Јело!
„Прими Бога и светог Јована,
„Сакриј мене данас у Удбине,
„Немој мене Турком да прокажеш."
Ал' девојка рода јуначкога,
Прими Бога и светог Јована,
Па сакрива Богом побратима
У подруме, где ју стоји вино,
Те га држа догођ греја сунце;
Седе сунце, а паде сумраче,
Тад' отиде крчмарица Јела,
Те отвори на подруму врата,
Па извади Богом побратима:

„Иди с Богом, куд је тебе драго,
„Ја т' заиста проказати не ћу."
Тад' говори Комнен барјактаре:
„Молим тебе, Богом посестримо!
„И тако ти нашега братинства!
„Да ми кажеш, што те гођ запитам:
„Јесу л' дома Удбински јунаци,
„Што све дижу чету на Србина:
„Јели дома Рьо Мустаф-ага?
„Да л' је дома Гледић Осман-ага?
„Да л' је дома Ковачина Рамо?
„Јели дома Токовић Османе?
„Јели дома Зуко барјактаре?
„Да л' је дома стари Ћејван-ага?
„Јели дома будалина Тале?
„Јели дома Фрцо Ибраиме?"
Онда каже крчмарица Јела:
„Побратиме, Комнен-барјактаре!
„Истина ћу тебе право казат',
„Верују Бога и светог Јована,
„Да т' јамачно преварити не ћу:
„Ту од тије нема ни једнога,
„Одвео ји Рьо Мустаф-ага
„Ка вашему бијелу Сијењу,
„Да би каки шићар шићарили,
„Јали негде робље заробили."
Онда вели Комнен барјактаре:
„Ја молим те, Богом посестримо!

„Знаш ли штогод за Ајкуну казат'
„Сестру милу Фрце Ибраима:
„Да ју није когод запросио?
„И ако је млада запрошена,
„Тек да није само однешена?"
Но говори крчмарица Јела:
„Ој Бога ми, Богом побратиме!
„Баш ју нико није запросио,
„А некмоли младу однесао."
Још је пита Комнен барјактаре:
„А Бога ти, Богом посестримо!
„Би ли мене могла научити,
„Ја како би задобио Ајку?
„Сам' у моје руке да добијем,
„Па што Бог да и срећа јуначка;
„Само т' питам, како ћу добити,
„Не питам те, како ћу бегати."
А'л говори крчмарица Јела:
„Ој Бога ми, Богом побратиме!
„Ја ћу тебе ласно научити,
„Ти како ћеш Ајку придобити:
„Право иди пред њине дворове,
„Пред дворове после по јацији,
„Па закуцај алком на вратима,
„А подвикни гласом Муставиним:
„„Бре овамо, Богом посестримо!
„„Отвори ми на авлије врата,
„„На руке ми отежала Анђа,

„„„А Сијењске ране одолеле,
„„„Пристигла ме од Сења потера."
„Баш ћем онда преварити Ајку,
„Те ће тебе отворити врата;
„Јер кад пође Рњо Мустаф-ага,
„И поведе чету из Удбине,
„Он је с Ајком Богом побратиме,
„Па се Ајке тврдо зафалио:
„„„Надај ми се, Богом посестримо!
„„„Кад се врнем од Сијења бела,
„„„Донећу ти дилбер Анђелију,
„„„Сестру милу Сењанина Иве
„„„И онога Комнен-барјактара."
„Но да чујеш, Богом побратиме!
„Ако да Бог и срећа јуначка,
„Те ти тамо задобијеш Ајку,
„И изнесеш из Удбине беле,
„Кад ти биднеш у поље Удбинско
„Спрема тврде куле карауле,
„Ту је Рњо оставио друста,
„Оставио три његова друга,
„Да чувају стражу од Србина,
„Да Удбину Срби не арају,
„И да му се до невоље нађу,
„Ако стану бегат' од Сијења,
„Да ји онде припомогне друсто;
„Баш је онде стари Ћејван-ага,
„И са њиме Тале будалина,

„Његов сестрић Фрца Ибраиме."
Све то слуш'о Комнен барјактаре,
Па отиде право кроз Удбину
Пред дворове Фрце Ибраима,
Пред дворове после по јације,
Па закуца алком на вратима,
А подвикну гласом Мустафинем:
„Посестримо, Ајкуна девојко!"
Одазва се Ајкуна девојка,
Ал' говори Комнен барјактаре:
„Отварај ми на авлије врата,
„На руке ми отежала Анђа,
„Сијењске ми ране одолеле,
„А пристиже од Сења потера,
„Са свим ми је друсто изгинуло."
Кад то чула Ајкуна девојка,
Залуду јој, што је мудра била,
Но се онда била преварила,
Баш помисли, да Мустафа виче,
Те отвори на авлије врата.
Како Ајка отворила врата,
Засјаше се токе на ајдуку,
Позна Ајка Сењскога ајдука,
Па учини, да се натраг врне,
Али ђипи Комнен барјактаре,
Те довати Ајкуну девојку,
Довати ју за бијелу руку,
Једном руком за руку девојку,

Брго другом за бијела уста,
Не даде ју више дати гласа;
Па извади танане мараме,
Те ју тврдо завезао уста,
Па ју тури на раме јуначко,
Па повр ње пасом опасује,
Док ју добро пасом утврдио,
Па још озго од мача каишем;
Па побеже из Удбине беле,
Оде право пољем Удбинскијем
И однесе Ајкуну девојку.
Док у јутру јутро осавнуло,
Зора га је била забелела.
Прођу пусте куле карауле.
Подранио стари Ћејван-ага,
Па он гледа преко поља равна,
Угледао Комнен-барјактара,
Али Ћејван познати не може,
Шта је оно усред поља равна,
Већ потеже на белцу колане,
Па се белцу на рамена маши
И отиде пољем широкијем.
Кад достиже Комнен-барјактара,
Како приђе, Комнена познаде,
И позна му Ајку на леђима,
Па потрже злаћена кубура,
Те да гађа са леђа јунака,
Ал' не може од Ајке девојке,

Већ залази њему испријека;
Док он њему испријека зађе,
Комнен нави танка џефердана,
Нави њега с десна на лијево,
Те погледа стара Ћејван-агу,
Њега гледа, пушке огањ дава;
Те погоди стара Ћејван-агу
С леве стране под пазуо лево,
На другу му протерује страну
Са зрнима џигерицу белу.
Паде Ћејван у зелену траву,
Оде белац преко поља равна.
Комнен пуни танка џефердана,
Опет бега преко поља равна.
Угледа га Тале будалина,
Угледа га с куле карауле,
Ел погуби стара Ћејван-агу,
Па потеже кулашу колане,
Још му се на рамена баци,
Право оде преко поља равна
У потеру Комнен-барјактару.
Кад достиже Комнен-барјактара,
Познаде га, и познаде Ајку,
Па потрже злаћена нубура,
Те да гађа у леђа јунака,
Ал' не може од Ајке девојке,
Већ залази с коњем испријека;
Док он с коњем испријека зађе,

Комнем нави танка џефердана,
А загледа Тала на кулашу,
Њега гледа, пушке огањ даде,
Те погоди Тала на кулашу
С леве стране под пазуо лево,
На другу му страну протерује
Са зрнима џигерице беле,
Паде Тале у зелену траву,
Кулаш оде у поље широко.
Комнен пуни танка џефердана,
Опет бега преко поља равна.
Фрцо био на воду студену,
Таман с воде на пулу изиђе,
И у пољу пламен угледао,
Кад је Комнен Тала погубио,
Па потрча доле у ааре,
Те притеже на алче колане,
Па се њему на рамена маши,
Право оде у потеру брго.
Док он стиже Комнен-барјактара,
Већ се Комнен горе доватио,
Па се натраг био обазрео,
Те говори Фрце Ибраиму:
„Врн' се натраг, добри пријатељу!
„Ја сам твоју сестру наумио
„За Ивана за брата мојега,
„Те ми те је жао погубити."
То не слуша Фрца Ибраиме,

Но се к њему ближе приближава!
Још га учи Комнен барјактаре:
„Врн' се натраг, изешће те змија;
„Ја погуби онаке јунаке,
„Још погуби усред поља равна,
„Камо л' тебе погубити не ћу
„Рђавшега у гору зелену!
„Ваља да си од старије чуо:
„За ајдуком у гору не иди."
Ал' не слуша Фрцо Ибраиме,
Но к ајдуку коња натерује;
Наљути се Комнен барјактаре,
Па навија танка џефердана,
Наслони га на јелову грану,
Још загледа Фрцу Ибраима
Баш у прси, где пуца спучава:
Како пуче пушка џефердане,
Паде јадан Фрца Ибраиме
Испод пута у зелену траву,
Поврну се Комнен барјактаре,
Те он закла Фрцу Ибраима,
Да с' не мучи у зелене траве,
Па увати алчу његовога,
Јаше алчу и товари Ајку,
Па отиде горе уз планину.
Мало горе уз планину пође,
Ал' јунаку одолела жеђца,
Како свакем у битке јунаку,

А једну је воду запазио
У планине подоље од друма,
Па се сврну, да с' воде напије.
Када близу воде долазио,
Тешка журба на воде студене!
Ту се Комнен чуду досетио,
Па се мало натраг повернуо,
Веза коња за једну јелику,
Веза Ајку за другу јелику,
Па довати пушку по сриједе,
Те се краде од јеле до јеле,
Прикраде се до воде студене,
Шта да види? Чуда великога!
На воде је тридест Удбињана,
Крај свакога двори по девојка,
Крај курвића Рње Мустаф-аге
Баш уз њега дилбер Анђелија,
Мила сестра Комнен барјактара
И онога Сењанина Иве!
Кад то виде Комнен барјактаре,
Он запиње танка џефердана,
Наслања га на зелену јелу,
Љуто гледа Рњу Мустаф-агу,
Њега гледа, пушке огањ дава,
Како га је добро погодио,
Баш у пуца, где му срце куца,
Обори га крај воде студене.
Како пуче пушка џефердане,

Јуриш чини Комнен барјактаре,
А отрже мача зеленога,
Па подвикну, што га глас доноси
(Кад подвикну Комнен барјактаре,
Све са јела лисје опадаше):
„Овамоте, Сијењска потеро!
„Ја погуби Турска четобашу,
„Држ'те друге, да ватамо живе";
Па учини јуриш међу Турке.
Тад' се Турци грдно препадоше,
Сваки бежи те на своју страну,
Ни двојица заједно не беже;
А дотрча Комнен барјактаре
Међ' девојке крај воде студене,
И девојке одма разговара:
„Не бојте се, тридест девојака!
„Ето стиже чета од Сијења."
Па загледа Рњу Мустаф-агу,
Ал' у њему јоште куца душа,
Ману Комнен мачем пламенитим,
Те одвоји од Муставе главу,
Па обриса мача зеленога,
Поврну га у коре сребрне;
Па прилази на воду студену,
Те се ладне воде напојио;
После пуни танка џефердана,
Баци пушку на раме јуначко,
Па позива тридест девојака,

И узимље од Муставе главу;
Па се трагем натраг повриуо,
Те одреши Ајкуну девојку,
Па ју даје дилбер Анђелији:
„Бидни девер, дилбер Анђелија!
„Наше снае Ајкуне девојке."
Па одреши алчу Фрцинега,
Још'те му се на рамена маши,
Те полази ка бијелем Сењу.
Да в'иш, брате, чуда великога!
Тридест свата, тридест девојака,
А невеста Ајкуна девојка,
Мили девер дилбер Анђелија,
Која води за руку девојку!
Отидоше право ка Сијењу.
На два сата сунце ји засело,
На два сата далеко од Сења;
Кад су дошли у бијело Сење,
Већ два сата ноћи проодило.
Кад су били двору на помолу,
Из далека Комнен барјактаре
Млоге свеће у конаку види,
Собом мисли, ништа не говори:
„Шта ће свеће млоге у конаку,
„Што толике нигда биле несу?"
Па утаја тридест девојака,
Да ни једна није говорила,
Нег' прињоше тајом до конака.

Баш када су под чардаке били,
Млога журба горе у конаку,
А он тајом иде уз мердивен
И за њиме тридест девојака;
Кад је био горе на чардаке,
Ал' да видиш чуда великога!
Сакупио Сијењанин Ива,
Сакупио Сијењске јунаке,
Сву господу и стару и младу,
Па Комнену покој душе даје,
Напијају Комнену за душу:
„Бог да прости Комнен-барјактара!"
Онда Комнен отворио врата,
Па у друсто добар вече каже,
И баци им од Муставе главу:
„Добар вече, Сијењска господо!"
Кад видеше Сијењска господа,
Све на ноге устануло било,
Све устаде и старо и младо,
Руке шире, те се шњиме љубе:
„Благо нама за наша јунана!
„За јунака, Комнен-барјактара!"
Ко не може да стигне у тело
Да пољуби Комнен-барјактара,
А они га љубе у одело.
Још се шњиме изљубили несу,
Ал' девојке отворише врата
И пред њима дилбер Анђелија

Води Ајку за бијелу руку.
Да в'иш брате, велике радости!
Заседоше за софру јунаци,
А турише Комнен - барјактара,
Турише га у чело трпезе,
Па стадоше напијат' у здравље
Њинем брату Комнен - барјактару.
Двојица му напили за здравље,
Па су трећу чашу њему дали,
А он узе чашу у десницу,
Чашу узе, па се прекрстио
И истином Богу зафалио:
„Фала Богу и часу ономе!
„Добар сам ви шићар шићарио:
„Добио сам Ајкуну девојку,
„Три сам Турске одсекао главе
„Прођу пусте куле карауле;
„Отео сам тридест девојака
„У планине на воде студене;
„Што Мустава био заробио,
„И њему сам одсекао главу;
„Па ето ти, Сијењанин - Иво!
„На част тебе Муставина глава;
„И на част ти Ајкуна девојка;
„Твоје благо и моје и твоје,
„Друста немам, да га с њиме делим;
„Твоје токе нек' ти опет стоје,
„Само т' не дам танка чефердана:

„Ова ј' пушка за ова јунака,
„Од себе ју одвојити не ћу,
„Док с' од мене душа не одвоји."
Вита јело, узаман зелена,
А дружино, узаман весела!
Нек су живе све јуначке главе,
Које дижу чете на крајину!

28.

Опет женидба Сењанина Иве.

Кад се жени Сењанине Иво,
На далеко запроси ћевојку,
На далеко у земљи приморској
У некака приморскога бана;
Иво проси, бане му је даје.
Млого, кажу, потрошио благо,
До три чизме жутије дуката;
А за дуго рока оставио,
Одгодио за годину дана,
Док му узри бјелица пшеница
И у брду винова лозица,
И док скупи кићене сватове,
И док дође у приморје равно
По ћевојку питому Ружицу.
Пак отиде двору бијеломе.
Но да видиш ала и белаја!

Натури се алајбег Мемеде
Од Удбиње од Турске крајине,
Те препроси питому Ружицу.
Више Турчин натурио блага,
Кажу, брате, пуни шест чизама
Све жутије у злату рушпија;
А за мало рока оставио,
Од првога петка до другога,
Докле само оде у Удбињу,
И сакупи кићене сватове.
Но кад чула лијепа ђевојка,
Доватила дивит и артију,
Те начини књигу на кољену
Свом драгану од Сења Ивану:
„О Иване, прва срећо моја!
„Не куп' свата, не троши дер блага,
„Веће купи тридесет јунака
„По избору бољег од бољега,
„Који воли на бој ударити,
„Него пити жежену ракију;
„Па ме чекај у Пролом-планини."
На брзо му књигу оправила.
Кад Ивану ситна књига дође,
Те виђео, што му ситна каже,
Удари се руком по кољену:
„Авај мене, до Бога милога!
„Ће ми Турчин одведе ђевојку."
Пак дозивље сестрића Тадију:

„О Тадија, мој мио сестрићу!
„Изиђи де на бијелу кулу,
„Развиј барјак, удри у ледину,
„А опали двије пушке мале,
„Подај абер Сењу бијеломе,
„Те сакупи тридесет јунака;
„Немој пуштат' рђу под барјака,
„Но јунака бољег од бољега,
„Јер ми други одведе ђевојку,
„Од Удбиње алајбег Мемеде."
Кад то зачу дијете Тадија,
Разви барјак, уд'ри у ледину,
А истури двије пушке мале,
Абер даде Сењу бијеломе;
Састаде се тридесет Сењана
По избору бољи од бољега,
А међ' њима дијете Тадија,
Зелен га је барјак оклопио,
А јамака кита од барјака.
У том дође Сењанине Иво,
Те се чета на пут отиснула;
Стиже чета у Пролом планину,
А кад дође друму на раскршће,
Прошли Турци у приморје равно,
Ал' се још'те повратили нису;
Ту ји чека Сењанине Иво
Од дан' до дан' три бијела дана;
Кад четврто јутро освануло,

Стаде јека равнога приморја,
А удари ука у планину,
Крену̀ше се кићени сватови
Уз приморје кроз Пролом планину;
Тада рече Сењанине Иво:
„Није л' мајка уродила сина
„И у чету моју опремила,
„Да отиде доље низ планину,
„Да уводи силу и сватове,
„Јели млого коња и јунака,
„Можемо ли боја учинити?"
Али вели дијете Тадија:
„Мој ујаче, од Сења Иване!
„Ти не држи вјере у другоме,
„Но сам иди, те Турке развиди."
Кад то зачу од Сења Иване,
Оде право друмом низ планину,
Па се попе на јелу зелену,
Оде гледат' коње и јунаке:
Има свата три стотине равно
По избору бољи из Удбиње.
Кад то виђе Сењски капетане,
Препаде се, срамота га било!
Те плашљиво у дружину дође,
Мучно дође, а мучније каже:
„Браћо моја, тридесет Сењана!
„Да се, браћо, у со прометнемо,
„Не би Турком осолили ручка,

„Толика је сила у Турчина;
„Но падните по трави зеленој,
„Покријте се грањем јеловијем,
„Докле прође сила и сватови."
Али вели дијете Тадија:
„Мој ујаче, од Сења Иване!
„Не плаши ми по планини друга,
„А ти бјежи, куда тебе драго."
Но Ивана друштво послушало,
Попадаше по трави зеленој,
Покрише се грањем јеловијем;
Ал' не ћеде дијете Тадија,
Већ се вуче од јеле до јеле,
Довуче се друму на раскршће,
Заклони се за јелу зелену.
Ал' ето ти силе и сватова:
Напријед је алајбег Мемеде
На његову ату доратасту,
Голу сабљу баца под облаке,
А у б'јеле дочекује руке;
За Турчином алајбег-Мемедом,
За њим иде Осман Туре младо
На вранчићу врата широкога,
На коњу је ноге прекрстило,
Пола голе сабље повадило,
Па удара у ситну тамбуру,
Уз њу Туре Турски попијева;
За њим иде Плоча Сијанја

На ђогату коњу помамноме,
И он пола сабље повадио,
А шешану носи преко крила,
Често гледа тамо и овамо;
А за њим је на кулашу Тале,
Тале бјеше ђевер код ђевојке,
И он води коња под ђевојком.
Кад ђевојка на биљегу дође,
Она викну из грла бијела:
„Ђе си, Иво? Нијеће те не било!
„Одведе ме алајбег Мемеде
„На срамоту тебе и твојима."
Но то Иво и слуша и гледа,
Па се Иво вере око клада,
К'о шугава коза од обада;
А кад зачу дијете Тадија,
У ђетету срце заиграло,
Па дијете срце слободило:
„Што си ми се, срце, уплашило?
„Једном си се од мајке родило,
„А другом ћеш, срце, умријети."
Па довати танку приморкињу,
Којано је пуста арчалија:
Од два грла, од зрна четири,
И сувише дванаест сачама;
Наслони је на лијеву руку,
Те загледа алајбег-Мемеда,
А десном јој даде ватру живу;

На добро га мјесто погодио,
Под калпака међу оба ока,
Турчин паде у траву на главу;
Но кроз њега зрно пролећело,
Ње погоди Осман-Туре младо
У његове токе на прсима,
И он паде у зелену траву,
Ни земља га жива не дочека;
Па до њега бјеше погодило
Посред паса Плочу Сијанју,
Те Турчина укинуло с гласа.
Кад тројицу земљи обалио,
Остали се препадоше Турци,
А повика дијете Тадија:
„Бе су ваше? Остале ви пусте!"
На ма пуче тридесет пушака,
На ма паде за тридест Турака;
Тад' ајдуци јуриш учинише,
По планини рашћераше Турке.
Но да видиш будалине Тала!
Како бјеше ђевер уз ђевојку,
Он довати са коња ђевојку,
Па је баци за се на кулаша,
Па побјеже с њоме низ планину;
Од Сењана то нико не виђе,
Јер се бјеу, брате, забавили
Око пуста ћара и шићара,
Но угледа дијете Тадија,

Па се пусти за њим низ планину,
Но кад виђе, ће стићи не може,
А он викну из грла бијела:
„Ујна моја, лијепа ћевојко!
„Ак' не желиш млада погинути,
„Посагни се доље попониже,
„Укажи ми плећи на Турчину."
Послуша га лијепа ћевојка,
Показа му плећи на Турчину,
Земљи паде дијете Тадија,
Те он гађа на кулашу Тала;
На добро га мјесто погодио,
У аздију међу плећи живе,
Турчин паде са коња кулаша,
Тале паде, Тадија допаде,
Увати му дебела кулаша,
А русу му одсијече главу,
Па одведе коња и ћевојку
На планину Сењанину Иву,
Па овако бјеше говорио:
„Ето, ујко, лијепе ћевојке,
„И ето ти Талова кулаша;
„Но ја с тобом друговати не ћу,
„Кад си тако страшљив међу друштвом."

29.

Смрт Сењанина Иве.

Санак снила Иванова мајка,
Ђе је Сење тама попанула,
Ђе се ведро небо проломило,
Сјајан мјесец пао на земљицу
На Ружицу насред Сења цркву,
Ђе звијезде крају прибјегнуле,
А даница крвава ижљегла,
А кука јој тица кукавица
Усред Сења на бијелој цркви.
Кад се баба из сна пробудила,
Узе штаку у десницу руку,
Оде право ка Ружици цркви,
Те казује протопоп-Нећељку,
Казује му, шта је у сну снила.
А кад стари баку саслушао,
Он јој оде санак толковати:
„Чујеш мене, остарила мајко!
„Зло си снила, а горе ће бити:
„Што је Сење тама попанула,
„Оно ће ти пусто останути;
„Што л' се ведро небо проломило,
„И што мјесец пао на Ружицу,
„То ће тебе Иво погинути;
„Што су зв'језде крају прибјегнуле,
„То ће остат' млоге удовице;

„Што ј' даница крвава ижљегла,
„То ћеш стара остат' кукавица;
„Што л' ти тица кука на Ружици,
„То ће ти је оборити Турци,
„А и мене стара погубити."
Тек што стари у ријечи бјеше,
Ал' ето ти Сењанина Ива,
Сав му вранац у крв огрезнуо,
На Ивану седамнаест рана,
Носи десну у лијевој руку;
Догна вранца пред бијелу цркву,
Па говори остарилој мајци:
„Скин' ме, мајко, са коња вранчића,
„Умиј мене студеном водицом,
„А причести вином црвенијем."
Итро га је мати послушала,
Скиде њега са коња помамна,
Па га уми студеном водицом,
И зали га вином црвенијем;
Па га пита остарила мајка:
„Што би, сине у земљи Талији?"
Оде Иво 'вако говорити:
„Добро, мати, у земљи Талији:
„Доста, мајко, робља наробисмо,
„А још више блага задобисмо,
„Па се здраво дома повратисмо;
„Но кад бисмо на првом конаку,
„Ту нас стиже и прва пошера,

„Црни коњи, а црни јунаци,
„Црне носе око главе чалме,
„По једном се ватром претурисмо,
„Од њи нико не остаде, мајко,
„Од нас нико не погибе, мајко;
„Но кад бисмо на другом конаку,
„Ту нас стиже и друга пођера,
„Б'јели коњи, а бјешњи јунаци,
„Бијеле им око главе чалме,
„По једном се ватром претурисмо,
„Од нас нико не погибе, мајко,
„Од њи нико не остаде, мајко;
„Но кад бисмо на трећем конаку,
„Ту нас стиже и трећа пођера,
„Црна струка, а дугачка пушка,
„Прегореле ноге до кољена,
„По једном се ватром претурисмо,
„А по други бити започесмо,
„Од њи, мајко, нико не погибе,
„Од нас, мајко, нико не остаде,
„До остаде твој сине Иване,
„И он ти је рана допадную,
„Ево десне у лијевој руке!"
То говори, а с душом се бори,
То изусти, лаку душу пусти,
И умрије, жалосна му мајка!
Бог му дао у рају насеље!
Нама, браћо, здравље и весеље!

30.

Пеул капетан и Рѣетина Мујо.

Мили Боже чуда великога!
Кад се д'јели срећа од несреће,
Тавна ноћца од бијела дана,
Удбињска се отворише врата,
Те изиђе једна чета мала,
У чети су тридест и три друга.
Ја ко ли је чети чѣтобаша?
Четобаша Рѣетина Мујо,
Барјак носи Сиротан Алиле.
Примише се горе уз Кунару,
Уз Кунару високу планину;
Кад дођоше к води чобаници,
Туна Турци коње одјааше,
А у земљу барјак ударише,
Воду пију, авдес узимају.
Мало било, за дуго не било,
Ево друге чете од Удбиње
И у њојзи за тридесет друга.
А ко ли је чети четобаша?
Четобаша Танковић Османе,
Барјак носи Рамо барјактаре;
Примише се поља Удбињскога
И врлетне Куноре планине;
Кад дођоше к води чобаници,
Те се двије чете састадоше,

А сједоше двије четобаше,
Шећер ију, а ракију пију,
Докле мало ћеиф задобише,
Тад' одоше ријеч говорити;
'Вако вели Рђетина Мујо:
„Бре сестрићу, Танковић-Османе!
„Докле ли си чету подигао?
„Ће си пуста опазио блага?"
Али вели Танковић Османе:
„Мој даиџа, Рђетина Мујо!
„Ево сам ти чету подигао
„До Варада украј мора града,
„Јер ми тамо чудно чудо кажу:
„Шенлук чини од Варада бане,
„Сина жени, милу ћер удаје,
„Чудан шићар на кошију тура,
„Кажу, тура три товара блага,
„А под благо три коња буина,
„Уз буине танана робиња,
„Те је, кажу, у Стамболу нема;
„Оћу ићи ка Вараду граду,
„Јал' добити, јали изгубити;
„Но даиџа, Рђетина Мујо!
„Докле си ти чету подигао?
„До кога ли каурскога града?
„Чију ли ћеш уџв'јелити мајку?"
Али вели Рђетина Мујо:
„О сестрићу, Танковић Османе!

„Кад ме питаш, да ти право кажем:
„Ево сам ти чету подигао
„До бијеле Крље винограда,
„А отоле мору на заруку,
„Јер ми чудо у приморју кажу,
„Чудно чудо кулу Пеулову,
„Око куле мермерли авлију,
„На авлији димирли капију,
„На капији седам руси глава
„Од Удбиње наши поглавица,
„Уз њи кажу седам невердана,
„А покрај њи седам бритки сабљи;
„И сувише, мој мио сестрићу!
„Кажу људи четири сеира:
„Двије кћери и два мила сина
„Све старога Пеул-капетана."
Пак у ешку Турчин повикао:
„Дед', Алиле, очи ти испале!
„Понеси дер зелена барјака,
„Далеко је мору путовати."
А кад чуо Сиротан Алиле,
Он поскочи од земље на ноге,
А довати зелена барјака,
Отиште се мору низ планину.
Оде право Рьетина Мујо
Ка бијелој Крљи винограду,
Пеулову дубоку подруму;
А отиде Танковић Османе

Ка Вараду украј мора граду.
Добро бјеше Турчин уграбио:
Тек изишли коњи на кошију,
А уд'рише Турци Удбињани,
Те отеше у пољу кошију;
Но им лоша срећа прескочила:
Пеуљ био у земљи Латинској,
Те ковао свијетло оружје,
Па пошао ка Вараду граду,
Да он пушти вранца на кошију;
А кад виђе, шта су учинили,
Међу Турке јуриш учинио,
Погуби им двије поглавице,
Па им веза у терћију главе,
А оте им три добра шићара,
И рашћера тридест Удбињана,
Па отиде рујно пити вино,
А за кулу ни абера нема.
Но да видиш Рћетине Мујa!
Када дође Крљи винограду,
На подруму обише капију,
Жељни Турци вина приморскога,
Па одоше рујно вино пити;
Ал' не пије Рћетина Мујо,
Већ повади дурбин од биљура,
Па он гледа мору на закуку,
Док угледа украј мора кулу
И на кули зелену јабуку,

Око куле мермерли авлију,
На авлији димирли капију,
Капији се отворише врата,
А наљезе дванаест солдата,
Голе сабље носе у рукама,
Право иду Крљи винограду,
А за њима од злата кочије,
У кочијам' четири буина,
На кочијам' четири сеира,
Млада ђеца Пеул-капетана.
Кад то виђе Рьетина Мујо,
Баци дурбин о мермер-калдрму,
Па весело у дружину рече:
„Бац'те вино, на зло вама било!
„Чудан шићар иде к винограду:
„Ето иду од злата кочије
„И у њима четири буина,
„А на њима четири сеира,
„А прати ји дванаест солдата;
„Но побрже друма уватите,
„Погубите дванаест солдата,
„Уватите од злата кочије;
„Ко увати од злата кочије,
„Даћу њему стотину дуката."
Кад то чуше Турци Удбињани,
Уватише друма широкога.
Кад наљезе дванаест солдата,
У глас пуче тридесет пушака,

Те погибе дванаест солдата,
А допаде дијете Алиле,
Те погуби млада кочијаша,
И устави од злата кочије.
Ал' говори Рьетина Мујо:
„О братићу, дијете Алиле!
„Ајде саде право уз планину,
„И ти води од злата кочије,
„Па ме чекај код воде чатрье;
„А ја одо кули Пеуловој,
„Да обиђем кулу Пеулову,
„И да узмем Турске русе главе,
„Да закопам под мермер-калдрму,
„Па ћу стићи к води у планину."
Послуша га дијете Алиле,
Оде с робљем уз Кунор планину,
Мујо оде пребијелој кули,
Па пред кулом одсједе ђогина,
Заведе га за бијелу кулу,
А он оде уз бијелу кулу.
Кад изиђе на ћошка првога
Од мермера студена камена,
Ал' на њему дванаест столова,
Ће сиђело дванаест солдата,
Те чувало пребијелу кулу.
Оде Турчин на ћошка другога,
Ал' на њему два астала златна,
На једноме двије пређе златне,

Ђе сиђеле двије миле кћери,
Преле свилу на златно вретено;
А на другом дивит и артија,
Ђе сиђела два нејака сина,
Те водила по књизи јазију.
Оде Турчин на ћошка трећега,
Ал' он застрт свилом и кадивом,
Па на њему четири јастука,
И под њима четири душека,
А по свему пули рисовина
Са сувијем поднизана златом,
Ђено сједи Пеул капетане,
Кад уморан из крајине дође.
Но да видиш Рњетине Муја!
Оде право на ћошак четврти;
Ал' да видиш чуда још већега:
На њему је седам руси глава,
А покрај њи седам џевердана;
Позна главу Ковачине Рама
И његова лака џевердана,
Па га од стра ухвати грозница,
Те се погна кули на прозора.
Ал' да видиш јада још горије:
Ето пољем Пеул-капетана
На вранчићу коњу помамноме,
Крваве му ноге до кољена,
А Пеулу руке до рамена,
Бијела му брада до појаса,

Па се кроз њу токе просјајују,
Као јарко кроз горицу сунце;
Двије носи у терћијам' главе;
Право дође под бијелу кулу.
А кад виђе, да је кула пуста,
Баци двије из терћије главе,
Па отиде трагом за кочијам'.
Кад то виђе Рьетина Мујо,
Од старца се Турчин препануо,
Оде мислит', куд ће побјегнути;
Све мислио, на једно смислио,
Оде право трагом за Пеулом,
И понесе двије русе главе.
Но да видиш Пеул-капетана!
Када виђе дванаест солдата,
Ће су њему редом изгинули,
Проли сузе низ бијелу браду,
Па отиде трагом уз планину
Докле стиже у планини Турке;
На њи старац јуриш учинио,
Неколико глава укинуо
И мећ' њима главу Алилову,
Па поврати коње и кочије.
Ал' ето ти Рьетине Муја!
Кад га виђе Пеул-капетане,
Привикну му из грла бијела:
„Стани курво, рьави Мустава!
„Чију ли си кулу поарао?

„А чију л' си ђецу поробио?"
Па потеже копље убојито
На Муставу у прси јуначке,
Но Турчину добра срећа била,
Коњ му паде на прва колена,
Високо га копље претурило;
Кад то виђе Рьетина Мујо,
Он потеже копљем убојитим
На Пеула у прси јуначке,
Не погоди на коњу Пеула,
Но вранчића међу оба ока.
Вранац паде у зелену траву,
А допаде Рьетина Мујо,
Да Пеулу одсијече главу;
Но га добро старац дочекао
На његову пушку Даницкињу,
Погоди га у чело јуначко,
Ђе састављa самур и обрве.
Туре паде, а Пеул допаде,
Сабљом ману, откиде му главу,
Привеза је ђогу у терћију,
Па отиште право у приморје,
Те укопа дванаест солдата,
Па отиде пребијелој кули;
Боље чува у приморју кулу,
И одрани два нејака сина
До доброга коња и оружја,
А удаде двије кћери младе

Преко мора у земљу Латинску,
Те он стече добре пријатеље.
Бог му дао са животом здравље!
Вама, браћо, на срећно весеље!

31.

Два Куртића и Боичић Алил.

Вино пију два Куртића млада,
Два Турчина, два брата рођена,
Шћима пије Боичић Алиле,
Па се Алил пред Куртићи вали:
„Чујете ли, два Куртића млада!
„Што је Босне и каурске стране
„Данас нема нада ме јунака,
„Ни Турчина, нити каурина."
Веле њему два Куртића млада:
„Не вали се, Боичић Алиле!
„Ти нијеси ни чуо јунака,
„Да камо ли очима видио:
„Јесил' чуо од Јанока Јанка,
„Који Јанко сваке годинице,
„Он покупи Јаночке катане,
„Па доведе у поље Удбинско
„Кад приспију за жетву шенице,
„Те одводи наше жетелице,
„Њима жени Јаночке бећаре?

„Ваља рећи, да је јунак Јанко."
Онда вели Бошчић Алиле:
„Два Куртића, да вас Бог убије!
„Не валите Турч'на брата свога,
„Већ валите влаа, другу вјеру.
„Ја сам јунак бољи и од Јанка.
„А тако ме не родила мајка,
„Већ кобила, која коња мога,
„И мушкијем не пасала пасом,
„И Турскијем не назвала гласом!
„Покупићу по Босни јунаке,
„Одвешћу ји до Јанока града,
„Погубићу од Јанока Јанка,
„Сав ћу њему Јанок поарати,
„Из Јанока робље одводити."
Што је Туре пјано бесједило,
То, ђидија, тр'језно учинило:
Он покупи по Босни јунаке:
Од Травника два пашића млада,
Од Градашца два Градашчевића,
И од Тузле Тузлу капетана
И његова Мамут-бега сина,
Од Дервенте до два Атлагића,
Од Новога два млада Церића,
А од Крупе Арнаутовића,
Од Острошца два Бешировића,
Од Вакупа два Кулиновића,
Од Орашца Тала на кулашу,

Од Мостара Ћангу буљубашу;
То вам само старјешине кажем,
За свакијем пет стотин' Турака;
Одведе ји до Јанока града.
У Јанка је лоша срећа била,
Ћетића се дома не десило,
Ни његови Јаночки катана,
Отиш'о је Јанко преко мора,
Преко мора, на Шамлије Турке,
Код двора му нико не остао.
Сав му Турци Јанок поараше,
Из Јанока робље поведоше.
Кад се збише у поље Јаночко,
Сви су Турци, а једнога нема
(А нико ји ни потући нема),
Нема оног Тала на кулашу;
Њега жале по ордији Турци:
„А бре медет! на кулашу Тале!
„Да ће си нам изгубио главу?"
Истом они у ријечи бише,
Ал' ето ти Тала на кулашу,
И он носи до тридесет глава,
Све исјек'о бабе по Јаноку,
Старе бабе и ђецу нејаку;
Онђе му се потпрдују Турци:
„Јао Тале! за луду те вале!
„Не имаде да јунаке с'јечеш,
„Већ ис'јече бабе по Јаноку,

„Старе бабе, и ђецу нејаку!
„Јер ти кога роба не зароби?
„Да куд ће ти покор и срамота?
„Сад се немаш чиме повалити."
Ражљути се будалина Тале,
И он просу до тридесет глава,
На се метну Српско одијело,
Ка' што носи Шарићу Цвијане,
Прав' отиде у Српске Котаре,
Ал' је Тале запазио, курва,
А баш сестру Јанковић-Стојана,
Јал' ј' одвести, јали главу смести.
Кад он дође Стојанову двору,
Али Стојан крсно име служи,
У прољеће светитеља Ђурђа;
У двору му млога гостиница,
Пред двором му дивно коло игра,
Коловођа сестра Стојанова,
А каква је! да од Бога нађе!
Та љепша је од бијеле виле:
Очи су јој два камена драга,
Два образа два ђула румена,
Обрвице с мора пијавице,
Трепавице крила ластавице,
Б'јели зуби два низа бисера;
А танка је, како и шибљика;
Висока је, како оморика;
Каде игра, канда паун шеће;

Кад говори, к'о да голуб гуче;
Кад се смије, канда сунце гријe;
Под грлом јој три ситна ђердана,
Два од злата, трећи од бисера;
Стоји звека на врату ђердана,
Стоји шкрипа опута од сандала. —
Кад је згледа будалина Тале,
Увати га Чивутска грозница.
Онда јој је Тале говорио:
„Анђелија, секо Стојанова!
„Донес' дер ми студене водице,
„Јер сам, душо, врло ожеднио."
Анђелија рода господскога,
Она њему добро одговара:
„Бога теби, незнана делијо!
„Моја браћа крсно име служе,
„Иди к њима, те се напиј вина,
„А ја ћу ти коња приватити."
Ал' се вати Тале у џепове,
Те извади три прстена златна:
„На ти, Анђо, три прстена златна:
„Ја сам онај Шарићу Цвијане,
„Што те мени Стојан поклонио."
Превари се, уједе је гуја,
Па се вати, да узме прстење,
Увати је Тале будалина,
Па је баци за се на кулаша,
Па побјеже преко поља шњоме,

А попјева танко гласовито:
„Сив соколе, ђе си долетио,
„Да очеш ли здраво излетити
„И изнијет' тицу препелицу?"
Повикаше из кола ђевојке:
„О Стојане, жив' те Бог убио!
„Славу славиш, ал' ти не помаже;
„Ево дође једна потурица,
„И на њему Српско одијело,
„Однесе ти сестру Анђелију
„На кулашу ноћу великоме;
„На срамоту од таки сердара."
За то Стојан ни абера нема,
Већ изиђе на високу кулу,
Па припали четири гласника,
Абер даје на четири стране,
Па се врати, сједе пити вино.
И то вриме за дуго не било,
Ал' ето ти четири сердара:
Ето првог Шарића Цвијана,
И он води иљаду момака;
И другога Вида Жеравице,
И он води шест стотин' коњика;
И трећега Смиљанић-Илије,
И он води иљаду момака,
Све коњика љути оклопника;
И четвртог Мандушића Вука,
Он не води ни једнога друга.

Прав' одоше трагом за Турчином.
У Турчина добар кулаш био,
Далеко је Турке сустигао,
На Попини сниже Велебита.
Кад му Турци згледаше ћевојку,
За њу једну по четири дају,
И дају му иљаду дуката;
На то Тале ни да гледа не ће.
Ту се мало забавише Турци
Гледајући сестру Стојанову;
Ал' говоре аге и спаије:
„Ај'те, Турци, да брже идемо,
„Не би ли се горе доватили;
„Јер се дигла магла од Котара,
„А кроз маглу сијевају муње;
„Што се она магла подигнула,
„То се диг'о праа од копита;
„Што кроз маглу сијевају муње,
„То с'јевају токе на јунацим':
„Бојати се Јанковић-Стојана,
„Јер је Стојан од курве копиле!
„А ноћас смо зао сан уснили,
„Да смо ново село населили
„На Попини сниже Велебита;
„Нека знате, добра бити не ће;
„Чијег Тале роба заробио,
„Н'један главе однијети не ће."
А то луди не слушају Турци,

Док претече Јанковић Стојане
И бусије млоге поставио.
Отале се Турци подигоше,
На бусију прву нагазише,
На бусију Јанковић-Стојана,
Пуче пушка Стојанова пуста,
За њом пуче иљада пушака
И укиде иљаду Турака;
Пуче пушка Шарића Цвијана,
За њом пуче иљада пушака
И укиде иљаду Турака;
Пуче пушка Вида Жеравице,
За њом пуче шест стотин' пушака
И укиде шест стотин' Турака;
Кад пођера Смиљанић Илија
Са коњици љутим оклопници,
Да видите јада од Турака!
Још кад јадни набасали Турци
На онога Мандушића Вука,
Који нема ни једнога друга,
Насред пута ноге прекрстио,
А кад Вуче осјетио Турке,
И он скочи на ноге лагане,
Кад се Вуче у Турке увуче,
Три стотине глава одсијече.
Од Србаља нико не погибе,
Не погибе, само петерица,
Од Турака осташ' седмерица,

И пред њима Тале на кулашу,
Побацио сестру Стојанову,
Па он бјега с главом без обзира,
Ћера њега Стојан на путаљу,
За Талом се бијел сарук суче,
Стојан комад по комад одс'јеца,
Говори му Смиљанић Илија:
„Побратиме, Јанковић Стојане!
„Не погуби Тала на кулашу!
„Нек се вали по Орашцу Турком,
„Да како се био оженио."
Њега Стојан ни да слуша не ће,
Већ г' увати за врат до рамена,
Па удари шљиме о калдрму,
Стаде праска у Талу кошчина,
Кано плота од седам година.
Сви отале здраво отидоше,
И Јаночко робље повратише.

32.

Костреш арамбаша.

Књигу пише царе од Стамбола,
Те је шаље ка Турској Удбињи
На Турчина од Удбиње Зула:
„Чујеш Зуле, Удбињски диздаре!

„Добро слушај, што ти књига пише:
„Мене, Зуле, тужбе додијаше
„Од мојије оџа и аџија
„И Турака Босански спаија
„На некака Костреш-арамбашу
„У Тијани високој планини,
„Ће им није с миром пролазити
„И по Босни тимар' облазити,
„Ни аџијам' ћабу полазити,
„Од курвића Костреш-арамбаше;
„Но покупи чету по Удбињи,
„Иди шњоме Тијани планини,
„Те потражи силна каурина."
Оде књига ка Турској Удбињи
На кољено од Удбиње Зулу.
Кад је Зуле књигу проучио,
Те виђео, што му царе пише,
А он проли сузе од очију.
Њега пита Чулко барјактаре:
„Господару, од Удбиње Зуле!
„Откуд књига, од које л' крајине?
„Шта л' се у њој жалостиво пише,
„Те ти рониш сузе од очију?"
Вели Зуко Чулку барјактару:
„Слуго моја, Чулко барјактаре!
„Није књига од наши крајина,
„Ни од наши Котарски сердара;
„Већ је ферман цара честитога,

„У њему ми царе запов'једа,
„Да покупим чету по Удбињи,
„Па да идем Тијани планини,
„Да ја тражим Костреш-арамбашу;
„А ја, слуго, за Костреша не знам,
„Нит' сам чуо Тијану планину;
„Па сад не знам, што ћу и како ћу:
„Зло је поћи, кад ја пута не знам,
„А горе је цара не слушати.
„Него, слуго, Чулко барјактаре!
„Развиј барјак, удри у ледину,
„И истури пушку аберника,
„Подај абер по нашој Удбињи,
„Скупи, слуго, триста Удбињана,
„Да тражимо каква калауза,
„Да нас води Тијани планини,
„Не би л' нашли кулу Кострешеву,
„Не би ли нам Бог и срећа дао,
„Не би ли га како погубили,
„Јал' у руке жива задобили,
„Да се нашем цару удворимо."
Вели Зуку Чулко барјактаре:
„Не будали, драги господару!
„Далеко је Тијана планина:
„Одавде је до мора сињега
„Равни, Зуко, тридесет конака,
„А уз море тридест и четири
„До Тијане високе планине,

„Уз планину кажу три конака,
„Ђе је кула Костреш-арамбаше.
„Ја сам једном с четом пролазио,
„И ћерао силна каурина
„По приморју три-четири дана,
„Док нас ајдук у гору замами,
„Па опколи са својом дружином,
„Те повата свије у планини,
„Погуби нам три најбоља друга:
„Четобашу старца Ћеивана,
„И делију танка барјактара,
„Калауза Зулић-Усеина;
„Нас тридесет не ће погубити,
„Но удари сваком по биљегу,
„Мене ј' онда уши осјекао,
„Па је мене Костреш наручио,
„Да не одим, ни чету проводим,
„Јер ако му ћегоћ руке дођем,
„Да ћ' и мене укинути главу;
„Но ме с' прођи, драги господару!
„Не води ме Тијани планини."
Но му вели од Удбиње Зуко:
„Не будали, моја вјерна слуго!
„Него развиј зелена барјака."
А Чулку се од ина не може,
Веће разви зелена барјака,
А истури пушку аберника,
Абер даде по Турској Удбињи,

Те сакупи триста Удбињана,
На атима, а под миздрацима,
Па пођоше Тијани планини,
Калаузи Чулко барјактаре.
Путоваше тридесет конака,
Док дођоше под ломну планину.
Под планином конак учинише,
Туна Турци за три бише дана,
Докле добре коње одморише,
Па пођоше врху на планину.
Но кад бјеу на пола планине
Али сједи Кострешарамбаша,
Ајдук сједи на друму широку,
Танку Брешку држи преко крила,
Па он гледа чету Зуканову,
Како Турци иду уплашени,
Па отиде ајдук говорити
Калаузу Чулку барјактару:
„Зар си, Чулко, ријеч погазио?"
Па опали Брешку оковану,
Те уклиде Чулка барјактара,
Пуст остаде барјак на ледини,
Остади се препадоше Турци,
Побјегоше по гори зеленој,
А не знаду стаза ни богаза;
Па кад пукла пушка Кострешева,
Те је чула сва дружина редом,
У планини Турке опколише,

На њи живу ватру оборише,
Докле Турке с коњма раставише,
Па ји, брате, живе поваташе,
Доведоше пред бијелу кулу,
Па ји пита Костреш арамбаша:
„Ко је овој чети четобаша?"
Везана му Зука доведоше,
Њега пита Костреш арамбаша:
„Та откле си, млада потурицо?
„Од које си земље и крајине?
„Како 'ли те по имену вичу?
„Ко л' је тебе на ме оправио,
„Да ме мучиш са мојијем друштвом?
„Зар ти мало ћара по крајинам',
„Но т' донесе ђаво у планину?"
Па се ајдук на ноге подиже,
Те Зукану осијече главу,
А повикну редом на дружину,
Те по гори повјешаше Турке;
Узеше им руо и оружје,
Па весели на кулу одоше,
Те сједоше мрко пити вино
Све у здравље Костреш-арамбаше,
Бог му дао са животом здравље!

33.

Мали Радоица.

Мили Боже, чуда големога!
Јали грми, јал' се земља тресе?
Ја се бије море о мраморје?
Ја се бију на Попина виле? —
Нити грми, нит' се земља тресе,
Ни се бије море о мраморје,
Ни се бију на Попина виле;
Већ пуцају на Задру топови,
Шенлук чини ага Бећир-ага,
Уватио Малог Радоицу,
Па га меће на дно у тавницу;
У тавници двадесет сужања,
А сви плачу, један попијева,
Те остало друштво разговара:
„Не бојте се, браћо моја драга!
„Еда Бог да каквагођ јунака,
„Који ће нас јунак избавити."
А кад к њима Радоица дође,
Сви у једно грло заплакаше,
Радоицу љуто проклињаху:
„Радоица, допадну о мука!
„И ми смо се и уздали у те,
„Да ћеш ти нас кадгођ избавити,
„Ето и ти саде к нама дође!
„Тко ли ће нас јунак избавити?"

Вели њима Мали Радоица:
„Не бојте се, браћо моја драга!
„Већ у јутру кад данак осване,
„Ви дозов'те агу Бећир-агу,
„Па му каж'те, да ј' умръо Раде,
„Не би ли ме ага закопао."
Кад свануло и сунце грануло,
А повика двадесет сужања:
„Бог т' убио, ага Бећир-ага!
„Што доведе к нама Радоицу?
„Јер га синоћ објесио ниси,
„Већ се код нас ноћас преставио,
„Оће ли нас поморити смрадом?"
Отворише на тавници врата,
Изнесоше пред тавницу Рада,
Онда вели ага Бећир-ага:
„Нос'те, сужњи, те га закопајте."
Ал' говори Бећир-агиница:
„Ев' Бога ми! ниј' умръо Раде,
„Ниј' умръо, већ се ућутио;
„Налож'те му ватру на прсима,
„Оће ли се помакнути, курва."
Ложе њему ватру на прсима,
Ал' је Раде срца јуначкога,
Ни се миче, ни помиче Раде.
Опет вели Бећир-агиница:
„А Бога ми! ниј' умръо Раде,
„Ниј' умръо, већ се ућутио,

„Већ уват'те змију присојкињу,
„Те турајте Раду у њедарца,
„Оће ли се од ње уплашити,
„Не ће ли се, курва, помакнути."
Уватише змију присојкињу,
Па турају Раду у њедарца,
Ал' је Раде срца јуначкога,
Ни се миче, ни се од ње плаши.
Опет вели Бећир-агиница:
„А Бога ми! ниј' умръо Раде,
„Ниј' умръо, већ се ућутио,
„Већ узмите двадесет клинаца,
„Удрите ји под ноктове Раду,
„Оће ли се помакнути, курва."
И узеше двадесет клинаца,
Ударају под ноктове Раду,
И ту Раде тврда срца био,
Ни се миче, ни душицом дише.
Опет вели Бећир-агиница:
„А Бога ми! ниј' умръо Раде,
„Ниј' умръо, већ се ућутио,
„Сакупите коло ђевојака
„И пред њима лијепу Ајкуну,
„Оће ли се насмијати на њу."
Сакупише коло ђевојака
И пред њима лијепу Ајкуну,
На Рада је коло наводила,
Преко Рада ногама играла,

А каква је, да је Бог убије!
Од свију је и већа и љепша,
Љепотом је коло зачинила,
А висином коло надвисила,
Стоји звека на врату ђердана,
Стоји шкрипа гаћа од сандала;
Кад је згледа Мали Радоица,
Лијевијем оком прогледује,
Деснијем се брком насмијава;
А кад вид'ла Ајкуна ђевојка,
Она сними свилена јаглука,
Њиме покри Рада по очима,
А да друге не виде ђевојке;
Па је своме баби говорила:
„Јадан бабо, не гријеши душе,
„Већ носите сужња, закопајте."
Онда вели Бећир-агиница:
„Бре немојте закопати курве,
„Већ га бац'те у дебело море,
„Те наран'те рибе приморкиње
„Лијепијем ајдучкијем месом."
Узе њега ага Бећир-ага,
Па га баци у дебело море.
Ал' је Раде чудан пливач био,
Далеко је Раде отпливао,
Пак изиђе на бријегу мора,
Па повика из грла бијела:
„Јао моји б'јели ситни зуби!

„Повад'те ми клинце из ноката."
И он сједе и ноге прекрсти,
И повади двадесет клинаца,
Па ји метну себи у њедарца.
Опет не ће да мирује Раде:
Кад је тавна ноћца настанула,
Иде двору аге Бећир-аге,
Па постаја мало код пенџера,
Истом ага за вечеру сијо,
Па с кадуном својом бесједио:
„Моја кадо, моја вјерна љубо!
„Ево има девет годин' дана,
„Как' ј' отиш'о Раде у ајдуке,
„Да не мого сербес вечерати
„Све од страа Малог Радоице;
„Богу вала, кад га данас нема,
„И кад њему ака главе дођо!
„И оно ћу двадест објесити,
„Док у јутру бијел дан осване."
А то Раде и слуша и гледа,
Па у собу и њему улетио,
За вечером агу уватио,
Увати га за врат до рамена,
Истрже му главу из рамена;
Па увати Бећир-агиницу,
Па потеже клинце из њедара,
Удара ји под ноктове кади,
Док јој пола клина ударио,

И душу је, кучка, испустила,
Њој говори Мали Радоица:
„Нека знадеш, Бећир-агинице,
„Да каква је мука од клинаца!"
Па увати Ајкуну ђевојку:
„О Ајкуна, срце из њедара!
„Дај ми наћи од тавнице кључе,
„Да испустим двадесет сужања."
Нађе Ајка од таннице кључе,
Он испусти двадесет сужања.
Опет јој је Раде говорио:
„О Ајкуна, душо моја драга!
„Дај ми наћи од ризнице кључе,
„Да што мало за ашлука тражим,
„Далеко ми ј' дому путовати,
„Треба ми се путем попанити."
Отвори му сандук од тал'јера,
Онда јој је Раде беоједио:
„О Ајкуна, срце моје драго!
„Што ће мени таке плочетине?
„Коња немам, да шњима потнивам."
Отвори му сандук од дуката,
Он на друштво дукате дијели;
Па увати Ајкуну ђевојку,
Одведе је у земљу Србију,
Доведе је у бијелу цркву,
Од Ајкуне гради Анђелију,
Па је узе за вјерну љубовцу.

34.

Мијат арамбаша.

Протужило тридест и пет друга
Код кољена Мијат-арамбаше:
„О Мијате, наша поглавицо!
„Свуд одисмо, Босну преодисмо,
„Ђе знадосмо дворе, поарасмо,
„Ђе нађосмо благо, однесосмо;
„Још нам једни двори остадоше,
„Красни двори Љубовић-спаије
„Код онога шера Невесиња,
„И у њима чудно кажу благо:
„У подруму три сандука блага,
„На чардаку има и четири;
„И имаде диван-кабаница,
„Којано је у Дивну кројена,
„А сувијем златом попуњена
„Од вр главе до зелене траве;
„И имаде пушка Млетачкиња,
„Којано је у Млетку ковата,
„Три туфека за петнаест дана,
„Она бије сваке тилисуме;
„И имаде сабља димишћија,
„Којано је у Шаму ковата,
„Три ковача за петнаест дана,
„Сва у суво окована злато,
„И на њој су три балчака златна,

„У балчаку алем камен драги,
„Према ком се види путовати
„У по ноћи, ка' и у по дана;
„Ајдуку би чудно требовало;
„Ајд'мо и те дворе поарати!"
Вели њима Мијат арамбаша:
„Браћо моја, тридест и пет друга!
„Знадем, браћо, и ја за те дворе,
„Моремо ји лако поодити,
„Ал' ако ми онђе изгинемо,
„Ил' грдније рана донаднемо,
„Немојте ми душе проклињати;
„Ако л' како благо добијемо,
„Братски ћемо благо дијелити."
То рекоше, на ноге скочише,
И заједно Бога поменуше,
Отидоше Љубовића кули;
Од куле су абер уватили,
Да спаије дома не имаде,
Отиш'о је с четом у Рватску,
Плијен гонит', робље задобити.
А кад било вече о јацији,
И дођоше до близу капије,
Од ајдука један зајаука:
„Авај мени до Бога милога!
„Што ћу јадна робиња до в'јека?
„Сјутра ће ме буле докопати,
„Да им перем сане и кашике,

„Да им чиним измет до вијека."
Узе Мијат троструку канџију,
Све ајдуке редом удараше,
Они цвиле, кано горске виле,
Жаловито, како и робиње.
То зачула на кули кадуна,
Па дозива Кумрију робињу:
„Устан' брже, Кумрија робињо!
„Те отвори на авлији врата,
„Спаија ми дође из Рватске,
„И доведе робља племенита,
„Којено ће тебе одм'јенити,
„А и мене вјерно послужити."
Њој говори Кумрија робиња:
„Не см'јем, кадо, живота ми мога!
„Јер се бојим, горски су ајдуци;
„Кад спаија пође из Рватске,
„На дан ће ти гласе оправити,
„Да се њему на вечеру надаш."
А ајдуци цвиле без престанка,
Ражљути се Љубовића када,
Па удара Кумрију робињу,
Удари је руком по образу,
Сама слеће низ танану кулу,
Те отвора на авлији врата,
Отворила девет кључаница
И десету браву Дубровачку;
Кад отвори на авлији врата,

Па ајдуке пушти у авлију,
Засјаше се токе на доламам'
И за пасом свијетло оружје;
Виђе када, да су то ајдуци,
Даде плећи, ћаше побјегнути,
Не даде јој Мијат побјегнути,
Увати је Мијат на чардаку,
За Мијатом тридест и пет друга,
Потегоше топузине тешке,
Па на каду љуто замаују,
Замаују, а не ударају;
Љута каду увати грозница
Гледајући на страшне ајдуке,
Па Мијату онда бесједила:
„О Мијате, мој по Богу брате!
„Не дај мене твоме друштву туђи."
Вели њојзи Мијат арамбаша:
„Сејо моја, Љубовића кадо!
„Кажи брату, ђе ти имаш блага."
Њему када отвори комору,
У комори три сандука блага,
Све су сами гроши и вижлини,
Онда Мијат друштву бесједио:
„Браћо моја, тридест и пет друга!
„Овђе блага нема за ајдука."
Опет Мијат кади бесједио:
„Моја сејо, Љубовића кадо!

„Кажи брати и за друго благо."
Отвори му и другу комору,
И ту има четири сандука,
Све су сами крстати тал'јери.
Опет Мијат друштву бесједио:
„Браћо моја, тридест и пет друга!
„И још блага нема за ајдука."
Узе Мијат троструку канџију,
Па на каду љуто замаује,
Замаује, а не удара је,
Већ канџијом бије по дувару:
„Видиш сејо, Љубовића кадо!
„Видиш ову троструку канџију,
„Кад те ћоме станем ударати,
„Просјећ'ћу ти свилену вереџу,
„И под ћоме танану кошуљу,
„Још ћу мало коже заитити,
„Кад те, секо, станем ударати,
„Кано братац у милости сеју;
„Кажи брати и за треће благо."
Мора јадна када да му каже,
Отвори му и трећу комору,
У буџаку кожа бивољача
Заливена Латинскије рушпи.
Онда Мијат друштву казивао:
„Браћо моја, тридест и пет друга!
„Овђе нешто блага за ајдука,
„Товар'те се, не претовар'те се,

„Бојати се од Босне поћере."
Ајдуци се онђе товарише,
И сву они кожу изручише,
И врло се не претоварише;
Онда ји је Мијат испратио,
Заборави и пушку и сабљу,
Заборави диван-кабаницу.
Кад је Мијат друштво испратио,
Сам се опет натраг повратио,
Па кадуни онда бесједио:
„Сејо моја, Љубовића кадо!
„Јеси ли се гостима надала?
„Јеси л' брату вечеру справила?"
Вели њему Љубовића када:
„О Мијате, драги побратиме!
„Ја се јесам гостима надала,
„Ал' такијем нигда ни до в'јека;
„И теби сам вечеру справила."
Сједе Мијат с кадом вечерати,
А мало је Мијат вечерао,
Од ђаволства онда заплакао:
„Моја сејо, Љубовића кадо!
„Љето прође, црна зима дође,
„Ајдуку је кућа кабаница,
„А у мене кабанице нема,
„Донес' дер ми диван-кабаницу,
„И донеси и пушку и сабљу,
„Да ја идем, јер ме чека друштво,

„Док се није друштво повратило,
„Па ће бити више сијасета."
Мора јадна да устане када,
Довати му диван-кабаницу,
И довати и пушку и сабљу;
Огрну се Мијат кабаницом,
А објеси пушку о рамену,
И припаса сабљу о појасу,
Па милује каду по образу,
Под грлом јој три ситна ђердана,
Један ђердан од ситна бисера,
Други ђердан од драгог камења,
Трећи ђердан од Латински рушпи;
Милујућ' је Мијат по образу
Сва три њојзи одр'јеши ђердана,
Па ји пушти себи у џепове,
Па је онда кади бесједио:
„С Богом сејо, Љубовића кадо!
„Скоро ћу те опет поодити."
Вели њему Љубовића када:
„О Мијате, за невољу брате!
„Ајде с Богом, пош'о у добри час!
„Моје т' очи више не видиле!
„А кад више у гости ми дош'о,
„Да би Бог да' мене не нашао!"

35.

Виде Даничић.

Вино пије Мијат арамбаша
У високој гори Куновици,
Шњиме пије Лазо барјактаре,
А до Лаза Даничићу Виде,
Око Вида тридесет ајдука.
Кад с' ајдуци вином напојише,
'Вако рече Мијат арамбаша:
„Побратиме, Лазо барјактаре,
„И вас браћо, тридесет ајдука!
„Није л' мајка родила јунака,
„Јал' сестрица браца одњијала
„Без бешике на десници руци,
„У чету га моју опремила,
„Да отиде у Љубевна града,
„Да сакује токе триесторе
„На мојије тридесет ајдука,
„И начини тридест челенака
„На нашије тридесет калпака;
„Сваке токе да су позлаћене,
„Моје токе од оке четири
„Оне да су од сувога злата,
„И у њима три камена драга,
„Нек се знаду токе Мијатове?
„Свакоме ћу оном поклонити
„С моји плећа зелену доламу,

„Од рамена лака џевердана."
Када ријеч у дружину дође,
Сви ајдуци ником поникоше
И у црну земљу погледаше,
Како трава на увојке расте,
Као дојке у младе ђевојке;
Не пониче Даничићу Виде,
Већ поскочи на ноге лагане,
А довати лака џевердана,
Раскака се шњиме низ планину,
Као јелен од седам година,
Оде право ка Лијевну граду.
За њим трчи Мијат арамбаша:
„Побратиме, Даничићу Виде!
„Врат' се амо, немој лудовати!
„Ти се прођи бијела Лијевна,
„Не оста ми бољи у дружини;
„А знаш добро, што смо учинили:
„Ономад смо убили Турчина,
„Од Лијевна старога Мал-агу,
„Скинули смо токе са Мал-аге,
„Па ето ји на прсима твојим,
„А скинули ковче и чакшире,
„Па ето ји на ногама твојим;
„Узели му лака џевердана,
„Па ето га о рамену твоме;
„Ако ли се повратити не ћеш,
„Ти обуци диван-кабаницу,

„Те заклони токе на прсима,
„А поврати од шајка калчине,
„Те заклони ковче и чакшире,
„А нај тебе мога невердана,
„Те шњим иди у Лијевна града."
Послуша га Даничићу Виде:
Он обуче диван-кабаницу,
Те заклони токе на прсима;
А поврати од шајка калчине,
Те заклони ковче и чакшире;
А поврати пушку Мал-агину,
И он узе пушку Мијатову;
Оде право, куд је наумио,
Мирно дође у Лијевна града,
И сакова токе и челенке,
Па он пође горе уз планину.
Но кад дође Турској караули,
Ал' ту бјеше тридесет Турака,
Метау се камена с рамена
И скакау скока јуначкога;
Када дође Даничићу Виде,
Он Турцима Турски селам даде,
Турци њему боље приватише:
„Добро дође, незнана делијо!"
Ал' да видиш Даничића Вида!
Он узима камен на рамена,
Једном баци, те свијем одбаци;
Једном скочи, те свијем одскочи,

Па окрену право у планину.
Но ето ти Туре Мал-агића
Са Ајкуном својом милом сејом,
Кад дођоше Турској караули,
Жале им се Турци Лијевњани,
Шта учини незнана делија.
Но да видиш Туре Мал-агића!
Оно узе камен на рамена,
Једном баци, док Виду добаци;
Другом баци, далеко одбаци;
И прескочи скоком јуначкијем.
Тад' викнуше Турци Лијевњани:
„Врат' се амо, Босанска делијо!
„Одбаци ти Туре Мал-агића
„И одскочи скоком јуначкијем."
Кад то зачу Даничићу Виде,
Поврати се Турској караули,
Па се ајдук бјеше уморио,
Те распучи диван-кабаницу,
(Засјаше се токе на прсима)
Узе бацат' камена с рамена,
Те Турету далек' одбацио;
Но говори Ајкуна ђевојка:
„Зло ви било, Турци Лијевњани!
„Ово није Босанска делија,
„Већ је ово Даничићу Виде!
„Видиш, брате, токе бабајкове!"
Ал' је Виде Турски разабрао,

Па довати даша ћевердана,
И побјеже пољем на планини,
А ћера га Туре на ћогину.
Таман ајдук у гору зелену,
Турчин трже пушку кубурлију,
Те он гађа Даничића Вида:
Погоди га у ногу лијеву,
На десну се ајдук дочекао,
Ћевердану живу ватру дао,
На добро га мјесто погодио:
Ђе спучава токе на прсима,
Обади га са коња ћогата,
Туре паде у зелену траву,
Ал' не може Виде да допадне,
Да му русу одсијече главу.
У то доба допадоше Турци,
Да погубе Даничића Вида,
Но му добра срећа прискочила,
Те му пушка бјеше гласовита,
Те се чула у Кунор планину,
Познао је Мијат арамбаша,
'Ваку ријеч рече у дружину:
„Браћо моја, тридесет ајдука!
„Ено пуче лаки ћевердане,
„Виде ни је муке допануо."
Па поскочи на ноге лагане,
Оде право низ гору зелену,
А за њиме тридесет ајдука.

Таман Турци Вида да свладају,
А допаде тридесет ајдука,
Те с' уд'рише Турци и ајдуци.
По једном се ватром претурише,
Од Турака мало тко утече,
Од ајдука мало тко погибе,
Осим један Лазо барјактаре,
А рани се Даничићу Виде.
Ту ајдуци Лаза укопаше,
Од Турака шићар задобише,
Па се натраг у гору вратише,
Однесоше рањенога Вида,
Да се Виде у планини вида.
Тако сваком ономе јунаку,
Кој' не слуша свога старијега!

86.

Женидба Плетикосе Павла.

Мили Боже, чуда великога!
Да л' пуцају Задарски топови?
Да л' дуају приморски вјетрови,
Те удара јека у планину? —
Нит' пуцају Задарски топови,
Ни дуају приморски вјетрови,
Већ сватови и воде ђевојку,
Они мећу ђумишли пиштоље.

Кад бијау друму на раскршћу,
Ал' говори лијепа ђевојка:
„О чу ли ме, куме и ђевере!
„Зазор ми је у вас погледати,
„А камо ли с вама говорити,
„Земан дође, ваља говорити:
„Кад сам била лудачка код мајке,
„Просио ме Плетикоса Павле
„Седам пута у седам година,
„Он просио, не даде ме мајка,
„С мене Павле оде у ајдуке,
„И сад њега у ајдуке кажу
„У некакој Кунари планини,
„Шњиме кажу тридесет ајдука:
„Бојати се Плетикосе Павла."
Ал' говори куме и ђевере:
„Не будали, наша мила снао!
„Ако има Плетикоса Павле,
„Ако има тридесет ајдука,
„У нас има шездесет сватова,
„Не сме Павле на нас ударити."
Тек што они у ријечи били,
Али пуче тридесет пушака,
На ма пуче из горе зелене,
Мртви паде тридесет сватова,
Опет пуче тридесет пиштоља,
Опет паде тридесет сватова,
Сама оста на коњу ђевојка,

А допаде Плетикоса Павле,
Те увати коња под ђевојком,
Одведе га врху на планину,
Па он сједе пити рујно вино,
Служи му га лијепа ђевојка.
Но ђевојка млада невесела,
Она рони сузе од очију,
А пита је Плетикоса Павле:
„О Бога ти, лијепа ђевојко!
„Кака ти је голема невоља,
„Те прољеваш сузе од очију?
„Ал' ти нисам лијеп ђувегија?
„Ал' ти нису по ћуди сватови?
„Ал' ти жалиш милосна ђевера?
„Ако жалиш милосна ђевера,
„Ја имадем Милића сестрића,
„Којино је љепши од ђевојке,
„Он ће бити ђевер до ђевојке."
Но говори лијепа ђевојка:
„Господару, арамбаша Павле!
„Ја не жалим тога ни једнога:
„Ти си мене лијеп ђувегија,
„А добри су кићени сватови,
„Лијеп ти је Милићу сестрићу,
„Може бити ђевер уз ђевојку;
„Но је мене данас најжалије,
„Што ја немам свиленога дара,
„Да дарујем кићене сватове,

„Већ остаде друму на раскршћу."
Превари се Плетикоса Павле,
Те дозивље Милића сестрића:
„О чу л' мене, дијете Милићу!
„Узми ујну за бијелу руку,
„Па је води друму на раскршће,
„Ђе су оно свати изгинули,
„Те нађите свилене дарове,
„Донесите врћу на планину."
Кад то зачу дијете Милићу,
Узе ујну за бијелу руку,
Одведе је друму на раскршће.
Но да видиш лијепе ђевојке!
Каде нађе свилене дарове,
Она оде од леша до леша,
Те дарује по друму сватове:
Свакога је свата покривала,
Покривала свиленом кошуљом,
А по глави везеним јаглуком;
Каде нађе милосна ђевера,
Тад' говори лијепа ђевојка:
„О ђевере, мој злаћен прстене!
„Скоро ти ми на прсту бијаше,
„Скоро бјеше, па некуд отиде!
„Што ли си се на ме наљутио,
„Те м' не водиш за бијелу руку,
„Да дворимо кићене сватове?"
Мртва глава не зна говорити!

Заплака се лијепа ђевојка,
Па га покри срмали кошуљом,
А по глави злаћеним јаглуком.
Па отиде од леша до леша,
Докле нађе милоснога кума,
Па га љуби у скут и у руку,
И говори лијепа ђевојка:
„Ао! куме, моје јарко сунце!
„Добро ти ме бјеше огријало,
„Па ми опет за горицу зађе!
„А што си се на ме наљутио,
„Те не држиш в'јенце и обоце,
„Те не вјенчаш твоју милу куму?"
Мртва глава не зна говорити!
Проли сузе лијепа ђевојка,
Па га покри срмали кошуљом,
А по глави злаћеним јаглуком,
Па отиде млада кроз сватове,
Докле нађе млада ђувегију,
Нађе њега у крв умрљана,
Из крви га мало извадила,
Па га брише свиленим јаглуком,
А љуби га међу очи чарне,
Па говори сирота ђевојка:
„А даворі! да мој господару!
„Ја што си се на ме наљутио?
„Чарне очи, што ме не гледате?
„Б'јеле руке, што ме не грлите?

„Медна уста, што ме не љубите?
„Што ли сте се на ме наљутила?"
Мртва глава не зна говорити!
Љуто писну лијепа ђевојка,
Љуто писну, као гуја љута,
Па га покри златали кошуљом,
А по глави злаћеним јаглуком,
Па повади ноже од појаса,
Те удари себе у срдашце,
Мртва млада поврај њега паде.
Кад то виђе Милићу сестрићу,
Он побјеже гори на планину.
Но да видиш јада још горије:
Нешто учи врху на планини,
А вију се орли и гаврани.
Мало д'јете у напредак било
Код студене воде овчарице,
Али вода мутна и крвава
И на њојзи два његова друга,
Једно Мирко, а друго Маринко,
Бијеле им руке исјечене,
А по телу ране погрђене,
Виде им се црне џигерице.
Када дође Милићу сестрићу,
Он упита два горска ајдука:
„О Бога ви, до два моја друга!
„Што сте тако рана допаднули?
„Је ли су вас преварили Турци,

„Те вас тако грдно изранили?
„Куд се ђеде мој мио ујаче,
„Мој ујаче, Плетикоса Павле,
„И његова дружина остала?"
Али веле два горска ајдука:
„О чу ли нас, дијете Милићу!
„Кад ти оде друму на раскршће
„И одведе несретну ђевојку,
„А удари од Грачаца Панџа
„Изненада у нашу дружину,
„Погуби ни наши тридест друга,
„И твог ујка Плетикосу Павла;
„Ту смо, брате, рана допаднули."
То говоре, а с душом се боре;
То рекоше, а душу пустише.
Када виђе дијете Милићу,
Проли сузе низ бијело лице,
Па отиде к двору бијеломе,
Да он рани остарјелу мајку.

87.

Бој Арађана с Комадинцима.

Пије вино Србин Тукелија
У Араду на крајини граду,
Шњиме пију четири аднађа:
Аднађ Баја и Ручковић Пеја,

Аднаћ Ђурка од бијеле Сенте,
И Остоја аднаћ од Арада.
Тукелија чашу напијао:
„Здрава да сте, четири аднаћа!
„Ни у моје, ни у ваше здравље,
„Ни у бана, ни у ћенерала,
„Ни у оног Јосифа ћесара;
„Већ у здравље онога јунака,
„Кој' донесе језик од калвина
„Од Пишпека и од Комадије 12),
„Од Сомоша шора луторанског."
Рчак Пеја земљи погледао,
Док аднаћем очи сагледао,
Па он ћипи на ноге јуначке,
Тукелији нуз чашу поигра:
„На част теби игра, Тукелија,
„Донећу ти ја Суногу жива,
„А камо ли језик од калвина;
„Ал' дај мени тридесет катана
„Да изберем из Арада града
„По избору, кога бољег знадем."
Вели њему Србин Тукелија:

12) По казивању људи из онога краја биће Шумадије место Комадије; али ја сам оставио онако, као што сам од певача добио.

„Рчак-Пејо, моје десно крило!
„Не браним ти, море, ни сав шерег,
„А камо ли тридесет катана."
Онда ћипи мали Рчак Пеја,
Те изабра из Арада града,
Он изабра тридесет катана,
Па ји води двору Тукелијну.
Вели њима Србин Тукелија:
„Арађани, моји соколови!
„Пијте вино, ал' памет штедите;"
Па на слуге попреко погледа:
„Слуге моје, донесите вина,
„Нека пију млади Арађани."
Пише вино до први петала,
Сваки с' фали на десет калвина,
Аднаћ Баја фали с' на петнаест,
Рчак Пеја на двадесет и пет.
Кад су први петли запевали,
Устадоше два аднаћа млада,
И устаде тридесет катана,
Па на добре коње уседоше,
Потегоше пустој Комадији,
Ал' беседи Србин Тукелија:
„Рчак-Пејо, моје десно крило!
„Та ја знадем, да сте јогунице,
„Ид'те мудро, не гините лудо;
„Ал' изгин'те, мени не идите
„Без никаква језика калвинског."

И одоше пустој Комадији.
Бела ји је зора забелила
Баш под пустим шанцем Комадијом,
Калвинска ји потпазила стража
Са пустога шанца Комадије,
Доказала Суног-ђенералу:
„Господине Суног-ђенерале!
„Ево има баш под нашим шанцем,
„Има овде цео један шерег,
„Чини ми ске, да су Арађани."
Онда ђипи Суног ђенерале,
Посла страже на четири стране:
„А на ноге калвини Мађари!
„Скупљајте се шанцу Комадији."
Скупише се калвини у шанац.
Кад то виде млади аднађ Баја,
Он уседе на коња својега,
И уседе тридисет катана,
Рчак Пеја мрда око седла,
Док калвине по шанцу преброји,
Па беседи мали Рчак Пеја:
„Драга браћо, млади Арађани!
„Кад пијасмо вино у Араду
„Код нашега Србин-Тукелије,
„Сваки с' фали на десет калвина,
„Аднађ Баја фали с' на петнаест,
„Ја се фалим на двадесет и пет;
„Сад њи триста, а нас је тридесет:

„На свакога по десет, већ нема."
Ал' је Срна коња разиграо,
Загони се међу Мађарију;
Вели њему Суног ђенерале:
„Море курво, Срно барјактаре!
„Далеко си занео челенку,
„Чини ми ске, изнети је не ћеш."
Ал' беседи Срна барјактаре:
„Јали, море, моју не изнети,
„Јали твоју шњом на пар однети."
Па катане уд'риш' на калвине,
И млого се бише и гонише,
И трипут ји на шанац нагнаше;
Ал' беседи Суног ђенерале:
„Море курве, калвини Мађари!
„Над пијете вино по биртови
„И по нашој пустој Комадији,
„Сваки с' фали по на две катане;
„Сад вас триста, а њи је тридесет,
„Па што чини тридесет катана!"
Ал' беседи мали Рчак Пеја:
„Аднаћ Бајо, мој по Богу браћо!
„Стани мало, друштво да гледамо."
Стаде Баја, те гледају друштво,
Фала Богу, све у скупу друштво,
Ал' је рањен Срна од Арада,
Још му рана није дотешчала,
Никаквоме не казује другу.

Пак се опет бише и гонише,
И калвине натраг подузбише,
Аднаћ Баја уфати аднаћа,
Рчак Пеја уфати Суногу,
Баш Суногу главом ћенерала,
Ал' притрча Срна од Арада,
С ћенерала ујагми челенку,
С' својом на пар у Арад ј' однесе;
А од триста калвина Мађара,
Од три стотин' утекло ји тридест.

38.

Бошњаци на Москову.

Полећела два врана гаврана
Од Озије испод Московије,
Крвава им крила до рамена,
И крвави кљуни до очију;
Три четири земље прелећеше:
Каравлашку и Карабогданску,
Скендерију и Урумелију;
Одлећеше на Ерцеговину,
Долећеше до равна Загорја,
Вијају се и два и три сата,
Ни на чије дворе не падоше
Да ће би се мало одморили,
Већ на кулу Ченгијћ-Бећир-паше.

Кад падоше, оба загракташе,
А низ беден крила отпустише,
Крваво им одлијеће перје,
Оно пада на срчали пенџер,
Вјетар носи кади у одају.
А кад када љуте јаде виће,
Она иде пред бијелу кулу,
Тури очи на бијелу кулу,
А кад виће два врана гаврана,
Са њима се када разговара:
„Богом браћо, двије тице вране!
„На вама су чудна обиљежја:
„Крвава вам крила до рамена,
„И крвави кљуни до очију;
„Чије сте се први напојили?
„Одакле сте скоро полећели?
„Нијесте ли од доње крајине,
„Од Озије испод Московије?
„Јесте л' вид'ли многу Турску војску?
„Јесте л' вид'ли Бећир-пашу мога,
„И његова брата Асан-бега,
„И мојега сина Осман-бега,
„И синовца Саку Смаил-агу,
„И нашега Омер-пеливана,
„И старога Дрнду барјактара,
„И остале Турске поглаваре?
„Јели здрава и весела војска?
„Играју ли коњи под момцима?

„Вијају л' се на алај' барјаци?
„Љуте ли се Турци, како вуци?
„Јел' мој паша серашћер пред војском?
„Опрема ли чете у планине?
„Доводе л' му робља свакојака?
„Има л' доста влаа 13) у синџиру,
„И код њега танкије робиња?
„Стоји л' писка влаа у синџиру?
„Играју л' му влаиње робиње?
„Јел' ми како паша задобио?
„Води ли ми робља Московскога,
„Које ће ме вјерно послужити?
„Јесу л' Турци шићар дијелили,
„Јесу л' паши етарјешинство дали?
„Иде ли ми паша Бећир-паша?
„Кад ће доћи, да се њему надам?"
Њој говоре два врана гаврана:
„Посестримо, було пашинице!
„Ради би ти добро казивати,
„Ал' смо слабо добра и виђели;
„Казаћемо, ка' што смо виђели:
„Јесмо скоро код Озије били,
„Све смо вид'ли, за које нас питаш;

---

13) И овде власи значи ришћани (Московци), а влаиње ришћанке (Московске жене и девојке).

„Била здрава и весела војска,
„И играше коњи под момцима,
„Вијаше се на алај' барјаци,
„Љутише се Турци, како вуци,
„И твој паша серашћер пред војском,
„Опремаше чете у планине,
„Доводе му робља свакојака,
„Има доста влаа у синџиру,
„И код њега танкије робиња;
„Пропишташе власи у синџиру,
„Проиграше влашње робиње
„За невољу, ка' за добру вољу;
„У твог паше до седам робиња,
„А у твога сина Осман-бега
„И у њега три танке робиње,
„У оније други пеливана
„У ког двије, у ког по четири"—
Онда вели Бећир-пашиница:
„Ја два врана, два по Богу брата!
„Обадва сте млади за бакшиша"—
Пође њима бакшиш донијети;
Њој говоре два врана гаврана:
„Стан'де, кадо, ал' су јади страга:
„Био ти је паша задобио,
„Не даде му ђаво, да учува,
„Већ он пође даље у Русију;
„А кад вид'ла Московска краљица,
„По имену госпа Јелисавка,

„Под Турке је лагум поткопала,
„И на лагум Турке намамила;
„Кад лагуму живу ватру даде,
„Одлетише под небеса Турци,
„Трећи дан су из неба падали."
Онда вели Бећир-пашиница:
„Ј'о два врана, јада големога!" —
„Моја кадо, још ту јада нема,
„Сад ћемо ти јаде да кажемо:
„Што иза тог остаде Турака,
„Ев' намаче Московска краљица
„Шест стотина ђада коњика,
„Све катане љута оклопника,
„Нађераше на Озију Турке;
„Ту је Турска изгинула војска:
„Великије дванаест везира,
„Осим мали паша иљ'-туглија
„И од Босне осамдесет бега." 14)

14) Од другога, у осталом много рђавијега, пјесама слушао сам овдо Босанске поглавице по имену овако:
Од Загорја два Ченгијића млада,
Од Никшића два Париповића,
Од бијела Колашина града,
Од њег', кадо, два Мекића млада;
Од онога поља Бијелога,
Од њег', кадо, до два Кучевића;

Опет вели Бећир-пашиница:
„Го два врана, јада големога!" —
„Моја кадо, још ту нема јада,
„Сад ћемо ти горе да кажемо:
„Твога пашу жива уватише
„И твојега сина Осман-бега,
„У ордију њину одведоше;

Од Плеваља два Дрндића млада,
Од Чајнича до два Батотића,
Од Горажда до два Сијерчића,
Са Ађића два бега Ађића,
А од Праче двије Еренлије,
Са Гласинца два Шаин-пашића,
Од бијела шера Рогатице,
Од њег', кадо, два Пашића млада;
Од бијела шера Вишеграда
До два бега, двије Новалије;
Од бијела шера Сребрнице,
Од њег', кадо, два Барјамовића;
Од Зворника до два Видаића,
А од Тузле Тузла капетане,
А од Кладња Рамо барјактаре,
Од бијела шера Сарајева,
Од њег', кадо, до четири бега:
Два Морића, два Алил-башића;
Од Високог паша Асан-паша,
Од Градашца два Градашчевића,
Из Крајине Рустан барјактаре.

„Ал' твој паша нађе пријатеља,
„Пријатеља са Ерцеговине,
„По имену Црнојевић-Саву;
„И то паши мило не бијаше,
„Кад му стаде Саво бесједити:
„„Стани дере, Бећир-пашо, курво!
„„Пет си моји брата погубио,
„„Врло си ме за срце ујио,
„„Одуз'о ми земљу и тимаре,
„„Моју земљу на Ерцеговини;
„„Камо моја земља и тимари?
„„Кам' волови моји ранитељи?
„„Камо коњи моји витезови?
„„Камо моји иљада оваца?
„„Камо моје браће петерица?
„„Све си мени, море, одузео,
„„И мене си погубити ћео,
„„Ја побјего у земљу Московску"—
„Каше му се паша да оправда,
„Не даде му Саво бесједити,
„Ману мачем, одс'јече му главу,
„Кадијаше и твог Осман-бега,
„Ал' не даше Московска господа:
„„Немој, братко, Црнојевић Саво!
„„Још је д'јете и лудо и младо,
„„Море наше књиге изучити." —
„Онда ти се Осман покрстио,
„И Московске књиге изучио,

„До сад ти се покалуђерио."
Кад то чула Бећир-пашиница,
А од јада црној земљи паде,
Доље паде, горе не устаде.

89.

Т р и с у ж њ а.

Процвиљеле три Српске војводе
У сужањству паше Скадарскога,
А да зашто, веће ни кроза што,
За араче од ломније Брда,
Јер се Брдска ђеца посилила,
Па не даду цареви арача,
А војводе паша преварио,
Турио ји на дно у тавницу:
Једно бјеше Вуксан од Роваца,
Друго бјеше Лијеш од Пипера,
Треће бјеше Селак Васојевић,
Љуто цвиле, јест им за невољу,
Сужањство је њима додијало.
Још бесједи Вуксан од Роваца:
„Браћо моја, љубимна дружино!
„Ми оћемо овђе изгинути;
„Шта је коме данас најжалије?"
Вели тако Лијеш од Пипера:
„Мене, браћо, јесте најжалије:

„Скоро сам се јунак оженио,
„Остаде ми у двору љубовца
„Ни љубљена, нити милована,
„Ни карана, нити сјетована;
„То је мене сада најжалије."
Вели тако Селак Васојевић:
„Мене, браћо, јесте најжалије:
„Осташе ми двори и тимари,
„И још пусто небројено благо,
„У планини иљада оваца;
„Остаде ми саморана мајка
„И сестрица без братске заклетве,
„Да кукају, кано кукавице,
„У мојему двору бијеломе."
Ал' бесједи Вуксан од Роваца:
„Ала! браћо, рђава јунаштва!
„И ја имам дворе и тимаре,
„И у двору остарилу мајку,
„Вјерну љубу скоро доведену
„И сестрицу милу неудату;
„Ал' ја тога сад ништа не жалим,
„Већ ја жалим, ће ћу погинути,
„Погинути, данас без замјене."
У ријечи, коју бесједише,
Ал' ето ти од паше џелата
Баш на врата тавници проклетој,
Пак дозивље Лијеша војводу:
„Ко је овђе Лијеш од Пипера?

„Нек изиђе пред тавницу клету,
„Пипери га на откуп узеше,
„Даше зањга све Пиперске овце,
„И још много небројено благо,
„И сувише робињу ђевојку." 15)
Превари се Лијеш од Пипера,
Те изиђе пред тавницу клету,
Ћелат трже сабљу испод скута,
Ману сабљом, ос'јече му главу,
Пак Лијеша за тавницу баци,
Пак се опет натраг повраћаше,
Опет ћелат са тавнице вике,
Те дозивље Селака војводу:
„Ко је овђе Селак Васојевић?
„Нек изиђе пред тавницу клету,
„Дошла му је остарила мајка,
„Од паше га узе на откупе,
„Даде зањга краве и волове
„И бијеле овце и јагањце,
„Још сувише небројено благо."
Превари се Селак Васојевић,
Те изиђе пред тавницу клету,

---

15) Једни место горње четири врсте овако певају:
Пипери се зањга подјамчили,
А Брда су арач донијела,
Те му паша живот поклонио.

Џелат трже сабљу испод скута,
Ману сабљом, ос'јече му главу,
Пак Селака за тавницу баци,
Пак се опет натраг повраћаше,
Опет џелат са тавнице виче,
Те дозивље Вуксана војводу:
„Изиђ' амо, Вуксан од Ровaца!
„Ровчани те од паше купише,
„За те даше двије боце блага
„Све у ситно жута Млечанина,
„И бијеле овце и јагањце,
„Још сувише робињу ђевојку."
Али Вуксан љута гуја бјеше,
Те се Турком вáрат' не дад'јаше;
Он излази пред тавницу клету,
Пак џелату бјеше говорио:
„Аман мало, пашини џелате!
„Попусти ми моје б'јеле руке,
„Да ја скинем одијело дивно:
„С моји плећа зелену доламу,
„Под доламом токе од три оке,
„Којено су у Млетку коване,
„Оне вр'једе пет стотин' дуката,
„Под токама од злата кошуља,
„Нит' је ткана, нити је предена,
„Ни у ситно брдо увођена,
„Веће ми је вила поклонила,
„Та немој је крвљу поганити!"

Превари се Туре на кошуљу,
Те Вуксану попустило руке,
Не ше Вуксан свлачит' одијела,
Од џелата сабљу ограбио,
Њом му русу осијече главу,
Па побјеже преко Скадра града.
Дочека га тридест Малисора,
Одиста га уватити ћау,
Ал' се Вуксан ватат' не даваше,
Но се ману десно и лијево,
Свијем Турске осијече главе,
Па он бјега с главом без обзира,
А кад дође на мост на Бојану,
Дочека га оџа и кадија,
Па овако њему говорау:
„Не напријед, Вуксане војвода!
„Јер си своју изгубио главу."
Но бесједи Вуксане војвода:
„Чујете л' ме, оџа и кадија!
„Ако тамо куд напријед немам,
„Ни натраг се немам куд вратити."
Ману сабљом, ос'јече им главе,
Обојицу тури у Бојану,
Па он бјега даље у напредак.
Ћерају га пјешци и коњици,
Коњици га мало назирау,
А пјешци га ни чут' не могау.
Здрав утече у Ровце камене,

Он утече, весела му мајка!
Њему мајка, а мене дружина!

40.

Паша Подгорица и Ђуро чобан-баша.

Синоћ паша на Језера паде,
На Језера под Брда камена;
Кад у јутру јутро освануло,
Себи зове Брђанске кнезове.
К њему дође тридесет кнезова,
Њима паша стаде говорити:
„Јесте л' чули, Брђански кнезови!
„Нема л' овђе у вашим Брдима
„Ја ђевојка, јали удовица,
„Да која би била пашиница?
„Ја невјеста скоро доведена,
„Да је љубим, док сам у Брдима?"
Сви кнезови ништа не говоре,
Сам говори кнеже Владисаве,
Зло говори, да га Бог убије!
„Јеси л' чуо, пашо господине!
„Овђе нема у нашим Брдима
„Ни ђевојке нити удовице,
„Да која би била пашиница;
„Веће има танана невјеста,

„Баш невјеста скоро доведена,
„У војводе Ватрице Стјепана,
„Ја је јесам просио за сина,
„Па препроси Ватрица Стјепане;
„Љепоте јој у приморју нема,
„Чини ми се, би за тебе била."
Кад то чуо паша Подгорица,
Он дозивље делибашу Ибра:
„Јеси л' чуо, делибаша Ибро!
„Ајде узми тридесет делија,
„Вод' ји кули Ватрице Стјепана,
„Бијелу му кулу оборите 16),
„И његову љубу заробите,
„Довед'те је мени под шатора;
„Ак' Стјепана дома застанете,
„Русу њему одс'јеците главу,
„Да ми курва после не досади."
Опет вели кнеже Владисаве:
„Јеси л' чуо, пашо господине!
„Ког ти ј' жао, не шаљи га онђе,
„Јер је курвић Ватрица Стјепане,

16) Други слепац из Крушевачке најше овде ми је овако певао:
Бијеле му дворе поарајте,
И танку му кулу оборите,
А верну му љубу заробите.

„Оће онђе млоги останути."
А то паша ни да слуша не ће.
Узе Ибро тридесет делија,
Одведе ји Стјепановој кули,
У Стјепана лоша срећа била,
Те ђетића дома не бијаше,
Ни код куле момка ни једнога,
Отиш'о је ђетић у тазбину,
У пунице у кршно приморје;
Па му Турци кулу оборише,
И вјерну му љубу заробише,
Одведоше паши под шатора. —
Ал' повика вила са планине,
Довикује чобан-башу Ђура
А баш брата Ватрице Стјепана:
„Јеси л' чуо, чобан-баша Ђуро!
„Б'јела ти је кула оборена,
„Твоја мила снаа заробљена,
„Одведена паши под шатора,
„Нема дома твог брата Стјепана."
Кад то чуо чобан-баша Ђуро,
Он потеже двије пушке мале.
Кад пукоше двије Даничкиње,
Слегоше се брда у долине;
То зачуло тридесет чобана,
У ма они Ђури долетише,
Али стоји пред овцама Ђуро,
На танку се Брешу одбочио

И он сузе од образа лије.
Вели њему тридесет чобана:
„Да ти Ђуро, наша поглавицо!
„Што измећеш пушке без невоље?
„Кад ти није стадо очерано."
Онда им је Ђуро говорио:
„Браћо моја, тридесет чобана!
„Да је моје стадо очерано,
„Ја би стадо лако намакнуо,
„Већ је мени горе учињено:
„Б'јела ми је кула оборена,
„Мила моја снаа заробљена,
„Одведена паши под шатора,
„Нема дома мог брата Стјепана,
„Отиш'о је Стјепан у тазбину,
„У пунице у кршно приморје,
„Отиш'о је, да би не дошао!
„Ај'те браћо, ако Бога знате!
„Да ми моју снау одмолимо,
„Одмолимо, ја да откупимо,
„Ја да, браћо, на пушке отмемо."
А чобани, ка' и б'јесни вуци,
То сви они једва дочекаше,
Па истекар пушке подасуше,
Отидоше к паши на Језера.
А кад пашин шатор угледаше,
Онда им је Ђуро говорио:
„Ој дружино, тридесет чобана!

„Попадајте по зеленој трави,
„А по земљи Бреше положите,
„Ја сам идем паши под шатора,
„Да се молим паши код кољена,
„Не би л' мог'о снау одмолити,
„Одмолити, јали откупити;
„Ако л', браћо, вајде ми не буде,
„Доиста ћу заметнути кавгу;
„А кад пукне моја танка Бреша,
„Ви скочите из зелене траве,
„Међу Турке ватру оборите,
„Иза ватре Турак' што остане,
„За оштро се гвожђе приватите,
„Па у Турке јуриш учините,
„Ако би ја онђе погинуо,
„Не би л' мене, браћо, осветили."
То изрече чобан-баша Ђуро,
Па он оде к пашину шатору.
Мудар био, мудро се водио,
Провуче се паши под шатора,
Па се моли паши код кољена,
Љуби пашу у скут и у руку,
И серђаду паши под кољеном:
„Молим ти се, пашо господине!
„Дај ти мени моју милу снашу,
„Ево теби иљада дуката,
„И ево ти иљада оваца."
Онда стаде паша бесједити:

„Гледај курве, једног чобанина!
„Ће је дош'о, да изгуби главу!
„Да откупи роба од јунака!
„А на ноге, делибаша Ибро!
„Устан', курви осијеци главу."
Кад то чуо, чобан-баша Ђуро,
Измаче се мало пред шатора,
Нави Брешу на лијеву руку,
Десном руком живу ватру даје,
На пашу је ватру оборио,
Но је пашу Ибро заклонио,
Он је Ибра добро обранио,
Баш под калпак у чело бијело,
Њему чело на четверо пуче,
Чело пуче, очи му скочише,
Мртав Ибро испред паше паде.
Кад то зачу тридесет чобана,
А скочише на ноге из траве,
Међу Турке ватру оборише,
За оштро се гвожђе приватише,
Међу Турке јуриш учинише,
Исјекоше пашине делије,
И ту пашу жива уватише,
Свезаше му руке наопако,
Одведоше Стјепановој кули.
Истом Стјепан из тазбине дође,
Па је брату Ђури бесједио:
„Да мој брате, чобанине Ђуро!

„Да нијеси погубио друштва?"
А њему је Ђуро бесједио:
„Н'јесам, брате, друштва погубио,
„Већ једнога више задобио,
„Задобио пашу Подгорицу."
То Стјепану врло мило било.
Кад он виђе пашу Подгорицу,
Прореза му зелену доламу,
Па га узја, како и парипа,
Одјаа га граду Дубровнику,
Па продаде њега у Латине,
У Латине, за меке рушпије,
Нека вуче по мору галије!

41.

Шеовић Осман.

Од како је свијет постануо,
Није љепши цвијет процватио,
Нит' се бољи јунак одродио,
Од како је постала крајина,
Него што је овије година
У Клобуку граду бијеломе
Младо Туре Шеовић Османе;
На љепоту као и ђевојка,
На стидноћу као и невјеста,
На јунаштво к'о Бојчић Алија;

Ал' му власи одраст' не дадоше.
Подиже се Осмо у Никшиће,
У Никшиће у своје пунице,
С' собом води до два до три друга:
Једно бјеше Јерговићу Мујо,
Друго бјеше Шабан-агић Ибро,
Треће влаше Остојићу Марко.
Први јесу конак учинили
У Вилусу селу маленоме,
Код Вукића кнеза од Вилуса;
Одатле се рано подигоше,
Кад су били кроз гору зелену,
Разбоље се Јерговићу Мујо,
Пак дозиве Шеовић-Османа:
„Побратиме, Шеовић-Османе!
„Мене врло заболела глава,
„Богата се држати не могу,
„Заведи ме с пута подалеко,
„Одјаши ме од коња ђогата,
„Па ме метни у зелену траву,
„Покриј мене зеленом доламом,
„А по глави срмали марамом,
„Напуни ми пушку џевердана,
„Па га метни поред мене, побро,
„Ако мени буде за невољу,
„Не би ли ми био у невољу;
„А води ми дебела ђогата,
„Да не воде њега Црногорци."

Вели њему Шеовић Османе:
„Да луд ти си, мио побратиме!
„Није Осмо друштва остављао,
„Ће пуцају пушке џевердани,
„Сијевају мачи Гребештаци,
„И јуначке полијећу главе."
Кад су мало пошли у напредак,
А Мујн је мука додијала,
Повио се по коњу ђогату,
Од муке му зубма гриву скубе.
Кад то виђе Шеовић Османе,
Ће је Мујн мука додијала,
Од ина се њему не могаше,
Заведе га с пуста подалеко,
Па га скиде са коња ђогата,
Спусти њега у зелену траву,
Па га покри зеленом доламом,
А по глави срмали марамом,
Напуни му пушку џевердана,
Па га врже крај њега у траву,
Одведе му дебела ђогата.
Одатле се Турци подигоше;
Други ји је конак сустигао
Код Кусиде студене водице
У лијеним Кусидским лукама
Код бијела моста Кусидскога,
Кад су били мосту Кусидскоме,
Игра коња Шеовић Османе,

Игра коња и тамо и амо,
Па говори својој дружиници:
„Ево воде, ево живе згоде
„И конака добра за Турака."
Ту од добри коња одсједоше,
И код воде ватру наложише,
Коњма ситну зопцу устакоше.
Кад је било вече по вечери,
Сви су коњи зопцу позобали,
Осмов доро није ни такнуо,
Ногам' бије, а ушима стриже,
Често гледа на Коштац планину.
Ал' говори Шеовић Османе:
„Браћо моја и моја дружино!
„Ја сам ноћас чудан сан уснио
„У Вилусу селу маленоме,
„Ђе ја дођо на воду Кусиду,
„Пак се саго, да с' воде напијем,
Спаде мени са главе челенка,
„Однесе је Кусида водица;
„Отпадоше токе од прсију,
„Однесе ји Кусида водица;
„Сломи ми се пушка џевердане,
„И комади у воду падоше,
„Однесе ји Кусида водица;
„Сад сви коњи зопцу позобали,
„А мој доро није ни такнуо,
„Ногам' бије, а ушима стриже,

„Често гледа на Коштац планину:
„Јали коби мене, јали себе;
„Веће, браћо, да се послушамо,
„Да ми ноћас стражу почувамо,
„Овуд иду често Црногорци,
„Страшиво је, да не изгинемо."
Вели друштво Шеовић-Осману:
„А не бој се, Шеовићу Осмо!
„Добар јунак, добар сан уснио,
„Сан је лажа, а Бог је истина;
„Од шта ћемо стражу да чувамо?
„За нама су два бијела града:
„Град Омутић и Трубјела кула,
„А изнад нас све Никшићке овце:
„Слободно је, како и у граду;
„А што доро зопце зобат' не ће,
„Ми смо чули од стари четника,
„Када коњиц зопце зобат' не ће,
„Он се нада добру даилуку,
„Ил' ће носит' роба ил' робињу
„Или добру главу од јунака."
Друштво леже санак боравити,
Осман узе пушку џевердана,
Па одступи мало од дружине,
И сам сједе стражу да почува;
Чувао је ноћи до поноћи,
Па он буди своју дружиницу:
„Устаните, моја дружинице!

„Већ је пола ноћи превалило,
„Ја сам чув'о стражу до поноћи,
„Ви чувајте до бијела дана,
„Да ја легнем санак боравити."
Друштво спава, као и поклано,
Нити слуша, шта Осман говори.
Тад' се Осман на камен наслони,
Танку пушку метну преко крила.—
Подиже се Дамјановић Живко,
Он с' у чету диже у планину,
Има с њиме осамнаест друга.
Изиђоше на Коштац планину,
Изиђоше ноћи у поноћи,
Угледаше ватру код Кусиде,
Код бијела моста Кусидскога,
Па говори Дамјановић Живко:
„Браћо моја и моја дружино!
„Видите ли ватру код Кусиде?
„Није л' мајка родила јунака
„И мушкијем опасала пасом,
„Или сестра брата одњијала
„Без бецпике на десници руци
„И на чистом крилу ђевојачком,
„Да отиде мосту Кусидскоме,
„Да уводи ватру код Кусиде:
„Ко је оно ватру наложио,
„Ил' су Турци, ил' су Црногорци,
„Ил' су каке младе кириџије,

„Ил' чобани код бијела стада."
Сви јунаци ником поникоше
И у црну земљу погледаше,
Ал' не гледа Мандушићу Вуче
С побратимом Гардашевић-Вулом,
Већ узеше пушке по средини,
Па одоше низ Коштац планину.
Кад дођоше на воду Кусиду
Бијеломе мосту Кусидскоме,
А то Турци ватру наложили,
Њи тројица око ватре леже,
Онда рече Гардашевић Вуле:
„Побратиме, Мандушићу Вуче!
„Који ј' оно јунак у сриједи,
„Што ј' на њему калпак и челенка,
„На прсима токе позлаћене,
„На студен се камен наслонио,
„Танку пушку држи преко крила?"
Вели њему Мандушићу Вуче:
„Зар не видиш? Њима не вићео!
„То је љута из камена гуја,
„Љута гуја Шеовић Османе,
„Из Клобука града бијелога,
„Штоно Црну гору затворио,
„Млогу нашу браћу погубио."
Кад су Турке добро разгледали,
Вратише се уз Коштац планину,
Те казују Дамјановић-Живку.

То је Живко једва дочекао,
Јер му ј' Осман сина погубио,
Одлећеше низ Коштац планину,
Оде Живко сину на освету.
Кад дођоше на воду Кусиду,
Бијеломе мосту Кусидскоме,
И живом се огњу прикучише,
Онда Живко друштво разредио:
На Турчина по три каурина,
На Османа самога дванаест,
Пак на Турке јуриш учинише
И побише око ватре Турке;
Док убише Шеовић-Османа,
Два најбоља изгубише друга.

42.

Поп Љешевић и Матија Јушковић.

Књигу пише попе Љешевићу,
Те је шиље у Морачу горњу,
А на руке Јушковић-Матији:
„О мој куме, Јушковић-Матија!
„Да л' не чујеш, ил' не ајеш за ме?
„Од зулума дурат' не можемо
„Од Ченгијћа паше са Загорја:
„Ево има баш петнаест дана,
„Како ми је пао на Горанско,

„Кољем њему овце и јагањце;
„И тај би му зулум прегорео,
„Ал' не могу Аировић-Ибра:
„Ево има три нећеље дана,
„Како купи по Пиви араче,
„Још арачи њему доста нису,
„Већ он гломи преко мјере људе,
„Скоро нам је Ибро оглобио
„Кнеза с Унча стотину овнова,
„И Чавића голема дорина;
„И тај би му зулум опростио,
„Ал' не могу Бегова Усицу:
„Он ми вата Пивљане јунаке,
„Узима им сјајне ђефердаре:
„Скоро нам је, рече, узимао
„Ђефердара Туфекчијића Мића,
„И Аџијића кнеза из Лисине;
„И његов би зулум опростио,
„Ал' не могу Наргилу Алију:
„Он ми вата Пивљанке Српкиње,
„Скида њима в'јенце и обоце,
„А љуби ји силом на срамоту;
„То је мене зазор и срамота.
„Изгуби ми Аировић Ибра,
„Ево тебе двије кесе блага
„Све у жуто ситна Млечанина;
„А остали Пивљани јунаци,
„Чиниће ти дочек и поштење.

„Но покупи друга неколико,
„А пред њима Балић-Милутина,
„Не остави друга најбољега
„По имену Вујачића Крста;
„Ајде с њима под Гољу планину,
„Под Голију у Дугу Крваву,
„Скоро ћ' Ибро у Никшиће поћи,
„Чекај њега у Дугој Крвавој,
„Не би ли ти Бог и срећа дала,
„Да би њега мог'о дочекати;
„Добро гађај Аировић-Ибра
„На Чавића помамну дорину,
„У њега су од Пиве арачи."
Кад Матију књига допаднула,
И он виђе, што му књига пише,
Седам осам покупио друга
И пред њима Балић-Милутина,
Не оставља Вујачића Крста,
Па одоше уз Морачке стране,
Док Крњево клето уминуше,
Све Крњево и племе Дробњачко,
Ватише се Пиви Дурмитора,
Дурмитора здраво пријеђоше,
На Горанско село доодише
Б'јелој куди попа Љешевића.
Кад ајдуци кули доодише,
Алком куца Јушковић Матија
На авлији попа Љешевића,

Али попа дома не бијаше;
Но Росанда млада попадија,
Чим зачула, одма се сјетила,
Трком трчи низ бијелу кулу,
Те Матији отворила врата,
Руке шире, у лице се љубе,
Па одоше на бијелу кулу,
За здравље се свију упиташе.
У ријечи, коју бесједише,
Ето ти им попа Љешевића,
Са шњима се изљубио дивно,
За јуначко здравље питаше се,
Па за пуну совру посадише,
Сташе пити вино и ракију.
Још рече Јушковић Матија:
„О мој куме, попе Љешевићу!
„Ђе је тебе паша од Загорја?
„Ђе ли ти је Аировић Ибро?"
Одговара попе Љешевићу:
„Ено, вели, паше од Загорја
„И са шњиме Аировић-Ибра
„Код бијеле цркве манастира
„У Орашју мјесту питомоме
„Код игумна Гаговић-аџије;
„Ту је паша конак учинио,
„А сјутра ће рано одлазити,
„Одлазити Гацку пространоме,
„И са шњиме Аировић Ибро."

Колика је тавна ноћца била,
Не спаваше попе ни Матија,
Но разговор код совре водише;
Матијино све поспало друштво
Око совре попа Љешевића,
Све поспало, као и поклано.
Ноћца прође и зорица дође,
Тад' Матија пробудио друштво,
Ту се с попом изљубише дивно,
Па одоше у Гол'ју планину,
Спустише се у Дугу Крваву.
Кад им сјутра јутро освануло,
Подиже се паша од Загорја,
Те он иде Гацку пространоме,
С њиме иде Аировић Ибро.
Док дођоше на Равно планину,
Ту ми Турци коње одсједоше,
И мало се они одморише,
И по једну каву испекоше,
Каву пише, тутун запалише,
Учинише мало разговора.
Још говори Аировић Ибро:
„О мој куме, пашо од Загорја!
„Ти ћеш ићи Гацку пространоме,
„А с Гацка ћеш у Рудине равне;
„Но кад дођеш у Рудине равне,
„Имам кмете села Корављице,
„А до њи је село Делеуша,

„На њи ћ' доћи млоге давџије,
„Кумим тебе Богом истинијем,
„Богом кумим, а руку ти љубим,
„Немој кмета кога изгубити!"
Њему вели паша од Загорја:
„О мој куме, Аировић-Ибро!
„Оди са мном Гацку пространоме,
„С Гацка ћемо у Рудине равне,
„Одатле ћеш, Ибро, у Никшиће;
„Стра је мене, ја се бојим љуто
„Пролазити проз Дугу Крваву,
„Оће тебе дочекат' ајдуци."
Ма му рече Аировић Ибро:
„А не бој се, мој милосни куме!
„Ја имадем мила кмета свога
„Под Голијом Баја Балетића,
„Проз Дугу ће мене пропратити,
„Те ћу проћи мирно од ајдука."
То му рече, па се раздвојише,
Пољуби га у скут и у руку.
Паша оде Гацку пространоме,
Ибро оде под Гол'ју планину
Своме кмету Балетићу Бају.
Ту га Бајо дочекао дивно,
Даде њему конак и вечеру.
Онда рече Аировић Ибро:
„О мој кмете, Балетићу Бајо!
„Ти покупи младе Голијане,

„Да ме пратиш проз Дугу Крваву,
„Јер се љуто бојим од ајдука."
Кад у јутру јутро освануло,
Бајо купи младе Голијане,
Те он прати Аировић-Ибра,
Прати њега проз Дугу Крваву;
Неколико Дуге проодише,
Тад' завика Аировић Ибро:
„Мио кмете, Балетићу Бајо!
„Што је било гн'језда вучијега,
„Све смо данас у Дугој проишли;
„Но ти врати твоје Голијане."
То је Бајо једва дочекао,
Па се с друштвом враћа на трагове.
Но ајдуци међ' собом говоре:
„Милутине, наша арамбашо!
„Или нас је срећа оставила,
„Те су Турци прије проодили;
„Или правог не згодисмо пута;
„Одимо се враћат' на трагове."
Тада рече Балић Милутине:
„Браћо моја, љубимна дружино!
„Да чекамо, докле ноћца дође."
То су они у ријечи били,
Ал' ајдучка стража допаднула,
И њима је 'вако бесједила:
„Милутине, наша арамбашо!
„Покриј друштво по трави зеленој,

„Ев' одовуд тридесет Турака,
„Пред њима је Аировић Ибро
„На дорату коњу помамноме."
Кад ајдуци ријеч разумјеше,
Покрише се но трави зеленој;
Још говори Јушковић Матија:
„Браћо моја, љубимна дружино!
„Немој који пушку опалити
„На бијесна Аировић-Ибра,
„Док ја не би моју опалио;
„Ако не би Ибра погодио,
„Удри који, родила га мајка!"
У ријечи, коју бесједише,
У то доба навалише Турци.
Добро гађа Јушковић Матија
Баш онога Аировић-Ибра,
Добро гађа, ал' лоше погађа:
Не погоди Аировић-Ибра,
Но код њега Бегова Усицу,
По добру га мјесту погодио,
У сковију међу очи црне,
Мртав паде у траву зелену.
Пуче друга пушка од ајдука,
Добра друга Вујачића Крста,
Те погоди Наргилу Алију
Посред паса, уклиде га с гласа,
Мртав паде у траву зелену.
Тад' побјеже тридесет Турака,

Ал' не бјежи Аировић Ибро,
Он нагони коња у ајдуке,
А кликује од Никшића Турке:
„Ну од' Турци, родила вас курва!
„Ну од' Турци, мало је ајдука,
„Не ћемо л' ји данас рашћерати."
Пушку пали Балић Милутине,
Он погоди Аировић-Ибра,
По добру га мјесту погодио,
Међу пуца, ђе му душа куца,
Мртав паде са коња дорина;
Пак ајдуци на ноге скочише,
Те им Турске осјекоше главе;
Ал' је њима лоша срећа била,
Утече им Ибраимов доро,
И однесе од Пиве араче.
За њим они трчат' ћадијау,
Ал' не даде Балић Милутине:
„Не трчите, љубимна дружино!
„Ми за доста имамо шићара
„Са Турака одијело дивно,
„И још више свијетло оружје;
„Даће нама попе Љешевићу,
„Оће дати двије кесе блага,
„Све у жуто ситна Млечанина."
Одатле се натраг повратише,
У Морачу здраво доодише,
Мртве Турске донијеше главе,

На б'јелу ји кулу поставише,
Б'јелу кулу Малише сердара,
Нек се чудо на далеко чује.

43.

Бој на Делиграду.

(1806. године).

Знате л' браћо, јесте л' запамтили?
Кад Крушевац Срби приватише,
Сва се Турска земља усколеба,
Сташе Турци ситне књиге писат',
Те пошиљу један до другога.
Фала Богу! који књиге пише?
Који пише, коме ли ји шиље? —
Књиге пише паша Шашић-паша
У Лесковцу на Морави граду,
Пошиље ји Скадру на Бојану
Ка ономе Бушатли везиру,
По имену паши Ибраиму:
„Аман, пашо! ти отац, ти мајка!
„Да л' не знадеш, да л' за нас не ајеш?
„Баури нам земљу приватише,
„И паланке наше попалише,
„Џамије нам наше оборише,
„Нашу децу луду погазише,
„Наше каде резил починише:
„Развише им авлије мараме,

„И са леђа скидоше кафтане,
„Испод грла скидоше ђердане,
„Све на њима енџије дукате,
„И са ногу гаће од кумаша;
„Што господа у соби сеђаше
„На миндеру и свил'ном душеку,
„То сад бежи боса по снијегу
„Усред зиме, кад није земана;
„То је зазор цару у Стамболу,
„Камо л' тебе цареву већилу!"—
Књиге гледа Бушатли везире,
Оне гледа, другѣ ситне пише,
Пошиље ји паши Шашић-паши:
„Шашић-пашо, на крајини крило!
„Држ' се мало, не упусти града,
„Пратићу ти Мемед-пашу стара
„Од Гусиња града бијелога,
„Те се држ'те до Ђурђева дана;
„А кад дође бијел данак Ђурђев,
„Те се гора листом преобуче,
„Црна земља травом и цвијетом,
„И ижљегне јагње за заклање,
„А свежу се коњи у пајване,
„Планине се наките јабланом 17);

17) Певач ми рече, да овде јаблан значи некакав планински цвет.

„Тад' ћу силну сакупити војску,
„Па ћу доћи Нишу бијеломе,
„Од Ниша ћу низ Мораву поћи,
„С паланке ћу уд'рит' на паланку,
„Докле дођем на Ћуприју равну,
„На Ћуприј' ћу воду пребродити,
„Растурићу војску у Србију,
„Србију ћу земљу поарати,
„Поарати, паке попалити,
„Све ћу њино робље поробити,
„Што је женско, све ћу поробити,
„Што је мушко, све ћу погубити;
„Кнезове ћу њине извешати,
„А војводе на коље уд'рити;
„Уватићу Српска поглавара,
„По имену Црнога Ђорђија,
„Њега ћу жива одерати,
„Кожу ћу му цару оправити."
То се Турчин тако пофалио,
Заборави рећи: Ако Бог да! —
Тако стаде до дана Ђурђева;
А кад дође бијел данак Ђурђев,
Сва се гора листом преобуче,
Црна земља травом и цвијетом,
И изађе јагње за заклање,
Свезаше се коњи у пајване,
Планине се китише јабланом;
Таде везир ситне књиге пише,

Па ји шаље на дванаест страна:
Прву шаље бегу Кавајскоме,
У Каваја покрај мора града,
Баш на бега, сестрића својега:
„Слушај мене, од Каваја бего!
„Бери војску, штогод више можеш,
„Брже ајде Скадру бијеломе;
„Јер имамо с ћаурином кавгу."
Другу везир књигу опремио
У Топтана покрај мора града,
На онога бега Топтанскога:
„Чу ли мене, од Топтана бего!
„Брже бери силну млогу војску,
„Те ти ајде Скадру бијеломе;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Трећу књигу везир опремио,
Опреми је к Тепелену граду,
На онога Али-пашу стара:
„Али-пашо, од крајине крило!
„Брже бери Тоску луту војску,
„Те ти ајде на Мораву Бинчу,
„Чекај мене на Морави Бинчи;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Па четврту књигу опремио,
Опреми је у Гусиње равно,
На Бул-бега, на шуру својега:
„Чу ли мене, од Гусиња бего!
„Брже бери силну млогу војску,

„Све Брђане безумне јунаке,
„Спусти војску к Пећи на крајину,
„Те ти ајде у Подримље равно,
„У Призрену да се састанемо;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Пету књигу везир опремио,
Опреми је Пећи на крајину,
Ка ономе Раман-паши младу:
„Пријатељу, пашо Раман-пашо!
„Бери, пашо, млогу силну војску,
„Прати војску у Подримље равно,
„И пред војском два твоја синовца,
„По имену два моја сестрића:
„Баш једнога Дервиш-пашу млада,
„А другога бега Етем-бега,
„Што бољега у Турчина нема;
„У Призрену да се састанемо;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Шесту књигу везир опремио,
Опреми је Ђаковици равној,
Ђаковици, Арнаут-пазару [18])
На онога Мустај-пашу млада:
„Бери војску, пашо Мустај-пашо!

---

18) Јер кажу, да се онде у чаршији (где се пазари — купује и продаје) све говори Арнаутски.

„Бери војску, штогод више можеш,
„Те ти ајде у Подримље равно,
„У Призрену да се састанемо;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Седму књигу везир опремио
У Призрена града бијелога,
На онога Саип-пашу млада:
„Чу ли, зете, пашо Саип-пашо!
„Бери војску, штогод више можеш,
„И гради ми конак у Призрену;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Осму књигу везир опремио
У Косово у Приштину града,
На онога Малић-пашу млада:
„Малић-пашо, од крајине крило!
„Бери војску, штогод више можеш,
„И гради ми конак у Косову,
„У Липљану да се састанемо;
„Јер се џаур на оружје диже,
„Примиче се ка Косову ближе."
Па девету књигу опремио,
Опреми је Врањи на Мораву,
На онога Мемед-пашу млада:
„Чу ли мене, пашо Мемед-пашо!
„Бери, пашо, силну млогу војску,
„И чекај ме на Морави Бинчи;
„Јер имамо с каурином кавгу."
А десету књигу опремио

У Кратово града бијелога,
Наазару цареву већилу:
„Наазаре, цареви већиле!
„Бери војску, штогод више можеш,
„Ајде брже Нишу бијеломе;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Један'есту књигу опремио
Ка ономе Кара-Фејзи младу:
„Кара-Фејзо, од крајине крило!
„Крени војску, твоје крџалије,
„Те ти ајде Нишу бијеломе;
„Јер имамо с каурином кавгу."
Дванаесту књигу опремио,
Опреми је великом Видину,
На онога пашу Осман-пашу:
„Чу ли мене, пашо Осман-пашо!
„Прати мене војску у индата,
„Прати војску Нишу бијеломе,
„И прати ми топе и кумбаре;
„Јер имамо с каурином кавгу." —
Силне су се књиге растириле.
Књигу гледа од Каваја бего,
Па он бере силну млогу војску,
Одведе је Скадру бијеломе.
Књигу гледа од Топтана бего,
Па он бере силну млогу војску,
С војском оде Скадру бијеломе.
Књигу гледа паша Али-паша,

Он покупи Тоску луту војску,
С војском оде на Мораву Бинчу,
Онде чека Бушатли везира.
Војску бере од Гусиња бего,
Он покупи све Гусиње редом,
Суводола и Бијора равна,
И покупи Драгу и Рожаја,
Све Брђане безумне јунаке;
Спушти војску Пећи на крајину,
Оде с војском у Подримље равно,
Стаде чекат' Бушатли везира.
Књигу гледа паша Раман-паша,
Па он стаде силну брати војску:
Он покупи полог Метоију;
И покупи Прекорупље равно,
И сву подгор изнад Метоије,
И Ругову више Пећи равне;
Спреми војску у Подримље равно,
И пред војском два своја синовца,
Везирева два млада сестрића,
По имену Дервиш-пашу млада
И са шњиме бега Етем-бега,
Што бољега у Турчина нема;
Оде војска у Подримље равно,
Стаде чекат' Бушатли везира.
Мустај-паша стаде брати војску,
Он покупи Баковицу равну,
Баковицу, Арнаут-пазара,

И покупи Реку у Јуника,
Оде с војском у Подримље равно,
Стаде чекат' Бушатли везира.
Саип-паша стаде брати војску,
Он покупи бијела Призрена,
И покупи све Подримље равно,
И покупи Гору и Сиринић,
И покупи Љуму и Тополу;
Стаде чекат' Бушатли везира.
Малић-паша стаде брати војску,
Он покупи сву Приштину равну,
И покупи Ново брдо редом,
И покупи све Јањево равно,
И бијела града Вучитрна,
И покупи Дмитровицу равну,
И покупи сву паланку Бањску,
И сву Шаљу изнад Митровице,
И Дреницу испод Чичавице;
Стаде чекат' Бушатли везира.
Мемед-паша покупио војску,
На он паде на Мораву Бинчу,
Стаде чекат' Бушатли везира.
И наазар покупио војску,
Све Јуруке и Бугаре младе;
Прати војску Нишу бијеломе.
Кара-Фејзо диже силну војску,
Силну војску крџалије младе,
Те отиде Нишу бијеломе,

Стаде чекат' Бушатли везира.
Осман-паша силну бере војску,
Па опреми Нишу бијеломе;
Млоге спреми топе и кумбаре,
Да чекају Бушатли везира.
Таде везир стаде брати војску,
Он покупи Малесију луту,
И покупи Скадра на Бојани,
И покупи Миридита равна,
Покрај мора све Латине луте,
И пред њима Ђон-Маркова сина;
И покупи све спаије редом,
Све спаије од Уруменлије,
И делије од Анадолије;
Па кад било уочи недеље,
У суботу заучило подне,
Пукоше му на граду топови,
Ето везир из Скадра се крену,
Те удари преко Малесије,
Дође везир у Призрена града.
Онде седе за петнаест дана,
Док се силна сустигнула војска.
А кад било уочи недеље,
У суботу заучило подне,
Пукоше му на граду топови,
Таде везир из Призрена пође,
Те отиде у Косово равно,
У Липљану шатор разапео,

Онде седе за недељу дана,
Док се силна сустигнула војска,
Па се везир из Косова крену,
Те он паде на Мораву Бинчу,
Онде везир шатор разапео,
Те он седе три бијела дана,
Док се силна сустигнула војска.
Ондале се везир подигнуо,
Те отиде Нишу бијеломе;
Онде седе три недеље дана,
Док се силна сустигнула војска.
И на тефтер војску пребројио,
Изиђе му сто иљада војске.
Па кад било уочи недеље,
У суботу заучило подне,
Пукоше му на граду топови,
Ето везир из Ниша се крену,
Крену везир силну млогу војску,
И понесе топе кавалије,
И повезе топе бађемезе,
И кумбаре, чим градове прима,
И лубарде, чим градове пали;
Па удари низ Мораву ладну.
Но да видиш чуда великога!
Колико су Турци пресилили,
Нагони се јунак на јунака,
Бре који ће понапријед поћи,
Ко ће прије Срба погубити,

А ко ли ће роба заробити.
А кад били испод Алексинца,
Лоша ји је срећа сусретнула:
Савила се насред друма гуја,
Љута гуја Петар од Добриње,
Насред друма шанац начинио,
Па у шанцу шатор разапео,
Под шатором пије ладно вино.
А кад Петра Турци опазише,
На Петра се Турци нагоњау;
Петар тури момке у параду,
На Турке је ватру оборио,
И Турке је љуто изранио.
Каде виде Бушатли везире,
Где не може ништа на јуришу,
Таде војску натраг повернуо,
Па намести табље и топове,
Те на Петра ватру оборио,
Оборио топе и кумбаре.
Према њему на Морави ладној,
Онде беше Младене везире,
И са шњиме војвода Станоје,
И са шњима до два обор-кнеза:
Једно беше обор-кнеже Јефто,
А друго је обор-кнез Милоје;
Сви гледају јаде према себе.
Турци бију Петра од Добриње,
Бију њега топом и кумбаром;

Тешко му је војска изгинула,
Што остало, све се поплашило,
И сваком лице потамнело
Од проклета топа и кумбаре,
Од брзога праа и олова.
Често Петар по бедену шета,
По бедену, и по метеризу,
Те огледа страже и капије,
И слободи сву дружину редом;
Ето пуче проклета кумбара,
Те удари Петра господара,
Удари га у десницу руку,
Клону рука низ чошну доламу;
Но је јунак, Бог му помогао!
Те не уче Петар ни лелече,
Да не тура страве у дружину,
Да не квари ћефа војводама;
Тек се маши дебелу ногину,
Те отиде Младену везиру,
Па Младену ријеч говорио:
„Бог т' убио, Младене везире!
„Да л' не видиш, њима не видео!
„Да л' не видиш, да л' за нас не ајеш?
„Тешко мене досадише Турци,
„Досадише топом и кумбаром,
„Млога ми је војска изгинула,
„Што остало, све се поплашило,
„И сваком је лице потамнело

„Од проклета топа и кумбаре,
„Од брзога праа и олова;
„И ја сам се, брате, обранио,
„Обранио у десницу руку;
„Но ти прати војску на измену,
„Те потпуни мога Делиграда,
„Да ми Турци шанац не привате;
„Вера моја и тако ми Бога!
„Ако Турци мој шанац привате,
„Приватиће сву нашу Србију."
Итро Младен Петра послушао,
Те опреми војску на измену,
И потпуни шанца Петровога.
Мили Боже, на свем тебе вала!
Често ли се војске ударау,
Ударау, по пољу широку,
По зелену лугу Моравскоме,
Нагоне се у воду Мораву,
Крвави се сва вода Морава
Од јунака и добрије коња.
Тако били три недеље дана.
Докле Петру одлакнула рука,
Он отиде под шатора свога,
Под шатором ситну књигу пише,
Па дозиваше Туфекчију Стева:
„Побратиме, Туфекчија Стево!
„Ти понеси књигу у недрима,
„Право иди у село Тополу,

„Ка нашему господару Ђорђу,
„Те му баци књигу на колено."
Узе књигу Туфекчија Стево,
Па се маши ату маленоме,
Оде право друмом широкијем,
Те он дође у село Тополу,
Онде нађе господара Ђорђа,
Књигу њему на колено баци.
Узе књигу господар Ђорђије,
Па је даје писару Стевану.
Узе Стево књигу прегледати,
Књигу гледа, грозне сузе рони;
„Пита њега господар Ђорђије:
„Мили куме, писаре Стеване!
„Кака књига, кака ли је гласа?
„И до сад су књиге долазиле,
„Нијесмо ји сузне пропраћали,
„А данаске грозне сузе рониш."
Ал говори писаре Стеване:
„Мили куме, господару Ђорђе!
„Књига лоша, а лоша је гласа:
„Књигу пише Петар од Добриње,
„На њега су Турци навалили,
„Навалио Бушатли везире
„С његовије сто иљада војске;
„Тешко Петру војска изгинула,
„Што остало, све се поплашило,
„И њино је лице потамнело

„Од проклета топа и кумбаре,
„Од брзога праа и олова;
„Нама Петар ситну књигу пише:
„„Где си саде, господару Ђорђе?
„„Да се мене на невољи нађеш,
„„Да ми Турци шанац не привате;
„„Вера моја и тако ми Бога!
„„Ако Турци мој шанац привате,
„„Приватиће сву нашу Србију.““
Кад то зачу господар Ђорђије,
Он се маши џепу свиленоме,
Те извади два дуката жута,
Те ји даје Туфекчији Стеву:
„Нај ти, Стево, два дуката жута,
„Те ти иди, те се напиј вина.“
Па он диже силну своју војску,
Све атлије и све токалије,
Сваки носи џиду на рамену,
До по џиде опшивено вуком,
Да с' јунаку не помичу руке;
Те удари преко Шумадије;
Леонтије Српски митрополит,
И он иде друмом широкијем,
И са собом све води попове,
И он вози велике топове.
Дође Ђорђе равну Крагујевцу.
Но са града покликнула вила,
Баш са града према манастиру,

Манастиру бијелу Коњицу,
Она зове Бушатли везира:
„О везире, жалосна ти мајка!
„Да л' не знадеш, да л'за се не ајеш?
„Ето на те Црнога Ђорђија
„Са његовом силном млогом војском:
„Све атлије и све токалије,
„Сваки носи џиду на рамену,
„До по џиде опшивено вуком,
„Да с' јунаку не помичу руке;
„Леонтије Српски митрополит,
„И он иде друмом широкијем,
„И са собом све води попове,
„И он вози велике топове;
„Вера моја и тако ми Бога!
„Ако стигне господар Ђорђије,
„Те затече тебе на Морави,
„Да ти имаш крила соколова,
„Не би перје изнијело меса:
„Бијежаћеш, но побећи не ћеш;
„Бранићеш се, одбранит' се не мо'ш;
„Молићеш се, помоћи ти не ће."
Кад то зачу Бушатли везире,
У по ноћи учинио лонџу:
Он дозива паше и бегове,
И остале њине поглаваре,
Сваки својој заказаше војсци,
Од петала они подранише,

Плећи даше, бијегати сташе.
Мили Боже, на свем тебе вала!
Кад иђау низ Мораву Турци,
Све скакау Турци, ка' јелени;
А кад ли се натраг поврнуше,
Отидоше Турци, ка' ***

44.

Растанак Ђорђија са Србијом.

Виче вила с Рудничке планине
Изнад воде танке Јасенице,
Она зове у Тополу равну,
А на име Петровића Ђока:
„О курвићу, Ђоко Петровићу!
„Ђе си данас? Није те не било!
„Ако пијеш у меани вино,
„Вино ти се на ране пролило!
„Ако лежиш у ложници с љубом,
„Удова ти љуба останула!
„Зар не видиш? њима не виђео!
„Ђе ти Турци земљу преотеше?"
Ал' говори Ђоко Петровићу:
„Мучи, вило, муком се замукла!
„Док је мене на Тимоку Вељка,
„И док ми је на Равњу Милоша,
„И док ми је Лазара Мутапа

„На тврдоме шанцу Делиграду,
„Не бојим се цара ни везира."
Таде њему вила говораше:
„Бјежи, Ђоко, жалосна ти мајка!
„Погибе ти на Тимоку Вељко,
„Разби ти се на Равњу Милошу,
„Мутапа ти Турци затворише
„У тврдоме шанцу Делиграду,
„И прођоше на воду Мораву,
„И на ушћу воду пријеђоше,
„И ето ји у Годомин, Ђоко!
„Годомин су поље напунили:
„Коњ до коња, јунак до јунака,
„Барјаци су, кано и облаци,
„А чадори, ка' бијеле овце,
„Бојна копља, кано гора чарна;
„Не уздај се ни у кога, Ђоко,
„Нико тебе помоћи не може;
„Но товари мазге и сејсане,
„А на мазге много твоје благо,
„На сејсане чоу нерезану,
„Бјежи, Ђоко, Сријем-земљи равној."
Кад то зачу Ђоко Петровићу,
Проли сузе низ бијело лице,
Удари се руком по кољену,
Нова чоа прште на кољену
И од злата бурме на рукама:
„Авај мене, до Бога милога!

„Ѣе ме жива уватише Турци
„Код толики мојије војвода!"
Па товари мазге и сејсане,
Оде Ѣоко Сријем-земљи равној;
Кад је био воду прељегао,
На своју се земљу окреташе:
„Остан' с Богом, земљо Шумадијо!
„Ако Бог да и срећа јуначка,
„Проћи не ће ни година дана,
„Опет ћу те, земљо, поодити." —
Оде Ѣоко Сријем-земљи равној.
Таде Турци земљу одузеше,
И по земљи зулум починише,
Поробише танке Шумадинке,
Исјекоше младе Шумадинце.
Да је коме стати, те гледати
И љута се јада наслушати,
Како вију по косама вуци,
А пјевају по селима Турци!
Тако стаде за годину дана,
И од друге половина проће.
Опет виче од Посавља вила,
Она зове Петровића Ѣока:
„Ѣе си, Ѣоко? ниће те не било!
„Знаш, ће си се зарекао лани,
„Да поодиш земљу Шумадију
„И бијеле у Тополи дворе.
„Да ти видиш, каки су ти двори!

„Поарани, огњем попаљени;
„Како ти је порушена црква,
„Како су ти парлог виногради,
„И друмови твоји засјечени,
„Обаљене твоје задужбине."
Проговара Петровићу Воко:
„Богом сестро, од Посавља вило!
„Поздрави се мојој Шумадији,
„И мом куму обор-кнез-Милошу,
„Нек ћерају по селима Турке,
„Ја ћу њему доста оправити,
„Оправити праа и олова,
„И Силистре оштрога кремења;
„А ја одо цару Московскоме,
„Да га служим за годину дана,
„Не би ли ме тамо оправио,
„Да поодим земљу Шумадију
„И бијеле у Тополи дворе."

45.

Анђелко Вуковић и Синан кесеџија.

Фала Богу, фала јединоме!
Зла зулума у Косову равну
Од курвића Синан-кесеџије!
Изиш'о је у Косово равно

Из Кутловца села великога;
Од Звечана уз Косово равно,
Од Звечана те до Вучитрна,
Узаптио скеле и друмове,
Нит' се даје женит' ни удават',
Ни мирија царева да прође,
Ни трговац да тргује с благом,
Ни аџија да иде на ћабу.
Тад' одлазе млоге давџије
На дивана паше Вучитрнском:
„Аман пашо! види ни зулума
„Од курвића Синан-кесеџије:
„Ето данас три године дана
„Узаптио уз Косово равно
„Од Звечана те до Вучитрна,
„Узаптио скеле и друмове,
„Нит' се даје женит' ни удават',
„Ни мирија царева да прође,
„Ни трговац да тргује с благом,
„Ни аџија да иде на ћабу."
Кад то чуо паша Вучитрнски,
Он ми пушта лакога телала,
Телал виче града Вучитрна:
„Ког је мајка родила јунака,
„Да отидне низ Косово равно
„До Звечана града бијелога,
„Од Звечана уз Клисуру тврду,
„Уз Клисуру Трепчу камениту,

„Те да нађе Синан-кесеџију,
„Да доведе паше на дивана,
„Ил' од њега да донесе главу?
„Даје паша три товара блага,
„И даће му по санџака свога,
„Те да суди, како паша суди."
Телал вика града Вучитрна
Све једнако три недеље дана,
Када телал по чаршије виче,
Ко би даље, чини се не чуо,
Ко би ближе, к земље погледује,
Како расте трава на завојке,
Како дојке у добре девојке;
Ето нема доброга јунака,
Да погуби Синан-кесеџију.
Најзад зове паша Вучитрнски
На дивана своје тевабије,
Арами им погачу белију,
И арами од овна јанију:
„Арам вама, моје тевабије!
„Што ве раним тридесет година,
„Кад међу вас не има јунака,
„Да погуби Синан-кесеџију!"
Кад то рече паша Амет-паша,
Шта да видиш младе тевабије!
Све су ниско главе обалиле
И образем к земље погледале,
Па сви муче, ништа не говоре.

Тад' говори Дедић Осман-ага:
„Није ваjда, наш пашо честити!
„Јел се ватра са сламом не гаси,
„Но се ватра сламом грђе пали:
„Ни ти можеш с твоје тевабије
„Погубити Синан-кесеџију,
„Но га можеш грђе разљутити;
„Нити има сад овде јунака,
„Ни у граду, нити у наије,
„Да погуби Синан-кесеџију;
„Теке што је Вуковић Анђелко
„Из Ор'ова села маленога;
„Гледајући Вуковић-Анђелка,
„Чини ми се, може га згубити;
„Но ти зови Вуковић-Анђелка,
„Обрекни му, шта си обрицао,
„Обрекни му, и опет га моли,
„Нек свем срцем Синана потражи."
Кад то чуо паша Амет-паша,
Брже праћа две добре делије
Ораову оелу маленоме
На дворове Вуковић-Анђелка.
Кад су били у његове дворе,
Анђелко се у двору не деси,
Отиш'о је горе у планину,
У планину на Костово равно,
Да он гледа стада и чобане,
То с' у јесен беше догодило,

Баш у јесен о Крстову дану,
Кад с' премешта стадо и торови,
Те Анђелко стадо пременшаше
Из планине доле у равнину.
Ал' одоше две добре делије
Од дворова на Костово равно
К торовима Вуковић-Анђелка.
Кад су били на Костово равно,
Ђогата му један слуга вода;
Када ђогат угледа делије,
Ногом бије, а ушима стриже,
На нос фрче, држати се не да;
А слуга га води ка Анђелку,
И казује њему за делије.
Кад то чуо Вуковић Анђелко;
Он се маши ђоге на рамена,
Па изиђе тамо пред делије,
Делијама био говорио:
„Што је паша за мене пратио?"
Ал' говоре две добре делије:
„Све је добро, Вуковић-Анђелко!
„Нас је паша за тебе пратио,
„Да ти идеш паше на дивана,
„Ел те чуо доброга јунака,
„Да те прати низ Косово равно,
„Да уватиш Синан-кесецију,
„Да доведеш паше на дивана,
„Или жива, ил' од њега главу;

„А даће ти три товара блага,
„И даће ти по санџака свога,
„Те да судиш, како паша суди."
Ал' ј' Анђелко грђи од Синана,
Те га мрзи у град да отиде,
И боји се Турске пријеваре,
Да га нешто паша не превари;
Па он праћа две добре делије:
„Ид'те натраг, две добре делије,
„Поздрав'те се паше честитоме,
„Дођ' ћу сутра њему на дивана,
„Теке ми је ђогат непотковат,
„Док поткујем ђога дебелога."
Тад' одоше две добре делије,
А остаде мислећи Анђелко:
Да л' да иде, или да не иде
У Вучитрн паше на дивана;
Све мислио, на једно смислио:
„Волим исти, те Синана тражит',
„Него л' исти паше у Вучитрн;
„Ако да Бог и срећа јуначка,
„Те погубим Синан-кесеџију,
„Пратићу му од Синана главу,
„А у град му опет исти не ћу."
Па он јаше дебела ђогина,
Те силази шеру Митровице
Код онога Осман-налбантина:
„Куј ми коња, Осман-налбантине;

„Ама удри тврдога поткова,
„Што ће трајат' барем месец дана."
Налбантин му коња потковао,
Па поиска, да му потков' плати;
Ал' говори Вуковић Анђелко:
„Имам чиме тебе потков платит',
„Ал' ти потков наплатити не ћу;
„Но да молиш Бога јединога,
„Да се опет натраг здраво врнем,
„И да тебе потков после платим."
Ал' говори Осман налбантине:
„О Бога ти, незнана делијо!
„Како ћу те чекат' вересијом,
„Кад те никад несам ни видео,
„А камо ли да те познат' могу?"
Но говори Вуковић Анђелко:
„Курво једна, Осман-налбантине!
„Ако да Бог и срећа јуначка,
„Те ја здраво уз Клисуру одем,
„Уз Клисуру Трепчу накамениту
„До старога трга манастира,
„И опет се здраво натраг врнем,
„А мој ђога негде потков збаци,
„Ти ћеш мене онда познавати
„И другоме сваком казивати."
Кад то чуо Осман налбантине,
Он обрте дебела ђогина
Под бињаша, где се коњи јашу;

Јаше коња Вуковић Анђелко,
Па се маши у шпагове свил'не,
Те извади три дуката жута,
Те ји дава Осман-налбантину:
„На, Османе, те се напиј вина."
Па он оде уз Клисуру тврду,
Уз Клисуру Трепчу камениту.
Кад је био под село Кутловац,
Под Кутловац у село Засеље,
Он се сврну у бијеле дворе,
У дворове Курте буљугбаше,
Иште с коња воде да с' напије.
Познаде га Курта буљугбаша,
И мало се био осетио,
Да он тражи Синан-кесеџију,
Ел он знаде Вуковић-Анђелка,
Да он јесте врло добар јунак;
Али пита Вуковић Анђелко:
„О Бога ти, Курта буљугбаша!
„Да л' си штогод чуо за Синана?
„Да л' је сада у селу Кутловцу,
„Да л' је негде доле у Косову?"
Но говори Курта буљугбаша:
„О Бога ми, Вуковић-Анђелко!
„Ја сам јучер чуо за Синана,
„Да је био у селу твојему,
„Јер је чуо, да ти њега тражиш,
„Јесте чуо, ал' добро не знаде,

„Па везао Павла Папуџијћа,
„Ударa га на муке велике,
„Да му каже штогод за Анђелка,
„Куда ли је, на коју ли страну;
„Савезана њега отерао
„Ка Староме Тргу манастиру,
„И синоћ је онде заноћио."
Кад то чуо Вуковић Анђелко,
Он расрди дебела ћогина,
Оде право уз Клисуру тврду,
Ка Староме Тргу манастиру,
Да он тражи Синан-кесецију.
Кад је био близу манастира
У Клисуре места најтешњега,
Двије су се але сусретнуле.
А да видиш Синан-кесецију!
Уседнуо врану бедевију,
Па на њојзи ноге прекрстио,
Самур-калпак над очи турио,
Положио копље на колена,
Балчу сабљу за леђа турио,
Па он курва бије у тамбуру,
И он тера Павла Папуџијћа;
Како виде Вуковић-Анђелка,
Спусти ноге брже узенђије
Бојно копље на раме дигао,
Острy сабљу под пазуо врну,
А тамбуру баци наопред друма;

Кад сагледа Вуковић-Анђелка
На ћогату коњу аловитом,
С обрвама калпак саставио,
Вију му се брке на рамена,
Баш к'о да су крила од гаврана 19),
А Синана лоше загледао,
Баш јунака очима пресече,
Како муља тамнину у вечер;
Лоше је се Синан препадnуо,
Па Анђелку брже говорио:
„Ето тебе Павла Папуџијћа,
„Теке немој да задеваш кавгу,
„Јер сам чуо од старије људи:
„Ни за кога није добра кавга."
Ал' говори Вуковић Анђелко:
„Бре курвићу, Синан-кесеција!
„Ти си до сад кавге каил био,
„И неси се кавге уклањао,
„А што си се сада уплашио,
„Те ти кавгу рад заденут' неси?
„И да неси заробио Павла,
„Ја се кавге не би остануо,
„А камо ли што си г' заробио!

---

19) Заиста Анђелко има лепе и велике црне бркове, ако и нису баш колико крила од гаврана.

„Мене ј' паша за тебе пратио,
„Да те водим њему на дивана,
„Ил' од тебе да однесем главу;
„Сад ако се, курво, тенеш везат',
„Да те терам граду Вучитрну,
„А ти немој да задеваш кавгу;
„Ако ли се, курво, везат' не ћеш,
„Удри сада мегдан да делимо."
Кад то чуо Синан кесеџија,
Он нађути врану бедевију,
Па он баца копље битевију,
Те он гађа Вуковић-Анђелка;
Ал' Анђелко копље сачекује,
На двоје му копље предвојио,
Предвојио сабљом пламенитом.
Кад то виде Синан кесеџија,
Он потрже злаћена кубура,
Те он гађа Вуковић-Анђелка,
Али му се срце уплашило,
Беле му се уздрктале руке,
Те јунака није погодио,
Тек му један рукав сагорео,
С леве стране рукав на доламе.
Кад то виде Вуковић Анђелко,
Он потрже злаћена кубура,
Те удара Синан-кесеџију,
Удара га у прси јуначке,
На другу му протерује страну

Са зрнима џигерицу белу;
Ал' да видиш чуда великога!
Како јунак пушку не есапи,
Но ка' да га није ударила,
Већ га јоште грђе наљутила,
Те потеже и друга кубура,
А крв иде из врућа јунака,
Те затопи злаћена кубура,
Креше Синан, али не опали.
Тад' Анђелко и он потргнуо
Злаћенога другога кубура,
Те удара Синан-кесеџију,
Опет му је рану задавао,
Леву му је ногу саломио
(Да му није ногу саломио,
Најзад би га Синан погубио);
Па тргоше сабље пламените,
Јуриш чине један на другога,
Те с' стадоше сабљам' ударати,
Један другом сабље дочекиват'.
Обе су се сабље саломиле,
Сад' осташе у руке балчаци;
Па скочише од коња на земљу,
Узеше се за грла бијела,
И се сташе онде омаиват';
Носише се за пол добра сата.
Шта да видиш чуда великога!
Где обори Синан кесеџија

Баш и рањен Вуковић-Анђелка!
Па га вуче по Клисуре тврде,
Те он тражи од сабље одломце,
Да закоље Вуковић-Анђелка.
Нема куда Вуковић Анђелко,
Тек се моли Богу јединоме
И помиње светога Николу:
„Боже јаки, опрости грешнога!
„Ја данаске не гинем за благо,
„Но за веру и велику правду;
„Прими мене а у име твоје!
„Да остане овде спомен мене!"
Кад то рече Вуковић Анђелко,
Бог му даде и свети Никола,
Синану се ране оладише,
Те он паде на лијеву страну,
Паде јунак на тврдо камење,
Па Анђелку био говорио:
„Молим тебе, Вуковић-Анђелко!
„Немој мене више да задеваш,
„Да се с миром са душом растанем,
„Ели су ми ране одолеле,
„Више млого живети не могу."
Ал' ј' Анђелко срца јуначкога,
Над њиме је мало постајао,
Док је Синан душом издануо;
Па помисли Вуковић Анђелко:
„Не ћу сећи од јунака главу,

„Ни ћу грдит' тела на јунаку;"
Но одреши Павла Папуџијића:
„Иди, Павле, граду Вучитрну,
„Те ти кажи паше Вучитрнском,
„Да Анђелко погуби Синана;
„Ал' ја к њему у град ићи не ћу,
„И на част му и санџак и благо;
„Ако ли ме паша више тражи,
„Грђи ћу му бити од Синана."

46.

Бој Морачана с Турцима
(1820. године).

Бијела је кликовала вила
Од Јаворја зелене планине,
Те дозива у Морачу горњу
А на име Мину војеводу:
„О војводо од двије Мораче!
„Сјутра ће те ударити Турци,
„И Мораче обље поарати
„До бијеле намастира цркве;
„Шиљи књигу у Ровца камена,
„Ровчани су пушка напрешита,
„До подне те у бој долазити;
„Шиљи другу у Морачу доњу,
„Да 'ко дође барем половина."

Но је Мина вили говорио:
„Ајд' отоле, пребијела вило!
„Већ се мене додијало тврдо
„Шиљућ' ситне књиге по Брдима,
По Брдима и по гори Црној.
„И ако те ударити Турци,
„Мене дошло пет стотин' Брђана;
„Ако Бог да и срећа јуначка,
„Ако нама и ударе Турци,
„Те Морачу поарају горњу,
„Отолен те обрнути грдно."
Каде сјутра саба-зора дође,
А на гору огријало сунце,
Од Јаворја ударише Турци,
Развише се бијели барјаци,
И Морачу опалише горњу
А до Ратње до воде студене;
Преко Ратње робље прегонише,
У Потајску гору нагонише.
Отле Мина војевода вичe:
„Ој Брђани, моја браћо драга!
„Ка' ми клете упуштисмо Турке,
„Те Морачу поараше горњу,
„Оте б'јелу намастира цркву;
„А што ћете по Брдима казат',
„По Брдима и по гори Црној?"
То је Мина у ријечи био,
Но је младо момче искочило,

Ускок момче од Мицановића,
Од образа танку пушку пали,
Те погоди једно Туре младо,
Па прискочи, пос'јече му главу;
Та је глава свјема Брд'ма фала:
Отале се поломили Турци,
Преко Ратње воде побјегоше.
Да је било коме погледати
На малену селу Трновици
Искочише два сиви сокола,
То не бјеу два сокола сиви,
Но два брата до два Секулића,
Једнак таније пушке изметау,
А на Турке загон учинише,
Погубише Турска барјактара,
С Трновице поломише Турке.
А да ти је погледати, друже,
Чудне муке што је од Турака!
А за њима Мина војевода,
И за њиме до два Секулића,
На алаје предвајау Турке.
Од бијеле куле Драговића,
До крваве ступе Поповића
Пет стотина глава посјекоше.
Док дођоше на воду Морачу,
Са банде им Брда ударише;
Ударише вуци и ајдуци,
А пред њима попе и Вуксане;

С друге стране Мркоје сердару,
На Морачу предвојише Турке,
Ала банда завриже се кавга.
И да ти је погледати, друже,
Ка' каурске сабље сијевају,
Мртве Турске главе зијевају!
У Морачу погибоше Турци,
Уз Љевишке подагнаше стране;
До Јаворја зелене планине
Ту погибе шест стотин' Турака.
Ту ми попе цмили Драговићу:
„Ај си њему до Бога једнога!
„Ђе погибе Мркоје сердару,
„Но таквога у сву војску нема."
Нека гине, весела му мајка!
Е се сердар добро осветио:
Шест стотина за њега једнога.

47.

Опет Морачани с Турцима.

Фала Богу! фала јединоме!
Ка' Морачу тама притиснула
Од жестока праа и олова,
А од паре коњске и јуначке,
Не види се коња ни јунака;
Бога моли војводина љуба:

„Боже! вијор од планине пушти,
„Да разагна маглу у крајеве,
„Да ја видју, чија гине војска,
„Чија гине, чија ли добива."
Бога моли, и умолила га:
Тијо вјетар од Јаворја пуну,
Те разагна маглу у крајеве,
Испод магле млада погледала,
Те угледа доброга јунака,
Боја кнеза од Мораче доње,
(На њега су седам-осам рана,
О коњу му седамнаест глава),
Те му млада ријеч говорила:
„Млади кнеже од Мораче доње!
„Умијеш ли мене право казат'
„А за Мину мога господара,
„И Стефана његовога сина,
„Јели њина погинула војска?"
Но јој Бојо ријеч говорио:
„Кад ме питаш, војводина љубо!
„Ја ћу тебе право каживати:
„Војводи се уморише руке
„По Морачи сијекући Турке:
„Шест стотина погибе Турака;
„И погибе од Брда сердару,
„Око њега седам-осам друга.
„Још се момче нагна од Роваца,
„По имену Шћепановић Ново,

„Те он узе алај-барјак царев,
„И у барјак небројено благо;
„Нека носи, весела му мајка!
„К су њему двори опанули,
„Не би л' своје дворе поновио.
„Да је суда у овије љуђи,
„Још би Нова добро даровали,
„Даровали злаћеном челенком;
„Теке њима Ново не зафаља,
„Но је њему Бог и срећа дала,
„Добио ју на мејдан јуначки!"

ТОЛКОВАНИЈЕ НЕКОЛИКО РЕЧИ.

Абанија, * абајлија.
Азна-одаја, * ризница.
Аирли, * срећно.
Ак, * доћи коме ака главе, т. ј. оправити га с овог света.
Алча, алат.
Аргатар, аргатин.
Аргатлук, 1) аргатовање (надничење); 2) (као овде на страни 91.) робија.
Арслан, * лав.
Арчалија * пушка, у коју иде млого олова и барута.
Банда, из Талијанскога: la banda, страна; alla banda, са стране, испрека.
Белија погача, т. ј. бела.
Бијест, бијес, бес: одо бијести (ваља да не ће бити од обијести?), т. ј. од беса без невоље.
Вишташ, * камен, с кога се коњи узјашују.
Божјак, просјак.
Брго, брзо.
Ве, на страни 332. место вас (као што се говори и не место нас, ви место вам, и ни место нам).
Вођице, поводац, или дизген.
Годомин, (једни говоре Годомиљ) поље између Смедерева и Мораве.
Грђи, а, е, горе.
Даица, * ујак.
Демир, * гвожђе (овде значи гвозден).
Дизгин, * дизген.
Дилька, не знам откуда је.
Димирли, * гвозден.
Бердек, * ложница.
Егбе, * бисаге.
Ел, на страни 198. и 205. значи где (bağ).
Ендије дукати, не

знам, каки су то дукати.
Загар, огар.
Златали, од злата.
Иђи-туглија*паша, т.ј. од два тугa (коњска репа).
Кавалијатоп, т.ј. лак, мали, који се свуда ласно може вући (и носити на коњу?).
Јамак, *не знам шта је.
Јанија, * јело од меса.
Јел (ел), јер.
Јурук, Бугарин закона Турског.
Каш, ункаш.
Клапа, лажа, (од клапити, тлапити?).
Кошија, *1) трија; 2) оно, што се метне на трку.
Крагуј, ваља да је оно, што Турци у Босни (а и у Србији, н. п. у Лозници) зову адмаца; falco nisus L., Sperber. Ето сад знамо, откуда Крагујевац има своје име, и да је правилније Крагујевац, него Крагојевац (као што су гдекоји и у Србији били почели писати).
Крдисати, *разбити, покварити.
Крћан, шна, но, овде значи каменит и стрмен.
Кумаш *као платно од свиле (Atlas).
Лакрдија, * овде на страни 154. и 167. значи беседа.
Лаф, * разговор.
Левер, * војник, који служи за плату.
Лисје, лишће.
Ма, на страни 306. значи али, ама.
Малесија, тако се зове некакав комад земље око Скадра.
Малисор, човек из Малесије.
Мамени, ваља да је помамни.
Мермерли, *од мермера, мермером покалдрмљена.
Мет, атар (од meta?).
Миндер, * као душек.
Муктија, * муфтија.
Мууртли* везир, који држи царски печат, т.ј. велики везир.
Наазар, *некакав чиновник царски.
Најзад, најпосле.
Намаз, * молитва.
Напрешит, а, о, итан, брз (гледај преша).
Не, на страни 192. значи нас (гледај ве).
Ни, гледај код ве, и у Граматици поред

Српскога рјечника на страни L.

Обиснути, прионути.

Одо, од, ода (одо бијести).

Обурвати, засути земљом, покварити.

Опусатити се,* наоружати се.

Подрешен, а, о, ваља да је од подресити, т. ј. начинити ресе наоколо.

Посталица сабља, не знам, кака је то сабља.

Потље, 1) после, 2) осим.

Праћати, слати.

Претати, покрити пепелом у ватри, као што се у Србији леб и данас највише пече.

Приникнути } принети к устима.
Принићи }

Проз, кроз.

Пропланак, у планини место, где нема шуме.

Резил* учинити, т. ј. осрамотити.

Ршум, овде на страни 190. (као и у трећој књизи на страни 180.) значи вика и претња.

Сандал,* некако платно, од кога жене у Турској највише граде гаће (сандалгаће и сандалије).

Севдисати,* загледати се (заљубити се).

Сеир,* чудо: овде на страни 148, 152, 156, и 175. чинити сеир значи, гледати онако од беспослице.

Сејсана, сеисана.

Сепетли сандук,* сепет са заклопцем, постављен изнутра платном и споља опшивен кожом, те начињен, као сандук; Koffer.

Сербес,* слободан, без страа.

Синџилат,* писмо, које се, боље тврђе ради, начини на суду.

Синџилатити, на суду што потврдити (чини ми се, у Београду се сад говори сиџилити, и усиџилити).

Сјетовати, овде на страни 138. значи тужити.

Сковија, (Тал scuffia) капа.

Смагнути, поцрнети (као увенути?).

Снимити, скинути.

Тевабије,* момци и чиновници.

Тевдил,* incognito.

		страна
25.	Сватови Нуке Новљанина . . .	148
26.	Женидба од Задра Тодора . .	168
27.	Женидба Иве Сењанина . . .	191
28.	Опет женидба Сењанина Иве . .	213
29.	Смрт Сењанина Иве	221
30.	Пеул капетан и Рђетина Мујо. . .	224
31.	Два Куртића и Боичић Алил . .	233
32.	Костреш арамбаша	241
33.	Мали Радоица	247
34.	Мијат арамбаша	253
35.	Виде Даничић	260
36.	Женидба Плетикосе Павла . .	265
37.	Бој Арађана с Комадинцима . .	271
38.	Бошњаци на Москову . . .	276
39.	Три сужња	283
40.	Паша Подгорица и Ђуро чобанбаша .	288
41.	Шеовић Осман	294
42.	Поп Љешевић и Матија Јушковић .	301
43.	Бој на Делиграду	310
44.	Растанак Ђорђија са Србијом . .	327
45.	Анђелко Вуковић и Синан кесеција .	230
46.	Бој Морачана с Турцима . . .	343
47.	Опет Морачани с Турцима . .	346

ПЕСМЕ,

које су у овој књизи:

		страна
1.	Како се крсно име служи	1
2.	Ко крсно име слави, оном и помаже	4
3.	Љуба Богатога Гавана	8
4.	Женидба краља Вукашина	14
5.	Бан Милутин и Дука Ерцеговац	26
6.	Марко Краљевић и бег Костадин	40
7.	Марко Краљевић и Алил-ага	42
8.	Марко Краљевић и 12 Арапа	48
9.	Марко Краљевић укида свадбарину	51
10.	Милан-бег и Драгутин-бег	60
11.	Ђурађ Чарнојевић	66
12.	Јуришић Јанко	72
13.	Љутица Богдан и војвода Драгија	76
14.	Паша Сеидим и Комнен војвода	81
15.	Облак Радосав	87
16.	Старина Новак и кнез Богосав	90
17.	Старина Новак и дели Радивоје	94
18.	Цар Сулеман и Саво патријар	98
19.	Турски цар и Нико патријар	102
20	Златија старца Ђеивана	108
21.	Кунина Златија	113
22.	Вучко Љубичић	126
23.	Вук Анђелијћ и бан Задранин	131
24.	Опет Вук Анђелијћ и бан Задранин	137

Г. Гавріил Владислав, гражданин и трговачк. грем. предстојатељ.
— Димитрије Т. Тирка, великокупац.
— Александер Рајачић, Auditoriatscandidat.
— Теодор Розмировић, заклети Мађарски адвокат, и Австријски права слушатељ.
— Александер Будимировић, V. године медицине слушатељ.
— Антоније Недељковић, V. године мед. слушатељ.
— Uxarevich Jakob, V. godine ljekarstva slushaoc.
— Ђорђије Мушицки, II. године медицине слушатељ.
— Никола Иванчевић, I. године медицине слушатељ.
— П. Радомировић, живописнога художества ученик.
— Јован Лазаревић, кројач.

БРОД.

Г. Игњат Ал. Брлић, три кн.

ВУКОВАР.

(Скупитељ Г. Јустин Михаиловић).

Преч. Г. Гаврил. Поповић, протопресвитер Вуковарски, ч. конзистор. и плем. Сремске вармеђе асесор.
Благород. Г. Максим от Младеновић, генер. кас. перцептор и плем. Сремске вармеђе асесор.
— — Танасије Бирра, адвокат.
— — Павао Јовановић, адвокат.
Г. Ристо Михаиловић, трговац.
— Ђоко Бирра, трговац.

Г. Павао Адамовић, трговац,
— Игњат Игњатовић, трговац.
— Јово Николић, манипулант свиларе.
— Петар Николић, трговац.
— Васо Марковић, трговац.
— Гавро Степанац, трговац.
— Петар Вукашиновић, трговац.
— Андрија Бакал, трговац.
— Јован Поповић, трговац,
— Васо Лазаревић, трговац.
— Павао Стојшић, стаклар.
— Тодор Дуждовић, стаклар.
— Гавро Рамановић, трговац.
— Адам Драгосављевић, учитељ Немачког језика.
— Јустин Михаиловић, трговац.

ДОБАНОВЦИ.

Честв. Г. Симеон Живковић, парох.

ДУВРОВНИК.

(Скупитељ В. Г. Јеремија Гагић).

Г. Ђорђије Николајевић, учитељ.
— Христофор Лучић-Ђук, трговац.
— Петар Томић, трговац,
— Ристо П. Мичић, трговац.
— Ђуро Н. Ковачевић, трговац.
— Јово Вуковић, златар.
— Јово Лаиновић, трговац.

Високоблагородни Г. Јеремија Гагић, Росијско-Императорски Кол. Асесор, ордена св. Анне Кавалер и Вице-Конзул у Дубровнику, 15 књига.

ЗАГРЕБ.

Благор. Г. Ljudevit Gay, Bilexnik stolice Banske.
Г. Никола Поповић, трговац 4 кн.

ЗАДАР.

(Скупитељ Благородни Г. Матија Ђурић).
Пречестн. Г. Симеон Тркуља, протосинђел и катихета у Задарским школама.
Честн. Г. Спиридон Алексијевић, парох Задарски и економ капитула.
Високопреподобни Г. Димитрије Перазић, игуман манастира Крупе.
Благородни Г. Косма Ковачевић, дијурниста код ћ. к. губерније.
— — Матија Ђурић, предсједатељ општества Грчкога закона у Задру и асесор ћ. к. преторије.

ЗЕМУН.

Честн. Г. Лазар Савић, парох Земунски и администрат. протопресвитерата Земунск.
— — Аврам Живановић, парох Земунски.
Благородни Г. Игњат Васиљевић, ћ. к. толмач, 10 књига.
— — Теодор Радичевић, чиновник у армицији.
— — Јован Стејић, медицине доктор, 50 кн.
Г. Васа Васиљевић, трговац, 5 књига.
— Павле Лацко, трговац.
— Јован Петровић, ковач.
— Теодор Ћирица, трговац.

В. Наум Димитрјадес, експедитор.
— Ђорђије Романчић, трговац.
— Петар Стојановић, контум, магаз.

КАРЛШТАДТСКА ЕПАРХИЈА.

1. Протопресвитерат Корбавски.

Пречестн. Г. протопресвитер Спиридон Личина, член конзисторијални.
Честн. Г. Илија Беркић, парох Зерманski.
— — Атанасије Тербојевић, парох Попински.
— — Ђорђије Поповић, парох Сербски.
— — Илија Војводић, парох Доброселски.
— — Андрија Рашета, парох Лапачки.
— — Сава Бабић, парох Мазински.
— — Петар Обрадовић, парох Брувански.
— — Стефаи от Будисављевић, пар. Јошански
— — Петар Медић, ђакон.
Г. Јован Омчикус, трговац.

2. Протопресвитерат Будачки.

Пречестн. Г. протопресвитер Јован Славнић, член конзисторијални.
Честн. Г. Филип Мајсторовић, намјестник, член конзистор. и парох Клокочки.
— — Марко Славнић, член конзистор. и парох Војнички.
— — Радослав Паић, парох Цетински.
— — Гаврило Вучковић, парох Горњо-Будачки.
— — Косма Мерђеновић, парох Благајски.
— — Марко Мађерчић, парох Доњо-Будачки.

Честь. Г. Данило Чудић, парох Скрадски.
— — Михаило Бабић, парох Вељунски.
— — Михаило Гаћеша, парох Требињски.
— — Дамјан Гуљ, парох Утињски.
— — Тома Кнежевић, парох Утињски.
— — Марко Лапчевић, парох Коларички.
— — Јаков Живковић, парох Кертињски.
Г. Мојсије Балтић, славне Слуњске регементе гренц-ферваltунгс-практикант.
— Дамјан Маћешић, Будачке компаније арендатор.

3. Протопресвитерат Кирински.

Пречесть. Г. протопресвитер Гаврило Поповић, член конзисторијални.
Честь. Г. Марко Богдановић, намјестник и парох Топуски.
— — Сава Јакшић парох Бовићски.
— — Матија Меркшић, парох Кирински.
— — Симеон Видовић, парох Стипаначки.
— — Павле Поповић, парох Первосјенички.
— — Стефан Лапчевић, парох Вергиномостски и сосједатељ конзисторијални.
— — Матија Жутић, администратор парохије Славопољске.

4. Протопресвитерат Глински.

Честь. Г. Василије Злонога, намјестник Кирински и парох Влаховички.
— — Алексије Остојић, парох Жировачки и намјестник.

Честь. Г. Василије Гвоић, парох Класнички.
— — Стефан Теодоровић, парох Малоградачки.
— — Адам Гламочлија, парох Шушњарски.
— — Глигорије Чучковић, парох Лушчански.
— — Јаков Демић, парох Великоградачки.
— — Петар Лазић, капелан Мајскопољански.
Г. Коста Љубичић, трговац Глински.
— Мојсије Торбица, трговац Глински.
— Мојсије Пелеш, трговац Глински.
— Василије Векић, трговац Глински,
— Гаврило Пелеш, трговац Глински.
— Мијаило Бакић, ћурчија у Глини.
— Мојсије Меркшић, препарад.

5. Карлштадт.

Пречестн. Г. Севастиан Илијћ, игуман м. Гомирја, конзистор. епарх. Карлштадтске асесор, учитељ Богословије и Банарскога практическо-вртоградског друштва у Фруендорфу член.
— — Благородни Г. Сава Шилић, адвокат и нотариј конзисторијални.

КУЗМИН.

Честн. Г. Петар Руњанин, парох Кузмински.

ЛОГОШ.

(Скупитељ Благородни Г. Јован Поповић).
Благородни Г. Јован Шупљајски от Ваљабоул, више СС. варме ђа асесор.

Благородни Г. Василије Миланковић от Висаг, више СС. вармеђа асесор.
— — Василије Демелић от Пањове, више СС. вармеђа асесор.
— — Ђорђије от Папхазиј, више СС. вармеђа асесор и Сл. Крашовске вармеђе намјестни вице-ишпан.
— — Јован Поповић, више СС. фамилија фишкал.

МОШОЊ (Wieſelburg.)

Г. Ђорђије Ђорђијевић, житар, 5 кв.

НОВИ САД.

(Скупитељ Г. Ђорђије Кирјаковић).

Честь. Г. Урош Романовић, парох.
— — Јован Поповић, парох.
Благородни Г. Гаврило Баичевић, народни школа у Бачкој краљ. директор, и избранога Новосадског ошшества член.
— — Јован Адић, доктор права, факулт. јурид. Пештанског член, заклети Мађарски и погранични адвокат, гимназије Новосадске директор и честь. конзистор. епархије Бачке Фишкал.
— — Гаврило Ползовић, заклети Мађарски адвокат.
— — Вук Маринковић, медицине доктор.
— — Симеон от Радишић, заклети Мађарски адвокат.
— — Јован Кирковић, закл. Мађарски адвокат.

Благор. Г. Ђорђије Димитријевић, доктор права, факудт. јурид. Пештанског член, и заклети Мађарски адвокат.
— — Атанасије Николић, земљемјер.
— — Тимотије Милашиновић, сиротињски отац.
— — Димитрије Кирјаковић, у Пешт. университ. II. године права слушатељ.
Пештенор. Г. Петар Стојановић, трговац и избранога општества член.
— — Јован Полит, трговац и избранога општества член.
— — Александер Нако, трговац.
— — Мојсије Петар Лукић, трговац.
— — Јосиф Мачвански, трговац.
— — Архадије Шићаровић, трговац.
— — Филип Костић, трговац.
— — Антоније Новаковић, трговац.
— — Петар Јоанновић, трговац.
— — Ђорђије Шевић, трговац.
— — Јован Миодраговић, трговац.
— — Теодор Дада, житар.
— — Марко Поповић, трговац.
— — Кузман Шилић, трговац.
— — Тома Исаковић трговац.
— — Василије Живковић
— — Давид Косановић } винопродавци.
— — Ристифор Секулић
— — Стефан Станковић, шнајдер.
— — Василије Марковић, мушки кројач.
— — Мијаило Георгијевић, трговачки калфа.

ОСЕК.

Благородни Г. Василије Атанасијевић, медицине дактор и физикус краљ. вароши Осека.

ПАНЧЕВО.

Г. Димитрије Станимировић, трговац, 10 књига.

ПЕТРИЊА.

(Скупитељ Ч. Г. Давид Милошевић).

Благородни Г. Александер Трбуовић, пенз. капетан.

— — Лазар Бекић, пенз. капетан.

Родољубиви Г. Васо Вуковић, трговац.

Г. Ђорђије Стојановић, трговац.

Благоразумна Госпођа Јекатерина Диздар, рођена от Шакић.

Благонадеждна Господична Јекатерина Чакое, љубит. наука.

Г. Петар Ракасовић, Fourir.

— Гајо Паић, казанџија.

— Илија Станковић, ћурчија.

Благоразумни Г. Адам Врачаревић, младежи Блињске учитељ.

Честњ Г. Давид Милошевиић, ђакон и учитељ.

ПЕШТА.

Благородни Г. Ђорђије Дамјановић, краљ. слоб. вароши Пештанске сенатор.

Благородни Г. Петар Демелић 'от Пањове, Славн. вармеђе Темишварске асесор.
— — Теодор Павловић, заклети Мађарски адвокат и славне Крашовске вармеђе асесор.
— — Јосиф Секач, Господина Николића од Рудње воспитатељ.
— — Мијаило Георгијевић, славне крал. табле закл. нотариј.
— — Стефан Ристић, славне крал. табле закл. нотариј.
— — Сава Георгијевић, славне крал. табле закл. нотариј.
Г. Јован Трифоновић, избранога општества член.
— Јосиф Миловук, за себе и за своје синове, Милана и Осијана, 3 књиге.
— Андрија Розмировић, великокупац, 2 књиге.
— Анђелко Палашов, великокупац, 2 књиге.
— Петар Казаковић, великокупац, 2 књиге.
— Стојан Ади-Петровић.

СОЛЧИЦА.

Благородни Г. Димитрије Цико, Господар од Солчице.

СОМБОР.

(Скупитељ Бл. Г. Константин Пеичић).
Пречестн Г. Василије Ковачић, протопресвитер, и честн. конз. епархије Бачке асесор.

Честв. Г. Аврам Максимовић, парох и честв. конз. епархије Бачке асесор, и Баварскога практическо-башчованскога друштва член.

Благородни Г. Јован Петровић, сенатор.

— — Василије Лазић, закл. Мађарски адвокат, и професор у крал. педагог. Српском институту.

— — Јосиф Николић, славне вармеђе Бачке в. нотариј.

— — Кузма Прокоповић, почестни лајтнант.

— — Јосиф Миловановић, градски индигатор.

Г. Лука Бирвалски, трговац, за унука Борђија, философије слушатеља.

— Јован Атанацковић, трговац и избрани гражд.

— Петар Мороквашић, трговац и избрани гражд.

— Василије Теофановић, трговац и избрани гражд.

— Ђурица Вујић, трговац и избрани гражд.

— Јаша Кировић, трговац и збрани гражд.

— Константин Пенчић, медицине доктор.

СУСЕК.

Честв. Г. Ђорђије Трифуновић, парох Сусечки.

Г. Јефтимије Тимић, у Карловачк. гимназ ученик.

ТРИЈЕСТ.

(Скупитељ Високоуч. Г. Димитрије Владисављевић).

Високоуч Г. Димитрије Фрушић, доктор медицине, 15 књига.

Поштенор. Г. Петар Теодоровић, великокупац, 8 књига.

— — Крсто Цвијетовић, великокупац, 8 кн.

— — Никола Бота, великокупац, 8 кн.

— — Максим Куртовић, великокупац, 8 кн.

— — Н. Н. великокупац, 8 кн.

— — Андрија Стојковић, љубитељ наука, 7 кн.

— — Матије Бурановић, морски копетан, 3 кн.

— — Браћа Гапчевићи, великокупци, 2 кн.

— — Браћа Ћирковићи, великокупци, 2 кн.

— — Браћа Поповићи, великокупци, 2 кн.

— — Александер Мариновић, великокупац, 2 књиге.

Високоуч. Г. Симеон Димитријевић, учитељ, 2 књиге.

Чеетњ. Г. Симеон Главаш, капелан.

— — Дамјан Груборовић, капелан.

Добронад. Г. Јефтимије М. Вучетић, ученик.

— — Стефан М. Вучетић, ученик.

— — Јован Н. Вучетић, ученик.

— — Драго Теодоровић, ученик Ш. Лат. клас.

Високоуч. Г. Димитрије Владисављевић, учитељ, 20 књига.

ЦРНА ГОРА.

(Скупитељ високоуч Г. Димитрије Милаковић).

Високопреподобни. Г. Петар Петровић, архимандрит и благоуправитељ Црногорски.

— — Јосиф Павичевић, архимандрит манастира Острога.

Преподобни Г. Јован Станковић, јеромонах манастира Острога.

Високоблагородни. Г. Јован Вукотић, Кавалер и Президент Сената Црногорскога.

— — Матија Вучичевић, Вице-Президент Сената.

Високоучени Г. Константин Стојадиновић, учитељ.

— — Димитрије Милаковић, народни секретар.

ШИД.
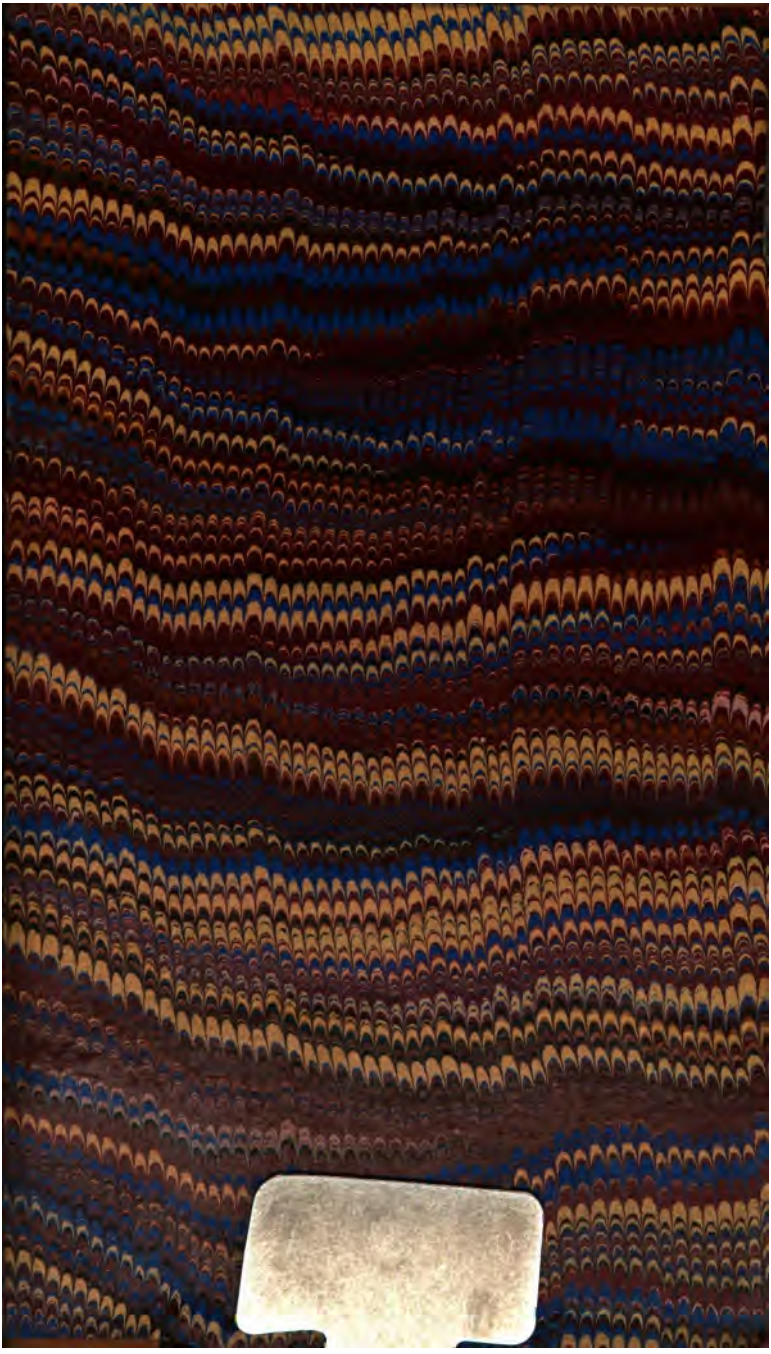
Честь. Г. Аврам Панић, парох Шидски.